

תורות נבחרות

תורות מליקוטי מוהר"ן קמא 27 | תורות מליקוטי מוהר"ן תניינא 155

תורות נבחרות – הקדמה

מאמרי תורתו של רבי נחמן נדפסו בספרו **ליקוטי מוהר"ן**. הספר נדפס לראשונה על פי הוראתו של רבי נחמן בשנת תקס"ח (1808), שלוש שנים לפני פטירתו. החלק השני של הספר – **ליקוטי מוהר"ן תניינא** – נדפס שנה לאחר פטירתו על ידי תלמידו רבי נתן בשנת תקע"ב (1812), על פי הוראה שנתן רבי נחמן עוד בחייו. עשר שנים לאחר פטירת רבי נחמן, בשנת תקפ"א (1821), סיים רבי נתן מהדורה חדשה של הספר, שעל פיה מדפיסים את המהדורות השונות של הספר עד ימינו. בהוצאה זו הוסיף רבי נתן הסברים והערות, סידר את המאמרים בתוספת מראי מקומות וציוני אותיות למאמרים, ותיקן את השיבושים שהיו בהדפסה הראשונה. את הספר הזה הדפיס במו ידיו בעזרת בניו בדפוס שבנה בביתו. הקמת דפוס יהודי באותם ימים הצריכה קבלת רישיון מן הצנזורה של שלטון הצאר הרוסי, שהיה קשה מאוד לקבלו. כתוצאה מכך התבצעה עבודת ההדפסה במחתרת, ורבי נתן היה חשוף להלשנות ורדיפות, ואף נכלא לכמה ימים בבית הסוהר. במכתביו ובספריו מתאר רבי נתן את התלאות הרבות שהיו מנת חלקו בעבודת ההדפסה, מלבד הקושי העצום בהשגת המימון הרב שהיה דרוש להמשך הדפסת הספרים.

בספר על שני חלקיו יש שלוש מאות ואחד עשר מאמרי תורה – "תורות" – מהם ארוכים ומורכבים, ומהם קצרים מאוד וכוללים אַמרה או עצה והנהגה. חלק גדול מן המאמרים נכתבו על ידי רבי נחמן, או הוקראו על ידו לרבי נתן שכתב אותם לצורך ההדפסה. על מאמרים אלה מצוין בדרך כלל "לשון רבינו ז"ל". שאר המאמרים נכתבו על ידי רבי נתן כסיכום של דברי רבי נחמן שנאמרו בעל־פה [וכמנהג התקופה בידיש]. את רוב המאמרים האלה הראה רבי נתן לרבי נחמן וקיבל ממנו תיקונים והערות למה שכתב.

תורותיו של רבי נחמן בנויות כמבנה בעל חוקיות מסוימת, ומצריכות מעקב מדוקדק אחרי התפתחות המאמר מראשו לסופו, והבנת הקשר בין חלקיו. רבי נתן מאריך בסוגיה זו בהקדמה הארוכה שכתב לספר, וראוי לכל לומד ומעיין לקרוא אותה לפני הלימוד. השימוש הרב של רבי נחמן במובאות מן התנ"ך ומדברי חז"ל בנגלה ובנסתר מחייב את הלומד להיות בקי בספרות הענפה של התורה שבכתב ובעל־פה, או לעיין במראי המקומות. שימת לב לשני עניינים אלה מאפשרת לעקוב אחרי המאמרים העמוקים ולהפיק מהם את המרב.

על ספר **ליקוטי מוהר"ן** נכתבו במשך השנים כמה פירושים. הידועים שבהם הם: "פרפראות לחכמה" מאת רבי נחמן גולדשטיין, "ביאור הליקוטים" מאת רבי אברהם חזן, "אבי הנחל" מאת רבי ברוך אפריים ו"מי הנחל" מאת רבי אלתר טפליקר. ספרים רבים נוספים נכתבו על ידי הלומדים חסידי ברסלב במרוצת הדורות עד ימינו. אולם הפירוש המוסמך והמעמיק ביותר לתורותיו של רבי נחמן הם דברי תלמידו רבי נתן בספרו הגדול **ליקוטי הלכות**. ספר זה נכתב על פי הוראתו של רבי נחמן לתלמידו לחדש בתורה, והוא כולל אלפי דפים ומחולק לשמונה כרכים. הספר בנוי על פי סדר ההלכות בשולחן ערוך, וכל מאמר מקשר בין פנימיות ההלכות על פי מאמר אחר ב**ליקוטי מוהר"ן** לבין מועדי השנה, פרשיות התורה וסוגיות באמונה ובהתחזקות בעבודת השם. בתוך המאמרים הרבים בספר מובלעים פירושים רבים לכל מאמריו של רבי נחמן. במשך השנים נדפסו כמה ספרים המלקטים פירושים אלה על פי סדר ה"תורות". הניסיון מוכיח שהפתח לעמידה על עומק תורותיו של רבי נחמן הוא לימוד עקבי בדברי תלמידו המובהק רבי נתן.

בלקט שלפניכם נאספו תורות רבות של רבי נחמן מתוך הספר **ליקוטי מוהר"ן**, תוך ניסיון לתת מִדְגָם מייצג של התורות הארוכות והקצרות. האותיות הגדולות המופיעות מצד ימין של כל קטע הן על פי הציון המקורי בספר, ולכן סדר האותיות אינו עוקב. הערות שונות של רבי נתן ניתנו בכתב קטן ובסוגריים, וכן גם מראי המקום. בציון מראי המקום לפסוקים השארנו את הציונים של רבי נתן כפי שהיו במקור – ציון לפרק בלבד. הערות של מדפיסים ותרגומים של מילים מיידיש ניתנו בכתב קטן ובסוגריים מרובעים.

תורות נבחרות מליקוטי מוהר"ן קמא

אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' (תהלים קיט).

דע, כי על ידי התורה נתקבלים כל התפלות וכל הפקשות, שאנו מבקשים ומתפללים. והחן והחשיבות של ישראל נתעלה ונתרומם בפני כל מי שצריכין, הן ברוחני הן בגשמי. כי עכשו בעוונותינו הרבים חן וחשיבות האמתי של ישראל נפל, כי עכשו עקר החשיבות והחן הוא אצלם. אבל על-ידי התורה נתעלה החן והחשיבות של ישראל, כי התורה נקראת (משלי ה): "אילת אהבים ויעלת חן"; שמעלה חן על לומדיה (עירובין נר ע"ב). ועל-ידי-זה נתקבלין כל התפלות והפקשות.

כי איש הישראלי צריך תמיד להסתכל בהשכל של כל דבר, ולקשר עצמו אל החכמה והשכל שיש בכל דבר, כדי שיאיר לו השכל שיש בכל דבר, להתקרב להשם יתברך על-ידי אותו הדבר. כי השכל הוא אור גדול ומאיר לו בכל דרכיו, כמו שכתוב (קהלת ח): "חכמת אדם תאיר פניו". וזה בחינת יעקב. כי יעקב זכה לבכורה שהוא ראשית, שהוא בחינת חכמה (תיקונים תיקון יד; זוהר משפטים קכא ע"ב), כמו שכתוב (תהלים קיא): "ראשית חכמה". וזה בחינת (בראשית כז): "ויעקבני זה פעמים". ותרגום אונקלוס: "וחכמני", וזה בחינת שמש. כי השכל הוא מאיר לו בכל דרכיו כמו השמש. וזה בחינת (משלי ד): "וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום": וזה בחינת חית – לשון חיות (עיין זוהר פנחס רמה; ובתיקונים תיקון סה). כי החכמה והשכל הוא החיות של כל דבר, כמו שכתוב (קהלת ז): "החכמה תחיה" וכו'.

אך מחמת שאור השכל גדול מאד, אי אפשר לזכות אליו כי אם על-ידי בחינת נון שהוא בחינת מלכות, כמו שכתוב (תהלים עב): "לפני שמש ינון שמו", ופרש רש"י: 'לשון מלכות'. וזה בחינת לבנה, כי הלבנה אין לה אור מעצמה כי אם מה שמקבלת מהשמש (זוהר ויחי רלח ע"א ורמ"ט ע"ב). וזהו בחינת מלכות, דלית לה מגרמה כלום, אלא מה שמקבלת מן החית, שהיא בחינת חכמה, בחינת שמש כנ"ל, ונעשה (ישעיה ל): "אור הלבנה כאור החמה".

אבל מי שאינו מקשר עצמו אל השכל והחכמה והחיות שיש בכל דבר, זה בחינת עשו שבזה את הבכורה, כמו שכתוב (בראשית כה): "ויבז עשו את הבכורה"; דהינו השכל כנ"ל, בחינת (משלי יח): "לא יחפץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו". וזה בחינת מלכות הרשעה, בחינת לבנה דסטרא אחרא, שעליה נאמר (ישעיה כד): "וחפרה הלבנה" וכו' (עיין תיקון ח). וזה בחינת יצר טוב ויצר הרע. כי היצר טוב נקרא "מספן וחכם" (קהלת ד), בחינת מלכות, שהיא בחינת עגיה ודלה דלית לה מגרמה כלום כי אם מה שמקבלת מחכמה. ויצר הרע נקרא "מלך זקן וכסיל" (שם), בחינת מלכות דסטרא אחרא, שאינה חפצה בחכמה ושכל, בחינת "לא יחפץ כסיל בתבונה" וכו', כנ"ל.

וצריך כל אחד לתן כח לבחינת מלכות דקדשה להתגבר על מלכות דסטרא

אָחֲרָא. וְכִמּוֹ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (ברכות ה ע"א): 'לְעוֹלָם יִרְגִּזוּ אָדָם יֵצֵר טוֹב עַל יֵצֵר הָרָע'. וְעַל-יָדֵי מַה נּוֹתֵן כַּח לְמַלְכוּת דְּקִדְשָׁה? עַל-יָדֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּכַח (כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (שם): 'לְעוֹלָם יִרְגִּזוּ וְכוּ' – אִי אֲזִיל-מוֹטָב, וְאִם לָאוּ – יַעֲסֵק בַּתּוֹרָה). וְכִמּוֹ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (קדושין ל ע"ב): 'אִם פָּגַע בָּהּ מִגּוֹל זֶה, מִשְׁכְּהוּ לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ'. כִּי עַל-יָדֵי הַתּוֹרָה נּוֹתֵן כַּח לְמַלְכוּת דְּקִדְשָׁה. וְאֲזִי מְקַבֵּלַת הַמְּלָכוּת, שֶׁהִיא בְּחִינַת נ', חִיוֹת מִן הַחֲכָמָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת ח', וְנִתְחַבֵּר וְנִתְקַשֵּׁר הַח' וְהַנ', וְנַעֲשֶׂה אֹר הַלְבָנָה כְּאוֹר הַחֲמָה. וְכִשְׁזָה קָם, זֶה נוֹפֵל (רש"י בראשית כה, כג), וְאֲזִי נוֹפֵל וְנִתְבַטֵּל מְלָכוּת הָרָשָׁעָה, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (הושע יד): "כִּי יִשְׂרָיִם דְּרָכֵי ה', צַדִּיקִים יִלְכוּ בָם, וּפְשָׁעִים יִכְשְׁלוּ בָם". הֵינּוּ עַל-יָדֵי דְרָכֵי ה', הֵינּוּ הַתּוֹרָה, עַל-יָדֵי-זֶה הַצַּדִּיקִים, שְׁדַבְּקִים בְּמַלְכוּת דְּקִדְשָׁה, הֵם נִתְחַזְּקִים וּמְקַבְּלִים כַּח עַל-יָדֵי-זֶה. "וּפְשָׁעִים יִכְשְׁלוּ בָם" בְּחִינַת מְלָכוּת הָרָשָׁעָה, בְּחִינַת הַיֵּצֵר הָרָע, שֶׁנוֹפֵל וְנִכְנָע עַל-יָדֵי הַתּוֹרָה, כַּנִּל.

וְעַל-יָדֵי-זֶה נִתְקַבְּלִים כָּל הַתְּפִלוֹת וְהַבְּקָשׁוֹת, כִּי עָקֵר מַה שְּׂאִין נִתְקַבְּלִין הַבְּקָשׁוֹת הוּא מַחֲמַת שְׂאִין לְהַדְּבָרִים חוֹ, וְאִין נִכְנָסִין בְּלֵב שֶׁל זֶה שֶׁמְבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ, כְּאִלוּ אִין בְּלָבוּ מְקוֹם שֶׁיִּכְנָסוּ הַדְּבָרִים בְּלָבוּ, מַחֲמַת שְׂאִין לְהַמְבַקֵּשׁ חוֹ, שֶׁיִּכְנָסוּ הַדְּבָרִים בְּלָבוּ שֶׁל זֶה, שֶׁמְבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ. אֲבָל עַל-יָדֵי הַתּוֹרָה, שֶׁעַל-יָדֵי-זֶה נִתְחַבְּרִין וְנִתְקַשְּׂרִין הַח' וְהַח' כַּנִּל, וְנַעֲשֶׂה חוֹ, וְעַל כֵּן נִקְרָאת הַתּוֹרָה (משלי ה): "יַעֲלֵת חוֹ", וְאֲזִי זוֹכֵה שְׁדַבְּרִיו הֵם דְּבָרֵי חוֹ, וְאֲזִי נִתְקַבְּלִין דְּבָרָיו וּבְקָשׁוֹתָיו, כְּמוֹ מִי שֶׁמְדַבֵּר דְּבָרֵי חוֹ, שֶׁנִּכְנָסִין הַדְּבָרִים בְּלֵב הַמְּתַבַּקֵּשׁ, דֵּהֵינּוּ זֶה שֶׁמְבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ. וְזֶה בְּחִינַת ת'. הֵינּוּ עַל-יָדֵי שְׁנֵתְחַבְּרוּ וְנִתְקַשְּׂרוּ הַחִי"ת וְהַנּו"ן וְנַעֲשֶׂה בְּחִינַת ח"ן – עַל-יָדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת ת"ו, שֶׁהוּא לְשׁוֹן חֲקִיקָה וְרִשְׁמִימָה, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (יחזקאל ט): "וְהַתּוֹיֵת ת"ו", כִּי עַל-יָדֵי הַחֵן נִחְקֵק וְנִרְשָׁם מְקוֹם בְּלֵב הַמְּתַבַּקֵּשׁ לְקַבֵּל הַבְּקָשָׁה, כִּי עַל-יָדֵי הַחֵן נִתְקַבְּלוּ דְּבָרָיו. נִמְצָא, שֶׁבְּחִינַת הַח"ן חֲקֵק מְקוֹם בְּלֵב זֶה שֶׁמְבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ, כְּדִי שֶׁיִּכְנָסוּ דְּבָרָיו בְּלָבוּ, וְיִקַּבֵּל בְּקָשָׁתוֹ. וְהַחֲקִיקָה וְרִשְׁמִימָה זֶה בְּחִינַת ת"ו כַּנִּל וְזֶהוּ (קהלת ט): "דְּבָרֵי חֲכָמִים בְּנַחַת נִשְׁמָעִים". נַחַת דִּיקָא, הֵינּוּ בְּחִינַת חוֹ הַנִּל וְהַת' הַנִּל, וְעַל-יָדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה אוֹתִיוֹת נַחַת, וְאֲזִי נִשְׁמָעִים דְּבָרָיו, וְנִתְקַבֵּל בְּקָשָׁתוֹ כַּנִּל.

וְעַל כֵּן יַעֲקֹב שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשֶּׁכֶל כַּנִּל, עַל כֵּן זָכָה לְחוֹ, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (בראשית לג): "כִּי חֲנָנִי אֱלֹקִים" וְכוּ'; וְעַל כֵּן בָּרַךְ אֶת הַשְּׂבָטִים בְּחוֹ, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (שם): "הַיִּלָּדִים אֲשֶׁר חָנָן" וְכוּ'; וּבְנִימִין לֹא הָיָה אֵז. וְעַל כֵּן בָּרַכּוּ יוֹסֵף בְּחוֹ, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (שם מג): "אֱלֹקִים יְחַנֵּךְ בְּנִי" (עיין בראשית רבה עח; צב). וְדוֹקָא יוֹסֵף הָיָה יָכוֹל לְבָרְכוֹ בְּחוֹ, כִּי יוֹסֵף הָיָה כָּלוּל בְּיוֹתֵר מִבְּחִינַת יַעֲקֹב, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (בראשית לז): "אֵלֶּה תִּלְדוֹת יַעֲקֹב-יוֹסֵף"; כִּי הוּא הָיָה עָקֵר תּוֹלְדוֹתָיו. כִּי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף כְּחָדָא חֲשִׁיבִי (עיין זוהר קעו; קפב). וְעַל כֵּן נֶאֱמַר בְּיוֹסֵף (דברים לג): "בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ". 'בְּכוֹר' הוּא בְּחִינַת הַשֶּׁכֶל כַּנִּל. וְזֶהוּ 'שׁוֹרוֹ' – לְשׁוֹן הַסְּתַפְּלוֹת, כִּי צָרִיכִין לְהַסְתַּפֵּל בְּהַשֶּׁכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר כַּנִּל. וְזֶהוּ 'הָדָר לוֹ' – תְּרַגְּם אוֹנְקְלוֹס: זִיו לִיָּה – לְשׁוֹן אוֹר. כִּי

השכל מאיר לו בכל דבר; אפלו במקום שהיה אפל וחשך, מאיר לו השכל, כשזוכה להסתכל על השכל שיש שם בכל דבר ומקרב אותו להשם יתברך.

וזה פרוש מה שאמר רבה בר בר חנה (כבא בתרא עג ע"א): 'האי גלא דמטבע לספינתא מתחזי כי צוציתא דנורא חורתא ברישא (פרש רשב"ם: 'אש לבנה ומלאך מזיק הוא)'. ומחנין ליה באלותא דחקיק עליה "אהיה אשר אהיה".

גלא - הוא היצר הרע: דמטבע לספינתא - הוא החן והחשיבות, לשון ספון וחשוב (מועד קטן כח ע"א. מאן חשיב מאן ספון), כי היצר הרע רוצה להטביע ולהשפיל, חס ושלום, בחינת החן והחשיבות של ישראל, בחינת מלכות דקדשה. ומתחזי כי צוציתא דנורא חורתא ברישא - כי מתחלה היצר הרע מתלבש עצמו במצוות ומטעה את האדם כאלו מסיתו לעשות מצוה. וזהו בחינת צוציתא דנורא חורתא - אש לבנה, אף-על-פי-כן מלאך מזיק הוא. ומחנין ליה באלותא דחקיק עליה אהיה וכו', הינו שעקר הכנעתו של היצר הרע הוא על-ידי התורה, שהיא כלה שמותיו של הקדוש-ברוך-הוא. והתורה היא בחינת וי"ו (עיין זוהר פקודי רכו). כי הלוחות, ארכן וי"ו ורחבן וי"ו (כבא בתרא יד ע"א). וזהו בחינת אלותא, דהינו מקלות דחקיק עליה אהיה וכו', הינו שמות, בחינת התורה, שהיא בחינת וי"ו, והוי"ו הוא צורת מקל, והיא כלה שמותיו של השם יתברך, הינו שהתורה הקדושה היא מכניע את היצר הרע שרוצה לעשות את האדם משגע ממש, חס ושלום. כי בעל-עברה הוא משגע, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (סוטה ג ע"א): 'אין אדם עובר עברה אלא אם כן נכנס בו רוח-שטות'. וכמו שהמשגעים צריכים להכותם ולשום עליהם שמות, כמו כן ממש התורה שעוסקין הוא בחינת מקלות ושמות, שבזה מכין ומכניעין את היצר הרע ומגרשין מן האדם את השגעון והרוח שטות שנכנס בו, בחינת 'ומחנין ליה באלותא, דחקיק עליה שמות' וכו', כנ"ל (עיין ויקרא רבה קדושים תחילת פ' כה).

וזהו: "אשרי תמימי דרך". אשרי - לשון הסתכלות. תמימי דרך - בחינת (בראשית כה): "יעקב איש תם"; שהוא בחינת השכל כנ"ל. הינו לזכות להסתכל על השכל שיש בכל דבר, שהוא בחינת "יעקב איש תם" - זה זוכין על-ידי התורה. וזהו: ההולכים בתורת ה'. כי על-ידי שלומד תורה בכח, על-ידי-זה נותן כח למלכות דקדשה בחינת נז"ן, לקבל מן השכל, שהוא בחינת חי"ת, ואזי נעשה חן ונתקבלים דבריו כנ"ל, ואזי נתעלה החן והחשיבות של ישראל, וכל התפלות והבקשות נתקבלים.

(לשון רבנו, זכרוננו לברכה)

אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים (שמות כ).

ואו כשאדם יודע שכל מארעותיו הם לטובתו, זאת הבחינה היא מעין עולם הבא, כמו שכתוב (תהלים נו): "בה' אהלל דבר באלהים אהלל דבר" (עיין ברכות ס ע"ב). וזאת הבחינה היא מעין עולם הבא, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (פסחים נ ע"א):

"ביום ההוא יהיה ה' אֶחָד" וכו'. והקשו: וכי האידנא לאו הוא אֶחָד? ותרצו חכמינו, זכרונם לברכה: האידנא מְבָרְכִין על הטובה הטוב והמטיב, ועל הרעה דין אמת. ולעתיד כלו הטוב והמטיב, שיהיה שם ה' ושם אלקים אחדות אחד.

ובזאת הבחינה אי אפשר להשיג, אלא כשמעלה בחינת מלכות דקדושה מהגלות מבין העכו"ם. פי עכשו המלכות והמשלה להעכו"ם, ובשביל זה נקראים עבודת אלילים שלהם בשם אלהים, כי יונקים מבחינת מלכות הנקרא אלהים, כמו שכתוב (תהלים עד): "אלהים מלכי מקדם". וכשמעלין בחינת מלכות מבין העכו"ם, אזי נתקים (שם מז): "כי מלך כל הארץ אלהים".

ובאי אפשר להשיב המלוכה להקדוש-ברוך-הוא אלא על ידי ודוי דברים לפני תלמיד חכם. על ידי זה מתקן ומעלה בחינת מלכות לשרשה. וזהו פרוש (הושע יד): "קחו עמכם דברים" – זהו ודוי דברים, זה בחינת מלכות, כמו 'דבר אחד לדור' (סנהדרין ח ע"א). דבר, לשון מנהיג ומושל. "ושובו אל ה'" – שיתקנו ויעלו את הדברים, את בחינת מלכות, בחינת אלהים אל ה'. הינו כנ"ל: "בה' אהלל דבר, באלהים אהלל דבר", הינו שידע, שכל מארעותיו, כלם לטובתו, ויברך על כל הדברים הטוב והמטיב.

וזו וכשידע כל זאת נקרא ידיעה שלמה, כי עקר הדעת הוא אחדות של חסד וגבורה (כמוכא בכתבי האריז"ל) זה נקרא דעת, הינו שלא יחלק בין חסד לדין, ויברך על כלם "הטוב והמטיב". וזה נקרא: "ה' אחד ושמו אחד" כמאמר חכמינו, זכרונם לברכה, שלעתיד יהיה אחדות גמור, שיהיה כלו הטוב והמטיב. וזה ה' אחד, ושמו – זה בחינת אלהים מלכות, כמו שכתוב (שמואל ב ח): "ויעש דוד שם", אחד גימטריא אהבה, הינו הן ה' שהוא רחמים, הן שמו שהוא בחינת אלהים, בחינת דין – כלם לטובתה מחמת אהבה שהקדוש-ברוך-הוא אוהב אותה, כמו שכתוב (משלי ג): "את אשר יאהב ה' יוכיח" וכתוב (עמוס ג): "רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה, על כן אפקוד עליכם עונותיכם".

ובעונותיו של אדם הם על עצמותיו, כמו שכתוב (יחזקאל לב): "ותהי עונותם (חקוקה) על עצמותם". וכל עברה יש לה צרוף אותיות, וכשעבר איזה עברה, אזי נחקק צרוף רע על עצמותיו ועל-ידי-זה מכניס בחינת הדבור של הלאו הזה שעבר בתוך הטמאה. הינו שמכניס בחינת מלכות, שהוא בחינת דבר אחד לדור, הוא מכניס אותה בתוך העכו"ם, ונותן להם ממשלה. למשל, אם עבר על דבור של הלאו "לא יהיה לה" (שמות כ) אזי מחריב הצרוף הטוב של הדבור, וכונה צרוף רע, ונחקק הצרוף הזה על עצמותיו, ונוקם בו. כמו שכתוב (ירמיה ה): "עונותיכם הטו אלה", וכתוב (תהלים לד): "תמותת רשע רעה". ועל ידי ודוי דברים יוצא מעצמותיו האותיות החקוקים עליהם, ונעשה מהם הדבור של הודוי. כי הדבור יוצא מעצמותיו, כמו שכתוב (שם לה): "כל עצמתי תאמרנה". ומחריב הבנין והצרוף הרע, וכונה מהם מלכות דקדושה. וזה שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה

(סוטה ז ע"כ): 'בשעה שהלכו ישראל במדבר, היו עצמותיו של יהודה מגלגלין. עד שאמר משה: "שמע ה' קול יהודה". שבקש משה מהקדוש-ברוך-הוא, שיזכר ליהודה הודוי שהתודה, וכן הוי ליה. וזה דוקא עצמותיו היו מגלגלין, על שם: "ותהי עונותם (חקוקה) על עצמותם", ועל-ידי הודוי נתתקנו, ועלו כל חד לדוכתיה. ויהודה זה בחינת מלכות, רמז, שבחינת מלכות נתתקן על-ידי ודוי דברים, וזה נעשה על-ידי משה, שזכר משה הודוי, כי כן צריך, שיהיה הודוי לפני תלמיד חכם וכל תלמיד חכם הוא בחינת משה, כמו שאמרו 'משה שפיר קאמרת' (שבת קא ע"ב), ובזה שזכר משה הודוי, נעשה כאלו התודה עכשו לפני משה, ועל-ידי זה נתתקן בחינת מלכות, ונתרב הצרוף הרע שנחקק על עצמותיו.

וזה בחינת החזרת המלכות לשרשה, פי שרש המלכות הוא אש, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (סנהדרין קא ע"ב): 'למה טעה נבט? שראה שיצא אש מאמתו'; והתורה נקראת אש, שמשם המלכות, כמו שכתוב (ירמיה כג): "הלוא פה דברי כאש", וכתוב (משלי ח): "בי מלכים ימלכו". ועקר התורה הם התלמידי חכמים, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (מכות כב ע"ב): 'כמה טפשי דקימא מקמי ספר-תורה, ולא קימא מקמי צורבא מדרבנן'. וזהו (כמדבר לא): "כל דבר אשר יבא באש – תעבירו באש". 'דבר' זה בחינת מלכות, שנמשך בתוך הטמאה בתוך חמימות היצר, כמו (קדושין פא ע"א): 'נורא בי עמרם'. 'תעבירו באש' – תקונו על-ידי אש, הינו ודוי דברים לפני תלמיד חכם כנ"ל. וזה לשון עברה, שהצרוף של עברה עובר בתוך עצמותיו, מעבר אל עבר. ומצוה – לשון התחברות, כשעושה חבילות חבילות של מצות, (ויקרא רבה כא): אזי נתחברו שברי עצמותיו, כמו שכתוב (תהלים לד): "שומר כל עצמותיו".

וזה פרוש (משלי טז): "חמת מלך מלאכי מות", פי חמתו של הקדוש-ברוך-הוא בשביל המלכות שהשפיל על-ידי עוונותיו, "ואיש חכם יכפרנה", הינו בחינת תלמיד חכם, בחינת משה, הוא יכפר לו. כמו שכתוב (מיכה ז): "ועבר על פשע לשארית", 'למי שמשים עצמו כשירים' (ראש השנה יז ע"ב). נמצא, כשבא לפני תלמיד חכם ומוציא כל צרופיו לפני התלמיד חכם, והתלמיד חכם הוא בחינת משה, שמשים עצמו כשירים, כמו שכתוב (כמדבר יב): "והאיש משה ענו מאד", ועל-ידי-זה נקרא איש חכם, כמו שכתוב (איוב כח): "והחכמה מאין תמצא" (עיין סוטה כא ע"ב). ובזה יש בח לתלמיד חכם לכפר, כמו שנאמר: "ואיש חכם יכפרנה" (משלי טז). וכשביל זה, כשהתפלל משה על חטא העגל אמר (שמות לב): "אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא". כי זה מן הנמנע שלא יבוא לאדם איזה גדלות, כששומע שמספרין שבחו, כל שכן כשמלך גדול משבח ומפאר את האדם, אזי בודאי מן הנמנע, שלא יבוא לו איזה גדלות, אבל צריך לזה בטול כל הרגשותיו וחמירותיו, אזי יכול האדם, לשמע שבחו, ולא יבוא לו שום גדלות, כמו משה רבנו, שראה כתוב בתורה: "וידבר ה' אל משה", "ויאמר ה' אל משה", וישראל קוראין בכל יום בתורה שבחו של משה,

והוא בעצמו מספר להם שבחיו, ולא היה למשה שום התפארות וגדלות מזה, כמו שכתוב: "והאיש משה ענו מאד", וכודאי על-ידי ענותנותו, היה כח ביד משה לכפר עוון-העגל. כמו שכתוב: "ואיש חכם יכפרנה". וזה שטען משה: "ואם אין", הינו "אם לא תשא חטאתם", בזה אתה מראה, שאין לי כל כך עניויות, שאוכל לכפר להם עוון העגל. בכך בקשתי – "מתני נא", כדי שלא אכשל בגדלות, שאני רואה ושומע בכל עת ספור שמי ושכחי בתורה, כי מי יוכל לעמד בזה, שישמע ספור שבחו ולא יתגאה, אם לא ענו גדול, ואם אני ענו, צריך לה שתשא חטאתם, כמו שכתוב: "ועובר על פשע לשארית" וכו'.

וזה (דברים לג): "ויהי בישרון מלך". הינו שמלכות עלה לשרשה, כמו שכתוב (תהלים לז): "וענוים ירשו ארץ", ו'ארץ' היא דינא דמלכותא, כמו שכתוב (איוב כ): "וארץ מתקוממה לו".

וזהו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (סוטה כא): 'משל לאחד, שהיה מהלך בדרך באישון לילה ואפלה, ומתירא מן הקוצים ומן הפחיתים ומחיה רעה ומלסטים, ואינו יודע באיזה דרך מהלך' וכו'.

כי זה ידוע, שכל המדות רעות ותולדותיהן נמשכין מארבעה יסודות, מארבע מרות, כמובא במשנת הסידים: 'עצבות ותולדותיהן נמשכין מדומם', 'תאוות רעות ותולדותיהן נמשכין מצומח', 'דברים בטלים ותולדותיהן נמשכין מחי', 'גאווה ותולדותיהן נמשכין ממדבר'. ומי שרוצה לילך בדרך הקדש, צריך לשבר כל המדות רעות, ויספר לפני התלמיד חכם, הינו ודוי דברים. והתלמיד חכם יפרש ויברר לו דרך לפי שרש נשמתו.

ויש שלש בחינות בהתקרבות לצדיקים, שעל-ידי שלש בחינות אלו נתתקן הכל, ואלו הם השלשה בחינות:

הבחינה הראשונה: כשרואה את הצדיק, כמו שכתוב (ישעיה ל): "והיו עיניך רואות את מוריה". וזאת הבחינה מבטלת המדות רעות הנמשכין משני היסודות: 'דומם' 'צומח', הינו עצבות ותולדותיה, ותאוות רעות, כי צדיק הדור נקרא אם, על שם שהוא מיניק לישראל באור תורתו, והתורה נקראת חלב, כמו שכתוב (שיר השירים ד): "דבש וחלב תחת לשונך". וזה אנו רואים בחוש, כשהתינוק הוא בעצבות ועצלות, כשרואה את אמו הוא נתעורר בזריזות גדול לקראת אמו, הינו לשרשו. גם אנו רואים בחוש, כשהתינוק עוסק בדברי שטות שלו, אף-על-פי שיש לו תאוה גדולה לזה, אף-על-פי-כן כשרואה את אמו, הוא משליך כל תאוותיו אחר כתפיו, ומושך את עצמו לאמו. נמצא, שנתבטלין המדות רעות של שני היסודות: 'דומם' 'צומח', על ידי הסתכלות פני הצדיק. וזהו 'ומתירא מן הקוצים', שהוא בחינת 'צומח'. 'ופחיתים' שהוא בחינת 'דומם'. וכשנודמן לו אבוקה של אור, זה תלמיד חכם, שהוא אביק באור התורה ועל-ידו נצול ממדות רעות של שני יסודות: 'דומם' 'צומח', ואז נצול מן הקוצים ומן הפחיתים.

הבחינה השנייה: הצדקה שנותן לתלמיד חכם, שעל-ידי-זה נצול ממדות רעות של שני יסודות: 'חי' 'מדבר', שהן בחינת 'חיה רעה ולסטים', שהן דברים בטלים וגאווה ותולדותיהן. כי על-ידי דברים בטלים ולשון הרע, בא עניות, כמו שכתוב (שמות ד): "כי מתו כל האנשים", זהו עניות (נדרים סד ע"ב). גם בגאווה אמרו (קדושין מט ע"ב) 'סימן לגסות הרוח – עניות'. ועל-ידי צדקה נתעשר, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (גטין ז ע"ב): "אם שלמים וכן רבים וכן נגוזו ועבר ועזיתך לא אענך", שוב אין מראין לו סימני עניות'. וזהו, 'כיון שעלה עמוד השחר נצול מחיה רעה ומלסטים'. 'עמוד השחר' – רמז לצדקה, כמו שכתוב (ישעיה נח): "כי תראה ערם וכסיתו וכו', או יבקע פשח אורה". נמצא, על-ידי צדקה נצול ממדות רעות של שני יסודות: 'חי' 'מדבר' שהם בחינת חיה רעה ולסטים.

הבחינה השלישית: פשמתודה ודוי דברים לפני תלמיד חכם, שעל-ידי-זה התלמיד חכם מדריך אותו בדרך ישר לפי שרש נשמתו. וזה 'הגיע לפרשת דרכים', ואמרו חכמינו, זכרונם לברכה (סוטה שם): 'זה תלמיד חכם ויום המיתה', זה בחינת ודוי דברים לפני 'תלמיד חכם'. 'יום המיתה', רמז על ודוי, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין מג ע"ב): 'כל המומחין מתודין'. וזה נקרא פרשת-דרכים כי התלמיד חכם מפריש לו דרך לפי שרש נשמתו, אזי נצול מכלם. כי קדם שהתודה, אף-על-פי שהיה אצל התלמיד חכם, ונתן לו ממון, עדין אינו יודע באיזהו דרך הוא מהלך, כי "יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות" (משלי יד), אבל 'כשהגיע לפרשת דרכים – זה תלמיד חכם ויום המיתה; הינו ודוי דברים לפני תלמיד-חכם, אזי נצול מכלם.

וזה בכל פעם שבא אצל תלמיד חכם ומספר לפניו כל לבו, והתלמיד חכם הוא בחינת משה, שהוא בחינת אין, כמו שכתוב: "והחכמה מאין תמצא". ועל ידי זה אתה נכלל באין סוף. וזה בחינת (עיין תיקון כא ותיקון סד) 'זרקא דאזדריקת לאתר דאתנטילת מתמן', שתחזיר את המלכות לאין סוף, שהוא רצון שבכל הרצונות. כי המלכות, שהוא בחינת אותיות הדבורים, כל אות ואות – מלבש בה רצון השם יתברך. שרצון השם יתברך היה, שזאת האות יהיה לה תמונה כזו, ואות אחרת יהיה לה תמונה אחרת. נמצא, שרצונות, הינו תמונות אותיות הם התגלות מלכותו יתברך שמו. וכל אלו הרצונות, הינו התמונות נמשכין מרצון אין סוף, שאין בו תמונה. וכל הדברים והישות שבעולם הם מהאותיות, הינו ממלכות, כי ישות הוא מחמת המלכות, שרצה הקדוש-ברוך-הוא שיתגלה מלכותו בעולם, ועל ידי זה ברא את העולם מאין ליש, וכל הרצונות, הינו התמונות וכל הישות, הינו בחינת מלכות מקבלים חיותם מרצון אין סוף. כמו שכתוב (מגילה לא ע"א): 'בכל מקום שאתה מוצא גדלתו של הקדוש-ברוך-הוא, הינו מלכותו, הינו רצונות' שם אתה מוצא ענותנותו, הינו רצון אין סוף. וזה בחינת התפשטות הגשמיות. כי פשרוצה להכלל ברצון אין סוף, צריך לבטל את הישות שלו, וזהו שכתוב בזהר (חלק ב פח

ע"ב), שהסתלקות משה בשבת בשעתא דמנחה, שאז התגלות רעוא דרעוין, שהוא בחינת רצון אין סוף, שכל הרצונות מקבלין חיותם ממנו, וזה מחמת שבטל משה כל ישותו, כמו שכתוב (שמות טז): "ונחנו מה". וזה פרוש: (דברים לד): "ויקבר אותו בגיא" – זה בחינת אין, כמו שכתוב (ישעיה מ): "כל גיא ינשא". "בארץ מואב" – זה בחינת מלכות, שדוד בא ממואב, שנסתלק משה בתוך אין סוף, בתוך רצון שברצונות, בתוך רעוא דרעוין, שהוא בחינת רצון אין סוף, המלבש ברצונות, בתמונות אותיות, בבחינת מלכות, כמו שכתוב: "בכל מקום שאתה מוצא גדלתו", הינו מלכות בחינת רעוין, "שם אתה מוצא רעוא, רצון אין סוף. וזה "מול בית פעור", כי אמרו חכמינו, זכרונם לברכה (מדרש אגדה; מוכא בתוספות סוטה יד ע"א): 'למה נקרא שמו פעור – על שם שפוער פיו, כי כשפוגמין במלכות, אזי יש לו כח לפער פיו בצרופים רעים, אבל משה שתקן מדת המלכות, על-ידי זה לא היה יכלת ביד פעור לפער פיו. וזה: "ולא ידע איש", אפלו משה לא ידע, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (סוטה יד ע"א), כי נתבטל לגבי אין סוף. וכל זה היה במוותו, אבל בודאי גם בחייו היה לו התפשטות הגשמיות, והיה מדבק את עצמו באור אין סוף, אבל ההתפשטות היה בבחינת (יחזקאל א): "והחיות רצוא ושוב".

כי הקדוש-ברוך-הוא רוצה בעבודתנו, כמו שנאמר: 'ואבית תהלה מגושי עפר, מקרוצי חמר' (פיוט למוסף של ראש השנה), ובשביל זה צריך שלא ישאר כז, אלא עד עת שיבוא הקדוש ברוך הוא בעצמו ויטל נשמתו. וזה שאנו רואים, שלפעמים נתלהב אדם בתוך התפלה ואומר כמה תבות בהתלהבות גדול, זה בחמלת ה' עליו, שנפתח לו אור אין סוף והאיר לו. וכשרואה אדם ההתנוצצות הזאת, אף-על-גב דאיהו לא חזי מזליה חזי (מגילה ג ע"א), תכף נתלהב נשמתו לדבקות גדול, לדבק את עצמו באור אין סוף, וכשעור התגלות אין סוף, לפי מנין התבות שנפתחו והתנוצצו, כל אלו התבות אומר בדבקות גדול ובמסירת נפשו ובבטול כחותיו. ובשעה שנתבטל לגבי אין סוף, אזי הוא בבחינת: "ולא ידע איש", שאפלו הוא בעצמו אינו יודע מעצמו. אבל זאת הבחינה צריך להיות רצוא ושוב, כדי שיתקיים ישותו. נמצא כשהוא בבחינת ושוב, אזי צריך להראות גם לדעתו. כי מתחלה, בשעת דבקות היה נתבטל הדעת, כמו שכתוב: "ולא ידע איש", וכשהוא בבחינת ושוב, ששב (לדעתו) לישותו, אז שב לדעתו, וכששב לדעתו, אז הוא יודע אחדות האין סוף וטובו, ואזי אין חלוק בין ה' לאלהים, בין מדת הדין למדת הרחמים. כי באין סוף אין שיה, חס ושלו, שני רצון, כי השנויים אינו אלא בשנוי התמונות, אבל על-ידי הדבקות של אדם באין סוף, ששם אין שנוי רצון, כי שם רצון פשוט, ואחר-כך נשאר בו רשימו מאחדות הזאת, ואחר-כך נעשה בבחינת ושוב, אזי הרשימו מראה לדעת, שידע שכלו טוב וכלו אחד: וזה שאמר משה לדודו (דברים ד): "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים". כי משה הוא בחינת אין, ודורו הדבוקים אליו ראוי להם לדעת, הינו להאיר לדעת, בחינת אין סוף, בחינת רעוא דרעוין, בחינת: "ה' הוא האלהים".

וְזֶה פְּרוּשׁ: 'אָמַר רַבֵּה בַר בַּר חֲנָא: זִימְנָא חֲדָא הוּהּ קְאֻלִּינָן בְּסַפִּינְתָא, וַחֲזִינָן הַהוּא כְּוָרָא דִּיתְבָּא לִיה אַכְלָה טִינָא בְּאוּסִיָּה, (וּמִית, כ"ה גי' הב"ח בגמ', וכ"ה בדברי רבינו ז"ל להלן בפירושו המאמר). וְאִדְחוּהוּ מִיָּא, וְשִׁדְיוּהוּ לְגוּדָא, וַחֲרוּב מִינָה שְׁתִּין מְחוּזִי, וְאָכְלוּ מִינָה שְׁתִּין מְחוּזִי, וּמְלָחוּ מִינָה שְׁתִּין מְחוּזִי, וּמְלָאוּ מִחַד גְּלַגְלָא דְעֵינָא תְּלַת מָאָה גְּרָבֵי מִשְׁחָא. וְכִי הִדְרָן לְבִתְרָא תְּרִיסָר יָרְחֵי שְׁתָּא, חֲזִינָן דְהוּהּ קָא מְנַסְרֵי מְגַרְמִיָּה מְטַלְלָתָא, וַיְהִי לְמַבְנִינְהוּ הַנָּךְ מְחוּזִי' (כבא בתרא עג ע"ב). רַשְׁב"ם: 'כְּוָרָא': דָּג. 'אַכְלָה טִינָא': שָׂרֵץ קָטָן. 'בְּאוּסִיָּה': בְּנַחֲרֵי שֶׁל דָּג נִכְנַס הַשָּׂרֵץ. 'וְאִדְחוּהוּ מִיָּא': הִדְיָחוּהוּ הַמַּיִם וְהַשְּׁלִיכוּהוּ לִיְבֹשָׁה כְּדָרֵךְ יָם, שְׂאִינוּ סוּכֵל דָּבָר מֵת. 'חֲרוּב מִינָה שְׁתִּין מְחוּזִי': שֶׁהַשְּׁלִיכוּהוּ הַמַּיִם עַל שְׂשִׁים כְּרָכִים וְשִׁבְרָן כָּלָם, שֶׁהָיָה גָּדוֹל כָּל כָּךְ. 'וְאָכְלוּ מִינָה שְׁתִּין מְחוּזִי': בְּעוֹדָנוּ לַח. 'וּמְלָחוּ מִינָה שְׁתִּין מְחוּזִי': אַחֲרַיִם, שֶׁהָיוּ רְחוּקִין מִשָּׁם, מְלָחוּ מִינָהּ וּנְשָׂאוּהוּ לְמִקוּמָן: 'מִחַד גְּלַגְלָא דְעֵינָא': מִגְּלַגֵּל עֵינֵנו לְקַחוּ שֶׁמֶן תְּלַת מָאָה גְּרָבֵי. 'הוּהּ מְנַסְרֵי': לְבָנוֹת מַעְצָמוֹת הַדָּג אוֹתָן מְחוּזִי שֶׁהָפִיל.

פְּרוּשׁ: סְפִינָה – לְשׁוֹן חֲשִׁיבוֹת, בְּחִינַת מַלְכוּת (סָפוּן=חָשׁוּב גִּמְרָא מוֹעֵד קָטָן כח). שְׂרָבָה בַר בַּר חֲנָא חָקַר בְּשִׁכְלוֹ אוֹדוֹת הַמַּלְכוּת, אִיךְ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מַעֲלִין אוֹתָהּ. וַחֲזִינָן הָאֵי כְּוָרָא – יִשְׂרָאֵל מְכַנֵּין בְּשֵׁם דָּגִים, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (בראשית מח): "וַיִּדְגּוּ לָרֹב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ". דִּיתְבָּא לִיה אַכְלָה טִינָא בְּנַחֲרֵי – זֶה בְּחִינַת תְּפִלַּתָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (ישעיה מח): "וַתְּהַלְתִּי אַחֲטָם לָךְ", שְׁנַתְּעַרְבֵי שָׂרֵץ, הֵינּוּ טְמֵאָה בְּתִפְלַתוֹ וְעִבּוּדוֹתוֹ וּבְלִבֵּל אוֹתוֹ. וְלֹא הָיָה יָכוֹל אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי הַזֶּה לַעֲבֹד עִבּוּדוֹתוֹ תְּמָה. מַה עָשָׂה הָאִישׁ הַזֶּה? עָשָׂה שְׁלֹשׁ בְּחִינּוֹת הַנ"ל. הֵינּוּ הַתְּקַשְׁרוֹת לְהַצְדִּיק וּנְתִינַת הַצְדָּקָה וּדְוֵי דְבָרִים. וְזֶה פְּרוּשׁ: וּמִתָּה, וְאִדְחוּהוּ מִיָּא, וְשִׁדְיוּהוּ לְגוּדָא. וְהַזְכִּיר הַשְּׁלֹשׁ בְּחִינּוֹת מַעֲלָא לְתַתָּא. וּמִתָּה – זֶה בְּחִינַת וְדוּי דְבָרִים, כְּמוֹ שְׁכָתוּב: "כָּל הַמוֹמְתִין מִתּוֹדִין". וְאִדְחוּהוּ מִיָּא – זֶה בְּחִינַת צְדָקָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (קהלת יא): "שִׁלַּח לְחֶמֶךָ עַל פְּנֵי הַמַּיִם". וּכְתִיב (ישעיה לב): "אֲשֶׁרִיכֶם זוֹרְעֵי עַל כָּל מַיִם". וְשִׁדְיוּהוּ לְגוּדָא – הַצְדִּיק נִקְרָא גוּדָא, לְשׁוֹן גֹּדֵר, שֶׁהוּא גוֹדֵר פְּרִצוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל (יחזקאל כב; ישעיה נח וְעֵינָן מִגִּילָה יג ע"א). וְזֶה: 'וְשִׁדְיוּהוּ לְגוּדָא', שֶׁהַקְּרִיב אֶת עֲצָמוֹ לְצַדִּיק. וְעַל־יְדֵי שְׁלֹשׁ בְּחִינּוֹת אֱלוֹ, וַחֲרוּב מִינָה שְׁתִּין מְחוּזָא שְׁעַל־יְדֵי הַמִּיתָה, הֵינּוּ וְדוּי דְבָרִים, הַעֲלָה אֶת הַמַּלְכוּת מִבֵּין הַסְטֵרָא אַחֲרָא. וְהַצְדִּיק הוֹרָה לוֹ אֶת הַדָּרֵךְ הַיָּשָׁר, כְּמוֹ שְׁכָתוּב בְּהַפְטָרַת בְּרֵאשִׁית (ישעיה מב): "אַחֲרֵיב הָרִים וּגְבָעוֹת", רָמַז עַל חֲרַבְּן מִמְּשַׁלַּת הָעֶבְרִים. "וְהוֹלַכְתִּי עוֹרִים בְּדָרֵךְ לֹא יָדְעוּ", זֶה בְּחִינַת שֶׁהַצְדִּיק הוֹרָה לוֹ דָּרֵךְ יָשָׁר. זֶה בְּחִינַת פְּרִשְׁת דְּרָכִים כַּנ"ל. 'וְשִׁתִּין מְחוּזָא', רָמַז עַל עֲלִית הַמַּלְכוּת, דְּכָתִיב בֵּה (שיר השירים ו): "שְׂשִׁים הֵמָּה מַלְכוּת". וְאָכְלוּ מִינָה שְׁתִּין מְחוּזָא – רָמַז עַל שְׁנֵי מַדּוֹת רָעוֹת שֶׁל חַי מְדַבֵּר, שְׁעַל־יְדוּ בֹא עֲנִיּוֹת כַּנ"ל, וְעַל־יְדֵי צְדָקָה מִתְקַן אוֹתָם וַיִּמְשִׁיךְ שִׁפְעַע. וְזֶה: 'אַכְלוּ מִינָה'. וְשִׁתִּין מְחוּזָא, רָמַז עַל בְּחִינַת שְׂשִׁים גְּבוּרִים, שְׂמִשָּׁם בֹּא פְּרִנְסָה, כְּמוֹ שְׂאֲמָרוֹ (ברכות לג ע"א; תענית ב ע"א, עיין שם):

גבורות גשמים'. ומלחו מינה שתין מחוזה – זה רמז על תקון שתי מדות רעות – דומם צומח, על-ידי קרבתו להצדיק, כי הצדיק הוא "ברית מלח עולם". גם עצבות ותאוות באים מדמים עכורים, ועל-ידי מלח פולט הדמים רעים. ושתין מחוזה, זה רמז על ששים אותיות שבברכת כהנים, שהם ביד הצדיק, כמו שכתוב (משלי י): "ברכות לראש צדיק". ומלאו מחר גלגלא דעינא תלת מאה גרבי משחא – גרבי משחא, זה בחינות הדעת, כי "שמן משחת קדש" (שמות ל), זה בחינת שכל. ותלת מאה, זה בחינת משה, שהוא בחינת 'מה' שהצדיק מקטין את עצמו, בבחינת מה. בשלש בחינות צריך להקטין את עצמו, כמו שכתוב (ירמיה ט): "אל יתהלל חכם, גבור ועשיר". נמצא שבכל בחינה מאלו שלש בחינות הוא נעשה מה. ועל-ידי זה יש לו התפשטות הגשמיות, ומדבק באור אין סוף, שאין שם שום שנוי רצון, אלא: ה' הוא האלקים, כנ"ל, הינו כלו הטוב והמטיב. וזה בחינת 'חד גלגלא דעינא', כמובא באידרא (זוהר נשא קלו ע"ב): 'ולזימנא דאתי ישתכח בה עינא חד דרחמי', זה בחינת כלו הטוב והמטיב. נמצא כשהצדיק עושה עצמו מה, מדבק את עצמו לעינא חד דרחמי, הינו לאין סוף, ואחר כך כשחוזר בבחינת רצוא ושוב, אז ממשיך מאור אין סוף האחדות הרצון הפשוט שם דרך ה'מה' שלו, ונעשה ממה מאה, כמו שנאמר: 'אל תקרי מה אלא מאה' (עיין מנחות מג ע"ב, ועיין רש"י ותוספות), ונעשה תלת מאה מתלת מה, וממשיך אור הזה לדעתו ולשכלו, הינו גרבי דמשחא, שהוא בחינת שכל, כנ"ל. אתה הראית לדעת, שממשיך אור אין סוף לדעתו, שידע האחדות, שה' הוא האלקים, ויברך הטוב והמטיב על הכל כמו לעתיד לבוא:

כי הדרן ואתאן לבתר תריסר ירחי שתא וקחזינן דהוי מנסרא מגרמיהו לבנינא הנך מחוזה – פי מאחורי הקדשה, שהם שנים-עשר שבטים, שעל-ידם נתתקון מלכות הנ"ל (עיין זוהר ויחי רמא), ואחריהם הוא הטמאה. ויש בני-אדם שיוצאין מהקדשה, וזה שספר התנא, שהדר וחזר לעין באלו שהם בתר תריסר ירחי שתא, שהם אחורי שנים-עשר שבטים דקדשה, שיוצאין מכלל ישראל על-ידי מעשיהם הרעים. וחזינן דהוי מנסרי מגרמיהו – הינו שעל-ידי מעשיהם הרעים החקוקים על עצמותם, והחקיקה עובר מעבר לעבר כנסירה ממש. אבל על-ידי שאיש הישראלי הנ"ל נתעורר בתשובה על-ידי שרץ קטן שבנחיריו, על-ידי שהרגיש טמאה קטנה שמבלבלת אותו, על-ידי תשובתו גורם, שגם אלו הרשעים נעשו כסא לקדשה. ויהבי לבנינא הנך מחוזה – שעוזרים גם הם לעובדי השם, שיבנו הנך מחוזה הנ"ל.

וזה פרוש: "אנכי ה' אלהיך" – פרוש הן ה', הן אלהיה תבין, שכל זאת "אנכי", הינו שתקנים: "בה' אהלל דבר, באלהים אהלל דבר", הינו כלו הטוב והמטיב, כנ"ל. "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" – דאיתא במדרש (בראשית רבה טז), כי כל הגליות נקראים על שם גלות מצרים, מפני שהם מצרים לישראל. הינו שעל ידי

הצדיק נתבטל מלכותם וממשלתם של העכו"ם, פי על-ידי זה עולה מתוכם מלכות דקדושה כנ"ל. "מבית עבדים" – זה רמז על בטול המדות רעות של ארבע יסודות, המכנים בשם עבדים, פי כל הארבעה יסודות הם מתחת גלגל הירח. והירח מכנה בשם עבד, כמובא בזהר (וישב קפא): "הנה ישכיל עבדי" – דא סיהרא. פרוש: על-ידי הצדיק עולה המלכות מן הסטרא אחרא, ונתבטלים המדות רעות, ועל-ידי זה האדם בא לבחינת עולם הבא, לבחינת: "בה' אהלל דבר, באלהים אהלל דבר".

(לשון רבנו, זכרוננו לברכה)

ויאמר ה' אל משה, קרא את יהושע וכו' (דברים לא).

ואי כי צריך כל אדם למעט בכבוד עצמו ולהרבות בכבוד המקום. פי מי שרודף אחר הכבוד, אינו זוכה לכבוד אלקים, אלא לכבוד של מלכים, שנאמר בו (משלי כה): "כבוד מלכים חקר דבר", והכל חוקרים אחריו ושואלים: מי הוא זה ואיזהו, שחולקים לו כבוד הזה, וחולקים עליו, שאומרים שאינו ראוי לכבוד הזה. אבל מי שבורח מן הכבוד, שממעט בכבוד עצמו ומרבה בכבוד המקום, אזי הוא זוכה לכבוד אלהים, ואז אין בני-אדם חוקרים על כבודו אם הוא ראוי אם לאו, ועליו נאמר (שם): "כבוד אלהים הסתר דבר", פי אסור לחקר על הכבוד הזה.

וגו ואי אפשר לזכות לכבוד הזה, אלא על-ידי תשובה. ועקר התשובה – כשישמע בזיונו, ידם וישתק. פי לית כבוד בלא כ"ף (וזהר פנחס רנה ע"ב). והכ"ף הוא פתח (שם ובתיקונים), בחינת אהיה, בחינת תשובה, פי אהיה דא אנא זמין למהוי (עיינן זוהר אחרי סה ע"ב). הינו קדם התשובה, עדין אין לו הויה, כאילו עדין לא נתהוה בעולם, פי טוב לו שלא נברא משנברא, וכשבא לטהר את עצמו ולעשות תשובה, אז הוא בבחינת אהיה, הינו שיהיה לו הויה בעולם, הינו אנא זמין למהוי. וזה בחינת פתח, פי פתח לשון המתנה, בחינת תשובה, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (יומא לח ע"ב; לט ע"א): 'הבא לטהר מסייעין לו משל לאחד, שבא לקנות אפרסמון. אומרים לו: המתן וכו', וזה בחינת פתח, כמו שכתוב (איוב לו): "פתח לי זעיר ואחונך". אבל קדם התשובה אזי בחינת אהיה בהסתרת פנים ממנו, פי עדין לא הכין את עצמו למהוי בעולם, והסתרת פני אהיה גימטריא דם, הינו שפיכות דמים ובזיונות, על שם (שמואל א ב): "ובזי יקלו", פי עדין הדם שבחלל השמאלי שבלב, ששם מדור היצר הרע, כמו שכתוב (קהלת י): "ולב כסיל לשמאלו", עדין הוא בתקף ועז. ובשביל זה באין עליו בזיונות ושפיכות דמים, פי זה בחינת הסתרת והחזרת פני אקי"ה, גימטריא – דם.

* פרוש: פי אחורי שם אהיה הוא בגימטריא דם, כמובא. הינו כשכותבין השם באחוריים, דהינו א, אה, אהי, אהיה, שחזרין בכל פעם לאחור, הוא בגימטריא דם, וזהו בחינת החזרת והסתרת פני אהיה, שעולה דם.

ותקון לזה, שיהפך דם לדם, שיהיה מן השומעים חרפתם ואינם משיבים ולא ידקדק על בזיון כבודו. וכשמקים דם לה', אז הקדוש-ברוך-הוא מפיל לו חללים חללים, כמו שכתוב (תהלים לז): "דום לה' והתחולל לו" והוא יפיל לה' חללים' (כמו שדרשו רבותינו ז"ל גטין ז ע"א), הינו: "ולבי חלל בקרבי" (תהלים קט), הינו על-ידי-זה נתמעט הדם שבחלל השמאלי, וזה בחינת זביחת היצר הרע, ועל-ידי-זה זוכה לכבוד אלקי, כמו שכתוב (שם נ): "זבח תודה יכבדני", ודרשו חכמינו, זכרונם לברכה (סנהדרין מג ע"ב) על זביחת היצר הרע.

וגו וצריך לאחז תמיד במדת התשובה, כי מי יאמר: "זכיתי לבי, טהרתי מחטאתי" (משלי כ), כי בשעה שאדם אומר: חטאתי, עויתי, פשעתי, אפלו זה אי אפשר לומר בבר לבב בלי פניה. (וזהו: מי יאמר: "זכיתי לבי, טהרתי מחטאתי", הינו מי יוכל לומר, שלבו נה וטהור מפניות, אפלו בשעה שאומר: חטאתי וכו'. וזהו: "מי יאמר וכו': טהרתי מחטאתי", הינו שיהיה טהור מן החטאתי, עויתי, פשעתי שאמר, כי גם אז אינו נה וטהור בלי פניות, כנ"ל). נמצא, שצריך לעשות תשובה על התשובה הראשונה, הינו על חטאתי, עויתי, פשעתי שאמר, כי עליו נאמר (ישעיה כט): "בשפתיו כבדוני", כי על-ידי תשובה זוכה לכבוד ה', "ולבו רחק ממני". ואפלו אם יודע אדם בעצמו, שעשה תשובה שלמה, אף-על-פי-כן צריך לעשות תשובה על תשובה הראשונה. כי מתחלה כשעשה תשובה עשה לפי השגתו, ואחר-כך בודאי כשעושה תשובה, בודאי הוא מכיר ומשיג יותר את השם יתברך. נמצא לפי השגתו שמשגי עכשו, בודאי השגתו הראשונה הוא בבחינת גשמיות. נמצא, שצריך לעשות תשובה על השגתו הראשונה, על שהתגשם את רוממות אלקותו. וזה בחינת עולם הבא, שיהיה כלו שבת, הינו כלו תשובה, כמו שכתוב (רכים ל): "ושבת עד ה' אלקיה", כי עקר עולם הבא הוא השגת אלקותו, כמו שכתוב (ירמיה לא): "וידעו אותי למקטנם ועד גדולם". נמצא בכל עת שישגו השגה יתרה, אזי יעשו תשובה על ההשגה הראשונה. וזה שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה: (שם בסנהדרין): 'כל הזבח את יצרו', הינו בחינת תשובה, בחינת: "ולבי חלל בקרבי", בחינת דם לה', בחינת אקי"ה, בחינת פתר, בחינת כבוד, כנ"ל, 'ומתודה עליו', הינו שמתודה על זביחת יצרו, הינו שעושה תשובה על תשובתו והשגתו הראשונה, כאלו כבדו להקדוש ברוך הוא בשני עולמות. כי תשובה הראשונה, בחינת כבוד עולם הזה. ואחר התשובה שזכה להשגה יתרה, ומכיר ביותר את רוממות אלקותו, ועושה תשובה על תשובתו, זאת התשובה הוא בחינת כבוד עולם הבא. וזה שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (פסחים נ ע"א): "אור יקרות וקפאון" (זכריה יד), 'אור שהוא יקר בעולם הזה, יהיה קפוי וקל לעולם הבא'. נמצא בעולם הבא, כשיזכו להשגה יתרה באלקותו, בודאי יתחרטו ויעשו תשובה על השגת עולם הזה, כי השגת עולם הזה בבחינת גשם נגד השגת עולם הבא. וזה כאלו כבדו להקדוש-ברוך-הוא בשני עולמות, כי זביחת היצר היא תשובה הראשונה, הוא בחינת כבוד עולם הזה, והודוי על זביחת

היצר, הינו תשובה שניה, היא בחינת כבוד עולם הבא, שהכבוד הראשון נעשה קפוי וקל, נגד הכבוד השני. וזה שאומר הקדוש-ברוך-הוא (תהלים נ): "אלה עשית והחרשתי, דמית היות אהיה כמוך", כי האדם על-ידי שמחריש, נעשה בחינת אקי"ה, כנ"ל. אבל הקדוש-ברוך-הוא, מה שמחריש לאדם, אין זה בשביל אקי"ה, חס ושלום, כי זה אין שיה אצל הקדוש ברוך הוא. אין זה אלא כדי שיקבלו ענשם בעולם הבא, שאז מסדרין לעיניו עוונותיו, ויזכיר אותו על פניו, וזה: "אוכיחך ואערכה לעיניך" (שם).

והו' וכשרוצה אדם לילך בדרכי התשובה, צריך להיות בקי בהלכה, וצריך להיות לו שני בקיאות, הינו בקי ברצוא, בקי בשוב, כמו שכתוב: 'זכאה מאן דעיל ונפיק' (זוהר ויקהל ריג ע"ב; האוינו רצב ע"א). וזה בחינת (תהלים קלט): "אם אסק שמים – שם אתה", בחינת עיל, בחינת בקי ברצוא. 'ואציעה שאול – הנך', בחינת ונפיק, בחינת בקי בשוב. וזה (שיר השירים ו): "אני לדודי ודודי לי". 'אני לדודי', – זה בחינת עיל. 'ודודי לי' זה בחינת ונפיק. [וזה סוד פונת אלול], וזה עקר כבודו. וזה (ישעיה נח): "וכברתו מעשות דרכיך". 'דרכיך' לשון רבים. הינו עיל ונפיק, וכשיש לו אלו השני בקיאות הנ"ל, אזי הוא הולך בדרכי התשובה וזוכה לכבוד ה', כמו שכתוב: "וכברתו מעשות דרכיך" הינו שזוכה לכתר, כי לית כבוד בלא כף, ואז ימין ה' פשוטה לקבל תשובתו [וזה סוד פונת אלול].

והו' ועל-ידי הדמימה והשתיקה נעשה בחינת חיריק, כמובא בתקונים (כהקדמה ז ע"א). "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר" (שמות כד) – דא חיריק'. וזה בחינת (ישעיה סו): "והארץ הדם רגלי". 'הדם' – זה בחינת דמימה, וזה בחינת הנקדה התחתונה של תמונת א'. ונקדה העליונה שעל האלף זה בחינת כתר, בחינת (יחזקאל א): "וממעל לרקיע אשר על ראשם אבן ספיר דמות כסא", 'דמתכסא לעילא מוא"ו שבאל"ף, דמתקריא רקיע' (שם בתיקונים), והנקדה היא כסא דמתכסא, כמו שכתוב (חגיגה יג ע"א): "במפלא ממה אל תדרש, ובמכסה ממה אל תחקר", וזה בחינת: "כבוד אלקים הסתר דבר", בחינת כתר. והוא"ו שבתוך האלף, הוא רקיע, שמים, אש ומים, בחינת הבושה שנשתנה פניו לכמה גונין. וזה בחינת רקיע כלליות הגונין. ונעשה על-ידי-זה אדם לשבת על הכסא, כמו שכתוב (שם ביחזקאל): "ודמות כמראה אדם עליו מלמעלה", 'כי לית אדם בלא אל"ף' (שם). וזה אותיות אדם, אלף דם. הינו על-ידי דם לה', נעשה אל"ף, ונעשה אדם לשבת על הכסא (עיין זוהר תוריע מח). כי הנא"ו שבתוך האלף הוא רקיע כלליות הגונין, הינו הבושה, כנ"ל. והנקדה התחתונה היא השתיקה והדמימה, כמו שכתוב: "והארץ הדם רגלי", וזה בחינת חיריק, בחינת: "ותחת רגליו", והנקדה העליונה הוא כסא דמתכסא, בחינת תשובה, בחינת: "כבוד אלקים הסתר דבר", בחינת: "במכסה ממה אל תחקר", בחינת: "וממעל לרקיע דמות כסא" וכנ"ל, ונעשה אדם לשבת על הכסא, בחינת: "כמראה אדם עליו מלמעלה". ואז נעשה יחוד בין חמה ללבנה,

שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר לְלִבְנָה, וְנַעֲשֶׂה יְחוּד בֵּין מֹשֶׁה וַיהוֹשֻׁעַ, כִּי (ככא כתר א ע"א) פְּנֵי מֹשֶׁה כְּפָנֵי חֲמָה, וְדָא נִקְדָּה הָעֲלִיּוֹנָה, בְּחִינַת כֶּסֶף, בְּחִינַת מֹשֶׁה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (תהלים פט): "וְכִסְאוֹ כְּשֶׁמֶשׁ נִגְדִי", בְּחִינַת: "וּמִמַּעַל לָרְקִיעַ דְּמוֹת כֶּסֶף". וְהִנֵּקְדָה הַתַּחְתּוֹנָה הִיא יְהוֹשֻׁעַ, בְּחִינַת לִבְנָה, בְּחִינַת: "וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנֵת", דָּא לִבְנָה. וְהוּא"ו שְׁכַתוֹף הָאֱלֹף הוּא הָרְקִיעַ, הוּא בְּחִינַת הָאֵהֶל, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (שמות לג): "וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֵהֶל". וְ"אֵהֶל" הוּא רְקִיעַ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (ישעיה מ): "וַיִּמְתַּחַם כְּאֵהֶל לְשַׁבַּת", וְכַתִּיב (תהלים קד): "נוֹטָה שָׁמַיִם כִּיְרִיעָה", וְזֶה (שמות כו): "יְרִיעוֹת הָאֵהֶל". וְכִסֵּא הָעֲלִיּוֹן, הֵינּוּ נִקְדָּה הָעֲלִיּוֹנָה נִחְלָקֶת לְשֵׁלֶשׁ טַפִּינ. כִּי תִשׁוּבָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת בְּשֵׁלֶשׁ תְּנָאִים, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (ישעיה ו): "פֶּן יִרְאֶה בְּעֵינָיו, וּבְאָזְנוֹ יִשְׁמַע, וּלְבָבוֹ יִבִּין וְשֹׁב". וְאֵלוֹ הַשֵּׁלֶשׁ בְּחִינּוֹת הֵם נִקְדָּת סְגוּ"ל, וְסֻגּוֹל דָּא חֲמָה' (תיקונים בהקדמה ז ע"ב), הֵינּוּ פְּנֵי מֹשֶׁה כְּפָנֵי חֲמָה.

וְזֶה פִּירוּשׁ: 'אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה: זִמְנָא חֲדָא הוּא אֲזִלִּין בְּמַדְפָּרָא, וְחֲזִינַן הַנִּי אֲזוּי דְּשִׁמְיִטִּין גְּדַפְיָהּ מִשְׁמַנְיָהּ, וְקָא נִגְדִי נִחְלִי דְּמִשְׁחָא מִתּוֹתִיָּהּ. וְאִמְנָא לְהוּ: אֵית לִי מַנְיָכוֹ חוֹלְקָא לְעֵלְמָא דְּאֲתִי? חֲדָא דְּלִיא לִי אֲטָמָא, וְחֲדָא דְּלִיא לִי גְדַפָּא. כִּי אֲתָאִי לְקַמְיָה דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר לִי: עֲתִידִין יִשְׂרָאֵל לְתַן עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין' (כבא כתר א ע"ב).

רְשַׁב"ם: 'דְּשִׁמְיִטִּין גְּדַפְיָהּ: נִפְלוּ נוֹצָה שְׁלָהֶם מֵרַב שׁוּמָן. 'דְּלִיא לִי גְדַפָּא: הַגְּבִיָּה לִי הַכְּנָף, רִמְזוּ – זֶהוּ חֲלֻקָּה לְעֵתִיד לְבוֹא. 'לְתַן עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין: שְׁבַחֲטָתֶם מִתְעַכָּב מִשִּׁיחַ, וַיֵּשׁ לָהֶם צַעַר בְּעַלְי־חַיִּים, לְאוֹתָן אֲזוּי, מַחֲמַת שׁוּמָן.

שְׁהַלֵּךְ לְחַקֵּר בְּמִדָּה הַטּוֹבָה שֶׁל עֲנוּה, שְׁאָדָם מִשִּׁים עֲצָמוֹ כְּמַדְפָּר לְדוּשׁ (עֵינ עִירוּבִין נד ע"א) שְׁהַכֵּל דְּשִׁין עָלָיו. וְרָאָה חֲכָמִים, וְזֶה בְּחִינַת אֲזוּי, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה (ברכות נו ע"ב): 'הַרְוֵאָה אֲזוֹ בְּחִלּוּם יִצְפָּה לְחֲכָמָה'. דְּשִׁמְיִטִּין גְּדַפְיָהּ – פִּרְשׁ רְשַׁב"ם: נוֹצוֹת, זֶה בְּחִינַת מַחְלָקֶת וּבְזִיוֹנוֹת, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (דברים כה): "כִּי יִנְצְוּ אַנְשִׁים", הֵינּוּ שְׂאִין מִשְׁגִּיחִין עַל מַחְלָקֶת וּבְזִיוֹנוֹת שְׁמַבְזִין אוֹתָן, וְשׁוּמְעִים חֲרַפְתָּן וְאִינָם מְשִׁיבִים. וְעַל שֵׁם הַשְּׁתִיָּקָה נִקְרְאִים חֲכָמִים, כִּי (אבות ג): 'סִיג לְחֲכָמָה – שְׁתִּיקָה'. וְכִי הַשְּׁתִיָּקָה הִיא בְּחִינַת כְּתָר. וְזֶה לְשׁוֹן דְּשִׁמְיִטִּין, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (דברים טו): "שְׁמוּט כָּל בְּעַל מֹשֶׁה יָדוּ", הֵינּוּ שְׁלֵא יִתְבַּע עֲלֵבוֹנוֹ.

וְזֶה פִּירוּשׁ מִשְׁמַנְיָהּ – מְלִשׁוֹן: "שְׁמַנְתָּ עֲבִית", (כלומר: מַחֲמַת שְׂאוּחֲזִין עֲצָמוֹ בְּבְחִינַת (דברים לב): "שְׁמַנְתָּ עֲבִית"), הֵינּוּ בְּשִׁבִיל זֶה שׁוּמְעִין חֲרַפְתָּן וְאִינָם מְשִׁיבִים, כִּי זֶה עוֹשִׂין בְּשִׁבִיל תִּשׁוּבָה עַל עוֹנוֹתָם, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (שם): "וַיִּשְׁמַן יִשְׂרוּן". (בְּחִינַת הַשְּׁמָן לֵב כו', וְאֲזוּי כו', פֶּן יִרְאֶה כו', שְׁהַתִּשׁוּבָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת בְּשֵׁלֶשׁ תְּנָאִים אֵלוֹ). וְנִגְדִי נִחְלִי דְּמִשְׁחָא מִתּוֹתִיָּהּ – הֵינּוּ עַל-יַדֵּי הַשְּׁתִיָּקָה זוֹכִין

* כִּי עַל-יַדֵּי הַשְּׁתִיָּקָה זוֹכִין לְתִשׁוּבָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת כְּתָר, כְּפִי"ל. וְזֶה בְּחִינַת: 'סִיג לְחֲכָמָה שְׁתִּיקָה'. 'סִיג' דִּיקָא, זֶה בְּחִינַת כְּתָר, שֶׁהוּא בְּחִינַת סִיג וְגַדְר סָבִיב וְסָבִיב, שְׁמַסְכָּב וּמְכַתִּיר וּמַעֲטִיר אֶת הַחֲכָמָה, וְזֶה הַכְּתָר, שֶׁהוּא בְּחִינַת סִיג, נַעֲשֶׂה מִהַשְּׁתִיָּקָה, כְּפִי"ל. וְזֶהוּ: 'סִיג לְחֲכָמָה שְׁתִּיקָה', כְּפִי"ל.

לְכַבֹּד אֱלֹקֵי, שֶׁהוּא בַחֲיִנַת שְׁמֹן, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (תהלים מה): "אֶהְבֵּת צְדָק וּתְשׁוּבָה
 רָשָׁע, עַל-כֵּן מִשְׁחָה", וְזֶה בַחֲיִנַת (שם כד): "מֶלֶךְ הַכְּבוֹד". וְאִמְנָא לְהוּ: אֵיךְ לִי
 מִיִּזְכְּרוּ חוֹלְקֵי לְעֵלְמָא דְאֵתִי? חֲדָא דְלִיָּא לִי אֲטַמָּא – זֶה בַחֲיִנַת: "וְהָאֲרֶץ הָדָם
 רַגְלֵי", בַחֲיִנַת נִקְדָּה הַתְּחַתּוֹנָה, כְּנִ"ל. וְחֲדָא דְלִיָּא לִי כְּנָף – זֶה בַחֲיִנַת כְּסָא, כְּמוֹ
 שְׁכָתוּב (ישעיה ל): "וְלֹא יִכְנַף עוֹד מוֹרִידָה", זֶה בַחֲיִנַת הַנִּקְדָּה הָעֲלִיוֹנָה. הֵינּוּ שֶׁהָרְאוּ
 לְרַבָּה בַר בַּר חֲנָה, שֶׁגַּם הוּא זָכָה לְאֵלוּ הַבְּחִינּוֹת. 'אָמַר רַבִּי אֲלֶעָזָר: עֵתִידִין יִשְׂרָאֵל
 לְתַן עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין' – כִּי יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים אָדָם, וְקוֹדֶשׁא בְרִידָה הוּא וְיִשְׂרָאֵל –
 כְּלָא חֲד. וְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם בַחֲיִנַת אָדָם, יֵשְׁבוּ עַל הַכְּסָא (עֵינִן זוֹהַר חֵי שְׂרָה קְבו"ע ב'
 וּבְתַנְחוּמָא קְדוּשִׁים א) כְּמוֹ שְׁכָתוּב: "וְעַל הַכְּסָא דְמוֹת כְּמִרְאָה אָדָם", וְיִשְׂרָאֵל יִתְנוּ
 דִּין לְכָל בָּאֵי עוֹלָם, הֵינּוּ הֵם יִשְׁפְּטוּ בְּעֶצְמָן כָּל הַדִּינִין.

ו) וְזֶה פְּרוּשׁ: (תהלים מז): "יְדַבֵּר עַמִּים תְּחַתּוּנּוֹ וּלְאֻמִּים תַּחַת רַגְלֵינוּ", זֶה בַחֲיִנַת
 חִירִיק נִקְדָּה הַתְּחַתּוֹנָה שֶׁל אֱלֹהֵי, שֶׁהוּא בַחֲיִנַת: "וְתַחַת רַגְלֵינוּ", בַחֲיִנַת: "וְהָאֲרֶץ
 הָדָם רַגְלֵי". "יִבְחַר לָנוּ אֶת נַחֲלָתָנוּ", זֶה בַחֲיִנַת מִשָּׁה, בַחֲיִנַת נִקְדָּה הָעֲלִיוֹנָה שֶׁל
 הָאֱלֹהֵי, בַחֲיִנַת: "וּמִמֶּעַל לָרְקִיעַ דְּמוֹת כְּסָא", וְכִסְאוֹ כְּשֶׁמֶשׁ. פְּנֵי מִשָּׁה כְּפָנֵי חֲמָה,
 כְּמֵאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבָרְכָה (זכח"ס קיט ע"א): 'ר' שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: נַחֲלָה זוֹ שִׁילָה,
 'שִׁילָה דָא מִשָּׁה' (זוהר בראשית כה: וּבְתִיקוֹן כּא). "אֶת גְּאוֹן יַעֲקֹב", זֶה בַחֲיִנַת וְא"ו
 שְׁבַתוֹף אֱלֹהֵי, בַחֲיִנַת אֵהֵל, בַחֲיִנַת אוֹר, שְׁמִשָּׁה מְאִיר לִיהוֹשֻׁעַ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (בראשית
 כה): "וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יוֹשֵׁב אֵהֵלִים". וְזֶה בַחֲיִנַת (סנהדרין כ ע"ב): 'שְׁלֹשָׁה דְבָרִים
 שֶׁנִּצְטוּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּכְלּוּ זִרְעוֹ שֶׁל עַמְּלֹק', זֶה בַחֲיִנַת: "יְדַבֵּר עַמִּים תְּחַתּוּנּוֹ",
 'וּלְמַנּוֹת לָהֶם מֶלֶךְ', זֶה בַחֲיִנַת "גְּאוֹן יַעֲקֹב", בַחֲיִנַת (כמדכר כד): "דְּרַף כּוֹכָב
 מִיַּעֲקֹב", בַחֲיִנַת מֶלֶךְ, 'וּלְבָנוֹת לָהֶם בֵּית הַבְּחִירָה', זֶה בַחֲיִנַת מִשָּׁה, בַחֲיִנַת דַּעַת,
 כְּמוֹ שְׁאֲמַרו חֲכָמֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבָרְכָה (ברכות לג ע"א): 'מִי שֵׁישׁ בּוֹ דַּעַת, כְּאֵלוּ נִבְנָה
 בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בֵּימֵינוּ', וְזֶה בַחֲיִנַת: "יִבְחַר לָנוּ אֶת נַחֲלָתָנוּ". (עַד פֶּאן לְשׁוֹן רַבְּנּוּ, זְכוּרֹנּוּ
 לְבָרְכָה)

וְזֶה פְּרוּשׁ: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה: קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ" – מִשָּׁה הוּא נִקְדָּה הָעֲלִיוֹנָה
 וְיְהוֹשֻׁעַ הוּא נִקְדָּה הַתְּחַתּוֹנָה. "וְהִתִּיצְבוּ בְּאֵהֵל" – זֶה בַחֲיִנַת הַרְקִיעַ, בַחֲיִנַת
 הוּא וְשְׁבַתוֹף הָאֱלֹהֵי. "וַאֲצוּנּוּ" – כִּי מִשָּׁה הִיָּה צְרִידָה אֲזַ לְמִסַּר הַכָּל לִיהוֹשֻׁעַ,
 "וְאִין שְׁלִטוֹן בְּיוֹם הַמּוֹת" (קהלת ח), כִּי בְשַׁעַת הַסְּתַלְקוֹת הַצְּדִיק אִין לוֹ שְׁלִיטָה
 וְכַח לְהֵאִיר לִיהוֹשֻׁעַ, עַל כֵּן דִּיק וַאֲצוּנּוּ, אֲנִי בְּעֶצְמִי, כִּי חֲזָרָה הַמְּשָׁלָה
 לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

וְכָלֵל כָּל הָעֲנִין כְּלוּל בְּתַמוּנַת אֱלֹהֵי, שֶׁהוּא נִקְדָּה הָעֲלִיוֹנָה, וְנִקְדָּה הַתְּחַתּוֹנָה
 וְא"ו. וְדוּק מְאֹד. וְהוּא עֲנִין שְׁאֲמַרו חֲכָמֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבָרְכָה: שְׁקֵדָם כְּנִיסַת יִשְׂרָאֵל
 לְאֲרֶץ הַזֹּהָר לְקִים שְׁלֹשׁ מִצְוֹת: 'לְהַכְרִית זִרְעוֹ שֶׁל עַמְּלֹק' 'וּלְבָנוֹת לָהֶם בֵּית
 הַבְּחִירָה' 'וּלְמַנּוֹת מֶלֶךְ'. 'לְהַכְרִית זִרְעוֹ שֶׁל עַמְּלֹק' הִיא בַחֲיִנַת יְהוֹשֻׁעַ, נִקְדָּה
 הַתְּחַתּוֹנָה. כִּי עֶקֶר מַחֲיַת עַמְּלֹק תְּלוּי בִּיהוֹשֻׁעַ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (שמות יז): "צֵא הִלַּחֵם

בעמלק", וכמבאר בזהר הענין (בשלח סה ע"ב). 'ולבנות בית הבחירה' הוא בחינת משה, נקדה העליונה, כי 'מי שיש בו דעה, פאלו נבנה בית המקדש בימיו', ומשה הוא בחינת הדעת. 'ולמנות מלך' הוא בחינת רקיע, הוא 'שבתוך האל"ף, כמו שכתוב: "דרך כוכב מיעקב", שקאי על שיקום מלך מיעקב, "ודרך כוכב" הוא בחינת רקיע, שיש בו כוכבים ומזלות. והינו "מיעקב", כי "יעקב איש תם ישב אהלים", בחינת רקיע, כמו שכתוב: "וימתחם כאהל", כמבאר בזהר, שיעקב הוא בחינת וא"ו. כי שלש מצוות אלו הם בחינת תשובה, והבן. (מן וכלל עד פאן כפול לעיל בשנוי לשון קצת)

(שיך לעיל)

וזה סוד כוונות אלול. שמעתי קצת כטפה מן הים. עין שם (משנת חסידים מסכת אלול א) בפונות של אלול, מבאר שם, שכלל כוונות אלול הוא, "הנותן בים דרך", שצריכין להאיר בחינת דרך בים וכו', וזה הדרך הוא בחינת שתי פעמים השם יב"ק, כי שתי פעמים יב"ק עולה דרך, וזה נמשך מבחינת שני שמות, שהם קס"א ס"ג, כי אלו שני שמות – קס"א ס"ג, הם עולים בגימטריא שתי פעמים יב"ק, שהוא בגימטריא דרך, כנ"ל. וצריך לכוון שם קס"א בסגול, ושם ס"ג בחיריק. וסגול דקס"א וחיריק דס"ג הם עולים תי"ו, כי שם קס"א הוא שם אקי"ק במלואו כזה: אלף קי יוד קי, שהם יוד אותיות, וכל אחת נקדה בסגול, וסגול הוא שלש נקודות, ועל פן הוא עולה שלשים, ועל פן יוד פעמים סגול עולה שי"ן. וס"ג הם יוד אותיות של מלוי הוי"ה, יוד קי ואו קי, וכל אחת נקדה בחיריק, עולה קי, ושניהם – חיריק דס"ג וסגול דקס"א עולים יחד תי"ו, בגימטריא פשוטה, ואז על ידי כל בחינות הנ"ל, הימין פשוטה לקבל תשובתו, כי ימין במלואו עולה דרך עם השלש אותיות, שהוא שתי פעמים יב"ק וכו', עין שם. כל זה מבאר מתוך כוונת אלול.

ועתה בוא וראה והבן איך כל הכוונות הנ"ל מרמזים ונעלמים בדרך נפלא ונורא מאד בתוך התורה הנ"ל, כי מבאר שם, שמי שרוצה לעשות תשובה, צריך שיהיה לו שני בקיאות, הינו בקי ברצוא בקי בשוב, שהוא בחינת עיל ונפיק, בחינת: "אם אסק שמים שם אתה", שהוא בחינת בקי ברצוא, "ואציעה שאול הנך", שהוא בחינת בקי בשוב וכו', כמבאר לעיל, עין שם. והפרוש הפשוט הוא, שמי שרוצה לילך בדרך התשובה, צריך לחגור מתניו, שיתחזק עצמו בדרך ה' תמיד, בין בעליה בין בירידה, שהם בחינת: "אם אסק שמים ואציעה שאול" וכו', הינו בין שיזכה לאיזו עליה, לאיזו מדרגה גדולה, אף-על-פי-כן אל יעמד שם, ולא יסתפק עצמו בזה, רק צריך שיהיה בקי בזה מאד, לידע ולהאמין שהוא צריך ללכת יותר ויותר וכו', שזהו בחינת בקי ברצוא, בבחינת עיל, שהוא בחינת: "אם אסק שמים שם אתה". וכן להפך, שאפלו אם יפל, חס ושלום, למקום שיפל אפלו בשאול תחתיות, גם פן אל יתיאש עצמו לעולם, ותמיד יחפש ויבקש את השם יתברך, ויחזק עצמו בכל מקום

שהוא, בכל מה שיוכל, כי גם בשאל תחתיות נמצא השם יתברך, וגם שם יכולין לדבק את עצמו אליו יתברך, וזה בחינת: "ואציעה שאל הנך". וזה בחינת בקי בשוב, כי אי אפשר לילך בדרכי התשובה, כי אם כשבקי בשני הבקיאות האלו. ודקדק רבנו, זכרונו לברכה, וקרא ענין זה בלשון 'בקי', כי היא בקיאות גדולה מאד מאד, שיזכה לידע ליגע עצמו ולטרוח בעבודת ה' תמיד, ולצפות בכל עת להגיע למדרגה גבוהה יותר, ואף-על-פי-כן אל יפל משום דבר, ואפלו אם יהיה אף שיהיה, חס ושלום, אף-על-פי-כן אל יפל בדעתו כלל, ויקים: "ואציעה שאל הנך", כנ"ל. ועל-פי סוד נעלם בזה סוד כונות אלול הנ"ל, כי בקי הוא בחינת שם יב"ק הנ"ל, שהוא אותיות בקי (עיין זוהר משפטים קטז ע"ב; וזוהר פנחס רכג ע"א). וזה שזוכה לשני הבקיאות הנ"ל, שהם שתי פעמים בקי, דהינו בקי ברצוא בקי בשוב, על-ידי-זה זוכה לדרך התשובה, כי שתי פעמים בקי, שהם בחינת שתי פעמים יב"ק, הנ"ל, עולה בגימטריא דרך כנ"ל. כי על-פי הכונות נעשה זה הדרך מבחינת סגול דקס"א וחיריק דס"ג, שהם בגימטריא שתי פעמים יב"ק, כנזכר לעיל. וזה בעצמו סוד, בחינת שני הבקיאות הנ"ל, כי בקי ברצוא, שהוא בחינת "אסק שמים", זה בחינת סגול דקס"א, כי אסק אותיות קס"א. ובקי בשוב, שהוא בחינת: "ואציעה שאל הנך", זה בחינת חיריק דס"ג, מלשון: "אל תס"ג גבול עולם", שהוא בחינת שמסיג גבולו ומחזירו לאחוריו, שזה בחינת ירידה, שהאדם נופל, חס ושלום, ממדרגתו, והוא נסוג אחור, חס ושלום. אף-על-פי-כן יחזק את עצמו, ואל יתיאש עצמו לעולם, כי גם שם נמצא השם יתברך, בבחינת: "ואציעה שאל הנך", כנ"ל, וזה בחינת שם ס"ג, כנ"ל. כי סגול דא חמה, שהוא נקדה העליונה שעל האלה, הנחלקת לשלש טפין, שזהו בחינת "אסק שמים", בחינת סגול דקס"א, שהוא אותיות אסק, כנ"ל. וחיריק הוא בחינת נקדה התחתונה של האלה, שהוא "ואציעה שאל הנך", שהוא בחינת חיריק דס"ג הנ"ל. וזה שכתב שם למעלה בהתורה הנ"ל: "וכשיש לו אלו השני בקיאות הנ"ל אזי הוא הולך בדרכי התשובה", כי משני פעמים בקי, שהם בחינת קס"א וס"ג, "אסק שמים ואציעה שאל" וכו', על-ידי-זה נעשה בחינת דרך, שהוא בגימטריא שתי פעמים בקי, שהם קס"א וס"ג וכו', כנ"ל. כי עקר דרך התשובה זוכין על-ידי שני הבקיאות הנ"ל, ואז ימין ה' פשוטה לקבל תשובתו, כי ימין בגימטריא דרך, שהם שתי פעמים בקי, כנ"ל. ופשוטה בגימטריא סגול דקס"א וחיריק דס"ג, שהם בעצמם בחינת נקדה העליונה ונקדה התחתונה, שהם בחינת מה שצריכין לבקש השם יתברך תמיד, הן למעלה הן למטה, בחינת: "אם אסק שמים שם אתה, ואציעה שאל הנך", שהם בחינת שני הבקיאות הנ"ל, ועל כן כשיש לו שני הבקיאות הנ"ל, אז הוא הולך בדרכי התשובה, ואז ימין ה' פשוטה לקבל תשובתו. והבן הדברים היטב, כי הם דברים עמקים מאד. ועל-פי-זה תבין לקשר התורה היטב, שמה שכתב בסוף מענין נקדה העליונה ונקדה התחתונה של האלה, והו בעצמו בחינת שני הבקיאות הנ"ל, (כי זה אינו מבאר

בפרוש בהתורה הנ"ל, רק על-פי פונות הנ"ל מובן זאת ממילא למשכיל), וזהו בעצמו בחינת תשובה על תשובה, שכתב שם, כי זכיחת היצר הרע, שהוא בחינת דם לה', שהוא בחינת תשובה הראשונה, שהוא בחינת כבוד עולם הזה, זה בחינת נקדה התחתונה, שנעשית מבחינת הדמימה והשתיקה, מבחינת דם לה'. וכל זה הוא בחינת חיריק דס"ג וכו', שהוא בחינת בקי בשוב, כנ"ל. ותשובה השניה שעושה על תשובתו הראשונה, שהוא בחינת כבוד העולם הבא, בחינת: "כבוד אלקים הסתר דבר", זה בחינת נקדה העליונה, בחינת פתר, שהוא בחינת משה, בחינת סגול וכו'. והבן הדברים היטב, איך כל הדברים הנאמרים שם, בהתורה הנ"ל, נקשרים ונכללים אחר-כך ביחד בקשר נפלא ונורא, והמשכילים יבינו קצת.

ועקר הדבר, שעל ידי שהאדם, כשהוא במדרגה התחתונה מאד, ואף-על-פי-כן הוא מחזק עצמו ומאמין שגם שם יש לו תקנה עדין, כי גם שם נמצא השם יתברך, בבחינת: "ואציעה שאול הנך", אזי ממשיך על עצמו הקדשה משם הקדוש הוי"ה במלוי ס"ג, שהוא מחיה את כל הנסוגים אחר מקדשתו להחזיקם לבל יפלו לגמרי, חס ושלום, וזה בחינת בקי בשוב, שזה הבקיות הוא בחינת שם יב"ק הקדוש, בחינת שם ס"ג. וכן כשאדם זוכה לבוא לאיזו מדרגה בקדשה העליונה, ואף-על-פי-כן אינו עומד שם, והוא מתחזק ומתגבר לעלות יותר ויותר, אזי ממשיך הקדשה על עצמו משם הקדוש אקי"ק במלוי קס"א, שהוא בחינת בקי ברצוא. כי האדם כפי תנועותיו וכפי התחזקותו בעבודתו יתברך, כן גורם ליחד השמות למעלה וממשיך על עצמו הקדשה משם, והבן היטב.

והנה מבאר לעיל, שעל-ידי הדמימה והשתיקה ששותקין לחברו כשמבזין אותו, על-ידי-זה זוכה לתשובה, שהיא בחינת פתר כנ"ל, עין שם, כי סג' לחכמה שתיקה' כנ"ל, כי צריכין לזהר מאד לדון את כל אדם לכף זכות, ואפלו החולקים עליו ומבזין אותו, צריך לדונם לכף זכות ולשתק להם, ועל-ידי-זה נעשה בחינת פתר. כמובא במדרש: 'משל לאחד, שמצא את חברו שהוא עושה פתר. אמר לו: בשביל מי, אמר לו: בשביל המלך. אמר לו: כיון שהוא לצורך המלך, כל אכן טוב שתמצא, תקבענו בו' (ויקרא רבה ב), כך כל אחד מישראל הוא בחינת פתר להשם יתברך, וצריך להכניס בו כל מין אבנים טובות שאפשר למצא, דהינו שצריכין להשתדל לחפש ולבקש אחר כל צד זכות ודבר טוב שאפשר למצא בישראל, ולדון את הכל לכף זכות, כי הם בחינת פתר להשם יתברך כנזכר לעיל. וכמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה: 'הוי דן את כל אדם לכף זכות'. נמצא, שעל ידי שדנים את הכל לכף זכות, שעל-ידי-זה שותקין לו כשמבזה אותו, כי מוצאין בו זכות, שאינו חייב כל כך במה שמבזה אותו, כי לפי דעתו וסברתו נדמה לו שראוי לו לבזות אותו וכו', על-ידי זה נעשה בחינת פתר, הינו כנ"ל, שעל-ידי הדמימה והשתיקה נעשה בחינת פתר, כנ"ל. והבן.

(לשון רבנו, זכרוננו לברכה)

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (שמות כא).

אמרו חכמינו, זכרונם לברכה: 'השוו אשה לאיש' (קרושין לה ע"ב; בבא קמא טו ע"א).
ואיתא במכילתא: 'יכול יהיו התלמידים לומדין ואינם מבינים – תלמוד לומר:
"אשר תשים לפניהם" – ערכם לפניהם כשלחן ערוך'.

ואו דע, כי עקר הגלות אינו אלא בשביל חסרון אמונה, כמו שכתוב (שיר השירים ד):
"תבואי, תשורי מראש אמונה" (עיי' תנחומא בשלח י). ואמונה הוא בחינת תפלה, כמו
שכתוב (שמות יז): "ויהי ידיו אמונה", ותרגומו: 'פרישן בצלו'. וזה בחינת נסים
למעלה מהטבע, כי התפלה למעלה מהטבע, כי הטבע מחייב כן, והתפלה משנה
הטבע, וזה דבר נס, ולזה צריך אמונה, שיאמין שיש מחדש ובידו לחדש דבר כרצונו.
ועקר אמונה, בחינת תפלה, בחינת נסים, אינו אלא בארץ-ישראל, כמו שכתוב
(תהלים לו): "שכן ארץ ורעה אמונה". ושם עקר עליות התפלות, כמו שכתוב (בראשית
כח): "וזה שער השמים". ובשביל זה, כשפגם אברהם "במה אדע" (שם טו), ובזה פגם
בירשת ארץ, שהיא בחינת אמונה, בחינת תפלה, היה גלות מצרים. ודוקא יעקב ובניו
יָרְדוּ מִצְרַיִם, כי הם בחינת שנים-עשר נסחאות התפלה, והוריד אותם בגלות. ומצרים
הוא הפוך הנסים, כמו שכתוב (שמות יד): "ומצרים נסים לקראתו", שאין שם מקום
הנסים, ואין שם מקום התפלה, כמו שכתוב (שם ט): "והיה כצאתי את העיר אפרש
את כפי". וכל הגליות מכנים בשם מצרים (בראשית רבה טז), על שם שהם מצרים
לישראל. וכשפוגמין באמונה, בתפלה, בארץ-ישראל, הוא יורד לגלות. וזה שאמרו
חכמינו, זכרונם לברכה (סנהדרין צו ע"א): 'אין משיח בן-דוד בא, אלא עד שתכלה
פרוטה מן הכיס'; הינו, שיכלו האפיקורסים שאין להם אמונה בנסים, ומכסים כל
הנסים בדרך הטבע. כי עקר הנסים בארץ-ישראל, כי (תענית י ע"א) 'ארץ-ישראל
שונה תחלה', ושתייתה מהתהומות, שהם לשון: "ותהם כל העיר" (רות א), שעל דבר
גסי תמהין העולם. וזה (תהלים מב): "תהום אל תהום קורא", כי יש נסין עלאין, שהוא
בחינת תהום עלאה; ויש נסים תתאין, שהם בחינת תהומא תתאה. ומלאך שכלול
מכל הנסים, משני התהומות, דמיא לעגלא (תענית כה ע"ב), שהוא בחינת עגולים,
בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים פט): "ואמונתה סביבותיה"; ופריטא שפותה, שהוא
בחינת תפלה, כמו שכתוב (שם נא): "אדני שפתי תפתח", והוא כללות הנסים. וזה
פרוש: 'עד שתכלה פרוטה מן הכיס'; כי יש בני-אדם המכסים כלליות הנסים,
הכלולים במלאך דפריטא שפותה, מכסים בדרך הטבע. וכשתכלה זאת ותתרבה
אמונה בעולם, אז יבוא משיח, כי עקר הגאולה תלוי בזה, כמו שכתוב: "תבואי,
תשורי מראש אמונה".

ובו אבל אי אפשר לבוא לאמונה אלא על-ידי אמת, כמובא בזהר (כלק קצח ע"ב):
"והיה צדק אזור מתניו ואמונה" וכו' (ישעיה יא) – הינו צדק, הינו אמונה. ואמרו
שם: 'אמונה אתקריאת, כד אתחבר בה אמת'.

101 ואי־אפשר לבוא לאמת אלא על־ידי התקרבות לצדיקים, וילך בדרך עצתם. ועל־ידי שמקבל מהם עצתם, נחקק בו אמת. כמו שכתוב (תהלים נא): "הן אמת חפצת", כשאתה חפץ אמת, "בטחות ובסתם חכמה תודיעני". כי העצות שמקבל מהם הוא בחינת נשואין וזווג. וכשמקבלין עצות מרשעים, הוא בחינת נשואין בקלפה. "הנחש השיאני" (בראשית ג), לשון נשואין, עצות הנחש שקבלה הוא בחינת נשואין, ועל־ידי נשואין הטיל בה זמא. ובמעמד הר־סיני פסקה זממתן (שבת קמו ע"א עיין רש"י שם), כי שם קבלו תרי"ג עטין דקדשה (וזהו יתרו פב ע"ב), והיתה להם נשואין בקדשה. ולמה נקרא עצה בבחינת נשואין? פי (ברכות סא ע"א) 'הכליות יועצות', וכליות הם כלי ההולדה, כלי הזרע. נמצא, כשמקבלין עצה מאדם, כאלו מקבלין ממנו זרע, והכל לפי אדם, אם רשע או צדיק. ובשביל זה התורה מתיש כח (סנהדרין כו ע"ב) ונקראת 'תושיה', כי הם תרי"ג עטין, כמו שכתוב (משלי ח): "לי עצה ותושיה". ועצות הם במקום נשואין, בחינת זווג המתיש כח. ועצת הצדיק הוא כלו זרע אמת. וזה פרוש (ירמיה ב): "ואנכי נטעתיך שורק" – בחינת הגאלה, כמו שכתוב (זכריה י): "אשרקה להם ואקבצם", ועל־ידי מה? על־ידי: "כלו זרע אמת" (שם בירמיה סיום הפסוק "ואנכי נטעתיך הנ"ל) – על־ידי עצת הצדיקים תבוא לאמת. ועל־ידי־זה נקראת אמונה, כד אתחבר בה אמת, ועל־ידי־זה תבוא הגאלה כנ"ל, כי הוא מקבל טפי השכל של הצדיק על־ידי עצה שמקבל ממנו. וזה: "הן אמת חפצת בטחות" – בכליות, "חכמה תודיעני", שאזכה לקבל טפי המה, טפי השכל, על־ידי עצה שאקבל מהם, ואז אזכה לאמת, כי הטפי השכל נקרא "כלו זרע אמת".

וזו ודע, שעל־ידי מצות ציצית האדם נצול מעצת הנחש, מנשואין של רשע, מבחינת נאוף, כי ציצית שמירה לנאוף. כמובא בתקונים (תיקון יח): "ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על שכם שניהם" (בראשית ט) – זה בחינת ציצית. "וערות אביהם לא ראו", כי ציצית מכסה על עריין. אבל חם, שהוא יצר הרע, דמחמם גופה דבר־נש בעברה, הוא ארור, כמו שכתוב (שם): "ארור כנען", כמו שכתוב (שם ג): "ארור אתה מכל הבהמה". והשמלה הינו ציצית, הוא שמירה מעצת הנחש, מזהמת הנחש. וזה בחינת (שם מט): "בן פרת עלי עין" – בשביל ציצית, לשון (שיר השירים ב): "מציץ מן החרפים", על־ידי־זה זכה לבן פרת, שנשמר מנשואין של נחש, מזווג של הסטרא־אחרא, וזכה לזווגא דקדשה. וזה: "פרת", לשון זווג, לשון: "פרו ורבו". ועקר הנאוף תלוי בעינים, כמו שאמרו (סוטה ט ע"ב): 'שמשון הלך אחר עיניו', וכמו שכתוב (במדבר טו): "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", ושמירת ציצית, שהוא בחינת עינים, הוא שמירה מעצת הנחש, ויכול לקבל העצות מצדיק, שהוא כלה זרע אמת.

102 וזה פרוש: 'אמר רבה בר בר חנה: אמר לי ההוא טיעא, תא אחוי לך טורא דסיני. אזלי וחוזאי דהדרן לה עקרבי וקימין פי חמרי חורתא. ושמעתי בת־קול שאומרת: אוי לי שנשבעת; ועכשו שנשבעת, מי מפר לי' (כבא בתרא עד ע"א).

רשב"ם: 'שנשבעתיי': מן הגלות, כדכתיב קראי טובי בנביאים.

תא ואחוי לך טורא דסיני, שהוא בחינת עצות, כי שם קבלו תרי"ג עטין. חזאי דהדרן לה עקרבא, הינו שיש עצת נחש, עצת רשעים, שעל-ידיהם אין יכולים לקבל עצת צדיקים, זרע אמת. וקימו כי חמרי חורתא. – זה בחינת ציצית, שהוא שמירה מעצת הנחש, מנאוף; כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (מנחות מג ע"ב): 'איזה ענשו גדול, של לבן או של תכלת? ואמרו: משל לאחד, שצוה להביא לו חותם של זהב, הינו תכלת, וחותם של טיט, הינו לבן'. וזה: "חמרי" – לשון חמר וטיט; "חורא" – הינו לבן, כי עכשו זה עקר הציצית. ושמעתי בת-קול שאומרת, אוי לי שנשבעתיי. פרש רבנו שמואל: על הגלות, הינו, על-ידי ציצית יכולין לבוא לעצת צדיקים, לבחינת אמת; ועל-ידי אמת באים לאמונה כנ"ל; ועל-ידי אמונה בא הגאלה כנ"ל. וזה ששמע חרטת השם יתברך על הגלות, כי הציצית שהם 'חמרי חורא' גרם כל זה.

וזה פרוש: "ואלה" – כל מקום שנאמר 'ואלה' מוסיף; זה בחינת יוסף, בחינת שמירת הברית, בחינת ציצית. המשפטים – זה בחינת 'כלו זרע אמת', כמו שכתוב (תהלים יט): "משפטי ה' אמת", שזוכה לעצת צדיקים, לבחינת אמת. אשר תשים לפניהם – זה בחינות 'כד אתחבר בה אמת', וזה בחינת 'השוו אשה לאיש', כי זה איש ואשה הם בחינת התחברות אמת ואמונה, ובזה תלוי הגאלה כנ"ל. וזה: 'יכול שיהיו התלמידים לומדים ואין מבינים – תלמוד לומר וכו', ערכם לפניהם כשלחן ערוך, זה בחינת הגאלה, שלעתיד יתגלו כל החכמות כשלחן ערוך, כמו שכתוב (ישעיה יא): "ומלאה הארץ דעה". (ער פאן לשון רבנו, זכרוננו לברכה)

(השמטות השייכים להתורה הזאת)

התפלה הוא בחינת אמונה, והוא בחינת הנסים, כי גס למעלה מטבע, ולזה צריך אמונה כנ"ל, עין שם. ובשביל זה, התפלה מסגל לזכרון, כי תפלה הוא בחינת אמונה כנ"ל. ושכחה הוא ענין, שהיה לפנינו דבר-מה ונשכח ועבר מאתנו. (והיא דרך ההנהגה על-פי מערכת המזלות, שמתנהג כסדר יום אחר יום, והוא הפוך האמונה. מה שאין פן אם מאמין שיש מחדש הכל ברצונו בכל יום תמיד, והוא מחיה ומקים הכל תמיד, והוא למעלה מהזמן, אין פאן שכחה, ודו"ק). ומעתה תראה נפלאות בדברי רבותינו, זכרונם לברכה (שכת קד ע"א): 'מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין'; כי מס הוא בחינת השכחה, ועל זה אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (חגיגה ט ע"ב): 'אין דומה השונה פרקו מאה פעמים למאה פעמים ואחד'. כי מס בגימטריא מאה, ועד מאה שולט השר של שכחה. וזה שהמתיקו חז"ל: 'מ"ם וסמ"ך, הינו מס שהוא בחינת השכחה, בנס היו עומדין, כי גס הוא הפך השכחה, כי נסים הם בחינת התפלה, בחינת אמונה, שהיא הפך השכחה, כנ"ל. ודע וכו' כי ציצית שמירה לנאוף וכו', על שכם שניהם זה בחינת ציצית וכו'. וזה (בראשית לו): "הלא אחיך רעים בשכם", הינו בחינת ציצית כנ"ל, שהיא

שְׁמִירָה לְנֹאפֵי, וְהוּא בְּחִינַת שְׁמִירַת הַבְּרִית, שֶׁהִיא בְּחִינַת יוֹסֵף. עַל כֵּן אָמַר יַעֲקֹב לְיוֹסֵף: "הֲלוֹא אָחִיךָ רַעִים בְּשָׁכְם", שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁלֵה; "לָכֵה וְאֶשְׁלַחְךָ אֲלֵיהֶם". וְזֶה פְּרוּשׁ: "וְאֲנֹכִי נִטְעַתִּיךָ שׁוֹרֵק" וְכוּ', כִּי הוּא מְקַבֵּל טַפֵּי הַשֶּׁכֶל שֶׁל הַצַּדִּיק עַל-יְדֵי עֲצָה שֶׁמְקַבֵּל מִמֶּנּוּ. וְזֶה שׁוֹרֵק הוּא בְּחִינַת שׁוֹרֵק שֶׁהוּא תֵּלֶת טַפִּין, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב בְּזוֹהַר (ובתיקונים תיקון ג), וְהוּא תֵּלֶת מַחִין. כִּי הוּא עֲנִין אֶחָד, כִּי הַטָּפָה בָּאָה מֵהַמַּח וּמִגִּיעָה לְהַכְלִיאוֹת, שֶׁהֵן כְּלֵי הַהוֹלָדָה, שֶׁמִּבְשָׁלִין הַזֶּרַע. כֵּן הַשֶּׁכֶל נוֹלָד גַּם כֵּן בְּמַח וּמִגִּיעַ עַד הַכְלִיאוֹת הַיּוֹעֲצוֹת. וְתֵּלֶת מַחִין, הוּא בְּחִינַת (ישעיה ו): "הַשָּׁמֶן לֵב וְכוּ' וְאֲזַנִּי וְכוּ' וְעֵינָיו וְכוּ', פֶּן יֵרָאֶה בְּעֵינָיו וּבְאֲזַנָּיו יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יִבִּין וְשֵׁב" וְכוּ', כְּלוּמַר, שְׂאִינוֹ רוֹצֵה לְדַבֵּק עֲצָמוֹ לְצַדִּיקִים פֶּן יֵרָאֶה וְכוּ'. אֲבָל כְּשֶׁמִּדְּבַק עֲצָמוֹ לְצַדִּיקִים וּמְקַבֵּל מֵהֶם עֲצָה, אֲזִי הוּא בְּחִינַת כְּלִיאוֹת יּוֹעֲצוֹת, שֶׁהֵם כְּלֵי הַהוֹלָדָה, שֶׁמְקַבֵּל הַטָּפָה מֵחַ הַמַּתְחַלְקֵת לְתֵּלֶת טַפִּין, תֵּלֶת מַחִין כַּנִּ"ל; וְאִזּוֹ יֵרָאֶה בְּעֵינָיו וּבְאֲזַנָּיו יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יִבִּין וְכוּ', שֶׁהֵם בְּחִינַת הַשְּׁלֵשָׁה מַחִין – וְשֵׁב וְרַפָּא לוֹ. וְזוֹהוּ: "וְאֲנֹכִי נִטְעַתִּיךָ שׁוֹרֵק כְּלֵה זֶרַע אֱמֶת", וְהִבֵּן. וְזֶה פְּרוּשׁ: אָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה וְכוּ', וְזֶה רָמַז גַּם כֵּן בְּפֶתַח דְּבָרָיו: אָמַר לִי הֵהוּא טִיעָא, וּפְרַשׁ רַבִּנּוּ שְׁמוּאֵל: בְּכָל מְקוֹם סוֹחֵר יִשְׁמַעְעָל; כִּי יִשְׁמַעְעָל הוּא בְּחִינַת הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (בראשית טז): "כִּי שָׁמַע ה' אֶל עֲנִיךָ", וְתַרְגּוּמוֹ: 'אֲרִי קָבִיל ה' יְתַּ צְלוֹתֶיךָ', וְהוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה כַּנִּ"ל. וְזוֹהוּ סוֹחֵר, מִלְּשׁוֹן סָחוּר סָחוּר (בְּחִינַת מְקִיפִים), שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה כַּנִּ"ל, וְאֱמוּנָתָה סְבִיבוֹתֶיךָ" (תהלים פט).

וְזוֹהוּ (רות ג): "וּפְרַשְׁתָּ כְּנָפֶךָ עַל אֱמֶתָה", כִּי צִיצִית דְּקַדְשָׁה, שֶׁהֵם כְּנָפֵי מִצְוָה, הוּא שְׁמִירַת הַבְּרִית וְהוּא בְּחִינַת זְוֹג דְּקַדְשָׁה. וְזוֹהוּ שֶׁשָּׂאֵל חַגִּי הַנְּבִיא (חגי ב): "הֵן יִשָּׂא אִישׁ בְּשַׂר-קֹדֶשׁ בְּכַנֵּף בְּגָדוֹ וְנִגַּע בְּכַנְפוֹ אֶל הַלֶּחֶם", כִּי פָגַם הַבְּרִית – הַעֲדַר הַלֶּחֶם, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (משלי ו): "בְּעַד אִשָּׁה זֹנָה עַד כִּפַּר לֶחֶם", וְהִבֵּן. "וְתִשָּׁב בְּאִתְּוֹן קִשְׁתוֹ וְכוּ', מִשֶּׁם רוֹעֵה אֲבֵן יִשְׂרָאֵל" (בראשית מט) אֲבָהֶן וּבְנֵין, בְּחִינַת הַתְּפִלָּה יַעֲקֹב וּבְנָיו. סְגָלָה לְחוּלָה – לְהַסְתַּכֵּל עַל הַצִּיצִית. וְהַסוּד בְּפָסוּק (שם מח): "הִנֵּה בְנֵי יוֹסֵף בָּא אֲלֵיךָ". כִּי כָּל אֱלוֹ הַתְּבוֹת מְרַמְזִין עַל הַצִּיצִית, דְּהֵינּוּ מְנִין הַחוּטִין וְהַחֲלִיאוֹת וְהַקְּשָׁרִים כְּמִבְּאֵר בְּפָרִי עֵץ חַיִּים בְּשַׁעַר הַצִּיצִית, פָּרֵק דַּ בְּהַגְ"ה, עֵין שָׁם, וְזוֹהוּ: "הִנֵּה בְנֵי יוֹסֵף בָּא אֲלֵיךָ", דְּהֵינּוּ בְּחִינַת צִיצִית כַּנִּ"ל, עַל-יְדֵי-זֶה "וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל".

"תְּפִלָּה לְחִבְקוֹק הַנְּבִיא עַל שְׁגִינּוֹת" וְכוּ' (חבקות ג).

אִיתָא בְּסִפְרָא דְּצַנִּיעוֹתָא, פָּרְקָא קְדָמָא (זוהר תרומה קעו ע"ב): 'עַד לָא הוּי מְתַקְלָא, לָא הוּי מְשִׁיחִין אֲפִין בְּאֲפִין'.

וְאִי כִּי קָשָׁה לְהַעוֹלָם: עַל מָה צָרִיךְ לְנַסֵּעַ לְהַצַּדִּיק לְשִׁמְעַ מִפִּיו, הֲלֹא אֲפָשָׁר לְעֵין בְּסִפְרִים דְּבָרֵי מוֹסֵר? אֵךְ בְּאֱמֶת הוּא תּוֹעֵלֶת גְּדוֹל, כִּי יֵשׁ חֲלוֹק גְּדוֹל בֵּין הַשׁוֹמֵעַ מִפִּי הַצַּדִּיק-הָאֱמֶת בְּעֲצָמוֹ וּבֵין הַשׁוֹמֵעַ מִפִּי אַחַר הָאוֹמֵר בְּשֵׁמוֹ; מְכַל שְׁכֵן

כששומע מפי ששומע מפי השומע, כי יורד בכל פעם מדרגא לדרגא רחוק מפי הצדיק. וכן בין השומע מפי הצדיק למעין בספר הוא חלוק גדול ביותר. וכן כי צריך לזכור את הפנים, שיוכל כל אחד לראות את פניו בפנים שלו כמו במראה, עד אשר בלא תוכחה ובלא מוסר יתחרט חברו תכף על מעשיו, רק ממה שיביט בפנים שלו, כי על-ידי שיביט בפנים שלו יראה את עצמו כמו במראה, איך פניו משקע בחשך.

וגו כי גדל יקר הערך של לשון הקדש שבו נברא העולם, כמאמר חז"ל (בראשית רבה יח, הובא בפירוש רש"י): "לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת" (בראשית ב), 'לשון נופל על לשון, מכאן שנברא העולם בלשון הקדש'. וזה בחינת חוה, בחינת (תהלים יט): "ולילה ללילה יחיה", הינו בחינת הדבור של לשון הקדש, שבו נברא העולם. וזה בחינת: "לזאת יקרא אשה", הינו הדבור, כמו (בראשית מט): "וזאת אשר דבר להם". ועל-ידי לשון הקדש רוממנו מכל הלשונות, שכל הלשונות העמים נופלים על-ידי לשון הקדש, הינו שהרע שיש להלשון של האמה אחיזה בו נתבטל ונופל על-ידי לשון הקדש, ואין לו שליטה על ישראל, וזה בחינת: 'לשון נופל על לשון'. והרע הכולל, שכל הרעות של שבעים לשון כלולין בו, דהינו תבערת המדורה של תאות נאוף, שכל השבעים לשון משקעין וכלולין בו, נופל ונתבטל ואין לו שליטה על-ידי לשון הקדש. וזה בחינת מדורה של שבעין כוכבין הנזכר בזהר הקדוש (ויקהל דג ע"א), הינו הרע הכולל, שהוא תבערת המדורה של תאות נאוף, שכל השבעין אמות כלולין בו. וזה בחינת חשמ"ל, 'חיות אש ממללות' (חגיגה יג ע"ב); חיות אש – בחינת חוה אשה, הינו בחינת לשון הקדש כנ"ל, שעל-ידו מתמלל ומשתבר אש המדורה של שבעין כוכבין. וזה בחינת מ"ל מחשמ"ל, שהם בחינת מדורה של שבעין כוכבין, שנתמלל ונתבטל על-ידי לשון הקדש, כי על שם זה נקרא לשון הקדש, כי כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדשה (ויקרא רבה קדושים כד). וזה שפרש רש"י (בראשית שם): "על בן יעזב-איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו", 'מכאן שנאסר להם עריות – רוח-הקדש אומרת כן'; 'רוח-הקדש' הינו לשון הקדש (עיין זוהר אחרי סא ע"ב), כמו (תהלים לג): "וברוח פיו כל צבאם", שעל-ידי לשון הקדש נאסר ונתקשר התאוה של תאות נאוף, הינו המדורה של שבעין כוכבין, שאין לו שליטה על ישראל על-ידי לשון הקדש, בבחינת 'לשון נופל על לשון' כנ"ל, שהרוח שטות (סוטה ג) נתבטל על-ידי רוח-הקדש. וזה בחינת תקון הברית, שהוא בחינת רוח-הקדש, בבחינת "ולא קמה עוד רוח באיש" (כמו שדרשו רבותינו ז"ל זכחים קטז ע"א). וזה: "ויסגר בשר תחתנה" – 'לא נצרכה אלא למקום החתך' (ברכות סא ע"א), הינו חתוך הדבור. וזה (שם): "ויבן" – 'עשאה כאוצר', שעקר עשייה ותקון של לשון הקדש תולה ב"יראת ה' היא אוצרו" (ישעיה לג), כמו שכתוב (קהלת יב): "סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא". וזה: כאוצר של חטים, הינו היראה הוא אוצר, שבו תלוי עשייה ותקון של

'חטה' – כ"ב אותיות של לשון הקדש (תיקון טז). וזה בחינת (תהלים ס): "אלקים דבר בקדשו", שדבור הקדש תולה ב"אלקים ירא". ויוסף, על-ידי שהיה לו שלמות לשון הקדש, כמו שכתוב (בראשית מה): "כי פי המדבר אליכם" בלשון הקדש (רש"י שם), על כן כתוב בו (שם מא): "הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו"; רוח אלקים – הינו תקון הברית, בבחינת "ולא קמה עוד רוח באיש", כי בלשון הקדש תלוי תקון הברית, בבחינת 'מכאן שנאסר להם עריות', כי זה בלא זה אי אפשר להיות, הינו תקון הברית ושלמות לשון הקדש הם תלויים זה בזה. וזה (משלי כט): "ורעה זונות יאבד הון" – אל תקרי 'מהונגה' אלא 'מגרונגה' (עיין משלי ג בהגה ברש"י שם וכן הובא בבאר היטב או"ח סי' נג בשם הפסיקתא), שהוא בחינת לשון הקדש, כי מי שפוגם בברית מאבד לשון הקדש. וזה (שם ג): "כבד את ה' מהונגה" – כבד דיקא, כי בו תלוי בחינת כבוד, כי הפך הכבוד הם חרפות ובזיונות. והם תולים במקום עריין, כמובא בתקונים (תיקון נח): "ולא יתבששו" – אין בשת אלא במקום עריין; עריין הוא פגם הברית, בבחינת ערלה, בחינת (בראשית לד) "כי חרפה היא לנו". וזה: 'כבד', שהוא הפך של חרפות ובזיונות, שהוא תולה ב'הונגה', הינו בגרונגה, שהוא שלמות לשון הקדש כנ"ל. ושם יוסף, על שם שלמות לשון הקדש, שהוא תקון הברית, בבחינת (שם ל): "אסף אלקים את חרפתי", כי בו תלוי כבוד, כי אין בשת אלא במקום עריין כנ"ל. ונחש, שהוא הרע הכולל הנ"ל – כשאין שלמות בלשון הקדש, אזי הוא הולך ושולט על לשון הקדש, בבחינת 'נחש שלטנותה על בשרא' (עיין זוהר נח סה ע"א, פקודי רסט ע"א), הינו בחינת חוה הנ"ל, שהיא בשר מבשרו (בראשית כ), בבחינות "בשר קדש" (חגי ב). וזה בחינת נחש, שפתה לחוה והטיל בה זהמא (שבת קמו ע"א), שהוא הרוח סערה (יחזקאל א) הרוח שטות, אשת כסילות (משלי ט), והולך ומפתה את הרוח הקדש, שהוא לשון הקדש, אשה חכמה (שמואל ב יד), בבחינת "חכמות נשים" (משלי יד), ומטיל בה זהמא. וזה בחינת (בראשית ד): "לפתח חטאת רבץ"; לפתח, הינו 'פתחי פיה' (מיכה ז) של לשון הקדש, שהחטאת הנה רובץ לינק ממנו:

וה ודע, שאשת כסילות הזאת, שהוא כללות הרע של שבעים לשון, אי אפשר להם לינק מאשה חכמה, מלשון הקדש הנ"ל, אלא על-ידי בחינת 'עץ הדעת טוב ורע', שעל-ידו הוא מפתה את הלשון הקדש ומטיל בה זהמא. ועץ הדעת, שיש בו שני כחות שהן טוב ורע, הוא אמצעי בין לשון הקדש, שהוא אשה חכמה, שכלו טוב, ובין לשון של שבעין עממין, שכלו רע.

ועץ הדעת טוב ורע זה לשון תרגום, שהוא אמצעי בין לשון הקדש ובין לשון של שבעין עממין. ולשון עממין, כשרוצים לינק מלשון הקדש, אי אפשר להם לינק ממנו אלא על-ידי לשון תרגום. לשון תרגום הוא בחינת "אשה משכלת" (משלי יט), בחינת משכיל על-ידי תרגמן (פסחים ק"ז ע"א), כי לשון תרגום יש בו טוב ורע – לפעמים הוא בחינת 'משכיל', ולפעמים הוא בחינת 'משכל'. ואשת

כסילות הזאת היא מפתה את האשה חכמה על-ידי אשה משכלת, כי עקר תגברת הקלפה אינו אלא על-ידי לשון תרגום, בבחינת (דברים כו): "ארמי אבד אבי", ובבחינת (כמדבר כג): "מן ארם ינחני בלק", שהוא לשון תרגום, שהוא לשון ארמי, שדרך שם מתעוררים לינק מהקדשה. ועקר בנינה ושלמות של לשון הקדש אינו אלא על-ידי שמפילין הרע של התרגום ומעלין את הטוב שבתרגום ללשון הקדש, שעל-ידי-זה נשלם לשון הקדש. ולכן הארמי, שהוא ארמי אבד אבי הנ"ל, רצה לינק מהקדשה על-ידי התרגום, ועל כן קרא לו "יגר שהדותא" (בראשית לא); ויעקב היה מעלה את התרגום ללשון הקדש, ועל כן קרא לו "גל-עד" בלשון הקדש. וזה (שם ב): "ויפל ה' אלקים תרדמה" – מספר תרגום כמוכא (עין ליקוטי תורה להאריו"ל פ' ואתחנן), כי על-ידי התרגום עקר בנינה של לשון הקדש. ועל-ידי שמעלין את הטוב שבתרגום ללשון הקדש ומפילין הרע שבו, נופלין כל השבעים לשון, בבחינת 'לשון נופל על לשון'. וזה: "ויפל" – נוטריקון: פ'ה ל'הם ו'לא י'דברו, (תהלים קטו) כי על-ידי בחינת תרדמה, שהוא בחינת לשון תרגום, שעל-ידי-זה עקר בנינה של חוה, שהוא בחינת לשון הקדש, על-ידי שמעלין הטוב שבו ומפילין הרע שבו כנ"ל, על-ידי-זה נופלין כל השבעים לשון, בבחינת "פה להם ולא ידברו" – ראשי תבות ויפל וכו' כנ"ל. ויוסף, על-ידי שהיה לו שלמות לשון הקדש, על-ידי-זה היה יכול לפשר חלמין, כי עקר החלום הוא בשנה, הינו בתרדמה; ושלמות לשון הקדש הוא על-ידי תרדמה, שהוא בחינת תרגום כנ"ל, ועל כן יוסף, שזכה לשלמות לשון הקדש, שעקר שלמותו על-ידי תרדמה כנ"ל, על כן היה יודע לפשר חלמין שבתרדמה וכי זכה לברר את בחינת לשון התרגום, את בחינת התרדמה, דהינו להעלות הטוב שבו ללשון הקדש ולהפיל הרע שבו, שזהו בחינת שלמות לשון הקדש על-ידי לשון תרגום כנ"ל, ועל כן היה יודע לפתור החלום שבשנה ותרדמה שהוא בחינת תרגום, כי היה יודע לברר הטוב והאמת שיש בהחלום, שהוא בחינת תרדמה, בבחינת תרגום, כי הוא זכה לברר את לשון תרגום, שזהו עקר בחינת שלמות לשון הקדש על-ידי התרגום שזכה לזה כנ"ל.

וזה בחינת מקרה לילה (דברים כג). שהרוח סערה, הינו הרוח שטות, הינו השבעים לשון, עולה על-ידי תרגום, על-ידי תרדמה, על-ידי שנה, ויונק מלשון הקדש, מרוח הקדש, מברית קדש. כי מי שיש לו שלמות לשון הקדש, מקרר את חמימותו בלשון הקדש, בבחינת (תהלים לט) "חס לבי בקרבי וכו', דברתי בלשוני", שמקרר חמימותו בדבור של לשון הקדש, בבחינת: "זאת הפעם עצם מעצמי", 'מכאן שנתקררה דעתו בחוה' (יבמות סג ע"א). אבל מי שאין לו שלמות לשון הקדש, אזי הרוח סערה מקרר אותו במקרה-לילה בשנה, בבחינת (דברים כה) "אשר קרה בדרך", לשון קרירות; 'בדרך' הוא בחינת (משלי ל): "כן דרך אשה מנאפת", שהרוח סערה הולך דרך התרגום, שהוא בחינת נגה, ויונק מן החשמ"ל הנ"ל.

וְאֵלֵי־שָׁעָה הָיָה יוֹרֵשׁ מֵאֲלֵיהֶוּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָיָה מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ שְׁלֵמוֹת לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, בְּבַחֲיַנַּת (מלכים ב ב): "וַיְהִי נָא פִי שְׁנַיִם בְּרוּחָהּ אֵלַי" – פִּי שְׁנַיִם, הֵינּוּ לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, כִּי 'שְׁנַיִם מְקַרְא וְאַחַר תְּרַגּוּם' (ברכות ח ע"א), עַל־יְדֵי־זֶה כְּתִיב בְּה (שם ד): "אִישׁ קָדוֹשׁ עֹבֵר עָלֵינוּ תָּמִיד", 'שְׁלֵא רָאֲתָה קָרִי עַל סְדִינּוּ' (ברכות י ע"ב), כִּי עַל־יְדֵי שְׁלֵמוֹת לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ נְצוּלִין מִמְקַרְה־לִּילָה כַּנ"ל, כִּי עַל־יְדֵי שְׁלֵמוֹת לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ זוֹכִין לְתַקוּן הַבְּרִית כַּנ"ל, כִּי עַקֵּר שְׁלֵמוֹת לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ הוּא עַל־יְדֵי תְרַגּוּם, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּרַדְמָה וְשִׁנָּה, דִּהְיִנוּ עַל־יְדֵי שְׁמִבְרִין אֶת בְּחִינַת הַתְּרַגּוּם, בְּחִינַת הַתְּרַדְמָה כַּנ"ל, וְעַל כֵּן אֵז נְצוּלִין מִמְקַרְה־לִּילָה שְׁבַתְרַדְמָה כַּנ"ל. וְזֶה שְׁבַקֵּשׁ דָּוִד (תהלים קמ): "רֹאשׁ מִסְבֵּי עֵמֶל שְׁפָתֵימוּ יִכְסְמוּ". "רֹאשׁ מִסְבֵּי" – הוּא בְּחִינַת (יחזקאל א): "נִגְהָ לּוֹ סָבִיב", שֶׁהוּא רֹאשׁ הַמִּסְבָּבִין אֶת הַקֹּדֶשׁ; "עֵמֶל שְׁפָתֵימוּ יִכְסְמוּ" – הָעֵמֶל וְהָרַע שָׁבוּ יִתְבַטֵּל; וְעַל שְׁאֵר לְשׁוֹנוֹת הָעַמִּים, שֶׁהֵם בְּחִינַת מְדוּרָה שֶׁל שְׁבַעֲיָן כּוֹכְבֵין הַנ"ל, "יִמוּטוּ עֲלֵיהֶם גְּחָלִים", "כִּי מֵהָאֵשׁ יֵצְאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם" (יחזקאל טו); הֵינּוּ כִּי בְּחִינַת נִגְהָ, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּרַגּוּם, צְרִיכִין שִׁיתְבַּרֵּר, שִׁיפֵל הָרַע שָׁבוּ, וְהַטּוֹב שָׁבוּ יִתְבַּרֵּר וַיַּעֲלֶה וַיְהִי נִכְלָל בְּתוֹךְ הַקֹּדֶשׁ, הֵינּוּ בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת שְׁלֵמוֹת לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ עַל־יְדֵי לְשׁוֹן תְּרַגּוּם כַּנ"ל. וְשְׁאֵר לְשׁוֹנוֹת הָעַמִּים, שֶׁהֵם בְּחִינַת רַע גָּמוּר, צְרִיכִין לְכַלּוֹתָם לְגַמְרֵי, בְּבַחֲיַנַּת "יִמוּטוּ עֲלֵיהֶם גְּחָלִים וְכוּ" כַּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת שְׁלֵהוּבָא דְאֶשָׁא הַיּוֹרֵדֵת בְּעֶרְב־שַׁבַּת עַל רֹאשׁ הַקְּלָפוֹת, שְׁלֵא יִכְלָלוּ בְּנִגְהָ לִיגַק מִהַקֹּדֶשׁ; פְּרוּשׁ, כִּי בְּעֶרְב־שַׁבַּת, בְּכַנִּיסַת שַׁבַּת, נִכְלָל נִגְהָ בְּקֹדֶשׁ, וְאֵז רוֹצִין גַּם שְׁאֵר הַקְּלָפוֹת הַטְּמְאוֹת לְגַמְרֵי לְעֵלוֹת אֶל הַקֹּדֶשׁ, וְאֵז יוֹרֵד שְׁלֵהוּבָא דְאֶשָׁא עַל רֹאשׁ וְנוֹפְלִים לְמַטָּה; שֶׁזֶהוּ סוּד כּוֹנֵן רְחִיצַת מַיִם חֲמִין בְּעֶרְב־שַׁבַּת, פְּמִבְּאָר בְּכּוֹנֵנוֹת (פְּרִי עֵץ חַיִּים, שַׁעַר הַשַּׁכֵּת פֶּרֶק ג). וְזֶהוּ בְּחִינַת הַנ"ל, שְׁצְרִיכִין לְבַרֵּר הַטּוֹב שְׁבַתְרַגּוּם שֶׁהוּא בְּחִינַת נִגְהָ, שִׁיְהִי נִכְלָל בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, וְשְׁאֵר לְשׁוֹנוֹת הָעַכּוּ"ם, שֶׁהֵם בְּחִינַת רַע גָּמוּר, צְרִיכִין לְהַפִּילָם וּלְבַטֵּלָם לְגַמְרֵי – הֵינּוּ כַּנ"ל.

וּוּ וְכִשְׁמַעְלָה הַטּוֹב שְׁבַתְרַגּוּם וּמִשְׁלִים אֶת הַלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ שָׁבוּ נִבְרָא הָעוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְעוֹרְרִין וְנִתְגַּדְּלִין הַכַּח שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ שִׁישׁ בְּכָל דְּבַר שְׁבַעֲוֹלָם. כִּי כָּל דְּבַר יֵשׁ בּוֹ כִּמְהָ צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת, שָׁבוּ נִבְרָא זֶה הַדְּבַר, וְעַל־יְדֵי שְׁלֵמוֹת לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ עַל־יְדֵי לְשׁוֹן תְּרַגּוּם, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְעוֹרְרִין וְנִתְגַּדְּלִין הַכַּח שֶׁל אֵלוֹ הָאוֹתִיּוֹת שִׁישׁ בְּכָל דְּבַר וְדְבַר. וְזֶה (במדבר יד): "וְעַתָּה יִגְדַל נָא כַּח ה' כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְאֹמְרֵי"; "לְאֹמְרֵי" – דָּא גְלוּי עֲרִיּוֹת (כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל סְנַהֲדִין נו ע"ב), הֵינּוּ בְּחִינַת הַמְדוּרָה שֶׁל שְׁבַעֲיָן כּוֹכְבֵין הַנ"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּאוֹת נְאוּף, שְׁנִתְבַטֵּל עַל־יְדֵי הַדְּבַר שֶׁל לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ כַּנ"ל. וְזֶהוּ: "כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְאֹמְרֵי", הֵינּוּ כְּפִי הַדְּבַר שֶׁל לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, שֶׁעַל־יְדֵי נְאֻסֵר עֲרִיּוֹת וְנִתְבַטֵּל תְּאוֹת נְאוּף כַּנ"ל, כְּמוֹ כֵּן יִגְדַל כַּח ה', כִּי כְּפִי הַשְׁלֵמוֹת שְׁמִשְׁלִים אֶת הַדְּבַר שֶׁל לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁבִירַת וּבִטּוּל תְּאוֹת נְאוּף, כֵּן נִתְגַּדַּל וְנִתְעוֹרֵר כַּח ה' שְׁבַמְעֵשָׁה בְּרֵאשִׁית, שֶׁהֵם הָאוֹתִיּוֹת שִׁישׁ בְּכָל דְּבַר וְדְבַר שְׁבַעֲוֹלָם כַּנ"ל (עֵיין זֹהָר פִּנְחָס רַמָּה ע"א).

ו) ומי שיכול להתעורר התנוצצות האותיות שבכל מעשה בראשית שיש בכל דבר, אזי אכילתו ושתייתו וכל תענוגיו אינו אלא מהתנוצצות האותיות שבאכילה ושתייה, בבחינת (רות ג): "ויאכל וישת וייטב לבו"; "וייטב לבו" הינו בחינת התנוצצות האותיות של ל"ב אלקים שבמעשה בראשית שיש בכל דבר. וזהו: "וייטב לבו" – אין טוב אלא אור, כמו שכתוב (בראשית א): "וירא אלקים את האור כי טוב". וזהו: "ויאכל וישת וייטב לבו", שהיתה אכילתו ושתייתו מהארת והתנוצצות האותיות של ל"ב אלקים שבסעדתו שאוכל. וזה: "וייטב לבו" – זה ברכת המזון (זוהר ויקהל ריח ע"א, רות רבה ה), שהיתה אכילתו ושתייתו מהתנוצצות האותיות שיש בהאכילה ושתייה, שזהו בחינת ברכות המזון, כי המזון נתברך על-ידי שלמות לשון הקדש, על-ידי שמעוררין ומאירין את האותיות שיש בכל דבר, ומשם צריכין שתהיה עקר האכילה ושתייה ושאר התענוגים כנ"ל.

ו) וכל חכם פשוט ופרוש, שהוא חכם לבד אף-על-פי שאינו צדיקן יכול לידע האותיות שבו נברא הדבר הזה שאוכל. כי מי שיודע הכח של מתיקות ומרירות, חריפות ומליחות, שזה מרפף וזה מקשה, זה מגדיל וזה מקטין, זה מכוץ וזה מרחיב, ויודע התחלקות האותיות, שנחלקין לשלש אמות אמ"ש ושבע כפולות, ושנים-עשר פשוטות (ספר יצירה א, ב), ויודע האותיות השייכים לכל ספירה וספירה, ויודע כח של כל ספירה, שזה רך וזה קשה וכו', אזי על-ידי שטועם איזה דבר או רואה איזה דבר, הוא יודע ומבין הצרופי אותיות שבו נברא זה הדבר. כי כל דבר נשתנה בטעמו וריחו ותמונתו – הכל לפי צרופי אותיות של לשון הקדש, ששקל הקדוש-ברוך-הוא בחכמתו וברצונו הפשוט כף וכף אותיות שיברא בהם דבר זה, וכף וכף אותיות שיברא בהם דבר זה. וזה בחינת חסרות ויתרות ונקדות שיש בהתורה, שהכל לפי המשקל, שגורעין ומוסיפין לפי המשקל, שצריך לגרע לפעמים או להוסיף לפעמים איזה אות או נקדה כדי לכוון המשקל של כח השם, הכל לפי חכמתו ורצונו, כי כן חיבה חכמתו ורצונו יתברך, שישקל כף וכף אותיות ונקדות, ויברא בכח הזה ואותיות ונקדות אלו הדבר הזה, כדי שיהיה לו טעם הזה וריח הזה ותמונה הזאת; וכן שקל כף וכף אותיות ונקדות אחרות וברא בהם דבר אחר, כדי שיהיה לו כח וריח וטעם ותמונה אחרת כפי אותן האותיות, וכן בכל דבר שבְעוֹלָם. ומי שהוא חכם לבד, יכול להבין כל זאת בחכמתו, שידע האותיות שיש בכל דבר כנ"ל – אבל שירגיש ויתענג רק מהצרופי אותיות, בבחינת "ויאכל וישת" כנ"ל, זה אי אפשר כי אם למי שהביא שלמות בלשון הקדש, והביא התנוצצות חדש בלשון הקדש של כל דבר, הינו בהאותיות שיש בכל דבר – זה יכול לקיים "ויאכל וישת" כנ"ל. ופרוש: כי על-ידי חכמה לבד יכולין לידע האותיות שיש בכל דבר, כשיודעין כל הנ"ל, דהינו למשל כשרואה דבר שטעמו מתוק, ויודע שמתיקות – כחו לרפף, ויודע מאיזה ספירה נמשך זה הכח של המתיקות והרפוף, כגון מספירת חסד, ויודע איזה אות מכ"ב אותיות שיך

לספירת חסד, אני יודע שאותו האות מלבש בדבר הזה, וכן פיוצא בזה בכל הדברים שבעולם וכנ"ל. אבל אף-על-פי שהוא חכם גדול כל כך, שיודע כל זאת בברור, שיודע האותיות שיש בכל דבר (שצריכין לזה להיות בקי גדול מאד בכל חכמת האמת, שהוא חכמת הקבלה, ובכל חכמת הטבע והיסודות, כמוכן למשפיל, שאי אפשר לידע כל זאת, כי אם חכם גדול מאד בקבלה ובשאר חכמות), אף-על-פי-כן יכול להיות שאכילתו ושתיתו ותענוגיו יהיו עדין מגוף הדבר ולא מהתנוצצות האותיות, כי לזכות שיהיו כל תענוגיו רק מהאותיות שבכל דבר, זה אי אפשר כי אם כשזוכה לשלמות לשון הקדש, דהינו כשזוכה לשבר תאות המשגל לגמרי ולהשלים את הלשון הקדש, עד שהביא התנוצצות חדש בלשון הקדש, דהינו בהאותיות שיש בכל דבר – זה הצדיק שאוחז בזה, הוא דיקא זוכה לזה, שאינו מרגיש שום תענוג משום דבר אכילה ושתיה ושאר התענוגים שבעולם, כי אם מהתנוצצות האותיות שיש בכל דבר, אשרי לו. וזה בחינת: "ומציון יסעדך" (תהלים כ), שיהיה סעדך, הינו האכילה ושתיה וכל התענוגים, מציון וסימן האותיות המציינים ומסמנים בכל דבר, כי הטעם והריח והתמונה הוא ציון וסימן על האותיות שיש בדבר הזה. וזה: "ישלח עזרה מקדש"; "עזרה" – זה בחינת (בראשית ב) "אעשה לו עזר", בחינת חוה, הינו לשון הקדש כנ"ל; וזה "מקדש", בחינת לשון הקדש. וזה: ישלח עזרה מקדש – סופי תבות חשה, הינו בחינת תרדמה, שהוא בחינת תרגום, שעקר שלמות לשון הקדש על-ידי התרגום כנ"ל. וכשיש לו שלמות הזה, על-ידי-זה "ומציון יסעדך" כנ"ל.

והוא ומי שאוחז במדרגה זו, "ומציון יסעדך", מזה מאיר לבו. כי שם הלב הוא על-ידי שמקבל ונוזן משופרא דשופרא (עיין זוהר פנחס רטז ע"ב ורכא ע"ב) מל"ב אלקים של מעשה בראשית, שהם בחינת האותיות שיש בכל דבר, שכלם נמשכין מבחינת ל"ב אלקים של מעשה בראשית. ועל-ידי התנוצצות האור שמקבל הלב מל"ב אלקים הנ"ל, על-ידי-זה מתנוצץ פניו באור הזה, בבחינת (משלי טו): "לב שמח ייטב פנים", וכשפניו מאירות בהודפכות הזה, אני יוכל האחר לראות פניו בפנים הזה כמו במראה, ולהתחרט ולשוב בתשובה כנ"ל. וזה בחינת (דברים ה): "פנים בפנים דבר ה' עמכם", הינו על-ידי שיש עמכם דבור ה', הינו שלמות לשון הקדש, על-ידי-זה מתנוצץ הפנים ומאירות כל כך, עד שיוכל להתראות פנים בפנים.

וזה: 'עד לא הוי מתקלא' – הינו שלמות לשון הקדש, הנקרא מתקלא, על שם ששקל הקדוש-ברוך-הוא ברצונו האותיות כנ"ל, בבחינת (איוב כח): "לעשות לרוח משקל", ששקל הקדוש-ברוך-הוא כך וכך אותיות לכל דבר ודבר, כדי שיהיה לו טעם וריח ותמונה הזאת כפי רצונו כנ"ל. וקדם שהיה הלשון-הקדש בשלמות לא הוי משגיחין אפין באפין' – עדין לא היה בחינת 'פנים בפנים', כי אי אפשר לזכות לבחינת פנים מאירות הנ"ל שהם בחינת 'פנים בפנים', כי אם על-ידי

בחינת מתקלא, שהוא בחינת שלמות לשון הקדש כנ"ל, כי עקר בחינת פנים בפנים הוא על-ידי "דבר ה' עמכם" כנ"ל. וזה: עד לא הוי מתקלא, הינו בחינת לשון הקדש, שעקר שלמותו על-ידי תרגום, שהוא נגה הנקרא 'תקלא' כידוע (עין זוהר משפטים קיג ע"א).

וזהו החלוק בין השומע מפי הרב, או מפי התלמיד, או מפי הספר. כי הצדיקים הם "גבורי כח עשי דברו" (תהלים קג), שהם עושים ובונים הדבור של הקדוש-ברוך-הוא, הינו הלשון-הקדש שבו נברא העולם, בבחינות "נמלה בנשמותיהם של צדיקים וברא את העולם" (בראשית רבה ח), כי על-ידי השעשועים שראה הקדוש-ברוך-הוא שיקבל מנשמותיהם של צדיקים, על-ידי-זה "בדבר ה' שמים נעשו וכרוח פיו כל צבאם" (תהלים לג), הינו שנעשה הדבור של לשון הקדש שבו נברא העולם, כי הצדיקים הם בבחינת "עשי דברו", שהם עושים הדבור של הקדוש-ברוך-הוא, שידבר ויברא את העולם. וכל זה היתה קדם הבריאה. גם עכשו, כשרוצים הצדיקים לשמע איזה דבור מהקדוש-ברוך-הוא, הם עושים תחלה את הדבור ובונים אותו, הינו על-ידי מעשיהם הטובים זוכים לשמע דבורים מהקדוש-ברוך-הוא, נמצא שאלו הדבורים נתהוו ונבנו על-ידם. וזה בחינת (תהלים קג): "עשי דברו לשמע בקול דברו" – כשרוצים לשמע דבור מהקדוש-ברוך-הוא, הם עושים תחלה את הדבור בבחינת "עשי דברו" כנ"ל, ואחר-כך שומעים אותו הדבור מהקדוש-ברוך-הוא בבחינת "לשמע בקול דברו", כי בזה הדבור הקדוש-ברוך-הוא מדבר עמם.

ושלמות הדבור של לשון-הקדש תליא ביראה, בבחינת "עשאה כאוצר" כנ"ל, ויראה תליא באודנין' (תיקון ע). נמצא כשהצדיק שומע הדבור של תורה מפי הקדוש-ברוך-הוא, יש להדבור שלמות, כי הדבור תלוי ביראה, והוא שומע הדבור בבחינת "לשמע בקול דברו". נמצא מי ששומע מפיו בעצמו, מקבל דבור לשון הקדש בשלמות, הינו ביראה, כי זה הלשון-הקדש יש לו שלמות מחמת בחינת "לשמע בקול דברו", כי שלמות הדבור תליא ביראה, והיראה תליא באודנין כנ"ל; אבל מי ששומע מפי אחר הוא רחוק מזה השלמות, כי כבר ירד ממדרגתו.

וזה: "ה' שמעתי שמעה יראתי" (חבקוק ג) – כשהשמיעה מפי הצדיק בעצמו, שהוא שומע מפיה, בבחינת "עשי דברו לשמע בקול דברו". וזה "שמעה", שהוא שומע ממך, הינו מפי הקדוש-ברוך-הוא בעצמו, אזי "יראתי", כי עקר היראה תליא באודנין, ואז יש שלמות ללשון-הקדש הזה כנ"ל. וזה: "ה' פעלה בקרב שנים חייהו". חייהו – פרש רש"י: 'עוררהו', הינו שנתעורר פעלה, הינו כח מעשה בראשית נתעורר. בקרב שנים – אל תקרי 'בקרב שנים' אלא 'בקרב שנים' (כמו שדרשו רבותינו ז"ל, סוטה מט ע"א) – שנים מקרא, דהינו לשון הקדש, על-ידי לשון הקדש בשלמות, הנשלם על-ידי היראה ותליא באודנין, נתעורר ונתנוצץ כח מעשה בראשית שנברא על-ידי לשון הקדש. וזה שפרש רש"י: 'תפלה לחבקוק על

שגינות – כְּתַרְגוּמוֹ, שְׁעַקֵּר שְׁלֵמוֹת לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ עַל-יְדֵי הַתַּרְגוּם כַּנִּל. וְזֶה: "עַל שְׁגִינֹת", כִּי שְׁגִינֹת הוּא בְּחִינַת תַּרְגוּם, כִּי תַרְגוּם הוּא בְּחִינַת עֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע, שְׁמַעְרַב טוֹב וְרַע; וְכֵן הוּא הַשׁוֹגֵג, שֵׁישׁ בּוֹ גַם כֵּן טוֹב וְרַע, שֶׁהַמַּעֲשֶׂה הוּא רַע, וְכּוֹנְנָתוֹ טוֹב.

(הַשְּׁמֹטוֹת הַשִּׁיכִים לַתּוֹרָה הַזֹּאת)

וְכֵן לֹמֵד בַּסֵּפֶר לְשׁוֹמֵעַ מִפִּי הַחֲכָם יֵשׁ חֲלוּק גָּדוֹל בְּיוֹתֵר, כִּי סֵפֶר הוּא רַק לְזַכְרוֹן, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (שְׁמוֹת יז): "כָּתַב זֹאת זְכוֹרֹן בַּסֵּפֶר". וְהַזְכָּרוֹן הוּא בְּכַח הַמְדַמָּה, כִּי גַם בְּהֵמָה יֵשׁ לָהּ זְכוֹרֹן, כְּמוֹ שְׁאֲנוּ רֹאִים, שְׁגַם בְּהֵמָה זֹכֶרֶת שְׁבַמְקוֹם זֶה נִשְׁכָּה כָּלֵב וְהִיא בּוֹרַחַת מִשָּׁם. וְעַל כֵּן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֹנָם לְבִרְכָה: 'דְּבָרִים שְׁבַע־לֶפֶה אֵי אַתָּה רִשְׁאֵי לְאִמְרָם בְּכָתָב' (גִּטִּין ס ע"ב). וְיֵשׁ דְּבָרִים בְּגוֹ, כִּי בְּאֵמַת זֶה הַמִּקְרָא "כָּתַב זֹאת זְכוֹרֹן בַּסֵּפֶר" הֵנִל נֶאֱמַר עַל תּוֹרָה שְׁבַכְתָּב, שְׁצִרִיכִין דְּוִקָא לְכַתְּבָהּ וְכָל זֶה שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקֹּדֶשׁ בְּעַת שְׁכַתְּבִיתִי לְפָנָיו תּוֹרָה הֵנִל, וְלֹא בְּאֵר עֲנִין זֶה הֵיטִבּוּ:

וְזֶה סוֹד מַה שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֹנָם לְבִרְכָה (סְנֵהדְרִין לַח ע"ב): 'אָדָם הָרֵאשׁוֹן מְשׁוּף בְּעַרְלָתוֹ הָיָה'; 'אָדָם הָרֵאשׁוֹן בְּלִשׁוֹן אֲרַמִּית סִפֵּר'. וְהֵבֵן מְאֹד, כִּי עַל-יְדֵי לִשׁוֹן אֲרַמִּית, שֶׁהוּא לִשׁוֹן תַּרְגוּם, מְשַׁכָּה וְיִנְקָה הָעַרְלָה, שֶׁהוּא רַע הַכוֹלֵל, מְלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, מְבָרִית קֹדֶשׁ כַּנִּל, עֵינַן שָׁם הֵיטִבּוּ. כִּי עַקֵּר פְּגָם הַבְּרִית, שֶׁהוּא רַע הַכוֹלֵל, בְּחִינַת לְשׁוֹנוֹת הָעַמִּים, יִנְקָתָם עַל-יְדֵי לִשׁוֹן תַּרְגוּם, שֶׁהוּא בְּחִינַת נִגְהָ, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה הֵם עוֹלִים לִינֵק מְלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, מְבָרִית קֹדֶשׁ כַּנִּל, כִּי עַקֵּר הַמַּתְקָלָא וְהַנְּפִיּוֹן וְהַבְּחִירָה הוּא בְּבְחִינַת נִגְהָ, שֶׁהוּא בְּחִינַת תַּרְגוּם, כִּי נִגְהָ נִקְרָא 'תְּקָלָא' כַּנִּל. וְזֶהוּ: 'אָדָם הָרֵאשׁוֹן מְשׁוּף בְּעַרְלָתוֹ הָיָה'; 'אָדָם הָרֵאשׁוֹן בְּלִשׁוֹן אֲרַמִּית סִפֵּר', כִּי הָא בְּהָא תְּלִיא, כִּי עַקֵּר פְּגָם הַבְּרִית, בְּחִינַת מְשׁוּף בְּעַרְלָתוֹ, נִמְשָׁף עַל-יְדֵי לִשׁוֹן אֲרַמִּית, שֶׁהוּא לִשׁוֹן תַּרְגוּם, כְּשֵׁאִין מַעְלִין אוֹתוֹ לְלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ כַּנִּל:

"עֲשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַע בְּקוֹל דְּבָרוֹ", שֶׁהַצְּדִיק עוֹשֶׂה הַדְּבָר וְכוּ' כַּנִּל. וְכַשֶּׁהֲלִשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ בָּא מְלַמְעֵלָה, עֲדִין הוּא חֲסֵר תְּקוּן, כִּי עֲדִין צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת הַטוֹב מִן הַתַּרְגוּם. וְזֶהוּ סוֹד כּוֹנֵן מִלָּה, כְּמוֹ שְׁמוּבָא בַּמְדָּרָשׁ (בְּרַאשִׁית רַבָּה י"א) שְׁאַלְתָּ הַמִּינִין עַל מִצְוֹת מִלָּה: אֵיךְ יִבְרָא הַקֹּדֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא דְּבַר הַמְּחַסֵּר תְּקוּן? אֵיךְ הוּא עַל כּוֹנֵן זֶה, הֵינּוּ כַּנִּל, שֶׁהַלִּשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּקוּן הַבְּרִית הַבָּא מְלַמְעֵלָה, הוּא עֲדִין חֲסֵר תְּקוּן, וְעַקֵּר תְּקוּנוֹ לְמַטָּה בְּזֶה הָעוֹלָם עַל-יְדֵי שְׁאֲנוּ מַעְלִין הַטוֹב שְׁבַתַּרְגוּם וּמְשַׁלִּימִין אֶת הַלִּשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ, כִּי עַקֵּר הַתְּקוּן שֶׁל כָּל הַדְּבָרִים נִשְׁלָם לְמַטָּה בְּזֶה הָעוֹלָם דִּיקָא, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת שְׁלֵמוֹת לִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ עַל-יְדֵי תַרְגוּם, שְׁאֵף-עַל-פִּי שֶׁהַלִּשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ בָּא מְלַמְעֵלָה, אֵף-עַל-פִּי-כֵן אֵין לוֹ שְׁלֵמוֹת כִּי אִם עַל-יְדֵי לִשׁוֹן תַּרְגוּם, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע, דִּהֵינּוּ עַל-יְדֵי שְׁמַכְרִינִין הַטוֹב שְׁבַתַּרְגוּם, הַטוֹב שְׁבַעֵץ הַדַּעַת, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה דִּיקָא נִשְׁלָם הַלִּשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ. וְזֶהוּ בְּחִינַת מַה שְׁמַבְאָר שָׁם בַּמְדָּרָשׁ, הַתְּרוּץ עַל שְׁאַלְתָּ הַמִּינִין הֵנִל בְּעֲנִין מִצְוֹת מִלָּה: אֵיךְ יִבְרָא הַקֹּדֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְחַסֵּר תְּקוּן כַּנִּל, שֶׁהַשִּׁיבוּ שָׁם: כָּל דְּבַר צָרִיךְ תְּקוּן:

התרמוסין צריכין לבשל וכו', אף האדם צריך תקון וכו', עין שם; הינו כנ"ל, שהשם יתברך ברא כל הבריאה בשביל האדם הפעל-בחירה, שהוא דיקא יתקן כל הדברים על-ידי ברור הטוב שבפעל הדעת, שעל-ידי-זה משלים ומתקן כל הדברים שבעולם. ועל כן צריכין לתקן תקון המילה, בחינת תקון הברית, בזה העולם דיקא, שזהו בחינת שלמות לשון הקדש על-ידי תרגום דיקא, שהלשון-הקדש הבא מלמעלה אין לו שלמות כשבא מלמעלה, כי אם על-ידי שאנחנו משלימין אותו על-ידי שמבררין הטוב שבתרגום, שאז דיקא נשלם הלשון-הקדש כנ"ל. וזהו: חשמ"ל – חש מל, בחינת מילה; ו"מל" גימטריא שבעים – בחינות מדורה של שבעין כוכבין הנ"ל, שנתמלל ונחתך ונתבטל על-ידי מצות מילה, שהוא בחינת תקון הברית כנ"ל – עין בכונות (עץ חיים, שער ל"ג פרק ג) והבן.

ולהעלות הטוב מן התרגום, הוא על-ידי תקון השגגות, שצריך לתקן כל מה שחטא בשוגג, והבן.

ומי שיש לו שלמות לשון הקדש, יודע לפשר חלמין שבתרדמה כמו יוסף, כמבאר שם. כי החלומות הם כפי המאכלים שאוכל, כמובא, כי בכל דבר יש אותיות כנ"ל, וכששוכב וישן, עולים האדים מהמאכלים שאכל ועולים להמח, ונצטרפין האותיות שיש בהם, ומזה נעשה החלום. נמצא כשאדם אוכל, אם היה אוכל הפך השני קדם הראשון, היה מתראה לו חלום אחר, כי בכל דבר יש אותיות אחרים; ואלו היה אוכל זה הפך תחלה, היו נצטרפין האותיות בצרופים אחרים והיה מתראה לו חלום אחר. ומי שיש לו שלמות לשון הקדש, הוא יודע האותיות שיש בכל דבר כנ"ל, על-כן הוא יכול לפשר חלמין כנ"ל. והבן היטב איה עתה מבאר היטב ענין פתרון חלומות על-ידי שלמות לשון הקדש, על-ידי מה שכתב שם אחר-כך, שעל-ידי שלמות לשון הקדש מאירין התנוצצות האותיות שיש בכל דבר, כי על-ידי התנוצצות האותיות שיש בכל המאכלים שמהם החלומות, על-ידי-זה הצדיק בחינת יוסף יודע לפשר חלמין שבתרדמה כנ"ל.

(זה מצאנו מזה המאמר מכתב-יד רבנו ז"ל בעצמו)

"ישלח עזרה מקדש" וכו'. גדל יקר הערה מלשון הקדש – שבו נברא העולם, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה: "לזאת יקרא אשה, כי מאיש" – לשון נופל על לשון, מפאן שנברא העולם בלשון הקדש, כי האשה הוא בחינת לשון הקדש שבה נברא העולם. וזהו: "חנה" – לשון דבור, כמו שכתוב: "ולילה ללילה יחיה דעת". וזה בחינת: "לזאת יקרא אשה", כי הדבור נקרא 'זאת', כמו שכתוב: "וזאת אשר דבר להם אביהם", ועל-ידי לשון הקדש רוממנו מכל הלשונות. וזה בחינת: לשון נופל על לשון – כל הלשונות נופלים על-ידי לשון הקדש, ואין... (עד כאן מצאנו)

[פרקא תנינא דספרא דצניעותא מבאר לעיל בהתורה אמר אל הכהנים סימן בו]

אָמְרוּ לָהּ, אֵית לָן בִּירָא בְדַבְרָא, עֵילִי לְמַתָּא. אֵיתִי פֶּאֲרִי, שְׂדָא לָהּ. אָמַר לָהּ, אֶפְשָׁלִי לִי חֲבִלִי דְפֶּאֲרִי, וְאֶעִילָהּ. אָמְרוּ לָהּ, וּמִי אֵיכָא דְמִפְשָׁל חֲבִלִי מִפֶּאֲרִי. אָמַר לָהּ, וּמִי אֵיכָא דְמִיתִי בִּירָא מִדְּבַרָא לְמַתָּא' (בכורות ח ע"ב):

רש"י: 'דפארי': סבין. עשו לי חבל מסבין, ואם אין אתם עושים שאלתי, אף אני לא אעשה שאלתכם:

(לשון רבנו, זכרוננו לברכה)

100 צדקה היא בחינות הגלגלים, כמאמר חכמינו, זכרונם לברכה (שבת קנא ע"ב): כי בגלל הדבר הזה, גלגל הוא החוזר בעולם. ובשביל זה יש בה שש ברכות ואחת-עשרה ברכות, (כמו שאמרו רבותינו ז"ל, בכבא בתרא ט ע"ב, 'הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפייסו בדברים מתברך באחת-עשרה ברכות'), כנגד שבעה כוכבי לכת, וכנגד שנים-עשר מזלות. כי הצדקה מנהגת כל גלגלי הרקיע, בבחינות (משלי ל): "דרך הנשר בשמים". נשר דא רחמי (וזהו יתרו פ ע"ב), הינו צדקה (כבא בתרא י ע"א, וזהו נשא קמח ע"א): וזה שאמר שמואל (ברכות נח ע"ב) 'נהירין לי שבילין דרקיע כשבילין דנהרדעי', הינו כשבילין דנהורי דעה, בחינות צדקה רחמי, ועקר הרחמים על-ידי הדעת.

101 ומה שחסר מהברכות, הלא היה צריך להיות שבעה ברכות, ושתיים-עשרה ברכות. ולפי הגמרא, מהנותן והמפייס אין כאן רק שבע-עשרה ברכות.

דע שעקר שלמות הגלגלים, שלמות הצדקה, אינו אלא בשבת. וזה (תענית ח ע"ב): 'שמש בשבת צדקה לעניים', הינו הצדקה אין לה שלמות אור אלא על ידי שבת. על ידי שבת מאירה כשמש, בבחינות (מלאכי ג): "שמש צדקה". וזה שמסמיק התנא (ריש שבת). 'יציאות השבת שתיים שהן ארבע', וסמיק לה 'פשט העני'. כי עקר התנוצצות אור הצדקה ושלמותה, אינה אלא בשבת. כי עקר החשיבות הצדקה היא האמונה, בבחינות (בראשית טו): "והאמין בה" וכו'. ושבת היא אמונה, שמאמין בחדוש העולם וביחודו. ואמונה היא מקור הברכות, בבחינות (משלי כח): "איש אמונות רב ברכות", בבחינות (בראשית ב): "ויברך אלקים את יום השביעי". ואין שלמות להברכות אלא עד שיקבלו ממקור הברכות, בשביל זה פתיב בהם שש ברכות ואחד-עשר, להורות שאין להם שלמות: וזה שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (מכות כד ע"א) 'בא דוד והעמידן על אחד-עשר, בא ישעיה והעמידן על שש, בא חבקוק והעמידן על אמונה'. להורות שאין שלמות להדעת שהוא התורה, ואין שלמות לגלגלים, אלא על ידי אמונה: גם שמה שמצינו גבי גלגלים שעקר הליכתם ממערב למזרח, וגלגל היומי מכריח אותם ממזרח למערב, זה הדבר מצינו גבי צדקה. מזרח, זה בחינות הנותן צדקה. בבחינות (ישעיה מג): "ממזרח אביא זרעה", בבחינות (הושע י): "זרעו לכם לצדקה". ומערב, זה המקבץ הצדקה, הינו העני, בבחינות: "וממערב אקבצך". וזה: 'יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית' (רות וכה ד). כי עקר התנועה ממערב למזרח, הינו עקר העשייה העני עושה עם בעל הבית.

וה' וְדַע שְׂאִין קִיּוּם אֲמוּנָה אֵלֶּא עַל יְדֵי בְּחִינּוֹת בְּרִית, בְּבְחִינּוֹת (תהלים פט): "וּבְרִיתִי נֶאֱמַנְתָּ לוֹ". וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בְּרִית בְּשֶׁבֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות לא): "בְּרִית עוֹלָם בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" וְכוּ'. וְזֶה (ירמיה לג): "אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׁמַתִּי", כִּי "חֻקוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ", הֵינּוּ הַגְּלִגְלִים, תְּלוּיִים בְּבְרִית.

וה' וְדַע שֶׁהֵיסוּרִים שִׁישׁ לְאָדָם בְּדַרְכִים, הִיא בְּסִפְת גְּלִגְלֵי הַרְקִיעַ. כִּי אֵין לָהּ דְבַר מְלֻמָּטָה, שְׂאִין לוֹ כּוֹכָב מְלֻמָּעָלָה. יֵשׁ כּוֹכָבִים שֶׁהֵם מְגֻדְלִים מִיְּנֵי עֲשָׁבִים בְּאִיזְהוּ מְקוֹמוֹת שֶׁהֵם מְאִירִים, וְיֵשׁ שֶׁהֵם מְחִיבִים שִׁיְהֵא דֶרֶךְ בְּנֵי אָדָם בְּמְקוֹמוֹת שֶׁהֵם מְאִירִים וְיֵשׁ שֶׁהֵם מְחִיבִים שִׁיְהֵא מְרַבֵּר, וְיֵשׁ שֶׁהֵם מְחִיבִים שִׁיְהֵא יָשׁוּב בְּמְקוֹמוֹת שֶׁהֵם מְאִירִים. וּלְפִי הַהֲתַנּוּצְצוֹת הַכּוֹכָבִים עַל הַמְּקוֹם, כֵּן הַמְּקוֹם מִתְנַהֵג. וְזֶהוּ בְּחִינּוֹת (איכה א): "דְּרָכֵי צִיּוֹן אֲבֵלוֹת מְבֹלֵי בְּאֵי מוֹעֵד". "מוֹעֵד", זֶה בְּחִינּוֹת גְּלִגְלֵי הַרְקִיעַ שֶׁעַל יָדָם נֶחֱשָׁב הַזְּמַן. וְזֶהוּ (משלי ד): "דֶּרֶךְ רִשְׁעִים כַּאֲפֵלָה", שְׂאִין כּוֹכָבִים וּמְזֻלוֹת מְאִירִין לָהֶם, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִכְשָׁלִים. וְהַכֹּל תְּלוּי בְּבְרִית, בְּבְחִינּוֹת: "אִם לֹא בְרִיתִי" וְכוּ'. וְזֶהוּ 'כָּל הַדַּרְכִים בְּחֻזְקַת סִכְנָה' (ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד, קהלת רבה ג), בְּחִינּוֹת (במדבר כב): "הַהֶסֶפֶן הַסִּבְנָתִי" (עיין סנהדרין קה ע"ב, שעשה מעשה אישות), הֵינּוּ שֶׁהַדֶּרֶךְ תְּלוּי בְּשִׁמִּירַת הַבְּרִית. וּבְשִׁכִּיל זֶה חִיב אָדָם לִפְקֹד אֶת אֲשֶׁתוֹ קֹדֶם שִׁיֵּצֵא לְדֶרֶךְ (יבמות סב ע"ב), כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּבְחִינּוֹת (כראשית ו): "כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דְּרָכֶיךָ", הֵינּוּ שֶׁעַל-יְדֵי שִׁמִּירַת הַבְּרִית לֹא יִהְיֶה לוֹ צַעַר בְּדֶרֶךְ.

וה' וְיֵשׁ שְׁנֵי בְּחִינּוֹת בְּרִית, בְּחִינּוֹת אֲבֵרָה, וּבְחִינּוֹת אֱלִיעֶזֶר. אֲבֵרָה, הוּא בְּרִית עֲלָאָה, שֶׁהוּא רְקִיעַ הַמְּבַדִּיל בֵּין מַיִן עֲלָאִין לְמַיִן תַּתְּאִין. וְהוּא בְּחִינּוֹת בֶּן חוּרִין, בְּבְחִינּוֹת (קהלת י): "אֲשֶׁרֶיךָ אָרֶץ שֶׁמֶלֶכְךָ בֶּן חוּרִין". וְהוּא עֶבֶד תּוֹלְדִין, בְּבְחִינּוֹת (כראשית יב): "וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרֹן". כִּי הַחֲרוֹת תְּלוּיָה בְּבְרִית, בְּבְחִינּוֹת (זכריה ט): "בְּדָם בְּרִיתְךָ שִׁלַּחְתִּי אֲסִירֶיךָ מִבּוֹר". וְאֱלִיעֶזֶר, הוּא בְּרִית תַּתְּאָה. בְּבְחִינּוֹת (שמות כג): "כִּי שָׁמִי בְּקֶרְבוֹ" 'שָׁמוֹ כְּשֵׁם רַבּוֹ' (סנהדרין לח ע"ב (מובא ברש"י שם)) שֶׁהוּא חֲנוּף, מִט"ט. בְּחִינּוֹת (כראשית יד): "וַיִּרַק אֶת חֲנִיכְיוֹ" (עיין נדרים לב ע"א). בְּחִינּוֹת (משלי כב): "חֲנוּף לְנַעַר" (זוהר כראשית לז). בְּחִינּוֹת (קהלת שם): "אֵי לָךְ אָרֶץ שֶׁמֶלֶכְךָ נַעַר". וְהוּא תַּחַת בְּרִית עֲלָאָה, בְּבְחִינּוֹת (כראשית כד): "שִׁים נָא יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי". וְהוּא רְקִיעַ הַמְּבַדִּיל בֵּין מַיִן דְּכִין לְמַיִן מְסַאֲבִין, בֵּין אֲסוּר וְהֲתֵר, וּבֵין כָּשֶׁר וּפְסוּל, וּבֵין טָמֵא וְטָהוֹר (עיין תיקון ל). וְזֶהוּ בְּחִינּוֹת: "חֲנוּף לְנַעַר עַל פִּי דְרָכֶיךָ", "עַל פִּי" דִּיקָא, הֵינּוּ תוֹרָה שְׁבַע-לִפְנֵי.

וּבְרִית עֲלָאָה, הוּא שִׁמִּירַת הַבְּרִית קֹדֶשׁ. וּבְרִית תַּתְּאָה, הוּא שִׁמִּירַת אֲסוּר וְהֲתֵר וְכוּ' וְצָרִיךְ לְאָדָם לִהְיוֹת לוֹ אֵלוֹ שְׁנֵי בְּחִינּוֹת בְּרִית, הֵינּוּ שִׁיְהֵא צְדִיק וְלִמְדָן. כִּי לֹא עִם הָאָרֶץ חֲסִיד' (אבות ב). צְדִיק, נִקְרָא עַל יְדֵי שִׁמִּירַת הַבְּרִית קֹדֶשׁ (זוהר נח נט ע"ב ועוד). וְלִמְדָן, עַל-יְדֵי אֲסוּר וְהֲתֵר.

וְזֶהוּ (מועד קטן יז ע"א): 'אִם הָרַב דּוֹמָה לְמִלְאָךְ ה' צְבָאוֹת' וְכוּ', צָרִיךְ שִׁיְהֵא צְדִיק וְלִמְדָן. מִלְאָךְ, זֶה בְּחִינּוֹת לִמְדָן, בְּחִינּוֹת מִט"ט כַּנ"ל. צְבָאוֹת, אוֹת הוּא

בְּצָבָא דִּילָהּ (רש"י סנהדרין צב ע"א), בְּחִינֹת צְדִיק אֹת בְּרִית (עיין ברעיא מהימנא פנחס רלו, ובחגיגה טז ע"א). וּבְכָל מָקוֹם שֶׁמְזָכֵר צְדִיק, גַּם בְּרִית תַּתְּאָה נְכֻלָּל בּוֹ, כִּי הַתַּחְתּוֹן נְכֻלָּל בְּעֵלְיוֹן, בְּבַחֲיִנַת יְדָהּ תַּחַת יְרַכִּי.

ו) וּמִי שֶׁהוּא בְּבַחֲיִנַת בְּרִית, אֲזִי (אדרא נשא קמב ע"א): 'חֶסֶד מִתְגַּלֶּה בְּפֶמָּא דְאַמָּה', בְּבַחֲיִנַת (תהלים פט): "לְעוֹלָם אֲשֶׁמֶר לוֹ חֶסֶדִי וּבְרִיתִי נֶאֱמָנַת לוֹ". וּבִשְׁבִיל זֶה נִתְּנָה מִדַּת חֶסֶד לְאַבְרָהָם, כִּי הוּא הָיָה רֹאשׁ לְמַאֲמִינִים וְרֹאשׁ לְנַמּוּלִים. וּכְשֶׁנִּתְּגַלֶּה הַחֶסֶד, הֵינּוּ הָאֱהָבָה וְהַשְׁתּוֹקְקוֹת, בְּבַחֲיִנּוֹת (שיר השירים ב): "כִּי חוֹלַת אֱהָבָה אָנִי". אֲזִי הוּא עוֹשֶׂה נְפֻשׁוֹת, בְּחִינּוֹת (בראשית יב): "וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ", הֵינּוּ שְׁעוֹשֶׂה נְקֻדּוֹת לְאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה. כִּי אוֹתִיּוֹת בְּלֹא נְקֻדּוֹת, כְּגוֹף בְּלֹא נֶפֶשׁ, שְׁאִין לָהֶם שׁוֹם תְּנוּעָה וּפְעֻלָּה בְּלֹא נֶפֶשׁ. כֵּן הַצְּטֻרָפוֹת וְזוּגוֹן שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת בְּרַל"א שְׁעָרִים, לְעֵשׂוֹת אִיזָה פְעֻלָּה, אִין לָהֶם כַּח אֵלָא לְפִי הַנְּקֻדּוֹת. וְהַנְּקֻדּוֹת הֵן הָאֱהָבָה וְהַכְּסוּפִין, בְּבַחֲיִנּוֹת (שיר השירים א): "נְקֻדּוֹת הַכְּסָף", וְהַכְּסוּפִין הֵן הַנֶּפֶשׁ, בְּבַחֲיִנּוֹת (תהלים פד): "נְכַסְפָּה וְגַם כָּלְתָה נֶפְשִׁי". וְלְפִי הַכְּסוּפִין כֵּן הַנְּקֻדּוֹת, אִם כּוֹסֵף לְרַע עוֹשֶׂה הַנְּקֻדּוֹת רָעִים, וְאֲזִי נְצַטְרָפִים הָאוֹתִיּוֹת וְנִזְדוּגִים לְעֵשׂוֹת פְּעֻלוֹת רָעוֹת, וְאִם כּוֹסֵף לְשׁוֹב בְּתִשׁוּבָה, נַעֲשֶׂה נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, הֵינּוּ נְפֻשׁוֹת טוֹבוֹת, וּמִתְנוּעְעִים הָאוֹתִיּוֹת וְנִזְדוּגִים לְעֵשׂוֹת פְּעֻלוֹת טוֹבוֹת, וְזֶהוּ (שיר השירים שם): "תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ", כִּדְאִיתָא בְּזִהַר (וישב קפו ע"ב): 'אַתְעָרוּתָא דְזוּגָא מִסְטָרָא דְצָפוֹן', "וּמִצְפוֹן זָהָב יֵאָתֶה" (איוב לז). וְזֶהוּ: "תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ", הֵינּוּ אַתְעָרוּתָא דְזוּגָא וְהַצְּטֻרָפוֹת שֶׁל אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, לְפַעַל אִיזָהוּ פְעֻלָּה, אִינוּ אֵלָא עַל-יְדֵי נְקֻדּוֹת הַכְּסָף, אִין לָהֶם שׁוֹם תְּנוּעָה אֵלָא עַל-יְדֵי נְקֻדּוֹת, שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַכְּסוּפִין: וְזֶהוּ: "אִם הֵרֵב דּוּמָה לְמִלְאָךְ ה' צְבָאוֹת" כִּנ"ל, אֲזִי בּוֹדְאֵי חֶסֶד וְאֱהָבָה מִתְגַּלֶּה, וְהַשְׁתּוֹקְקוֹת נִתְּגַלֶּה, שֶׁהֵם הַנְּקֻדּוֹת, אֲזִי "תּוֹרָה יִבְקָשׁוּ מִפִּיהוּ", אֲזִי אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה בְּעֵצְמָן מְבַקְשִׁים מִמֶּנּוּ שֶׁיִּדְבֵּר אוֹתָם, כְּדִי שִׁיְהִי לָהֶם נְקֻדּוֹת וּנְפֻשׁוֹת.

ו) וְדַע שֶׁלֹּא דִי לְאָדָם בְּהַשְׁתּוֹקְקוֹת בְּלֵב בְּלֵב, כִּי צְרִיךְ הָאָדָם לְהוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו כְּסוּפִיו, וְעַל זֶה נִסְדַּר סֵדֵר הַתְּפִלוֹת. כִּי עַל-יְדֵי הַשְׁתּוֹקְקוֹת בְּלֵב, נַעֲשֶׂה נֶפֶשׁ וְנְקֻדּוֹת בְּכַח. וּכְשֶׁמוֹצִיא אֶת תְּשׁוּקָתוֹ בְּפִיו, אֲזִי נַעֲשֶׂה הַנֶּפֶשׁ בְּפַעַל. כִּי עַקֵּר מוֹצֵא הַנֶּפֶשׁ הִיא מִפִּיו, בְּבַחֲיִנַת (שיר השירים ה): "נֶפְשִׁי יֵצֵאָה כְּדַבְּרוֹ". וּבִשְׁבִיל זֶה "תּוֹרָה יִבְקָשׁוּ מִפִּיהוּ", "מִפִּיהוּ" דִּיקָא. וְגַם תְּרַגּוּמוֹ שֶׁל (בראשית ב): "וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה", תְּרַגּוּמוֹ: "לְרוּחַ מְמַלְלָא", כִּי עַקֵּר הַנֶּפֶשׁ מִהַדְּבֹר.

ו) וְזֶהוּ (קהלת ח): "יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה עַל הָאָרֶץ" וְכוּ', זֶהוּ בְּחִינַת גְּלִגּוּלֵי נְפֻשׁוֹת, כְּשֶׁאָדָם מִשְׁתּוֹקֵק לְאִיזָה דְבַר, וּמוֹצִיא הַשְׁתּוֹקְקוֹתוֹ אַחֲרֵי-כֵן בְּהֶבֶל פִּיו כִּנ"ל, אֲזִי נַעֲשֶׂה הַנֶּפֶשׁ. וְהַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת הֵינּוּ הָרוּחַ מְמַלְלָא, הוֹלֵכֶת בְּאוֹיר, וּמְגִיעַ לְאָדָם אַחֲרַיִם וּמְעוֹרֶרֶת אֶת הָאָדָם אַחֲרַיִם לְתִשׁוּקָה. וְלְפִי הַתְּשׁוּקָה, לְפִי הַנֶּפֶשׁ, לְפִי הָרוּחַ מְמַלְלָא, כֵּן נִתְּעוֹרֵר הָאָדָם. אִם הַתְּשׁוּקָה בָּא מִצְדִּיק לְרָשָׁע, אֲזִי נִתְּעוֹרֵר הָרָשָׁע בְּהַרְהוּרֵי תִשׁוּבָה, בְּבַחֲיִנּוֹת: "יֵשׁ רָשָׁעִים שֶׁמְגִיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצְּדִיקִים". וְאִם לְהַפְּךָ,

להפך. והכל נעשה על-ידי ההבל פיו שהוא הנפש, כי זה ידוע לכל, שעקר הדבור הוא, שכלי הדבור מכין באויר, ואויר הזה פוגע באויר הסמוך לו, והסמוך בסמוך, עד שמגיע לחברו, ושומע חברו האותיות. וכשהוא מקבל דבורו, הוא מקבל נפשו ונתעורר לדבר הזה.

ו^{טו} ומי שהוא במדרגת אברהם, הינו בחינות בעל נפש, אזי בודאי כל אכילותיו וסעדוֹתיו בבחינת לחם הפנים. בבחינת (כראשית יז): "התהלך לפני", "התהלך", זה בחינת רגליו, בחינת פרנסתו. בחינת (דברים יא): "ואת היקום אשר ברגליהם", (וּדְרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה (סנהדרין קי ע"א): זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו). "התהלך לפני", שנעשה מהם בחינת פנים. וזה בחינת (שמואל א כא): "לחם חם ביום הלךח", הינו לחם הפנים, הם לחם חם, ורגליו דאברהם, שהוא בחינת (כראשית יח): "כחם היום". ואז כל העפוס וכל הכוכבים ומזלות שהם תחתיהם, כלם הן טורחין בשביל זה האיש. בבחינת (תהלים קי): "שב לימיני", בחינת אברהם, "עד אשית אויביה הרום לרגליה", שהם טורחים בשביל פרנסתה. בבחינת (כמדבר יד): "לחמנו הם סר צלם מעליהם", 'כי מראה חמה עמקה מן הצל' (בבא בתרא פד ע"א), 'חמה' בחינת "כחם היום", בחינת "לחם חם". אבל כשסר צלם, אזי נתעלה ונתראה מראה חמה, ורגליו דאברהם. והם נשפלים תחתיו, בבחינת: "עד אשית אויביה הרום" וכו'. וזהו: "התהלך לפני והיה תמים" בבחינת (דברים יח): "תמים תהיה עם ה' אלקיך" – שלא תצטרך לדרש אחר כוכבים ומזלות (פסחים קיג ע"ב), כי תהיה למעלה מהם: וזהו (שם טז): "ולא יראה את פני ה' ריקם" – ברגלים, שאז נתגליו פני ה', בחינת פנים. ובזה שכל אחר מביא עולת ראיה מיגיעתו שמתגוע כל השנה, על-ידי זה נתתקן ונתעלה כל לחמו ופרנסתו, בבחינת לחם הפנים: וזהו שהשיב הקדוש-ברוך-הוא למשה (שמות לג): "פני ילכו והניחותי לך", כי משה בקש כפרה, והשיב לו: "פני ילכו", שיתקנו בחינת רגליו, בבחינת פנים, אזי יתפפר להם, 'כי שלחן דומה למזבח שמכפר' (חגיגה כז ע"א). וזהו (שם): פתח ב"מזבח" וסיים "זה השלחן אשר לפני ה'", "לפני" דיקא, שיהיה דיקא בבחינת פנים, ואזי מכפר. ולעתיד יתקיים (ישעיה ל): "ולא יפנה עוד מוריה והיו עיניה ראות את מוריה", שאזי יתגלה בחינת פנים. כי עכשו פני ה' מסתר בדרך הטבע, בהנהגת המזלות, בבחינת (דברים לא): "והסתרת פני מהם והיו לאכל", ועכשו מראה החמה עמקה מן צלם. וזה בחינת (ישעיה יח): "צלצל כנפים", שהכנפים וההסתרה שהנהגתו מכנה ומסתר בהם, וזהו הצל שמסתיר אור החמה. ואין זה אלא מחמת שאור החמה, אין מאיר בשלמות, ואין זה אלא מראה החמה, מראה דיקא. אבל לעתיד שאז יתקיים: "וחרחה לכם שמש", שהחמה בתקפה יתגלה, בבחינת 'עתיד הקדוש-ברוך-הוא להוציא חמה מנרתיקה' (עייני נדרים ח ע"ב, עבודה זרה ג ע"ב). אזי יתקיים: "ומרפא בכנפיה" (מלאכי ג), הינו שלא יפנה עוד מוריה כנ"ל.

וזהו מה ששאלו סבי דבי אתונא: 'אית לן בירא בדברא, עילה לה למתא'. בירא – זה בחינת בר ומזון, שהוא בחוץ ולאחורי הקדשה, בבחינת: "והסתרת פני מהם" וכו'. עילה לה למתא, – לפנים, שיהיה בבחינת לחם הפנים כנ"ל. איתא פארי ושדי להו, ואמר לון, אפשילו לי חבלי. פארי – זה שבת אמונה. כפרוש רש"י (דברים כו): "את ה' האמרת וה' האמירך" – לשון פאר ושבת, שאנו מפארין את הקדוש-ברוך-הוא, ואנו מאמינים בו, ואומרים: "ה' אחד". ושדי להו – זה בחינת ברית, בחינת שדי כנ"ל. וחבלי – זה בחינת אהבת חסד שמתגלים בפמא דאמה כנ"ל, כמו שכתוב (הושע יא): "בחבלי אדם אמשכם בעכותות אהבה". הינו על-ידי שבת וברית, נתגלה אהבה כנ"ל. ועל-ידי האהבה, באים לבחינת לחם הפנים כנ"ל. (ער פאן לשון רבנו, זכרוננו לברכה)

זאת התורה נאמרה על פסוק: "ויסב אלקים" – אין הסבה אלא סעדה, כדאיתא במדרש (שמות רבה כ). הינו בחינת פרנסה, בחינת בר ומזון, שהוא בחינת 'בירא', כמבאר לעיל: וגמר באור הפסוק על-פי התורה הזאת, לא זכינו לקבל.

(ענין מעלת הכסופין דקדשה וכו' הנזכר לעיל בתוך התורה הזאת, שמעתי מפיו הקדוש תחלה בבאור יותר עם עוד כמה חדושים שלא נזכרו כאן כלל, וכן בענין האמונה ושאר הבחינות שזכרו כאן שמעתי גם כן מפיו הקדוש תחלה, פסקא פסקא, בסגנון אחר קצת, על כן אעתיקם הנה. וזהו:)

זווגן והצטרפותן של האותיות הוא על-ידי הנקודות, כי הנקודות הם החיות והתנועה של האותיות. ובלי הנקודות האותיות הם כגלם, ואין בהם שום תנועה. ועל כן הנקודות הם בחינת נפש, כי כמו שהנפש הוא חיות האדם, וכל תנועה שאדם מתנועע, הכל הוא על-ידי הנפש, ובלתי הנפש הוא כגלם, כן הנקודות הם החיות והנפש של האותיות, ובלי הנקודות הם כגלם, ואין להם שום תנועה וחיות. רק על-ידי הנקודות הם מתנועעים, ועל-ידי הנקודות נזדווגין ונצטרפין האותיות. ועקר התהוות הנפש, הוא על-ידי ההשתוקקות והכסופין של איש ישראל אחר השם יתברך. כל אחד לפי מדרגתו שהוא נכסף ומשתוקק ומתגעגע להגיע אל מדרגה למעלה ממנה, על-ידי הכסופין אלו נעשה נפש. כמו שכתוב (תהלים פד): "נכספה וגם כלתה נפשי", הינו מה שאני נכסף וכלה אחר השם יתברך, מזה בעצמו נעשה נפשי. וזה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ביצה טז ע"א): "וינפש" – כיון ששבת, וי אבדה נפש'. הינו שבתחלת השבת שצריך לקבל נפש יתרה אנו זוכרין מאבדת הנפש בחל, ואומרים: "וינפש", וי אבדה נפש, ומתחילין להתגעגע אחריה. ועל-ידי-זה בעצמו שאנו מתגעגעין אחר הנפש, מזה בעצמו נתהווה הנפש היתרה.

וזה בחינת (שיר השירים א): "נקודות הכסף", הינו שעל-ידי הכסופין נעשין הנקודות, שהם בחינת נפש. הינו שעל-ידי מה שהוא נכסף ומשתוקק לדבר, אם לטוב או לרע, חס ושלום, אזי לפי הכסופין נעשו נקודות, ונצטרפין האותיות שבתוך הדבר שהוא נכסף. כי כל דבר יש לו אותיות, אך שהאותיות בעצמן הם

כגלם, ואין להם שום ציור בלי נקדות. ולפי הכסופין וההשתוקקות של האדם, כך נצטיירין האותיות על-ידי הנקדות שהם בחינת נפש שמקבלין על-ידי הכסופין. הינו אם הוא נכסף לדבר טוב, נעשה מהכסופין נפש קדושה. ונעשים נקדות, בחינת "נקדות הכסף". ואזי נצטיירו האותיות שהיו כגלם, ונעשים כלי לקבל טוב. וכן להפך, חס ושלו. אם נכסף לרע, חס ושלו, נעשים מהכסופין נפשות שהם בחינת נקדות, ונצטיירו האותיות ונעשים כלי לקבל רע, חס ושלו. כי "מפי עליון לא תצא הרעות והטוב" (איכה ג); רק כל אחד לפי מה שהוא מציר ועושה כלי לקבל טוב או רע, חס ושלו, על-ידי הכסופין וההשתוקקות שלו, על-ידי-זה נעשה הנפש בחינת נקדות. ועל-ידי הנקדות מתנועעים האותיות, ונצטיירו לטוב או להפך, חס ושלו. אך כדי שתצא הנפש מכח אל הפעל, צריך לדבר בפה הכסופין והשתוקקות, שהוא נכסף ומשתוקק. כמו שכתוב (שם ה): "נפשי יצאה בדברו", שעל-ידי הדבור יוצאת הנפש מכח אל הפעל. כי על-ידי ההשתוקקות נתהוה הנפש בכח, ועל-ידי הדבור שהוא מדבר בפיו ההשתוקקות, נגמר הנפש ויוצאה מכח אל הפעל. וזה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מועד קטן יז ע"א): 'אם הרב דומה למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיהו', כי אותיות התורה הם פועלים, כי הם החיות של כל דבר. כמו שכתוב: 'ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית', ו'אין טוב אלא תורה' (ברכות ה ע"א), כי הם מנהיגין את כל העולם. אך האותיות בעצמן הם כגלם, ואין להם שום תנועה וחיות, ואין להם שום ציור. ועל כן יש להתורה שני פחות, 'זכה נעשה לו סם חיים' (יומא עב ע"ב, ועיין תענית ז ע"ב) וכו'. כי כל אחד לפי מה שהוא נכסף, כך הוא מציר ומפרש אותיות התורה. כי בהתורה כלול אחיזת טוב ורע, 'וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם' (הושע יד). הינו כל אחד לפי הכסופין שלו שמהם נעשים נפשות, על-ידי-זה עושה נקדות לאותיות התורה, ונצטיירו האותיות, ונתפרשו לטוב או להפך, חס ושלו. ולפי מה שנצטיירין, כך הם פועלים בעולם. ועל-כן אותיות התורה מבקשים להצטיר מפי צדיק, שהוא מדבר הכסופין דקדשה שלו, שעל-ידי-זה מקבלין האותיות נקדות ונצטיירין לטוב. וזהו: 'אם הרב דומה למלאך ה' צבאות', כי הרב צריך גם כן שיהיה לו שני פחות שיש להתורה סם חיים וסם וכו', באפן שיהיה אפשר להמתקרב אליו לקבל כרצונו, 'צדיקים ילכו, ופושעים יכשלו'. אם הוא משתוקק לעבודת השם יתברך, יוכל לקבל מהרב דרך ישרה לעבד את ה'. ואם לאו וטינא יש בלבו, יוכל גם כן למצא בהרב דבר שיקצץ בנטיעות ויכפר בכל, חס ושלו.

וזה בחינת (חגיגה יד ע"ב): 'ארבעה שנכנסו לפרדס, רבי עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום, בן עזאי הציץ ונפגע, בן זומא הציץ ומת, אחר קצץ בנטיעות'. ואלו הארבע בחינות הם בחינות צדיק, ורשע, עובד אלקים, ולא עבדו, האמורים בפסוק (מלאכי ג): 'ושבתם וראיתם בין צדיק' וכו' ואלו הארבע בחינות הם נמצאים בכל בני-אדם הרוצים לכנס לעבודת ה', ולהתקרב להצדיק והרב שבדור. כי יש מי

שהוא נכנס ונתקרב להצדיק, והוא מקבל ממנו דרך ישרה לעבודת ה' לפי מדרגתו וערכו. והוא בחינות צדיק, בחינות רבי עקיבא שנכנס בשלום ויצא בשלום. ויש מי שהוא בחינות הציץ ומת, הציץ ונפגע. הינו שנתלהב לבו מאד, מגדל האור וההתלהבות שהאיר בו הצדיק ביתר שאת למעלה ממדרגתו, ועל ידי זה יוכל למות. וזה בחינת הציץ ומת, בחינות עובר אלקים. ויש מי שיוצא מדעתו מחמת שעולה למעלה ממדרגתו, והוא בחינות הציץ ונפגע, בחינות לא עבדו. אך על כל פנים אפלו הציץ ומת הציץ ונפגע, שניהם הם בחינות צדיק, ועליהם גם כן נאמר: "צדיקים ילכו בם", רק שלא נכנסו ויצאו בשלום כמו רבי עקיבא. ויש מי שמתקרב להצדיק ומקצץ בנטיעות וכופר בכל, חס ושלום, והוא נקרא רשע, וזה בחינות אחר. וזה בודאי 'טינא היתה בלבו', כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (חגיגה טו ע"ב) על אחר. ועל כן בהכרח שימצא בהצדיק את שלו, שימצא דבר שיקצץ בנטיעות על ידו, ועל זה נאמר: "ופשעים יפשלו בם". פי הרב בהכרח שיהיה לו שני הפחות אלו כנ"ל.

וזה בחינת: "מלאך ה' צבאות", כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (שם טו ע"א) על אחר: 'מאי חזא, חזא מט"ט דקא יתב וכו', אמר שמע מנה וכו' רבי עקיבא דרש: ה' צבאות שמו, אות הוא בצבא שלו'. ועל כן צריך הרב שיהיה לו שני בחינות אלו, בחינות מלאך, הינו מט"ט, ובחינות ה' צבאות, וזהו: דומה למלאך ה' צבאות. ואזי אפשר להנכנס ונתקרב אליו לקצץ בנטיעות על-ידי בחינות מלאך, כמו אחר שקצץ בנטיעות על-ידי שראה מט"ט שהוא מלאך, שהוא יושב וכו', שעל ידי זה טעה ואמר שהוא רשות בפני עצמו, חס ושלום, כנ"ל. או לפנס וליצא בשלום, על ידי בחינות ה' צבאות, כמו רבי עקיבא. פי כל צדיק צריך שיהיה למדן בתורה, וחסיד במעשים טובים. פי אם אינו למדן, אמרו רבותינו, זכרונם לברכה: 'ולא עם הארץ חסיד' (אבות ב). ולמדן בלבד בודאי אינו כלום, פי אפשר להיות למדן ורשע גמור. ולא זכה נעשה לו סם מות, על כן צריך שיהיה למדן וחסיד. ושתי בחינות אלו, הם בחינות: 'מלאך ה' צבאות'. פי מה שהוא למדן בתורה, הוא בחינת מלאך שהוא מט"ט. כמו שכתוב (כתיבנים תיקון ל עב): "ויאמר אלקים יהי רקיע ויהי מבדיל בין מים למים", 'דא מט"ט'. שהוא בחינות משנה, המבדיל ומפריש בין מיין דכין ובין מיין מסאבין, בין טמא לטהור, אסור ומתיר וכו'. וצריך להדמות לקונו להיות חסיד במעשים טובים, וזה בחינות ה' צבאות. אך מי שטועה וסובר שבחינות למדן לבר הוא העקר הוא בחינות אחר שקצץ בנטיעות, על-ידי שסבר שמלאך מט"ט בעצמו הוא רשות, חס ושלום. אך באמת מט"ט בעצמו בלי הקדוש-ברוך-הוא אינו כלום, ואין לו שום רשות. כך התורה בלא מעשים טובים אינה כלום, אדרבא 'לא זכה' כו'. ומחמת שני הפחות אלו שצריך להיות להצדיק, למדן וחסיד, והם בחינת מלאך ה' צבאות. על-ידי-זה נמצא בהצדיק שני פחות שיש להתורה, סם חיים וסם מות. ואפשר להתקרב אליו, למצא בו דבר

שִׁקְצֵץ בְּנִטְיָעוֹת, או לְכַנֵּס וּלְצַאֵת בְּשָׁלוֹם: וְזֶהוּ: 'אִם הָרַב דּוֹמָה לְמַלְאָךְ ה' צְבָאוֹת', הֵינּוּ שֶׁהוּא לְמָרְן בְּתוֹרָה, וְעוֹבֵד אֶת ה', וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא מְצִיר אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה לְטוֹב. אֲזַי 'תּוֹרָה יִבְקָשׁוּ מִפִּיהוּ', שְׁאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה מִבְּקָשֵׁין לְקַבֵּל נִקְדוֹת וּלְהַצְטִיר מִפִּיו, הֵינּוּ עַל-יְדֵי שִׁפּוֹ יִדְבַר הַהִשְׁתַּוְקָקוֹת וְהַפְּסוּפִין דְּקִדְשָׁה שְׁלוֹ, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִגְמָרִין וְיוֹצְאִין הַנִּפְשׁוֹת, וְנַעֲשִׂין נִקְדוֹת לְהַאוֹתִיּוֹת, וְנַצְטִיר וְנַעֲשִׂין כְּלֵי לְקַבֵּל טוֹב. כִּי עַל-יְדֵי הַנִּקְדוֹת, נִזְדוּגוּ וְנַצְטִרְפוּ הַאוֹתִיּוֹת כַּנ"ל.

וְזֶה שֶׁכָּתוּב: "תּוֹרֵי זֶה־ב נַעֲשֶׂה לָךְ עִם נִקְדוֹת הַפְּסָף", כִּי זֶה־ב הוּא בְּחִינּוֹת זְווג, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב לז): "מִצְפּוֹן זֶה־ב יֵאָתֶה". וְאַתְעָרוּתָא דְזְווגָא מִסְטָרָא דְשְׁמַאלָא, שֶׁהוּא צְפּוֹן (זוהר וישב קפו ע"ב). וְזֶהוּ: "תּוֹרֵי זֶה־ב נַעֲשֶׂה לָךְ", שְׁאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה נִזְדוּגִין וְנַצְטִרְפִּין עַל יְדֵי נִקְדוֹת הַפְּסָף. כִּי זְווגִין וְהַצְטִרְפוּתָן שֶׁל הַאוֹתִיּוֹת הֵיא עַל-יְדֵי הַנִּקְדוֹת, שֶׁנַּעֲשִׂים מִהַפְּסוּפִין וְהַהִשְׁתַּוְקָקוֹת, שֶׁעַל יָדָם נִתְהוּיִן הַנִּפְשׁוֹת. שֶׁהֵם בְּחִינּוֹת נִקְדוֹת. כִּי עַל יְדֵי הַפְּסוּפִין נַעֲשֶׂה זְווג. כִּי עַל יְדֵי מַה שֶׁהוּא נִכְסָף אֶל הַדְּבַר, נַעֲשֶׂה נֶפֶשׁ. וְעַל-יְדֵי מַה שֶׁהוּא נִכְסָף לְדְבַר, חוֹזֵר הַדְּבַר וְכוֹסֵף אֵלָיו. וּמִזֶּה נִתְהוּיִן גַּם כֵּן נֶפֶשׁ. וְהַנִּפְשׁוֹת מִזְדוּגִין, וְאַחֲרֵי-כֵן בָּאִים לְבְּחִינּוֹת עֲבוּר וְלִדָּה. וְזֶהוּ עֲנִין הַכָּתוּב בְּזֵהר הַקְּדוֹשׁ (לד-לך פה ע"ב): 'תְּאַבּוּתָה דְנוֹקְבָא עֲבַד נֶפֶשׁ נוֹקְבָא, וְתְאַבּוּתָה דְדְכָר עֲבַד נֶפֶשׁ דְכָר'. כִּי מַה שֶׁהוּא נִכְסָף הוּא בְּחִינּוֹת תְּאַבּוּתָה דְנוֹקְבָא, וְהוּא עֲבַד נֶפֶשׁ נוֹקְבָא. וּמַה שֶׁהַדְּבַר חוֹזֵר וְנִכְסָף אֵלָיו, הוּא בְּחִינּוֹת תְּאַבּוּתָה דְדְכָר, וְעֲבַד נֶפֶשׁ דְכָר. וְאַחֲרֵי-כֵן בָּאִים לְבְּחִינּוֹת עֲבוּר וְלִדָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּזֵהר שָׁם: וְזֶה בְּחִינּוֹת גְּלִגּוּלֵי הַנִּפְשׁוֹת, כִּי הַדְּבַר שֶׁמִּשָּׁם יוֹצְאִים הַנִּפְשׁוֹת, נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי חֲתוּף הַאוֹתִיּוֹת בְּאֵוִיר. כִּי הַמוֹצְאוֹת מִכֵּים זֶה בְּזֵה, וְחוֹתְכֵים הַאוֹתִיּוֹת בְּאֵוִיר. וְהַאֵוִירִים מִכֵּים זֶה בְּזֵה, עַד שֶׁמִּגִּיעִין לְאֵזֶן הַשּׁוֹמֵעַ. וְעַל יְדֵי חֲתוּף הַאוֹתִיּוֹת בְּאֵוִיר נַעֲשֶׂה הַדְּבַר, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצְאִין הַנִּפְשׁוֹת. כִּי הַאֵוִיר הוּא הַחַיּוֹת שֶׁל כָּל דְבַר, וּבְלֵי אֵוִיר אֵי אֶפְשָׁר לְחַיּוֹת. וְהוּא בְּחִינּוֹת הַנֶּפֶשׁ, וְהַנִּפְשׁוֹת יוֹצְאִים וּמִתְגַּלְגְּלִים.

וּכְלָל הַדְּבַר, שֶׁמֵּאֵד יִקָּר הַפְּסוּפִין וְהַהִשְׁתַּוְקָקוֹת לְדְבַר שֶׁבְּקִדְשָׁה. כִּי עַל יָדָם נִתְהוּיִן נֶפֶשׁ, וְנִגְמָר עַל יְדֵי הַדְּבַר כַּנ"ל, וְיוֹצֵא וּמִתְגַּלְגֵּל. וְלַפְעָמִים מִתְגַּלְגֵּל וְכֹא הַנֶּפֶשׁ דְּקִדְשָׁה לְתוֹף הַרְשָׁע, וְנוֹפְלִים לוֹ הַרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה, וְתוֹכֵל לְהַחֲזִירוֹ לְמוֹטָב. וְכֵן לְהַפָּה, כְּמַה רָעוֹת גּוֹרְמִים הַפְּסוּפִין לְדְבַר רַע, חֵס וְשָׁלוֹם. כִּי הַנֶּפֶשׁ שֶׁנִּתְהוּיִן עַל יְדֵי פְּסוּפִין רָעִים, מִתְגַּלְגֵּל לַפְעָמִים לְתוֹף הַצְּדִיק, וְתוֹכֵל לְהַחֲטִיאֵו, חֵס וְשָׁלוֹם. וְזֶה בְּחִינַת (קהלת ח): "יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה עַל הָאָרֶץ" וְכו', "הֶבֶל", הוּא בְּחִינַת הֶבֶל פָּה, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצְאִים הַנִּפְשׁוֹת. וְעַל-יְדֵי-זֶה "יֵשׁ צְדִיקִים אֲשֶׁר מִגִּיעַ אֵלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַרְשָׁעִים", עַל יְדֵי שֶׁמִּתְגַּלְגֵּל לְתוֹכָן נֶפֶשׁ מִפְּסוּפִין רָעִים. וְיֵשׁ רְשָׁעִים שֶׁמִּגִּיעַ אֵלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצְּדִיקִים, עַל-יְדֵי שֶׁמִּתְגַּלְגֵּל לְתוֹכָן נֶפֶשׁ מִפְּסוּפִין טוֹבִים. וְלַפְעָמִים הַצְּדִיק מִתְקַן הַנֶּפֶשׁ רָעָה שֶׁמִּתְגַּלְגֵּל אֵלָיו, וְכֵן הַרְשָׁע מְקַלְקֵל הַנֶּפֶשׁ קְדוֹשָׁה שֶׁמִּתְגַּלְגֵּל בְּתוֹכוֹ. אֵךְ בְּתַחֲלָה בַּעַת שֶׁמִּגִּיעַ הַנֶּפֶשׁ, עַל זֶה אָמַר הַכָּתוּב: "יֵשׁ צְדִיקִים שֶׁמִּגִּיעַ" וְכו'. כִּי בּוֹדָאי נוֹפְלִים לוֹ הַרְהוּרֵי עֲבָרָה בַּעַת שֶׁמִּגִּיעַ אֵלָיו נֶפֶשׁ

רעה מכסופין רעים. אך אחר-כך אפשר שתחטיאו, ואפשר שהוא יתקן הנפש. וכן יש רשעים שמגיע וכו', שנופלים לו בודאי הרהורי תשובה, בעת שהגיע אליו נפש קדושה מכסופין קדושים. אך אחר כך אפשר שהוא יקלקל הנפש הקדושה, או שתחזירו למוטב: וזה סוד 'נפילת אפים', שכונתו להעלות הנפש בבחינות העלאות מיין נוקבין ולעשות יחוד. כי על-ידי הכסופין וההשתוקקות, שזה בחינות העלאות מיין נוקבין כידוע, מזה בעצמו נעשה נפש ונתעלה ונעשה יחוד וזווג כנ"ל: על-ידי הכסופין נעשין הנפשות, שהם בחינות נקדות, ונזדווגו הנפשות וכו'. וזה בחינות זווגן והצטרפותן של הנקדות, שהם בחינות זווגי הנפשות, ועל ידי הנקדות נזדווגו ונצטרפו האותיות, זה בחינות זווגי הגופות.

וזה שכתוב (במדבר כג): "לא הביט און ביעקב", על דרך שדרשו רבותינו, זכרונם לברכה, 'מחשבה רעה אין הקדוש-ברוך-הוא מצרפה למעשה' (קדושין מ ע"א ועיין ירושלמי פאה פ"א ה"א). וזהו: "לא הביט און", ראשי-תבות ו"י א'בדה נ'פ'ש (ביצה טז ע"א), שהוא בחינות השתוקקות וכסופין כנ"ל. הינו שהשתוקקות וכסופין רעים אין הקדוש-ברוך-הוא מצרף, וזה: "לא הביט און ביעקב". וזה שכתוב (תהלים קמה): "רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם", הינו שצריכין שני הבחינות רצון ודבור כנ"ל. כי הרצון שהוא הכסופין פועל שנעשה הנפש בכח, ועל ידי הדבור יוצא הנפש מכח אל הפעל, ואז נעשה בקשתו, על-ידי שמציר האותיות לטוב וכו' וכנ"ל. וזהו: "רצון יראיו יעשה", כי על ידי הרצון שהוא הכסופין נעשה הנפש בכח, ואז נעשה בקשתו ורצונו בכח, בחינות: "רצון יראיו יעשה". ואחר-כך, "ואת שועתם", שמדברים בפיהם ההשתוקקות והרצון והכסופין שלהם, על ידי זה, "ישמע ויושיעם". כי על-ידי הדבור נגמר הנפש ויוצא מכח אל הפעל, ואזי נצטרפו האותיות, ונעשים כלי לקבל טוב, ונתמלא בקשתו בפעל כנ"ל. כי כפי הנפש שעושה בכח או בפעל, כן נעשין נקדות להאותיות, וכן נצטרפין האותיות, וכך הם פועלים ועושים בקשתו ורצונו כנ"ל.

שיך לעיל, למה שכתוב שם שלמדן בלבד בודאי אינו כלום וכו', ומי שטועה וסובר, חס ושלום, שלמדן לבד הוא העקר, הוא בחינות אחר שקצץ בנטיעות, כי יכול להיות למדן ורשע גמור וכו' כמבאר לעיל. וכן אפלו הצדיק לפעמים כשנופל ממדרגתו, כידוע שאי אפשר לעמד תמיד בקביעות על מדרגה אחת. אזי בעת שנופל ממדרגתו, אם ירצה להחזיק עצמו במדרגת למדן שנשאר לו, הוא לא טוב, רק צריך להחזיק עצמו ביראת שמים מה שיש לו עדין מהרשימו שנשאר לו. עיין בתקונים, ס"ט דף ק"ב: אמר לה: "כי ביום אכלה ממנו" כתיב אמר לה: בהוא יומא הציץ ומת. אמר רבי שמעון: בגין דא כתיב: יש הכל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים וכו', עיין שם והבין.

שלמות כל הדברים היא האמונה, ובלתי האמונה כל הדברים חסרים. כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה, (כבא בתרא ט ע"ב): לענין צדקה, הנותן פרוטה

לְעֵנִי מִתְּבַרֵךְ בְּשֵׁשׁ, וְהַמְפִּיסוּ בְּאַחַד-עֶשְׂרִי. וּבֵין בְּנוֹתַי צְדָקָה וּבֵין בְּמַפִּיִּס הָעֵנִי הַנִּזְכָּר, חָסֵר אַחַת. כִּי רָאוּי לְהִיּוֹת שִׁבְעַת וּשְׁתַּיִם-עֶשְׂרֵה, כַּנֶּגֶד שִׁבְעָה כּוֹכְבֵי לֵכֶת, וּכְנֶגֶד שְׁנַיִם-עֶשְׂרֵה מְזֻלוֹת. כִּי צְדָקָה הוּא בְּחִינּוֹת גְּלָגְלִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (שבת קנא ע"ב): "כִּי בְּגִלְגַל הַדְּבָר הַזֶּה יִבְרַכְךָ" – גְּלָגַל הוּא שְׁחוֹזֵר בְּעוֹלָם. וְכְמוֹ שֶׁהַגְּלָגַל יֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי תְנוּעוֹת, אַחַת תְּנוּעָה הַטְּבָעִית מִמַּעַרְב לְמִזְרָח, וְאַחַת תְּנוּעָה הַהֶכְרַחִית מִמִּזְרָח לְמַעַרְב, מֵהַ שֶׁהַגְּלָגַל הַיּוֹמִי חוֹזֵר וּמִתְגַּלְגֵּל מִמִּזְרָח לְמַעַרְב, וּמִכְרִיחַ עִמּוֹ כָּל הַגְּלָגְלִים. כֵּן לְעֵנִי צְדָקָה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה: 'יֹתֵר מִמֶּה שֶׁבַע-הַבַּיִת עוֹשֶׂה עִם הָעֵנִי עוֹשֶׂה עִם הַבַּעַל-הַבַּיִת', שְׁוֵה בְּחִינּוֹת שְׁנֵי תְנוּעוֹת, מִמַּעַרְב לְמִזְרָח וּמִמִּזְרָח לְמַעַרְב, דְּהֵינּוּ מֵהָעֵנִי לְבַעַל-הַבַּיִת וּמִבַּעַל-הַבַּיִת לְהָעֵנִי (וְכַמְבָּאָר לְעֵיל בְּלִשׁוֹנוֹ, זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה). כִּי כָּל הַשִּׁפְעַת וְהַבְּרָכוֹת בָּאִים עַל יְדֵי הַגְּלָגְלִים, כִּי עַל יָדָם מְנַהֵג הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הָעוֹלָם כִּידוּעַ. וְעַל כֵּן הָיָה רָאוּי שִׁיְהִי הַבְּרָכוֹת הָאֲמוּרִים אֲצֵל צְדָקָה שִׁבְעַת וּשְׁתַּיִם-עֶשְׂרֵה, כַּנֶּגֶד הַגְּלָגְלִים. אַךְ בְּזֶה הוֹדוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה, שֶׁהַצְּדָקָה חָסְרָה וְאֵין לָהּ שְׁלֵמוֹת, וְעַדִּין חָסֵר אַחַת, הֵן בְּנוֹתַי וְהֵן בְּמַפִּיִּס. הֵינּוּ שֶׁחָסֵר הָאֲמוּנָה שֶׁכַּלְעֲדִיָּה הַצְּדָקָה חָסְרָה עַדִּין, וְעַל יְדֵי הָאֲמוּנָה נִשְׁלַם וּמֵאִירָה בְּחִינּוֹת הַצְּדָקָה. וְזֶה שֶׁכָּתוּב: 'וְהָאֲמִין בָּהּ' וַיִּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה', שֶׁעַל יְדֵי הָאֲמוּנָה נַחֲשָׁבֶת הַצְּדָקָה, כִּי בִלְתֵי הָאֲמוּנָה הִיא חָסְרָה. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה, 'שֶׁמֶשׁ בְּשַׁבַּת צְדָקָה לְעֵנִיִּים', כִּי שַׁבַּת הִיא בְּחִינּוֹת אֲמוּנָה, כִּי שַׁבַּת הוּא מַעֲיֵד עַל יְחִידוֹ וְעַל חֲדוּשׁ הָעוֹלָם כַּמּוּבָא בְּסִפְרֵים. וְעַל יְדֵי אֲמוּנָה, שֶׁהוּא בְּחִינּוֹת שַׁבַּת, מֵאִירָה הַצְּדָקָה. וְזֶה: 'שֶׁמֶשׁ בְּשַׁבַּת צְדָקָה', שֶׁמֶשׁ לְשׁוֹן אֹר, הֵינּוּ שֶׁבְּשַׁבַּת שֶׁהוּא בְּחִינּוֹת אֲמוּנָה, מֵאִירָה הַצְּדָקָה כַּנִּזְכָּר. וְכֵן הַתּוֹרָה גַּם כֵּן חָסְרָה בְּלֵי אֲמוּנָה, וְעַל כֵּן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (מכות כד ע"א) 'בָּא דָּוִד וְהֶעֱמִידֵן עַל אַחַד-עֶשְׂרֵה, בָּא יִשְׁעִיהָ וְהֶעֱמִידֵן עַל שֵׁשׁ, נִמְצָא שֶׁחָסֵר גַּם כֵּן אֶחָד מִן הַמִּנִּיחִין, מִכּוֹן מִמֶּשׁ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ אֲצֵל צְדָקָה שֵׁשׁ וְאַחַת-עֶשְׂרֵה, כִּי הַתּוֹרָה חָסְרָה בְּלֵי אֲמוּנָה, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ: 'עַד שֶׁבָּא חֲבִקוּק וְהֶעֱמִידֵן עַל אַחַת וְצִדִּיק בְּאֲמוּנָתוֹ יִחְיֶה', כִּי עַל-יְדֵי הָאֲמוּנָה נִשְׁלַם הַתּוֹרָה: וְזֶה כְּפֻנְתַּי הַתְּנָא שֶׁהַתְּחִיל בְּמִשְׁנֵה 'יְצִיאוֹת הַשַּׁבַּת שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע כִּי צַד הָעֵנִי' וְכוּ' 'פֶּשֶׁט הָעֵנִי אֵת יְדוֹ לְפָנִים', שֶׁבְּתַחֲלֵת שַׁבַּת הַתְּחִיל תַּכְףּ בְּמִצּוֹת צְדָקָה, לְרַמֵּז שֶׁבְּשַׁבַּת נִשְׁלַם וּמֵאִירָה הַצְּדָקָה כַּנִּזְכָּר, 'שֶׁמֶשׁ בְּשַׁבַּת צְדָקָה לְעֵנִיִּים'. כִּי עַל-יְדֵי שַׁבַּת שֶׁהוּא בְּחִינּוֹת אֲמוּנָה, נִשְׁלַם וּמֵאִירָה הַצְּדָקָה, וְעַל יְדֵיהֶם נִתְמַלְאוּ הַבְּרָכוֹת שֶׁהֵיוּ חָסְרִים. כִּי אֲמוּנָה הוּא מְקוֹר הַבְּרָכוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי כח): "אִישׁ אֲמוּנָתוֹ רַב בְּרָכוֹת". וְכֵן שַׁבַּת נִאֲמַר בּוֹ, 'כִּי הִיא מְקוֹר הַבְּרָכָה' (כַּהֲזַמֵּר "לְכָה דוֹרִי"). וְזֶה שֶׁכָּתוּב (תהלים פה): "צְדָק לְפָנָיו יִתְלַךְ" וְכוּ', כִּי יֵשׁ דְּרָכִים רַחְבִּים שֶׁהֵם דְּרָךְ הַכְּבוֹשָׁה לְרַבִּים, וְכֵן יֵשׁ שְׁבִילִים, וְזֶה הַדְּרָךְ וְהַשְּׁבִיל נִמְשָׁךְ לְכָאן, וְזֶה לְכָאן. וְלְכָל דְּרָךְ וְשְׁבִיל יֵשׁ כַּנֶּגְדוֹ בְּגִלְגָלִים דְּרָךְ וְשְׁבִיל. וְכֵן בֵּין דְּרָךְ לְדְרָךְ גְּדֵל כָּאֵן עֹשְׁבִים, כֵּן יֵשׁ גַּם כֵּן נֶגֶד כָּל עֹשֵׁב וְעֹשֵׁב כּוֹכֵב שֶׁהוּא כַּנֶּגְדוֹ, שֶׁהָעֹשֵׁב גְּדֵל מִכְחוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (בראשית

רבה י: 'אין לה כל עשב ועשב שאין לו כוכב' וכו'. ולפעמים כשאדם יש לו עכוב וצער בדרך, הוא מחמת שפגד המקום הזה יש שם עכוב בהכוכב, שאינו מאיר בשלמות. ועל כן התקנה לזה לתן צדקה קדם שיצא לדרך, כמה שכתוב: "צדק לפניו יהלך וישם לדרך" וכו'. כי על ידי הצדקה יאיר הכוכב, כי על ידי צדקה מאירין הגלגלים כנ"ל. ועל כן על ידי הצדקה שנותן, יבטל עכובו שיש לו בדרך, שנמשך מהעכוב שיש בהגלגלים והכוכבים כנ"ל. וזה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (הוריות י ע"א): 'כוכב אחד יש שמתעה את הספינות', הינו כשהספינה מגיעה תחת אותו כוכב אזי הספינה תועה בדרך, מחמת שזה הכוכב אינו מאיר בשלמות. שמש הוא בחינות ברית (עיין זוהר שמות ג ע"ב, פנחס ריו ע"ב). ועל ידי פגם הברית אין לנו מאור השמש, כי אם מראה חמה. ועכו"ם נקראים צל, כמו שכתוב (ישעיה יח): "הוי ארץ צלצל כנפים", והם מכסים אור השמש. וזהו בחינות "צלצל כנפים", מלשון "ולא יפגף עוד מוריה". וזהו בחינות 'מראה חמה עמקה מן הצל', כי אף שישראל עקר, על כל זה העכו"ם מכסין עליהם כאלו כל העולם שלהם, ומכסין העולם בדרך הטבע. כי באמת הקדוש-ברוך-הוא מנהיג העולם, והם מכסים הנהגת השם יתברך כאלו מתנהג, חס ושלום, על ידי הכוכבים ומזלות בעצמן. אף לעתיד לבוא יעביר אותם, ואז יקיים: "סר צלם", ואזי יתגלה אור השמש. בבחינות: "וזרחו לכם יראי שמי שמש", הינו שיתגלה אור השמש. וזהו: "ומרפא בכנפיה", הינו בחינות: "ולא יפגף עוד מוריה". ואז יקיים: "עד אשית אויביה הדם לרגליה", הינו שהם יהיו למטה, לא כמו שהיו מקדם מראה חמה עמקה. באברהם נאמר כחם היום, שהוא בחינת שמש, על ידי שמל ונתגלה הברית. התפלה נקראת בחינת רגל.

כל זה הענין שמענו תחלה בלי באור וקשר, וכבר מבארים הדברים היטב בהתורה 'אית לן בירא' הנ"ל.

'גברא דאזיף', ו'ריחיא דתבירא', לא זכינו לשמע עליהם תורה. אבל מפלל דבריו שמעתי, שרצונו לגלות תורות על כל המאמרים הנאמרים שם (במסכת בכורות דף ח). וגם גלה דעתו, שרצונו היה לגלות תורה גם על כל המעשה הנאמר שם בענין הסבי דבי אתונא בתחלה ובסוף, איך התנהג רבי יהושע בן חנניה עמם, איך בא אליהם וכו', ואיך התנהג עמם אחר-כך. ודבר עמי קצת מענין המעשה הזאת הנאמר שם בגמרא בענין זה, והבנתי שיש לו חדושי תורה על כל זה. אף בעונותינו הרבים בא השמש בצהרים ולא זכינו לשמע כי אם מה שנדפס תהלה לאל חי.

מי האיש החפץ חיים, אהב ימים לראות טוב (תהלים לד).

ואו הכלל הוא, שצריך לבקש שלום. שיהיה שלום בין ישראל, ושיהיה שלום לכל אדם במדותיו. הינו שלא יהיה מחלק במדותיו ובמאורעותיו, שלא יהא לו חלוק בין בטיבו בין בעקו תמיד ימצא בו השם יתברך. הינו (שם נו): "בה' אהלל דבר באלקים אהלל דבר". ועל ידי מה ימצא השם יתברך בין בטיבו בין בעקו, על ידי

לג

התורה הנקראת שלום, כמה דאת אמר (משלי ג): "וכל נתיבותיה שלום" (זוהר קרח קעו ע"ב). ועל ידי צדיקים שנקראו גם כן ברית שלום (השמטת הזוהר בראשית רנו ע"א). ומחמת זה יכול לאהב את השלום בכל מקום הן בטיבו וכו', ויכול להיות שלום בין ישראל, ולאהב זה את זה.

וגו וצריך לדעת, ש"מלא כל הארץ כבודו" (ישעיה ו), ו"לית אתר פנוי מנה" (תיקון נז), ו"איהו ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין" (רעיא מהימנא פנחס רכה). ואפלו מי שעוסק במשא ומתן בעכו"ם, לא יכול להתנצל ולומר, אי אפשר לעבד את השם יתברך מחמת עביות וגשמיות שנופל תמיד עליו, מחמת העסק שעוסק תמיד עמהם. כי כבר גלו לנו חכמינו, וזכרונם לברכה, שבכל דברים גשמיים, ובכל לשונות העכו"ם, יכול למצא בהם אלקות. כי בלא אלקותו אין להם שום חיות וקיום כלל, כמו שכתוב (נחמיה ט): "ואתה מחיה את כלם". לבד שהחיות ואלקות הזה שם בצמצום גדול ובמעוט, רק כדי חינונו להחיותו ולא יותר. כי הקדוש-ברוך-הוא צמצם את אלקותו בצמצומים רבים ושונים, מראשית המחשבה עד נקדת המרכז של עולם הגשמי, ששם מדור הקלפות. ובכל מה שמשתלשל יותר ומתצמצם יותר למטה, אלקותו מלבש שם במלבושים רבים יותר. וזה שגלו חכמינו, וזכרונם לברכה, ופתחו לנו פתח, שהמשכיל ידע ויבין שבכל הדברים גשמיים יש אלקותו וחיותו, כמו שאמרו חכמינו, וזכרונם לברכה (מנחות לד ע"ב): 'טט בכתפי שתים, פת באפריקי שתים', להודיע שבכל לשונות העכו"ם יש שם אלקותו המחיה אותה. וזה שמביא בירושלמי (תענית פ"א ה"א): 'אם יאמר לה אדם היכן אלקיה, תאמר לו: בכרך גדול שברומי', שנאמר: "אלי קרא משעיר". נמצא שזה האדם ששאל היכן אלקיה, בודאי הוא משקע במדור הקלפות. כי הוציא את עצמו מן הכלל וכפר בעקר, שאמר: היכן אלקיה, ונדמה לו שבמקומו אין שם אלקים. בכך תאמר לו: אפלו במקומה שאתה משקע במדור הקלפות, גם כן שם תוכל למצא אלקותו. כי הוא מחיה את הכל, כמו שכתוב: "ואתה מחיה את כלם". ומשם אתה יכול לדבק את עצמך בו יתברך, ולשוב אליו בתשובה שלמה. כי "לא רחוקה היא ממך" (דברים ל, ועיין שם בפירוש הרמב"ן), אלא שבמקומה שם רבו הלבושים: וכל מה שאדם הולך ממדרגה למדרגה, הוא מתקרב יותר אל השם יתברך, ויכול לידע את השם יתברך בהכנה יתרה. כי כל מה שהמדרגה יותר עליונה, נתמעטו הלבושים, ונתמעט הצמצום, ואז הוא מקרב יותר אל השם יתברך, ויכול לאהב את עצמו עם השם יתברך באהבה יתרה.

וגו והנה יש שני מיני ימים, ימי טוב וימי רע. כמו שכתוב (קהלת ז): "ביום טובה היה בטוב, וביום רעה ראה". הינו שצריך לאדם להסתכל שם היטב היטב, בודאי ימצא שם ימי טוב, הינו תורה; והימים נקראים מדות, כמו שכתוב (תהלים לט): "ומדת ימי". והמדות הם התורה, כי אוריתא כלה הם מדותיו של הקדוש-ברוך-הוא, כי התורה מדברת מאהבה ויראה ושאר המדות. ובה ברא

הקדוש-ברוך-הוא עלמין, כמו שכתוב (משלי ח): "ואהיה אצלו אמן". אל תקרי אמן אלא אמן (כראשית רבה א, זוהר שמיני לה ע"ב). ואותיות התורה הם המחייב את כל דבר ודבר, אלא כל מה שהמדרגה היא למטה, שם הם אותיות התורה בצמצום יותר ממה שהיו במדרגה יותר עליונה, ואינם מאירים כל כך כמו למעלה במדרגה עליונה, כדי שלא להשפיע אור וחיותה יותר מהראוי. נמצא, אפלו במדור הקלפות, הינו בימי רע, שהם מדות רעות ולשונות עכו"ם, [גם] שם יכולין למצא אותיות התורה. אבל מחמת רבוי הלבושים וגדל הצמצום, אינם נראים אותיות התורה, הינו ימי טוב, על-ידי ימי רע והחשך השורה עליהם. אבל מי שכופה את יצרו הרע, הינו הימי רע, הינו המדות רעות, אזי הרע נתבלבל לגמרי נגד ימי הטוב שבהם, אזי אותיות בולטות ונראים ומאירים ביותר. כי מתחלה לא היו מאירין כל כך, כי לא קבלו אור מלמעלה, כדי שלא יקבלו הימי רע יותר מכדי חיונו. ועכשו שנתבטל הרע, ונשארין אותיות התורה לבד, אזי מקבלין אור רב מלמעלה: נמצא, זה שכופה את יצרו, הינו שכופה את ימי רע. כשהוא מדבר עם העכו"ם או שרואה מדותיהם, אזי תכף הרע ששוכן על הטוב הינו אותיות התורה, נתבטל ונופל, ואותיות התורה בולטין, אזי הוא יודע התורה שבאותו הדבר. וזה שכתוב בזהר הקדוש (לך-לך צ ע"א): "ברכו ה' מלאכיו גברי כח עשי דברו" אלין אנון דמתגברין על יצריהון, אנון דמין למלאכין ממש. "עשי דברו" דעבדין להאי דבר, "לשמע בקול דברו" אנון זכין למשמע קלין מלעלא. כי התורה נקראת דבר, כמו שכתוב (תהלים קה): "דבר צנה לאלף דור". וכל מה שאותיות התורה נתצמצם ונתלבשים בצמצומים ובלבושים יתרים, התורה הוא בהעלם ובאתכסוי יותר. ומי שמשפטיט את האותיות התורה מהלבושים, הוא דומה כמי שבונה את התורה. למשל אותיות התורה שהיו מפזרין ומפרדין בלשונות העכו"ם, ולא היה שום אדם יודע מהם, מחמת הימי רע שהחשיך עליהם והלביש אותם. וכשבא זה האדם, שהוא דומה למלאך ה' צבאות, על-ידי שכופה את יצרו, הינו הימי רע, אזי הרע הינו לשונות העכו"ם נכפפין ונתבטלין כנגדו, ואז נשארין אותיות התורה בולטין. וכשנפשטין מהלבושים הגשמיים, הינו מלשונות העכו"ם הינו ממדות רעות, הינו מימי רע, אזי מקבלין אלו אותיות התורה אור רב יותר ממה שהיו מקבלין מתחלה. כי מתחלה לא היו מקבלין אלא כדי חיות הראוי לאותו מקום, כדי שלא להשפיע יותר מהראוי להם. כמו שכתוב בכתבי האר"י 'עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי', הינו שימשיך שפע להקלפות כדי חיונו ולא יותר (עין בפרי-עץ-חיים בכונות פורים פרק ו, מבאר שם שצריכין להמשיך חיות להקדשה הנעלמת בתוך הקלפות. אבל צריכין להמשיך החיות בצמצום גדול, שזהו סוד כונות השכרות של פורים, עין שם). אבל כשנפשטין האותיות מהקלפות, אזי מקבלין אור רב מלעלא. וזהו: "עשי דברו לשמע בקול דברו", כשעושין ובונין להתורה שהיה מתחלה מפזרין ומפרדין בלשונות העכו"ם ובמדות רעות ובימי רע, אזי "לשמע בקול

דברו", וזוכין למשמע קלין מלעילא. הינו שהדבר, הינו התורה, מקבלין אור רב מלמעלה, וזה שמיעת התורה: וזה בחינת נעשה ונשמע, שמתחלה עושין ובנין לאותיות התורה, שיהא אותיות בולטות ומצטרפות (יומא עג ע"כ) ואחר-כך נשמע, זכין למשמע קלין מלעילא. הינו שאותיות התורה מקבלין חיות ואור רב יותר ממה שקבלו מתחלה, כשהיו מלבשין בלשונות הגוים ובימי רע.

וזה ידוע, שהתורה הינו המדות, הינו הימים, שורה בהם אהבתו יתברך שמו. כמו שכתוב בזהר הקדוש (בלק קצא ע"ב, בראשית מו ע"א) "יומם יצוה ה' חסדו", שהחסד הינו האהבה, כמו שכתוב (ירמיה לא): "אהבת עולם אהבתיך ועל פן משכתיך חסד" וכו', הוא יומא דאזל עם כלהו יומין, הינו המדות. כי המדות הם צמצומים לאלקותו, כדי שנוכל להשיג אותו על-ידי מדותיו, כמו שכתוב בזהר הקדוש (כא מב ע"ב): 'בגין דישתמודעין לה', כי בלא מדותיו אי אפשר להשיג אותו. ומחמת האהבה שאהב את ישראל, ורצה שידבקו בו ויאהבו אותו עמו מזה העולם הגשמי, הלביש את אלקותו במדות התורה. וזה בחינות של תרי"ג מצוות, כי השם יתברך שער בדעתו שעל ידי המצוה הזאת נוכל להשיג אותו, ועל ידי זה צמצם את אלקותו דוקא באלו התרי"ג מצוות. למשל ששער בדעתו מצות תפלין, שהמצוה הזאת צריך להיות כף, הינו ארבע פרשיות וארבע בתים של עור כתובים ורצועות של עור. כי כף שער בדעתו, שעל ידי הצמצום הזה נוכל להשיג אותו ולעבדו, ולכן לא צוה שיהיה ארבע בתים של כסף וזהב, כי כן שער ומדרד על ידי אהבתו. נמצא שעל ידי אהבתו שאהב את ישראל, הלביש את עצמו במדות התורה. נמצא שבכל מדה ומדה יש שם אהבה, שהקדוש-ברוך-הוא אהב את עצמו עם ישראל. נמצא, מי שמפשיט את התורה מלבושי הקלפות, על ידי כפית היצר, אזי הוא מקרב אל השלום, כמו שכתוב: "וכל נתיבותיה שלום". והתורה, יש בה שני בחינות. בחינות נגלה, ובחינות נסתר. והנסתר הזה, הוא אוריתא דעתיקא סתימאה דעתיקא לאתגליא לעתיד לבוא (עיין זוהר בהעלותך קנב ע"ב). ואז כשיתגלה התורה הזאת דעתיקא סתימאה, אזי יהיה השלום נפלא בעולם. כמו שכתוב (ישעיה יא): "וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי וכו', לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, כי מלאה הארץ דעה את ה'", כי אזי יתגלה האהבה שבדעתו.

וזה כי יש שני מיני אהבות, אחת שהיא אהבה שבמימים, כמו שמוכא לעיל "יומם יצוה ה' חסדו" – יומא דאזל עם כלהו יומין. שבכל יום, הינו שבכל מדה ומדה, יש שם אהבתו של השם יתברך עם ישראל, וזה שבפעל. ויש אהבה שהוא בכח, הינו האהבה שהיה בין ישראל לאביהם שבשמים קדם הבריאה, שהיו ישראל עדין בדעתו ובמחו. למשל, יש אהבה שהאב אהב את בנו, שכל אדם יכול להשיג זאת האהבה. והתקשרות והאהבה שיש בין הבן ובין האב כשעדין הבן במח האב קדם ההולדה, זה ההתקשרות והאהבה אין אנו יכולין להשיג עכשו. כי אין משיגין עכשו כי אם בזמן ובמדות, ואהבה שבדעתו ובמחו היא למעלה מהזמן והמדות, ואינו

מִלְבָּשׁ בְּשׁוּם לְבוּשׁ. וְלַעֲתִיד לָבוֹא שְׂיִתְגַּלֶּה אֲוֵרֵיתָא דְעֵתִיקָא סְתִימָאָה, וְאִזּוּ יִתְקַיֵּם
מֵאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (תענית לא ע"א): 'עֲתִידִים צְדִיקִים לְהִרְאוֹת בְּאַצְבָּע',
כְּמוֹ שְׁכָתוּב: "זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ". כִּי אִזּוּ יִפְשֹׁט הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֶת לְבוּשָׁיו, "וַיִּמְלֵא
הָאָרֶץ דְּעָה אֶת ה' כַּמִּים לַיָּם מְכֹסִים". וַיִּתְגַּלֶּה הָאֱהָבָה שֶׁהִיא בְּדַעַת, שֶׁהִיא פְּנִימִיּוֹת
הַתּוֹרָה, הֵינּוּ אֱלֻקוֹתוֹ הַשׁוֹכֵן בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה וְהַמְדוּת. כִּי עֲכָשׁוּ הַלְבוּשׁ הַזֶּה הוּא מְכֹסָה
עַל אֱלֻקוֹתוֹ, הֵינּוּ עַל פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה. וְכִשְׂיִתְגַּלֶּה הַפְּנִימִיּוֹת, הֵינּוּ אֱלֻקוֹתוֹ, אִזּוּ
יִתְרַבֶּה הַשְּׁלוֹם. כְּמוֹ שְׁכָתוּב: "לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קְדוֹשִׁי, כִּי מְלֵאָה הָאָרֶץ
דְּעָה", שְׂיִתְגַּלֶּה הָאֱהָבָה שְׁבַדְעַת. וְזֶהוּ (זכריה יד): "וְהָיָה יוֹם אֶחָד יוֹדֵעַ לֵה", שְׂיִתְגַּלֶּה
הָאֱהָבָה הַנִּקְרָא יוֹם, כְּמוֹ שְׁכָתוּב: "יוֹמָם יֵצֵא ה' חֲסִדוֹ". הֵינּוּ הַתּוֹרָה הַפְּנִימִיּוֹת
שֶׁהִיטָה צְפוּנָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (כראשית א): "וַיִּרְא אֱלֻקִּים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב", וְאָמְרוּ
רַז"ל (חגיגה יב ע"א): "כִּי טוֹב לְגַנּוֹז", כִּי אֹר הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֵין הָעוֹלָם כְּדָאֵי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ
בָּהּ. וְהַתּוֹרָה נִקְרָא טוֹב, שְׁנֵאֲמַר (משלי ד): "כִּי לֶקַח טוֹב נִתְתִי לָכֶם" (עבודה זרה יט
ע"ב). וְנִקְרָא אֹר, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (משלי ו): "וְתוֹרָה אֹר". וַיֵּשׁ גַּם בֵּן צְדִיקִים שֶׁהֵם
צְפוּנִים וּמְסֻתָּרִים, שְׂאִין הָעוֹלָם כְּדָאֵי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. וְצְדִיק נִקְרָא טוֹב, כְּמוֹ שְׁכָתוּב
(ישעיה ג): "אָמְרוּ צְדִיק כִּי טוֹב" (חגיגה שם). וְנִקְרָא אֹר, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (תהלים צז): "אֹר
זְרוּעַ לְצְדִיק". וְכִשְׂיִתְגַּלֶּה הַצְדִיקִים הַצְפוּנִים, וְהַתּוֹרָה הַצְפוּנָה, אִזּוּ יִתְגַּלֶּה שְׁלוֹם רַב
בְּעוֹלָם. שְׂיִתְחַבְּרוּ כָּל הַפְּכִים יַחַד, כְּמוֹ שְׁכָתוּב: וְגַר זָאֵב עִם כְּבֶשֶׂת. כִּי אִזּוּ יִתְגַּלֶּה
הָאֱהָבָה שְׁבַדְעַת, הַנִּקְרָא "יוֹם אֶחָד יוֹדֵעַ לֵה" הֵינּוּ הָאֱהָבָה שְׁבַדְעַת אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם
וְלֹא לַיְלָה הֵינּוּ שֶׁהָאֱהָבָה הַזֹּאת הִיא לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְלְמַעְלָה מֵהַמְדוּת.

וּ וְאֶפְלוּ בְּמַדוּת עֲצָמָן, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינַתּוֹ, הוּא בְּחִינַת דַּעַת, לְבַחֲנִיָּה שְׂתַחֲתִיָּה.
כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ חַז"ל 'מֵה שֶׁעָשְׂתָה חֲכָמָה עֲטָרָה לְרֵאשָׁה, עָשְׂתָה עֲנוּה עָקֵב לְסִלּוֹתָא'
(שיר השירים רבה הובא בתוספות יבמות קג ע"ב). נִמְצָא שֶׁהַמְדֻרְגָה הַפְּחוּתָה שֶׁל עוֹלָם
הַיְצִירָה הוּא בְּחִינַת דַּעַת לְעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה שְׂתַחֲתִיו. נִמְצָא שִׁישׁ אָדָם שֶׁאֱהָבְתוּ שִׁישׁ
לוֹ עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּמַדוּתָיו וּבְזָמָן, הוּא בְּחִינַת אֱהָבָה שְׁבַדְעַת שְׁלֵמַעְלָה מֵהַזְּמַן,
לְהָאָדָם שֶׁהוּא בְּמַדְרָגָה פְּחוּתָה מֵמֶנּוּ.

וְזֶה שְׁאָמְרוּ רַז"ל (מועד קטן יז ע"ב): "כִּי שִׁפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יִבְקָשׁוּ
מִפִּיהוּ" – אִם הָרַב דּוֹמָה לְמֵלֶאךָ ה' צְבָאוֹת, הֵינּוּ שְׁכּוּפָה אֶת יְצָרוֹ, אִזּוּ הוּא דּוֹמָה
לְמֵלֶאךָ ה' צְבָאוֹת, כְּמוֹ שְׁכָתוּב בְּזֵהָר: "בְּרָכּוֹ ה' מְלֶאכֵיו גְּבוּרֵי כַח" – אֵלֵין אֲנֹן
דְּמִתְגַּבְּרִין עַל יְצָרֵיהוֹן וְכוּ'. כִּי עַל-יְדֵי-זֶה שְׁכּוּפָה אֶת יְצָרוֹ, אִזּוּ אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה
בּוֹלְטִין וּמְצַטְרָפִין, אִזּוּ הוּא בְּחִינַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע, כִּי עוֹשֶׂה וּבּוֹנֵה אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה,
וְזוֹכֵה לְמִשְׁמַע קוֹל הַתּוֹרָה מְלַעֲלָא. בּוֹדָאֵי מִזֶּה הָרַב, "תּוֹרָה יִבְקָשׁוּ מִפִּיהוּ". כִּי
בּוֹדָאֵי יוֹדֵעַ הוּא אֶת הַתּוֹרָה, אֶפְלוּ מְדַבְּרִים גְּשָׁמִים הוּא מְלַקֵּט אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה. וְזֶה
כִּי שִׁפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת, כֹּהֵן, הוּא בְּחִינַת חֶסֶד. יִשְׁמְרוּ דַעַת, הֵינּוּ שְׂיִתְגַּלֶּה
עַל-יְדֵי הָרַב הַזֶּה הָאֱהָבָה שְׁבַדְעַת, שֶׁהוּא לְפִי מְדַרְגָּתָהּ אֱהָבָה שֶׁהוּא לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן,
שֶׁהוּא "יוֹם אֶחָד יוֹדֵעַ לֵה" וְכוּ'.

וַיִּכּוֹל כָּל אָדָם לְטַעַם טַעַם אֹר הָאֱהָבָה שְׂבֻדָּעַת, כָּל אַחַד לְפִי בְּחִינַתּוֹ, אִפְלוּ עֲכָשׁוּ בְּתוֹךְ הַיָּמִים, הֵינּוּ כְּשִׁיקְשֵׁר אֶת לְבוֹ לְדַעְתּוֹ. כִּי כָל אַחַד מִיִּשְׂרָאֵל יוֹדֵעַ שֵׁישׁ אֱלֻקִּים בְּכָלֵל, אֲבָל הַרְשָׁעִים הֵם בְּרִשׁוֹת לָבֵן (בראשית רבה לד). וְהַמְדוּת וְהַיָּמִים הֵם נִכְלָלִין בְּלֵב, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ, זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (זוהר תרומה קסב ע"ב, ועיין סנהדרין קו ע"ב): 'רַחֲמָנָא לָבָא בְּעֵי', וּבְלֵבָד שֵׁיכּוֹן אֶת לְבוֹ לְשָׁמַיִם (ברכות ה ע"ב), כִּי עֶקְרָן שֶׁל הַמְדוּת הוּא הַלֵּב. נִמְצָא כְּשִׁמְקֵשֶׁר אֶת לְבוֹ לְדַעְתּוֹ, שֵׁישׁ אֱלֹהִים (יודע) בְּכָלֵל, שְׁמַלְא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְיוֹדֵעַ בִּידְעוֹת הַתּוֹרָה. וְכִשְׂכּוֹפָה אֶת לְבוֹ לְדַעְתּוֹ הַזֶּה, הֵינּוּ שְׁלֵבוֹ בְּרִשׁוֹתוֹ, אֲזִי נִכְלָלִין גַּם כֵּן הַמְדוּת שְׁבֵלְבוֹ לְדַעְתּוֹ. וְאֲזִי מְקַבְּלִין הַמְדוּת אֹר הָאֱהָבָה שְׂבֻדָּעַת, וְרוֹאֵה וּמַשִּׁיג אֹר הַגְּנוּז לְפִי בְּחִינַתּוֹ. הֵינּוּ שֶׁהַצְּדִיקִים וְהַתּוֹרָה שֶׁהִיא גְּנוּז וְצָפוֹן עַד עֵתָה מִמֶּנּוּ, כְּשְׂכּוֹפֵף אֶת לְבוֹ לְהַדְעַת, אֲזִי מְקַבֵּל הַלֵּב שֶׁהוּא שֶׁרֵשׁ לְכָל הַמְדוּת, וּמְקַבֵּל אֹר הָאֱהָבָה שְׂבֻדָּעַת, הוּא הָאֱהָבָה שֶׁהִיא בְּכַח בֵּין הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְיִשְׂרָאֵל קֹדֶם הַבְּרִיאָה.

וְזֶה: "מִי הָאִישׁ הַחֲפִץ חַיִּים". חֲפִץ, הוּא בְּחִינַת לֵב, שֶׁהַחֲפִץ הוּא בְּלֵב. חַיִּים, הוּא בְּחִינַת דַּעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי טז): "מְקוֹר חַיִּים שֶׁכֵּל בְּעֵלְיוֹ". הֵינּוּ כְּשִׁמְקֵשֶׁר אֶת הַלֵּב לְהַדְעַת, שְׁלֵבוֹ בְּרִשׁוֹתוֹ, שְׂכּוֹפֵף אֶת יָצְרוֹ. אֲזִי לְפִי בְּחִינַתּוֹ, אֱהָב יָמִים, הוּא מְמַשֵּׁף אֶת הָאֱהָבָה מַדְעַת, לְתוֹךְ הַיָּמִים וּלְתוֹךְ הַמְדוּת. לְרֹאוֹת טוֹב, וְרוֹאֵה וּמַשִּׁיג אֶת הָאֹר כִּי טוֹב וְגְנוּז. שֶׁמַּשִּׁיג הָאֹר, הֵינּוּ הַתּוֹרָה הַגְּנוּזָה, וְהַצְּדִיקִים הַגְּנוּזִים.

וּשְׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ, שֶׁאָמַר שֶׁבְּהַתּוֹרָה הַזֹּאת כְּלוּלִים הַכּוֹנֵנוֹת שֶׁל לוּלָב. וְלֹא זָכִיתִי לְשָׁמַעַ בְּאֹר הָעֵנִין, אֲךָ עֵינַי וּמַצָּאתִי קֶצֶת. כִּי עֶקֶר הַכּוֹנֵנוֹת שֶׁל לוּלָב הוּא, לְהַמְשִׁיף כָּל הַחֲסָדִים עַד הַחֲזוּה, לְהַאֲרִם אֶל הַמַּלְכוּת. וְצָרִיכִין לְנַעֲנַע הַנְּעֻנוּעִים, כְּדִי לְהַמְשִׁיף אֹר מְשֻׁרֵשׁ הַחֲסָדִים שְׂבֻדָּעַת, אֶל הַחֲסָדִים הַמְתַּפְּשָׁטִים בְּגוֹף, לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם אֹר גְּדוּל מְשֻׁרֵשׁ שְׂבֻדָּעַת וְכוּ'. עֵינַי שֶׁם בְּ"פְרִי-עֵץ-חַיִּים" בְּשַׁעַר הַלוּלָב. וְגַם מְבֹאֵר שֶׁם שֶׁהַכּוֹנֵנָה בְּעֵינֵי הַפְּתוּב: "יוֹמָם יִצְוֶה ה' חֲסָדוֹ", וְלֹא אָמַר יוֹם אֶלָּא יוֹמָם, שֶׁהוּא הוֹלֵךְ עִם כָּלֵם עֵינַי שֶׁם. וְכָל זֶה מְבֹאֵר בְּהַתּוֹרָה הַזֹּאת, עַל-פִּי דְרָכוֹ הַנּוֹרָא שֶׁל רַבְּנוֹ, זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה. כִּי מְבֹאֵר שֶׁם שְׁעַל-יְדֵי כְּפִיַת הַיָּצֵר, זוֹכֵה לְגִלּוֹת הָאֱהָבָה, שֶׁהוּא הַחֲסָד, שֶׁהוּא יוֹמָא דְאֶזֶל עִם כְּלָהוּ יוֹמִין. דְּהֵינּוּ שֶׁהָאֱהָבָה שֶׁהוּא הַחֲסָד מְלַבֵּשׁ בְּכָל הַמְדוּת וְכוּ'. וּמְבֹאֵר שֶׁם שֵׁישׁ אֱהָבָה שְׂבֻדָּעַת, שֶׁהִיא לְמַעְלָה מִהַזְּמַן וְהַמְדוּת. וְעַל-יְדֵי שִׁמְקֵשֶׁר לְבוֹ לְדַעְתּוֹ, שְׁלֵבוֹ בְּרִשׁוֹתוֹ וְכוּ', אֲזִי מְקַבְּלִין הַמְדוּת אֹר הָאֱהָבָה שְׂבֻדָּעַת וְכוּ' כַּנ"ל. וְכָל זֶה הוּא סוּד כּוֹנֵנוֹת לוּלָב הַזֹּאת, שֶׁהוּא לְהַמְשִׁיף הָאָרָה מְשֻׁרֵשׁ הַחֲסָדִים שְׂבֻדָּעַת, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱהָבָה שְׂבֻדָּעַת, לְתוֹךְ הַחֲסָדִים שְׂבֻדָּעַת, שֶׁהֵם בְּחִינַת כְּלָיוֹת הַמְדוּת, שֶׁבְּכָלֵם מְלַבְּשִׁים חֲסָדִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת אֱהָבָה כַּנ"ל: וְכָל זֶה כְּדִי לְהַאֲרִם אֶל הַמַּלְכוּת, שֶׁהוּא הָאֲתֵרוּג. הֵינּוּ כְּדִי לְגִלּוֹת מַלְכוּתוֹ לְכָל בְּאֵי עוֹלָם, הֵינּוּ לְמַצָּא אֱלֻקוֹתוֹ בְּכָל לְשׁוֹנוֹת הָעִבְרִית, וּבְכָל הַדְּבָרִים גְּשֻׁמִּיִּים, וּבְכָל מְדוּרֵי הַקְּלָפוֹת כַּנ"ל, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַתּוֹ: "וּמַלְכוּתוֹ בְּכָל"

מְשָׁלָה. וְכֹל זֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַצַּדִּיק שְׁכֹפֶה יִצְרוּ, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַלּוֹלֵב, שֶׁהוּא בְּחִינַת צַדִּיק כְּיָדוּעַ, בְּחִינַת: "צַדִּיק כְּתָמַר יִפְרַח". כִּי בְּסִכּוֹת אָנוּ עוֹסְקִין לְגַלוֹת מַלְכוּתוֹ לְכָל בְּאֵי עוֹלָם, וְאִפְלוּ לְכָל הַשָּׁבָעִים לְשׁוֹנוֹת הָעֶכָּו"ם שֶׁזֶהוּ סוּד הַשָּׁבָעִים פָּרִים שֶׁמִּקְרִיבִין בְּשָׁבִילָם בְּסִכּוֹת. וְזֶהוּ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים אַחַר נְטִילַת לּוֹלֵב וְהַקְּפוּתָיו: "לְמַעַן דַּעַת כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד". וְכֹל זֶה מְבַאֵר בְּהַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּמִבְּאֵר לְעֵיל בְּאֲרִיכוֹת. וְעַדִּין צְרִיכִין עֵיוֹנָא רַבָּא, לְבַאֵר כָּל הַפְּנוּנוֹת שֶׁל לּוֹלֵב עַל-פִּי הַתּוֹרָה הַנ"ל בְּאֵר הַיֵּטֵב. וְה' יֵאִיר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ שְׁנוּכָה לְהַבִּין דְּבָרָיו וְרַמְיּוֹתָיו הַנּוֹרָאִים וְהַנִּפְלְאִים].

(לְשׁוֹן רַבֵּנוּ, זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה)

וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלַכַת כְּהַנִּים וְגוֹי קְרוֹשׁ אֱלֹה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (שְׁמוֹת י"ט).

א) כְּתִיב (תְּהִלִּים ס"ט): "חֲרַפָּה שָׁכְרָה לְבִי", הֵינּוּ הַחֲרַפּוֹת וּבְזִיוּנוֹת שׁוֹכְרִין לְבוֹ שֶׁל אָדָם. וְהַתְּקוּן הוּא, עַל יְדֵי שֶׁמִּקְשֵׁר אֶת לְבוֹ לְהַנְקֵדָה הַשְּׂיָה לְלְבוֹ בְּעַת הַזֹּאת, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְבַטֵּל הַחֲרַפָּה הַשׁוֹרָה עַל לְבוֹ.

ב) כִּי הִנֵּה הַכָּלֵל, שֶׁהִמְשָׁלָה בְּיַד הַצַּדִּיק לְפַעַל פְּעֻלוֹת כְּרִצּוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חַז"ל (מוֹעֵד קַטָּן ט"ז ע"ב): "צַדִּיק מוֹשֵׁל" וְכוּ' (שְׁמוּאֵל ב' כג) – 'מִי מוֹשֵׁל בִּי, צַדִּיק'. וְזֶהוּ בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית מ"ב): "וַיּוֹסֶף הוּא הַשְּׁלִיט". וְהוּא שָׂרֵשׁ כְּלָלִיּוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְהֵם הָעֲנָפִים שֶׁלוֹ הַמְּקַבְּלִים מִמֶּנּוּ. וְעַקֵּר הַמְּשָׁלָה, לְהֵאִיר וּלְהַתְּעוֹרֵר לְבָם לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים לג): "שָׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה וְאֵל עַמּוֹ תְּבִיאֲנֻהוּ", הֵינּוּ לְהֵאִיר הָאֶרֶץ הַצַּדִּיק בְּעֲנָפִים, הֵינּוּ בְּלֵב יִשְׂרָאֵל, וְזֶהוּ: "וְאֵל עַמּוֹ תְּבִיאֲנֻהוּ".

ג) וּבְחִינָה הַזֹּאת, הֵינּוּ "וַיּוֹסֶף הוּא הַשְּׁלִיט", הוּא בְּחִינַת מְלָאֲפוּם (תְּנוּעַת הַשׁוּדוּק). כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּכַל סַפְרֵי קַבְלָה וּמוֹבָא ב"שְׁעָרֵי צִיּוֹן" בְּשַׁעַר תִּיקוּן הַנַּפֵּשׁ) בְּרִית מְרַכְּבָה לְיִסוּד, אֲשֶׁר הוּי"ה שֶׁלוֹ בְּנִקּוּד מְלָאֲפוּם (עֵיין תִּיקוּן ע). כִּי הַמְּלָאֲפוּם הוּא הָאוֹתִיּוֹת מְלֵא פוּם, לְהוֹרוֹת, שְׁכָלֵי הַשֶּׁפַע, הֵינּוּ הַפֶּה שֶׁל הַצַּדִּיק, הוּא מְלֵא מְאֻלְקוֹת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ. כִּי לְכַאוּרָה קִשָּׁה, לָמָּה אָנוּ צְרִיכִין לְתַפְּלָה, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יוֹדֵעַ מַחֲשָׁבוֹת. אֲבָל מַחֲמַת שֶׁהַדְּבוּר הוּא כְּלֵי הַשֶּׁפַע, שֶׁבָּהֶם מְקַבְּלִין הַשֶּׁפַע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים א'): "וַיְבָרֵךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לְכֶם", הֵינּוּ לְפִי הַדְּבוּר כֵּן הַשֶּׁפַע. אִם הַדְּבוּר הֵינּוּ הַכְּלֵי הַשֶּׁפַע הוּא בְּשִׁלְמוֹת וּבְמִלּוּאָה, אֲזִי יְכוּלִין לְקַבֵּל בָּהֶם רַב שֶׁפַע. וְהַדְּבוּרִים שֶׁל הַצַּדִּיק, בּוֹדָאֵי הוּא בְּשִׁלְמוֹת וּבְמִלּוּאָה, לָכֵן יְכוּל לְהַמְשִׁיךְ הַשֶּׁפַע לְיִשְׂרָאֵל. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִקְרָא בְּחִינַת מְלֵא פוּם, לְהוֹרוֹת שֶׁהִפָּה שֶׁלוֹ בְּמִלּוּאָה וּבְשִׁלְמוֹת.

ד) וְכֹל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, יֵשׁ בּוֹ בְּחִינַת "צַדִּיק מוֹשֵׁל" שֶׁהוּא בְּחִינַת מְלֵא פוּם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִשְׁעִיָּה ס): "וְעַמּוֹ (יִשְׂרָאֵל) כָּלָם צַדִּיקִים". וְזֶהוּ פְּרוּשׁ (תְּהִלִּים קיד): "יִשְׂרָאֵל מִמְשָׁלוֹתָיו", הֵינּוּ 'מִי מוֹשֵׁל בִּי, צַדִּיק'. כִּי יֵשׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, דְּבַר יָקָר שֶׁהוּא

לד

בְּחִינַת נְקֻדָּה, מֵה שְׂאִין בְּחִבּוּר. כְּמַעֲשֵׂה דָאֲבִי וְאָבָא אֲמָנָא (תענית כא ע"ב), שֶׁהִשְׁכִּיחוּ לוֹ: 'לֹא מְצִית לְמַעֲבֹד כְּעֶבְדָּא דְאָבָא אֲמָנָא' וְכוּ'. וּבְחִינָה הַזֹּאת שֵׁשׁ בּוּ יוֹתֵר מִחִבּוּר, הוּא מְשַׁפֵּיעַ וּמְאִיר וּמְעוֹרֵר לֵב חִבּוּר, וְחִבּוּר צָרִיךְ לְקַבֵּל הַתְּעוֹרְרוֹת וּבְחִינָה הַזֹּאת מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שְׁכַתוֹב (תרגום "וקרא זה אל זה", ישעיה ג) 'וּמְקַבְּלִין דִּין מִן דִּין'. כִּי קִדְּם מִתֵּן תּוֹרָה הָיָה הַמְּשַׁלֵּה בְּיַד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַחַר מִתֵּן תּוֹרָה נָתַן הַמְּשַׁלֵּה לְיַד כָּל יִשְׂרָאֵל, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ. כִּי אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה הֵם הַתְּלַבְּשׁוֹת רְצוֹנוֹ שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי רְצוֹנוֹ שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהַמְּצוּוֹת יִהְיוּ כֹּף. לְמַשָּׁל מְצוֹת תְּפִלִּין, הָיָה רְצוֹנוֹ שֶׁיְהִיָּה בְּאַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת וּבְתִים שֶׁל עוֹר וְלֹא שֶׁל כֶּסֶף, כִּי כֵן רְצוֹנוֹ, נִמְצָא שֶׁרְצוֹנוֹ מְלַבֵּשׁ בְּכָל הַתּוֹרָה. וְעַכְשָׁו שֶׁהַתּוֹרָה מְסוּרָה בְּיַדֵּינוּ, גַּם הַרְצוֹן שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְסוּרָה בְּיַדֵּינוּ. שְׂאֵנו מוֹשְׁלִין כְּבִיכּוֹל לְהִיּוֹת רְצוֹנוֹ כְּפִי רְצוֹנֵנוּ, וְזֶה בְּחִינַת "יִשְׂרָאֵל מִמְּשַׁלּוֹתֵינוּ" כַּנִּל: וְזֶהוּ שֶׁדָּרְשׁוּ רַז"ל (ירושלמי ראש השנה פ"א ה"ג): רַבּוֹת עָשִׂיתָ אֶתְּהָ ה' אֱלֹקֵי, קִדְּם מִתֵּן תּוֹרָה. וְאַחַר מִתֵּן תּוֹרָה, נִפְלְאוֹתֶיךָ וּמַחֲשָׁבוֹתֶיךָ אֵלֵינוּ. הֵינּוּ שֶׁהִכַּל בְּיַדֵּינוּ. וְזֶהוּ (תהלים פא): "אֲנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ הַמַּעֲלֶה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם", הֵינּוּ קִדְּם מִתֵּן תּוֹרָה, הָיָה הַכֹּל "אֲנֹכִי". וְאַחַר מִתֵּן תּוֹרָה, "הִרְחַב פִּיךָ וְאַמְלֵאֲהוּ", זֶה בְּחִינַת מְלֶאפּוּם. שֶׁהוּא בְּחִינַת יוֹסֵף הוּא הַשְּׁלִיט, הֵינּוּ מִי מוֹשֵׁל בִּי, הֵינּוּ שֶׁהַשֵּׁפַע הוּא לְפִי הִרְחַבְתָּ הַפֶּה, וּלְפִי כָּלִי הַדְּבֹר, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ.

וְזֶה וּמְלֶאפּוּם, הֵינּוּ בְּחִינַת: "וְיוֹסֵף הוּא הַשְּׁלִיט", הוּא בְּחִינַת נְקֻדָּה עִם וָאוּ. כִּי בְּחִינַת יוֹסֵף נִמְשָׁךְ מִחֻכְמָה וּבִינָה, כְּמוֹ שְׁכַתוֹב (בראשית מא): "אַחֲרַי הוֹדִיעַ אוֹתְךָ אֵת כָּל זֹאת אֵין גְּבוּן וְחָכְם כְּמוֹךָ", הֵינּוּ חֻכְמָה וּבִינָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה "וְיוֹסֵף הוּא הַשְּׁלִיט". וְחֻכְמָה הִיא בְּחִינַת נְקֻדָּה, הֵינּוּ יוֹד, מַעֲיָן. וּבִינָה הוּא נַחַל הַנִּמְשָׁךְ מִן הַמַּעֲיָן. וְעַל-שֵׁם הַמְּשַׁכּוֹת, הוּא וָאוּ, נִקְרָא נַחַל הַנִּמְשָׁךְ מִן הַמַּעֲיָן, שֶׁהוּא יוֹד.

וְזֶה וּבְחִינַת מְלֶאפּוּם יֵשׁ בְּכָלִלוֹת וּבְפִרְטוֹת, כִּי עֲשֵׂרֵת הַדְּבָרוֹת עִם הַלוֹחוֹת, הוּא בְּחִינַת מְלֶאפּוּם. שֶׁהוּא יוֹד, וְהַלוֹחוֹת הֵם וָאוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַז"ל (בבא בתרא יד ע"א) וְהַלוֹחוֹת אֶרְכָּן שֶׁשָּׂה וְרַחְבָּן שֶׁשָּׂה. וְהַתּוֹרָה עִם הָעוֹלָם גַּם כֵּן יוֹד וָאוּ. כִּי הַתּוֹרָה הִיא יוֹד, שֶׁנִּקְרָאת (תהלים קיא): "רֵאשִׁית חֻכְמָה". וְהָעוֹלָם הוּא וָאוּ, שֶׁנִּבְרָא בְּשֵׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה. וְצַדִּיק עִם יִשְׂרָאֵל, הֵם גַּם כֵּן יוֹד וָאוּ. כִּי צַדִּיק הוּא יוֹד, כִּי הַצַּדִּיקִים הֵם נִקְרָאִים חֻכְמֵי הָעֵדָה. וְיִשְׂרָאֵל הֵם בְּחִינַת וָאוּ, שֶׁהֵם תְּמַכִּי אוֹרֵיתָא (עֵיין בַּהֲקַדְמַת הַזוּהַר דָּף ח). וְנִקְרָאִים (שמות כז) וְזֵי הָעֲמוּדִים (עֵיין מֵאוּרֵי אוּר). וְאַצֵּל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּפָנָי עֲצָמוֹ, יֵשׁ גַּם כֵּן בְּחִינַת יוֹד וָאוּ. יוֹד, עַל-שֵׁם הַפֶּה, כְּמוֹ שְׁכַתוֹב (תהלים מט): "פִּי יִדְבֵר חֻכְמוֹת". וָאוּ, עַל שֵׁם "וְהִגּוֹת לְפִי תְבוּנוֹת", שֶׁהוּא בְּחִינַת לוֹחוֹת, שֶׁהֵם וָאוּ כַּנִּל, כְּמוֹ שְׁכַתוֹב (משלי ג): "קִשְׁרָם עַל גְּרִגְרוֹתֶיךָ כְּתָבָם עַל לוֹחַ לְבָבְךָ".

וְזֶה וּכְשֶׁהִלְב, הֵינּוּ בְּחִינַת וָאוּ, בְּחִינַת לוֹחוֹת, הוּא מְשַׁקֵּעַ בְּאַהֲבוֹת רְעוֹת. הֵינּוּ חֲרָפוֹת וּבְזִיוּנוֹת, הַנִּקְרָא עֲרֵלֵת לֵב (דברים ו) אֲזִי הוּא בְּבְחִינַת שְׁבָרֵי לוֹחוֹת. וְחֲרָפָה הוּא בְּחִינַת עֲרֵלָה, כְּמוֹ שְׁכַתוֹב (בראשית לד): "לֹא נוֹכַל לָתֵת אֶת אַחוֹתַי לְאִישׁ

אשר לו ערלה כי חרפה הוא לנו". והוא בחינת אהבה נפולה ושבורה, כי ידוע שהיצר הרע והקלפות נתהוים מן שבירת כלים. ומוכא ב"עץ-חיים" (בהיכל הנקודים שער שבירת הכלים פרק ג): כי שבירת כלי החסד נפלו אל בינה דבריאה, הינו בינה לבא (מאמר פתח אליהו). והאור החסד נשאר ביסוד דאצילות, שהוא בחינת (משלי י): "צדיק יסוד עולם". נמצא שאהבות רעות באים משבירת כלי החסד, וזה שתרגם אנקלוס: "כי חרפה היא לנו", 'ארי חסודא היא לנא'. כי החרפה, הינו ערלת לב, הינו אהבות רעות, נעשה משבירת כלי החסד. כי זה נראה בחוש, ש"על כל פשעים תכסה אהבה" (משלי י). אפלו אם אחד פושע נגד חברו, אזי אינו מחרפהו, כי האהבה מכסה על כל פשעים. וכשמתקלקל ברית האהבה ביניהם, הינו בחינת שבירת כלי החסד, אזי מחרפהו, כי החרפה הוא משבירת כלי החסד כנ"ל. וכשהלב הוא משקע בחרפה, הינו בערלת לב, בחינת שכרי לוחות, הינו "חרפה שברה לבי". וכשמקשר הלב, הינו בחינת ואו כנ"ל, להיוד, הינו נקדה, שהוא בחינת צדיק. ששם האור האהבה הקדושה שורה, כי אור החסד נשאר ביסוד דאצילות. אזי נתבטל האהבות רעות, הינו החרפות, הינו ערלת לב. כי הצדיק שהוא נקדה, ששם שורה האהבה הקדושה, יאיר להואו שהוא בחינת לב. ונתבטל החרפה, הינו ערלת לב. כי על כל פשעים תכסה אהבה, כי שם שורה אהבה הקדושה: וזהו שאמרו חז"ל (נדרים לב ע"ב): 'בקש הקדוש-ברוך-הוא להוציא כהנה משם, ובשביל שהקדים ברפת אברהם לברכת המקום, נטלה משם ונתנה לאברהם, שנאמר: "אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק"'. וזהו כשהקדוש-ברוך-הוא נתן הכהנה לפינחס, אמר: "הנני נותן לו את בריתי שלום" (במדבר כה). כי הכהנה היא בחינת אהבה, הוא אברהם, שורה במקום ברית שלום, הינו צדיק יסוד עולם.

והנמצא שצריך כל אחד לדבר בינו לבין קונו, כדי שיאיר בחינת נקדה, בחינת: "פי ידבר חכמות", להואו, שהוא בחינת: "והגות לבי תבונות". ועל-ידי-זה נתבטל ערלת לבו, הינו חרפות, הינו אהבות רעות. וגם צריך כל אדם לדבר עם חברו ביראת שמים, כדי לקבל התעוררות בלבו מהנקדה שיש בחברו יותר ממנו, כמו שכתוב: "ומקבלין דין מן דין". כי בזה הבחינה שיש בחברו יותר ממנו, זאת הבחינה הוא בחינת נקדה. ושם בהנקדה הזאת, שורה האהבה הנקרא כהן. והנקדה הזאת, הוא בחינת צדיק לגבי חברו. והנקדה הזאת, מאיר ללב חברו, הנקרא ואו.

וכל הנקדות הללו, הינו הנקדה הנקרא פי ידבר חכמות, וגם הנקדה שיש בכל אחד מה שאין בחברו. הם ענפים להצדיק, שהוא נקדה כלליות של כל ישראל. שהכל צריכין לקבל מתחלה מהצדיק, ואחר-כך יקבלו דין מן דין, וכל אחד יקבל מנה ובה. ועל-ידי שלשה בחינות אלו, נתבטל החרפות, הינו ערלת לב, הינו אהבות רעות. וזהו: "על כל פשעים תכסה אהבה", כי שם שורה אהבה הקדושה. וזהו כשנולד יוסף הצדיק, אמרה רחל: "אסף אלקים את חרפתי" (בראשית ל). כי כשנתגלה הנקדה ששם אהבה הקדושה, אזי נתבטל החרפות, הינו ערלת לב, הינו

אהבות רעות. וזה שכתוב אצל יוסף (שם מה): "כי פי המדבר אליכם", ופרש רש"י: 'כפי פן לבי' (עיין מגילה טז ע"ב). הינו שהאיר הנקדה שלו, בואו שלו. שהאיר פי ידבר חכמות, בהגות לבי תבונות. וכתוב בו (שם נ): "וידבר על לבם", פרש רש"י: 'דברים המתישבין על הלב'. הינו שהאיר הנקדה כלליות שלו, בלב כל ישראל: נמצא שעל-ידי שלש בחינות אלו, הינו התקשרות הצדיקים, והם יאירו בו, כי הם הנקדה כלליות ישראל, ויעוררו את לבו. וגם על-ידי שידבר עם חברו, יכול גם-כן כל אחד ואחד להאיר ולעורר לב חברו. וגם על-ידי עצמו, שמדבר בינו לבין קונו, יכול גם כן לעורר את לבו, על-ידי פי ידבר חכמות. ויסיר ממנו ערלת לב.

וזהו פרוש: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים", הינו בחינת אהבה הקדושה כנ"ל. "וגוי קדוש", הינו קדש שהוא בחינת נקדה, וואו הוא בחינת לב כנ"ל. על-ידי מה תבוא לבחינת אהבה, ולבחינת קדש ואו? על-ידי: "אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל". כי משה הוא נקדה כלליות נשמות ישראל, שבתחלה צריכין הכל לקבל מהנקדה כלליות, ואחר-כך וצדיק כל אחד ואחד להאיר בחברו מהנקדה שיש בו, וגם יוכל להאיר מנה ובה מהנקדה שבו, שהוא "פי ידבר חכמות", להואו, שהוא "והגות לבי תבונות". ואז נקרא גוי קדוש, הינו קדש ואו. שהנקדה מאיר להואו. ועל-ידי-זה, "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים", הינו אהבה הקדושה. כי כשתקבל מן כל הנקדות הללו הן מנה ובה, והן מהנקדות שבכל אחד מישראל, הן מנקדה כלליות, ששם אצל כל הנקדות שורה אהבה קדושה, הנקרא כהן, כמו שכתוב: "הנני נותן לו את בריתי שלום". והנקדה הוא ברית שלום, כמו שכתוב ב"עץ-חיים", שהאור החסד נשאר ביסוד דאצילות. ונכשמדבר עם חברו ביראת שמים, מקבל הנקדה שבלב חברו בלי לבוש. ולפעמים מקבל הנקדה מחברו על-ידי דברים אחרים שמספר עמו, כי יש לפעמים שיכולין לקבל אור והתעוררות לעבודת השם יתברך. מהנקדה של חברו, על-ידי שיחת חלין שמדברין עמו. ואז מקבלין אור הנקדה על-ידי התלבשות. כי לפעמים צריכה הנקדה להתלבש, והיא מתלבשת בדבורים אלו, והוא מקבל ממנה.

לשמש שם אהל בהם והוא כחתן יצא מחפתו וכו' (תהלים יט).

ואו כי קדם הבריאה היה אור הקדוש-ברוך-הוא אין סוף. ורצה הקדוש-ברוך-הוא שיתגלה מלכותו, ואין מלך בלא עם, והצדק לברא בני אדם, שיקבלו על מלכותו. והתגלות מלכותו אי אפשר להשיג אלא על-ידי המדות, שעל-ידי המדות משיגין אלקותו, ויודעין שיש אדון מושל ומנהיג. וצמצם את האור אין סוף לצדדין, ונשאר חלל פנוי. וכתוף החלל הפנוי, ברא העולמות (כמבואר ב"עץ-חיים" בתחלתו כהיכל א ענף ג), והן הן מדותיו. והלב הוא הציר של המדות, הינו החכמה שבלב, כמו שכתוב (שמות לא): "ובלב כל חכם לב" וכו'. ועקר היצירה היתה בחכמה, כמו שכתוב (תהלים קד): "כלם בחכמה עשית". נמצא שהלב הוא הציר, כמו שכתוב (שם עג): "צור לבבי".

תנ

ואית יצירה לטב ולביש, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (ברכות סא ע"א): "וייצר" – 'בשני יודין' וכו'. והם שני יצרים, יצר טוב ויצר הרע. הינו מחשבות טובות, הם יצר טוב. ומחשבות רעות, הם יצר הרע. כי עקר היצרים, הם המחשבות והחכמות שבלב, כמו שכתוב (בראשית ו): "וכל יצר מחשבות לבו" וכו'. וכשאדם חושב במחשבות רעות, הוא מטמטם את החלל של הבריאה, ששם התגלות המדות. כי הלב הוא צור העולמים, הינו צור המדות.

כי לפי אור להביות הלב של איש הישראלי, אי אפשר להתגלות מהמדות. כי אור להביותו, הוא עד אין סוף, הינו אין סוף ואין תכלית לתשוקתו. וצריך לצמצם ההתלהבות, כדי שישאר בלב חלל, כמו שכתוב (תהלים קט): "ולבי חלל בקרבי". ועל-ידי הצמצום של ההתלהבות, יוכל לבוא להתגלות מהמדות, הינו לעבוד את השם יתברך בהדרגה ובמדה. ומחשבות טובות שבלב, הן יצרים טובים. שעל ידן נתגלין פעלות ומדות טובות, והינו יצירה לטב. וכשחושב מחשבות רעות, הוא מטמטם הלב, בבחינת ערלת לב. ומקלקל את הבריאה, הינו החכמה שבלב. כי היצר הרע הוא טפשות הלב, כמו שכתוב (דברים י): "ומלתם את ערלת לבבכם", ותרגומו: 'ית טפשות לבכון'. 'וטפשות', הוא קלקול הבריאה, שהיא על-ידי החכמה. נמצא, כשאדם חושב מחשבות טובות בלבו איך לעבוד את השם יתברך, בזה נעשה לבו, בבחינת: "צור לבבי", ובבחינת: "ולבי חלל בקרבי", שבתוך החלל יתגלו פעלותיו. ועל ידי פעלותיו ומדותיו הטובים, יתגלה שהוא מקבל על מלכות שמים שלמה. וזה פרוש (תהלים פז): "ושרים כחוללים" וכו'. 'ושרים', זה בחינת התגלות מלכות, בחינת 'שרה על העולם כלו' (ברכות יג ע"א), בחינת (זכריה יד): "והיה ה' למלך" וכו'. "כחוללים כל מעיני בך", הינו לפי החלל שנעשה על-ידי מחשבותיו הקדושים, כן התגלות מלכותו.

וגו וזה בחינת (דברים יא): "ולעבדו בכל לבבכם", 'איזהו עבודה שבלב זה תפלה' (תענית ב ע"א). כי תפלה בחינת מלכות דוד, כמו שכתוב (תהלים קט): "ואני תפלה". ועקר התפלה תלוי בלב, שישים כל לבו עליה. שלא יהיה בבחינת (ישעיה כט): "בשפתם כבודני ולבם רחק ממני". כי תפלה שבלב, היא בחינת התגלות מלכותו, בתוך החלל הפנוי, בתוך המדות, בתוך העולמות.

וגו וזה בחינת ה"א, כי 'דל'ת היתה, ואתחזרת ונעשית ה"א' (עיין תיקונים, תיקון כא; מז ע"א, ובזהר חקת קפ ע"ב). כי דלת הוית, לשון דלה ועניה. הינו כשמטמטם לבו בטפשות, 'ואין עני אלא בדעת' (נדרים מא ע"א), ואז היא בחינת דל"ת. וכשמקדש מחשבתו, ולית קדשה פחות מעשרה (מגילה כג ע"ב), והיא בחינת יו"ד (תיקון י), שמשיד לתוך הדל"ת, ונעשית ה'.

וזה וכשמקים התפלה, את בחינת מלכות, בבחינת: "ולעבדו בכל לבבכם", זה בחינת: "היא העולה" (ויקרא ו), בחינת (שיר השירים ח): "מי זאת עולה", 'מי עם זאת עולה' (הקדמת הזוהר י ע"א, ותיקונים כא ל לח סט). והם שני בתים: ביתא עלאה,

וביתא תתאה, שיש לשניהם עליה, כי לא אבוא בעיר עד דבקרבה קדוש'. ופרוש
 כי רבותינו, זכרונם לברכה, דרשו (תענית ה ע"א) על פסוק זה (הושע יא): "בקרבה
 קדוש ולא אבוא בעיר", 'נשבע הקדוש-ברוך-הוא שלא יכנס בירושלים שלמעלה,
 עד שיבנה ירושלים שלמטה'. ואיתא בכתבי האר"י, זכרוננו לברכה, שהכונה
 על-פי סוד הוא, שבינה אמא עלאה, ביתא עלאה, היא בחינת ירושלים שלמעלה.
 ומלכות, ביתא תתאה, היא בחינת ירושלים שלמטה. שאין היחוד שלמעלה, שהוא
 בחינת עלית ביתא עלאה נשלם, עד שנבנה ונשלם בחינת מלכות בשלמות, שהיא
 בחינת עלית ביתא תתאה וכו' עין שם. וזהו מה שכתב רבנו, זכרוננו לברכה, מי עם
 זאת עולה וכו'. כי בינה לבא (פתח אליהו), היא בחינת ביתא עלאה, בחינת 'מי'.
 ומלכות, היא בחינת ביתא תתאה, בחינת 'זאת'. ועל-ידי בחינות אלו הנ"ל
 הנאמרים בתורה הזאת, על-ידי-זה יש לשני בתים אלו עליה. שהם ביתא עלאה
 וביתא תתאה. שהם בחינת מי עם זאת. הינו על-ידי שמצמצם אור התלהבות לבו,
 שלא יתלהב יותר מדי, כדי שיוכל לעבד את השם יתברך בהדרגה ובמדה, ומקדש
 את מחשבתו לבלי לחשב שום מחשבות רעות, רק לחשב תמיד מחשבות קדושות,
 שהם בחינת יצר טוב, בחינת חכמה שבלב, שעל-ידי-זה מציר המדות טובות,
 וזוכה לעשות פעלות ומעשים טובים ומדות טובות. ועל-ידי-זה נתגלה בחינת
 מלכות, כי נתגלה שהוא מקבל על מלכות שמים שלמה. ואז יש עליה לבחינת
 מלכות, שהיא ביתא תתאה. אזי דיקא עולה גם ביתא עלאה, שהיא בחינת בינה
 לבא, כי באמת שניהם אחד, ואחת תלויה בחברתה.

ולבאר הענין קצת, צריכין לחזור ולבאר ענין התורה הזאת. וכלל התורה היא,
 כי מבאר ב"עץ-חיים" בתחלתו, שכשהשם יתברך רצה לברא את העולם היה אור
 הקדוש-ברוך-הוא אין סוף, ולא היה מקום לבריאת העולמות. והצדף כביכול
 לצמצם אור האין סוף לצדדין, ונעשה חלל הפנוי, ובתוך החלל הפנוי הזה, ברא
 כל העולמות. וכל העולמות נבראו על-ידי חכמה, כמו שכתוב: "כלם בחכמה
 עשית". ועקר תכלית בריאת העולמות היה בשביל המלכות, הינו כדי לגלות
 מלכותו, שזה אי אפשר כי אם על-ידי העולמות, כי אין מלך בלא עם. ובשביל זה
 היה הצמצום של החלל הפנוי, כדי שיהיה מקום לבריאת העולמות, כדי שיתגלה
 מלכותו יתברך. כל זה מבאר בזהר ובכתבים. ורבנו, זכרוננו לברכה, מבאר כל זה
 בכל אדם. כי כל אחד מישראל הוא חלק אלוק ממעל, ועקר האלקות בלב.
 והאלקות שבלב איש הישראלי הוא בחינת אין סוף, כי אור להביותו הוא עד אין
 סוף, הינו אין סוף ואין תכלית לתשוקתו. ולפי גדל ההתלהבות הלב של איש
 הישראלי שהוא עד אין סוף, לא היה אפשר לו לעשות שום עבודה, ולא היה יכול
 לגלות שום מדה טובה. כי מגדל התלהבותו עד אין סוף, אינו יכול לעשות שום
 דבר, שזהו בחינת מה שבתחלת הבריאה לא היה מקום לבריאה, מחמת שהיה הכל
 אין סוף כנ"ל. כי בריאת העולמות, הן הן המדות כנ"ל. ועל-כן בהכרח צריך

האדם לצמצם אור התלהבות לבו שהוא עד אין סוף, כדי שיוכל לעבד את השם בהדרגה ובמדה. כי השם יתברך רוצה בעבודתנו, שנעבד אותו בעבודות ובמדות טובות, שזה אי אפשר כי אם על ידי הצמצום כנ"ל. וכשמצמצם את אור להביות לבו, אזי נשאר חלל פנוי בלב, בחינת: "ולבי חלל בקרבי" (שזהו סוד חלל הפנוי שהיה בתחלת הבריאה). ובתוך זה החלל הפנוי, נתגלין מדותיו הטובות. שהם סוד בריאת העולמות, שהיה בתוך חלל הפנוי הנ"ל. כי המדות הן הן העולמות כנ"ל, הינו כי על ידי הצמצום שמצמצם את אור ההתלהבות, שעל ידי זה נעשה בחינת חלל הפנוי, בחינת: "ולבי חלל בקרבי". על ידי זה הוא עובד את השם יתברך בהדרגה ובמדה, ועושה מעשים טובים ומדות טובות. שכל זה הוא בחינת התגלות המדות, שהן העולמות, בתוך חלל הפנוי שבלב. ועקר בריאת העולמות היה על ידי חכמה כנ"ל, וזה הוא בחינת מה שעקר עבודת השם, לזכות למדות ומעשים טובים, הוא על ידי ששומר החכמה שבלב, שהוא המחשבה שבלב. שצריכין לשמר מאד המחשבה שבלב, שהוא בחינת חכמת לב, שזהו עקר היצירין. כי מחשבות טובות הם יצר טוב, ומחשבות רעות הם יצר הרע. הינו כשחושב מחשבות טובות, שזהו בחינת חכמה שבלב, אזי על ידי זה זוכה לפעולות ומדות טובות, שזהו בחינת התגלות הבריאה, שהיא המדות, בתוך חלל הפנוי, על ידי החכמה שבלב, שהוא בחינת מחשבות טובות שבלב כנ"ל. אבל כשחושב מחשבות רעות, חס ושלום, אזי הוא מקלקל החלל שבלב, שהוא סוד חלל הפנוי, ואזי הוא מטמטם החלל שבלב, בבחינת ערלת לב וכנ"ל. וזהו בחינת קלקול הבריאה, שהיה על ידי החכמה שבלב כנ"ל. וכל עקר העבודה שצריכין לצמצום הנ"ל, ולחשב מחשבות טובות, כדי לזכות למעשים טובים ומדות טובות, כל זה הוא בשביל לגלות מלכותו יתברך, שבשביל זה היה עקר הבריאה כנ"ל. כי על ידי שזוכה לפעולות ומדות טובות על ידי כל הנ"ל, על ידי זה מקבל עליו על מלכות שמים שלמה שזהו בחינת התגלות מלכותו יתברך, שנתגלה על ידי בריאת העולמות שבתוך החלל הפנוי, על ידי החכמה וכנ"ל. והכלל שבריאת העולמות, ועבודת השם יתברך בפעולות ומדות טובות, הם בחינה אחת ממש וכנ"ל. והבן היטב. ואז, כשנתגלה מלכותו יתברך על ידי מעשיו ומדותיו הטובים שנתגלו בתוך החלל שבלבו כנ"ל, זהו בחינת עלית שני הבתים הנ"ל, מי עם זאת, ביתא עלאה וביתא תתאה כנ"ל. כי התגלות המלכות, זה בחינת ביתא תתאה. ותחלת הצמצום שהוא החלל הפנוי שבלב, זה בחינת ביתא עלאה, שעקר פונת הצמצום היה בשביל עבודת השם יתברך, כדי לזכות לגלות מלכותו יתברך. ועל כן אין נשלים תקון ועלית ביתא עלאה, עד שעולה ביתא תתאה, דהינו עד שנתגלה מלכותו יתברך, שזה עקר תכלית פונת הבריאה. ואז כשנתגלה מלכותו יתברך, אז דיקא יש עליה לביתא עלאה, כי אז דיקא עולים שניהם יחד, ביתא עלאה וביתא תתאה, בבחינת "מי זאת עולה", מי עם זאת עולה וכו' כנ"ל. כי לא אבוא בעיר עד דבקרבה

קדוש', שאין הקדוש-ברוך-הוא נכנס בירושלים שלמעלה, שהיא בינה לבא וכו' כנ"ל, עד שיבנה ירושלים שלמטה, שהוא בחינת התגלות מלכותו יתברך כנ"ל. וכל זה הוא בחינת תפלה, שהיא עבודה שבלב. כי תפלה שבלב, היא בחינת התגלות מלכותו, שבתוך חלל הפנוי שבלב כנ"ל. והבן מאד, כי הדברים עמקים מאד מאד, ורבנו ז"ל קצר פאן ודבר הכל ברמז, כמאן דמחוי במחוג, והדברים נכוחים למבין. והעקר לקימם כפשוטן, לשמר עצמו מאד ממשכבות רעות, כי משכבות רעות הם עקר היצר הרע, בחינת יצירה לביש. על פן אריכין לשמר משכבתו מאד, ולהכריח עצמו תמיד לחשוב משכבות טובות, שהם בחינת יצר טוב. ולזכות לעשות על-ידי-זה מעשים טובים ומדות טובות וכו', ולהתפלל בכונה ולעשות תשובה. ובתחלה צריכין לצמצם התלהבות לבו שלא יבער יותר מדי, כי צריכין לעבד את השם יתברך בהדרגא ובמדה דיקא. ושאר כל הדרכים קדושים וטהורים, ועצות נכונות, שיכולין להוציא מתוך דברי התורה הקדושה הנוראה הזאת. ועוד לאלוק מלין בכל זה, ויתבאר במקום אחר קצת. כי לא יספיקו המון יריעות לכאר דבור אחד מדבוריו הנוראים, ודי בזה פעת.]

(ונחזור לענין ראשון): ובשביל זה, נקרא ניסן "אביב", אל"ף עם בי"ת, יו"ד עם בי"ת. וזה יחודא עלאה, ויחודא תתאה.

והו וזה בחינת השיר שיתער לעתיד, והוא שיר פשוט כפול משלש מרבע (תיקוני זוהר תיקון כא, דף נא ע"ב) והם עשרה מיני נגונא. זה בחינת הא, שהיא דלת עם יוד. דל"ת, זה בחינת שיר פשוט כפול משלש מרבע. יוד, זה בחינת עשרה מיני נגונא. וזה על-ידי התגלות מלכותו, בבחינת 'שרה על כל העולם'. ושרה, זה בחינת שיר, בחינת: "ושרים כחוללים". וזה בחינת מלכות דוד, שהוא בחינת נעים זמירות ישראל (שמואל ב כג). וזה פרוש (בבא מציעא נט ע"א): 'אתתך גוצא גחן ולחיש', פרש רש"י: 'שמע עצתה'. כי באמת: "אשה יראת ה'" (משלי לא) היא בחינת עצה. כשהתפלה, הינו בחינת מלכות, בשפלות ובקטנות. בבחינת 'אתתך גוצא', בבחינת (שיר השירים ח): "אחות לנו קטנה", בחינת (בראשית א): "את המאור הקטן", בבחינת 'עצתו נופלת' (סנהדרין כב ע"א, עיין שם). צריף להקים אותה, בבחינת (עמוס ט): "אקים את ספת דוד". וסכה זו שרה, שסכתה ברוח הקדש (מגילה יד ע"א), ושרה זה מלכות. בבחינת (משלי יט): "עצת ה' היא תקום", בבחינת (בראשית א): "שני המאורות הגדולים". וזה: 'ולחיש לה', תקבל עצתה. וזה עליות התפלה שהיא בלחש (ברכות כד ע"ב; ל ע"א) שהיא עבודה שבלב.

וזה בחינת תשובה, כמו שכתוב (שמואל ב כג): "הוקם על" – 'עלה של תשובה' (מועד קטן טו ע"ב). ותשובה היא אותיות תשוב ה', שנעשית מדלת ה'. ועקר התשובה תלוי בלב, כמו שכתוב (ישעיה ו): "ולבבו יבין ושב". וזה בחינת: מי זאת עולה, מי עם זאת עולה. עלה של תשובה, עלייתה של תשובה, עם 'מי'. וזהו בחינת (יומא פו ע"א): 'גדולה תשובה שמגעת עד פסא הכבוד', וזה (שם ע"ב):

'גדולה תשובה שמקרבת הגאולה'. כי לעתיד ליום שכלו שבת יתגלה אוריתא דעתיקא סתימאה (עיין זוהר בהעלותך קנב). כמו שכתוב (ישעיה נח): "אז תתענג על ה'" – על ה' דיקא, הוא עתיקא סתימאה (זוהר ויחי ריט, עיין שם), וזה עקר ענג שבת. ושבת זה בחינת תשובה, כמו שכתוב (דברים ל): "ושבת עד ה' אלקיה", וזה בחינת גדולה תשובה, כשמעלה תשובה מבחינת את המאור הקטן, מבחינת "אחות לנו קטנה". לבחינת גדולה, לבחינת (ישעיה ל): "והיה אור הלבנה כאור החמה", שמגיע עד כסא הכבוד, הינו שעל-ידי-זה יגיע וישיג אוריתא דעתיקא סתימאה. וזה 'כסא הכבוד', שמכסין אותה, בבחינת (משלי כז): "וכבשים ללבושה", דברים שהם כבשונו של עולם יהיו תחת לבושה (חגיגה יד ע"א). שמכסין אותה, בבחינת (משלי כה): "כבוד אלקים הסתר דבר". וזה 'כסא הכבוד', שמכסין מפני כבוד אלקים, ואתה תגיע ותשיג אותה.

וזה בחינת בראשית, בי"ת ראשית, הינו שני ראשית. והם ראש השנה וניסן, שגם ניסן הוא ראש-השנה. ואיתא בתקונים (תיקון כא, דף מה ע"א): 'והיא נקראת קבלה, כד איהי בין תרין דרועין דמלכא'. ו'תרין דרועין', הם תשרי וניסן (עיין תיקון כא הנ"ל). והם ימי תשובה, כי כס הוא ימי תשובה. כי 'בניסן עתידין לגאל' (ראש-השנה יא ע"א), ואין הגאולה אלא על-ידי תשובה, כמו שכתוב (ישעיה נט): "ובא לציון גואל" וכו' (יומא פו ע"ב). ועקר ידיעת הקבלה, הינו ידיעת סודות התורה, הוא יהיה לעתיד. שאז יתגלה אוריתא דעתיקא, בבחינת תענוג שבת, בבחינת: "אז תתענג על ה'". וזה לשון תשרי, לשון שירה. ולשון פסח, פה סח (פרי עץ חיים, שער מקרא קודש פרק ד). כמו שכתוב (ישעיה ל): "השיר יהיה לכם כליל התקדש חג". כי יתער שיר ונגונא בעלמא, בבחינת פ"ה ס"ח. בבחינת (תהלים ל): "למען יזמרה כבוד ולא ידם", 'ולא ידם' דיקא, הינו פה סח. 'כבוד', זה בחינת מלך הכבוד (תהלים כד), בחינת שרה על כל העולם, בחינת שיר שלעתיד.

וזה בחינת ציצית, הינו בחינת תכלת, דאכלי כלא ושצי כלא (ראשית חכמה, שער הקדושה פרק ו מהזוהר). כי על-ידי התגלות מלכות דקדשה, יתבטל מלכות דסטרא אחרא. אבל ישראל הדבוקים בה, יקבלו חיותם. כמו שכתוב בזהר (בראשית נא ע"א): "ואתם הדבוקים בה' אלקיכם", שהוא בחינת תכלת, דאכלי כלא ושצי כלא, אף-על-פי-כן חיים כלכם היום. כי עקר החיות בא משם, בבחינת: 'דוד מלך ישראל חי וקים' (ראש-השנה כה ע"א). וזה בחינת פלה, בחינת תכלת, דאכלי כלא ושצי כלא. אבל ישראל הדבוקים בה, חיים וקיימים. וזה בחינת (ירמיה ל): "כי אעשה כלה בכל הגוים" וכו' (עיין זוהר בלק קצט ע"ב). וזה (שמואל ב יג): "ותכל נפש דוד" (שם כתוב ותכל דוד, ופירש רש"י הרי זה מקרא קצר ותכל נפש דוד וכן תרגם יונתן וכו'). 'נפש דוד', היא בחינת תכלת, דאכלי כלא ושצי כלא. וזה בחינת (ברכות ג ע"ב): 'רוח צפון היה מנשבת בכנור של דוד, והיה מנגן'. 'רוח צפון', זה בחינת דינים גבורות, בחינת תכלת, משם הנגינה, בבחינת (ישעיה כד): "מכנה הארץ זמרת

שָׁמְעֵנוּ, 'מִכְנָף דִּיקָא, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּכֵלֶת, וְשֵׁם בְּחִינַת נְעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל. וְזֶה בְּחִינַת ה', דָּלֶת עִם יוֹד. דָּלֶת, זֶה בְּחִינַת דָּלֶת כְּנָפוֹת, בְּחִינַת מִכְנָף הָאָרֶץ. יוֹד, זֶה בְּחִינַת עֲשָׂרָה מִיְּנֵי נִגּוּנָא, בְּחִינַת זְמֵרַת שְׁמֵעֵנוּ. וְזֶה פְּרוּשׁ (במדבר כח): "וְעֲשִׂירִית הָאִיפָה סֵלֶת לְמִנְחָה" וכו'. פִּי עֶקֶר כַּח הַפֶּלֶה, הֵינּוּ כַּח בְּחִינַת תְּכֵלֶת, הִיא מְקַבֶּלֶת בְּבְחִינַת 'אִמָּא אוֹזֶפֶת מְאֵנָהּ לְבִרְתָּהּ' (הקדמת זוהר ב ע"א). פִּי בִינָה, דִּינִין מִתְעַרְיָן מִנָּה (זוהר ויחי רכ ע"ב; ויקרא י ע"ב; אחרי סה ע"א), וְהִיא שְׂרָשׁוֹן, שְׁעַל יְדָה נִמְתְּקִין. וְזֶה (בראשית ו): "וַיִּתְעַצֵּב אֵל לְבוֹ", בְּבְחִינַת דִּינִין מִתְעַרְיָן מִנָּה. "וַיֹּאמֶר אֵל לְבוֹ לֹא אוֹסִיף עוֹד לְקַלֵּל" (שם ח), בְּבְחִינַת הַמְתַּקֵּת הַדִּינִים בְּשְׂרָשׁוֹן. וְזֶה פְּרוּשׁ: "וְעֲשִׂירִית הָאִיפָה", אִיפָה, אִי פָה, מְלָכוֹת פָּה (פתח אליהו), בְּחִינַת כְּבוֹד אֱלֹקִים, מְלַךְ הַכְּבוֹד. 'כֹּד אִיִּי סְלִיקִית מְלֵאכְיָא שְׂאֵלִין בְּגִינָה אִי פָה, "אִיָּה מְקוּם כְּבוֹדוֹ" (זוהר בראשית כד ובתיקון י). וְעֲשִׂירִית, זֶה בְּחִינַת יו"ד, בְּחִינַת קְדֻשָּׁה כַּנ"ל. הֵינּוּ כְּשֶׁרוֹצִין לְהַמְשִׁיךְ קְדֻשָּׁה לְתוֹךְ מְלָכוֹת, כְּדִי לְהַעֲלוֹת אוֹתָהּ בְּבְחִינַת אִי פָה, "סֵלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן", צָרִיף לְחַבֵּר שְׁנֵי בָתִּים לְהִיּוֹת אֶחָד, בֵּיתָא עֲלָאָה, נִקְרָא סֵלֶת לְמִנְחָה, מִנְחָה, זֶה בְּחִינַת דִּינִים, בְּחִינַת (ברכות כו ע"ב): "יִצְחָק תִּקֵּן תְּפִלַּת מִנְחָה". סֵלֶת, לְשׁוֹן (תהלים קיט): "סֵלִית כָּל שׁוֹגִים מִחֻקֶּיךָ", שְׁבִיתָא עֲלָאָה מִמְתִּיק וּמְשַׁבֵּר הַדִּינִים כַּנ"ל, בְּבְחִינַת (שם קו): "מִי יִמְלֵל גְּבוּרוֹת ה'" (עיין זוהר ויחי רמט ע"ב). וְצָרִיף שְׁיִבְלֵל בֵּיתָא עֲלָאָה עִם בֵּיתָא תַּתָּאָה, הַנִּקְרָא שְׁמֵן, בְּחִינַת מְלָכוֹת דָּוִד, כְּמוֹ שְׁכַתוֹב (שם מה): "עַל כֵּן מִשְׁחָה אֱלֹקִים אֱלֻקֶּיךָ שְׁמֵן שְׁשׁוֹן". וְעַל יְדֵי זֶה, "רְבִיעֵת הַהֵיזֵן", נַעֲשֶׂה מְדַלְתִּין הַהֵיזֵן (עיין תיקון כא, מז ע"א):

וְזֶה פְּרוּשׁ: "לְשֶׁמֶשׁ שֵׁם אֵהֵל בָּהֶם". פִּי הַצְּדִיק נִקְרָא שְׁמֵשׁ, כְּמֵאִמֶר חֲכָמֵינוּ, זְכוּרֵנָם לְבִרְכָּה (קדושין עב ע"ב): 'עַד שֶׁלֹּא שָׁקְעָה שְׁמֵשׁוֹ שֶׁל עֲלִי וְכו', "וְזָרַח הַשְּׁמֵשׁ וּבָא הַשְּׁמֵשׁ". וְזָרַחְתוּ שֶׁל הַצְּדִיק, הֵינּוּ הַשְּׁגָתוֹ, אֵינּוּ אֵלָא עַל-יְדֵי יִשְׂרָאֵל. כְּמֵאִמֶר (שמות לב): "לֶךְ רֵד כִּי שָׁחַת עִמָּךְ", 'כְּלוּם נִתְתִּי לָךְ גְּדֻלָּה אֵלָא בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל' (ברכות לב ע"א). וְזֶה: "אֵהֵל בָּהֶם". 'אֵהֵל' לְשׁוֹן זְרִיחְתוֹ, כְּמוֹ (איוב כט): "בְּהֵלוֹ נֵרוֹ". וְזֶה: "בָּהֶם", עַל-יְדֵי יִשְׂרָאֵל. וְכִשְׁיִשְׂרָאֵל, חֵס וְשְׁלוֹם, נִכְנָסִין בְּחֻכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת שֶׁל הָאֱמוּנוֹת, אֲזִי נוֹפֵל הַצְּדִיק מִהַשְּׁגָתוֹ, וְנִתְחַפֶּה וְנִתְכַּסֶּה הַשְּׁגָתוֹ. וְכִשְׁיִוְצֵאִין יִשְׂרָאֵל מִחֻכְמַתָּן שֶׁל הָאֱמוּנוֹת, אֲזִי וְהוּא כֹּחֲתָן יֵצֵא מִחֻכְמַתָּן, הַצְּדִיק יוֹצֵא מִהַחֻפָּה וְהַמְכָּסָה שֶׁהִיָּה לוֹ עַד עַכְשָׁו, וְאֵז "יִשִּׁישׁ כְּגִבּוֹר לְרוּץ אֶרֶץ", פִּי הַצְּדִיקִים הֵם "גְּבֻרֵי כַח עֲשִׂי דְבָרוֹ לְשִׁמוּעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ" (תהלים קג ועיין זוהר לך לך צו). פִּי צָרִיף הַתְּגַבְּרוֹת כְּדִי לְרוּץ אֶרֶץ הַזֶּה שֶׁהִיוּ יְכוּלִים לִילֵךְ בְּזִמְנֵי הַזֶּה שֶׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל נְזוּפִים, וְעַכְשָׁו רְצִים בְּמַהִירוֹת גְּדוֹל זֶה הַדֶּרֶךְ. וְהַתְּגַבְּרוֹת הַזֹּאת, הִיא בְּחִינַת צִיצִית, בְּחִינַת תְּכֵלֶת כַּנ"ל, בְּחִינַת מְקִיפִים. וְזֶה "מְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם מוֹצֵאוֹ וְתִקּוּפָתוֹ", בְּחִינַת מְקִיפִים. וְעַם בְּחִינַת תְּכֵלֶת הַזֹּאת, מְכַלִּים וְשָׁצִים הָעֵכוֹ"ם, בְּבְחִינַת: "כִּי אַעֲשֶׂה כָּלָה בְּכָל הַגּוֹיִם". וְזֶה, "וְאִין נִסְתָּר מִחֻכְמַתָּו", מִחֻכְמַתָּו, זֶה בְּחִינַת כְּלָה, כְּמוֹ שְׁכַתוֹב (תהלים נט): "כְּלָה בְּחֻמָּה כְּלָה וְאִינְמוֹ". וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִים לְהַשְׁגַּת אוֹרִיתָא דְעֵתִיקָא,

בבחינת ענג שבת כנ"ל, וזה "תורת ה' תמימה", שהיא תורה דעתיקה, שהיא תמימה עדין, שעדין לא השיגו ממנה כלום. "משיבת נפש" זה בחינת שבת, כי בו "שבת וינפש" (שמות לא).

וזה טעם למה שולחת הפלה להחתן טלית, כי הצדיק מקבל גבורתו על ידי ישראל, כמו שכתוב: "לשמש שם אהל בהם". וזה שאומרים "עלה" על החתנה, על שם היא העולה כנ"ל, כי השמחה היא בלב, כמו שכתוב (תהלים ד): "נתתה שמחה בלבי". וזה בחינת: "מי זאת עולה" מי עם זאת עולה.

וזמירות שמזמרים על החתנה, זה ה"א, דל"ת עם יו"ד, שיר פשוט וכו' כנ"ל. וזה שצועקים "שבת", שעל-ידי-זה זוכין לענג שבת, לאורייתא דעתיקה כנ"ל. ומה שנותנין מעות כשקוראין "שבת", כי באורייתא של עכשו יש ימין ושמאל "ובשמאלה עשר" (משלי ג). אבל בעתיקה לית שמאל ולית עשר תמן (וזה נשא קכט). ובשביל זה כששומעין ישראל בשורת התורה דעתיקה נותנין את המעות, כי אין צריך למעות, כי בעולם הבא לית אכילה ושתייה (ברכות יז ע"א). וזה פרוש (תהלים סח): "מלכי צבאות ידדון" (עיין שבת פח ע"ב) הינו הצדיקים שהם מלאכיו גבורי כח שהם מדדין במרוצה ובמהירות כדי לרוץ ארח, וזה רקודין, "ונות בית תחלק שלל". וישראל הם מחלקים המעות, להורות שאין צריך למעות, ואין שם בבחינת עתיקה שמאל. "בית תחלק שלל" ראשי-תבות שבת.

ענין אחר להורות ותרנות גדול בזה שמחלקין מעות, להורות שהפלה היא בחינת ה"א שמדל"ת נעשית ה"א. שעל-ידי-זה בא עשירות גדול, בבחינות: "והריקותי לכם ברכה עד בלי די", עד שיבלו שפתותיכם וכו' (שבת לב ע"ב). שמחלקין המעות, מורה שהגיעו לזאת הברכה, עד שהמעות אין חשוב אצלם. וזה פרוש: "ועשירית האיפה". 'עשירית', שהוא בבחינת אי פה, הינו שבלו פיהם מלומר די, שיש להם כל כך עשירות, וזה מחמת שנעשה מרביעית ההין, מדל"ת ה"א כנ"ל. (מסין ל"ב עד פאז, כל זה הוא לשון רבנו ז"ל. לכד באיזהו מקומות שהוספתי שם קצת דברים, כפי מה ששמעתי והבנתי מפיו הקדוש או מפי כתבו כנרשם כל אחד במקומו)

(עוד שמעתי דברים השיכים לתורה הזאת, וזהו):

'הרוצה שינסך יין על-גבי המזבח ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין' (יומא עא ע"א). כי עקר האלקות הוא בלב, כמו שכתוב: "צור לבבי", כמו שכתוב (שמואל א ב): "ואין צור כאלקינו", 'אין ציר כאלקינו' (ברכות י ע"א), כי הלב הוא הציר של המדות, הינו החכמה שבלב וכו' כנ"ל. כי קדם הבריאה היה אור הקדוש-ברוך-הוא אין סוף וכו', כנ"ל עין שם היטב. נמצא כשהלב בבחינת: "ולבי חלל בקרבי", בבחינות צור לבבי כנ"ל, הוא בחינות בריאת העולם. ולהפך כשהלב אטום, בבחינת ערלת לב, הוא מקלקל את הבריאה, כמבאר למעלה עין שם. ועל כן הצדיק שלבו פתוח בחכמה, בבחינת: "ולבי חלל בקרבי", בבחינות: "צור לבבי", על

כִּן עַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְחַדֵּשׁ מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, וְלַעֲשׂוֹת נִסִּים וְנִפְלְאוֹת בְּעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁכָתוּב: "וּבְטוֹבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית". 'וּבְטוֹבוֹ', זֶה הַצְדִּיק שֶׁנִּקְרָא טוֹב, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (ישעיה ג): "אָמְרוּ צְדִיק כִּי טוֹב" (יומא לח ע"ב), כִּי לֵב הַצְדִּיק הֵנ"ל, הוּא בְּחִינַת בְּרִיאַת הָעוֹלָם כִּנ"ל. וְזֶה פְּרוּשׁ מֵה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוּם לְבָרְכָה (סוכה מט ע"א): "חֲמוּקֵי יִרְכִיב כְּמוֹ חֲלָאִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמֵן" – אֵלוֹ הַשִּׁיתִין שֶׁמְנַקְבִין וּמְחַלְלִים עַד הַתְּהוֹם, הֵינּוּ בְּחִינּוֹת: "וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי", כִּי 'תְּהוֹם דָּא לְבָא' כְּמוֹכָא בְּזִהַר (עיין רעיא מהימנא פנחס רכו ע"ב). וְזֶה 'חֲלָאִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמֵן', מַעֲשֵׂי יְדֵי אָמְנוֹתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא (כָּךְ דָּרְשׁוּ שָׁם בְּסֻפָּה). הֵינּוּ שְׁבַחֵינּוֹת חֲלָאִים, הֵינּוּ שֶׁמְחַלְלִין עַד הַתְּהוֹם, בְּחִינּוֹת: "וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי" כִּנ"ל, זֶה בְּחִינַת בְּרִיאַת הָעוֹלָם כִּנ"ל. וְזֶה מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמֵן אָמְנוֹתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי בְּחִינּוֹת וְלִבִּי חָלַל וְכוּ', בְּחִינּוֹת חֲלָאִים שֶׁמְחַלְלִין וְכוּ' כִּנ"ל, הוּא מִמַּשׁ מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמְנוֹתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי זֶה הוּא בְּחִינּוֹת בְּרִיאַת הָעוֹלָם כִּנ"ל. וְעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לַעֲשׂוֹת נִסִּים בְּעוֹלָם כִּנ"ל, וְזֶהוּ 'שֶׁמְחַלְלִין עַד הַתְּהוֹם', הֵינּוּ בְּחִינּוֹת נִסִּים, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (רות א): "וְתַהֲם כָּל הָעִיר" – שָׁעַל דָּבָר נָסִי הַכֹּל תִּמְהִינ. וְזֶהוּ: 'הַרוּצָה לְנִסָּה יִזֵּן וְכוּ' יִמְלֵא גְרוֹנָם' וְכוּ', כִּי 'גְרוֹנָם', הוּא בְּחִינַת שִׁיתִין שֶׁמְחַלְלִין עַד הַתְּהוֹם, הֵם קָנָה וְלָבָא (וְעַל-יְדֵי הֵיזֵן נִפְתַּח חָלַל הַלֵּב, בְּבְחִינַת: וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי, כִּי (סנהדרין ע): חֲמָרָא וְרִיחָנִי פְקַחִין). וְעַל כֵּן כָּל הַמְּמַלֵּא גְרוֹנָם וְכוּ', כְּאֵלוֹ מְנַסֵּה יִזֵּן עַל-גַּבֵּי הַשִּׁיתִין שֶׁמְנַקְבִין וּמְחַלְלִין עַד הַתְּהוֹם כִּנ"ל. (כָּאן חֲסַר קִצַּת דְּבָרִים, כִּי לֹא נִכְתַּב בְּזִמְנֵנוּ. וְנִשְׁפַּח קִצַּת).

(שִׁירָה לְעִיל)

"יְשִׁישׁ כְּגִבּוֹר לְרוּץ אֶרֶץ" וְכוּ'. כִּי צְרִיךְ הַתְּגַבְּרוֹת גְּדוֹל וְכוּ' לְרוּץ אֶרֶץ הַזֶּה שֶׁהָיוּ יְכוּלִים לִילֵךְ בְּזִמְנֵן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל נְזוּפִים וְעַכְשָׁו רְצִים בְּמַהִירוֹת גְּדוֹל זֶה הַדְּרָךְ וְכוּ' עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. בַּעַת שֶׁאָמַר זֹאת הַתּוֹרָה, שֶׁמַּעֲתִי אֲז מִפִּי הַקְּדוֹשׁ עֲנִין זֶה בְּבִאוֹר יוֹתֵר. שֶׁאָמַר בְּפְרוּשׁ עֲנִין זֶה, לְעֲנִין בְּנֵי אָדָם הַזּוֹכִים לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל הָעֵבֶר. וְאָמַר, שֶׁאֶף-עַל-פִּי שְׁזוֹכִים לְתַקֵּן מֵה שֶׁעֵבֶר, אֶף-עַל-פִּי-כֵן עֲדִין הֵיכֵן הוּא אוֹתוֹ הַזִּמְנֵן שֶׁהָיוּ רְחוּקִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהָיוּ יְכוּלִים לְעַבֵּד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאוֹתוֹ הַזִּמְנֵן. וּבְנִדְאֵי צְרִיכִים לְתַקֵּן זֹאת, דְּהֵינּוּ לְהַשְׁלִים וּלְמַלֵּאת אֶת הָעֵבֶר בְּשֶׁהָיוּ יְכוּלִים לְעַבֵּד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל אוֹתוֹ הָעֵת שֶׁהָיוּ נְזוּפִים מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ וּרְחוּקִים מִמֶּנּוּ. עַל-כֵּן אַחַר שְׁזוֹכִין לְהַתְּעוֹרֵר לְתְּשׁוּבָה, צְרִיכִין זְרִיזוֹת גְּדוֹל בְּעִבּוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלְרוּץ מְאֹד מְאֹד, כְּדֵי שֶׁיִּזְכָּה עַל-יְדֵי זְרִיזוֹת עֲבוּדָתוֹ לְתַקֵּן וּלְהַשְׁלִים גַּם חֲסְרוֹן הָעֵבֶר שֶׁל הַיָּמִים שֶׁעֵבְרוּ. כִּי עַכְשָׁו צְרִיךְ לְרוּץ בְּמַהִירוֹת גְּדוֹל זֶה הַדְּרָךְ שֶׁהָיָה יְכוּל לִילֵךְ בְּזִמְנֵן שֶׁהָיָה רְחוּק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: וְאָמַר לְאַנְשֵׁי בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: אִיר דְּאַרְפֵּט זִיק זִיעַר יֶאֱגִין אִיר זְאֵלְט נָאָה קַעֲנִין עֲפִיס חֲאֲפִין וְאַתֶּם צְרִיכִים לְהַזְדַּרֵּז מְאֹד כְּדֵי שֶׁתִּסְפִּיקוּ עוֹד לְהַשִּׁיג מְשֻׁהָן.

רבי חנינא בן חכניאי אומר הנעור בלילה והמהלך בדרך יחידי ומפנה לבו
לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו (אבות ג).

כי יש אפיקורסים, שאומרים שהעולם הוא מחייב המציאות. ולפי דעתם הרעה
המשבשת, נדמה להם שיש על-זה ראיות ומופתים, חס ושלום, ממנהג העולם.
אבל באמת הכל יפצה פיהם, כי באמת העולם ומלואו הוא אפשרי המציאות. כי
רק השם יתברך לבד הוא מחייב המציאות, אבל כל העולמות עם כל אשר בהם הם
אפשרי המציאות. כי הוא יתברך ברואם יש מאין, וביכלתו וכחו ואפשרותו יתברך
היה לברואם או שלא לברואם, על-כן בודאי כל העולם ומלואו הוא אפשרי
המציאות. אך מאין נמשך הטעות, שיכולין לטעות, חס ושלום, שהעולם הוא
מחייב המציאות, חס ושלום. דע שזה נמשך מחמת שבאמת עתה שכבר נאצלו
ונמשכו נשמות ישראל, עתה בודאי העולם הוא בבחינת מחייב המציאות. כי כל
העולם ומלואו הכל לא נברא אלא בשביל ישראל כידוע (ויקרא רבה לו, ורש"י ריש
בראשית) וישראל מושלין בעולם. ועל-כן בודאי עתה אחר שנאצלו ונבראו נשמות
ישראל, כביכול הוא יתברך מכרח לברוא ולקיים העולם. כי על-מנת בן האציל
נשמות ישראל, כדי לברוא בשבילם כל העולמות. אך נשמות ישראל בעצמן
כשנאצלו, היו הם בעצמן עם כל העולמות התלויים בהם, הכל היה אפשרי
המציאות, כי היה באפשרותו להאצילם ולברואם או שלא לברואם. אך תכף
כשנתרצה הקדוש-ברוך-הוא להאציל נשמות ישראל, אזי היה כל העולם בבחינת
מחייב המציאות. כי מאחר שנאצלו נשמות ישראל, אזי כביכול הוא מחייב להמציא
העולם, כי על-מנת בן נאצלו נשמתו, שכל העולמות יבראו בשבילן, והם ימשלו
בכל. והבן היטב. ומזה נשתלשל ונמשך הטעות של האפיקורסים שאומרים
שהעולם הוא, חס ושלום, מחייב המציאות. אבל באמת רק השם יתברך לבד הוא
מחייב המציאות, אבל כל הדברים הם אפשרי המציאות כנ"ל.

ועקר הפונה שברא כל העולם בשביל ישראל, היה כדי שישראל יעשו רצונו,
ושיחזרו וידבקו בשרשן. דהינו שיחזרו ויכללו בו יתברך, שהוא מחייב המציאות,
ובשביל זה נברא הכל. נמצא כל מה שישראל עושין רצונו של מקום, ונכללין
בשרשם, שהוא מחייב המציאות, על-ידי-זה נכלל כל העולם שנברא בשבילם,
בחיוב המציאות. כי עקר התכלית שנברא העולם הוא בשביל זה, ורק בשביל זה
מחייב השם יתברך כביכול, לברוא ולקיים כל העולמות בשביל ישראל כנ"ל, כדי
שיעשו רצונו כנ"ל. ועל-כן אז דיקא כשעושין רצונו, נכלל העולם בבחינת מחייב
המציאות כנ"ל. כי כל מה שעושין רצונו יותר, הם נכללין ביותר עם כל העולמות
התלויים בהם בחיוב המציאות. כי על-ידי שעושין רצונו יתברך, הם חוזרין
ונכללין בו יתברך שהוא מחייב המציאות, ואז נכללין עמהם כל העולמות התלויים
בנפשם, בחיוב המציאות כנ"ל.

אך לזכות לזה להכלל בשרשו, דהינו לחזר ולהכלל באחרות השם יתברך,

שהוא מחייב המציאות, זה אי אפשר לזכות, כי-אם על-ידי בטול, שיבטל עצמו לגמרי, עד שיהיה נכלל באחרותו יתברך. ואי אפשר לבוא לידי בטול, כי-אם על-ידי התבודדות. כי על-ידי שמתבודד ומפרש שיחתו בינו לבין קונו, על-ידי-זה הוא זוכה לבטל כל התאוות והמדות רעות, עד שזוכה לבטל כל גשמיותו, ולהכלל בשרשו. אך עקר ההתבודדות הוא בלילה, בעת שהעולם פנוי מטודת העולם הזה. כי ביום, על-ידי שרודפין העולם אחר העולם הזה, הוא מבטל ומבלבל את האדם מלהתדבק ולהכלל בהשם יתברך. ואפלו אם הוא בעצמו אינו טרוד, אף-על-פי-כן מאחר שהעולם טרודים אז, ורודפים אז אחר הכלי העולם הזה, על-ידי-זה קשה אז לבוא לידי בטול. וגם צריכין שיהיה ההתבודדות במקום מיוחד, דהינו חוץ מהעיר בדרך יחיד, במקום שאין הולכים שם בני אדם. כי במקום שהולכים שם בני אדם ביום, הרודפים אחר העולם הזה, אף-על-פי שפעת אינם הולכים שם, הוא מבלבל גם כן ההתבודדות, ואינו יכול להתבטל ולהכלל בו יתברך. על-כן צריך שילך לבדו בלילה, בדרך יחיד, במקום שאין שם אדם, ושם ילך ויתבודד, ויפנה לבו ודעתו מכל עסקי עולם הזה, ויבטל הכל, עד שיזכה לבחינת בטול באמת. הינו שבתחלה ירבה בתפלות ושיחות בהתבודדות בלילה בדרך יחיד כנ"ל, עד שיזכה לבטל זה הדבר, דהינו לבטל מדה ותאוה זאת. ואחר-כך ירבה עוד בהתבודדות הנ"ל, עד שיבטל מדה ותאוה אחרת. וכן ינהג זמן רב בהתבודדות, בזמן הנ"ל, ובמקום הנ"ל עד שיבטל הכל. ואחר-כך עדין נשאר ממנו איזה דבר וכו', ואחר-כך מבטלין גם זה, עד שלא נשאר ממנו כלום ופרוש פי יכול להיות אחר שבטל כל התאוות ומדות רעות, עדין נשאר ממנו כלום. דהינו שעדין לא בטל לגמרי הגאות והגסות, עד שנחשב בעיניו לאיזה דבר. ועל-כן צריכין להתנגע ולהרפות בהתבודדות הנ"ל, עד שלא ישאר ממנו כלום, שיהיה בבחינת מה באמת, עד שיזכה לבחינת בטול באמת. ואזי כשזוכה לבטול באמת, ואזי נכלל נפשו בשרשו, דהינו בו יתברך, שהוא מחייב המציאות. אזי נכלל כל העולם עם נפשו בשרשו, שהוא מחייב המציאות, כי הכל תלוי בו כנ"ל, ואזי נעשה כל העולם על ידו בבחינת מחייב המציאות כנ"ל.

ועתה תראה פלאי פלאות, איך כל זה מבאר עתה בהמשנה הנ"ל באר היטב. וזהו: 'הנעור בלילה', כפשוטו, דהינו שהוא נעור בלילה, ומתבודד ומפרש שיחתו בינו לבין קונו. 'והמהלך בדרך יחיד', הינו כנ"ל, שהולך בדרך יחיד דיקא, במקום שאין בני אדם הולכים שם כנ"ל, כי אזי הוא עקר שלמות ההתבודדות, בלילה, ובדרך יחיד דיקא כנ"ל, כי אז דיקא יכולין לבוא לבחינת בטול כנ"ל. וזהו: 'ומפנה לבו לבטלה' – דהינו שמפנה לבו מכל עסקי העולם הזה – לבטלה, כדי לזכות לבחינת בטול כנ"ל. ואז זוכה שיכלל נפשו במחייב המציאות כנ"ל, ואזי נכללין כל העולמות עם נפשו במחייב המציאות כנ"ל. וזהו: 'הרי זה מתחייב בנפשו', שנכלל כל העולם בבחינת מחייב המציאות עם נפשו. כי על-ידי ההתבודדות הנ"ל, זכה לבחינת בטול, עד שנכלל נפשו בחייב המציאות,

ועל-ידי-זה נכלל כל העולם עם נפשו בחיוב המציאות כנ"ל, ונעשה נפשו וכל העולם בבחינת מחיב המציאות כנ"ל, וזהו: 'הרי זה מתחייב בנפשו' כנ"ל.

(והא לה לשון רבנו מהתורה הזאת שכתבה בתכלית הקצור. וזהו):

'המהלך בדרך יחיד, הנעור בלילה' וכו': דע שעקר הבטול, שאדם מבטל ישותו ונעשה אין, ונכלל באחדות השם יתברך, אין זה אלא על-ידי התבודדות. והתבודדות צריך מקום וזמן מיוחד, שלא יבלבלו אותו המונעים. והזמן הוא בלילה, הינו הנעור בלילה, שאז הכל ישנים. והמקום הוא בדרך יחיד, ולא בדרך הרבים, שלא יפסיקנו עוברי דרכים, אלא דיקא בדרך שאין רבים הולכים שם, שם ילך ויתבודד, והינו והמהלך בדרך יחיד. ואז יכול לפנות לבו מכל וכל, ויכול לבוא לבטול כל הישות, והינו 'והמפנה לבו לבטלה'. ואז כשנתבטל לגמרי, אזי הוא נכלל באחדות השם יתברך, ואז הוא בא לבחינת מחיב, כי הקדוש-ברוך-הוא מחיב המציאות, וכל הדברים הם אפשר המציאות, וכשנתבטל ונכלל באחדותו, אזי הוא יוצא מבחינת אפשר, ונכלל במחייב, וזה בחינת: 'הרי זה מתחייב בנפשו'.

ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חלם והנה עמד על היאר והנה מן היאר עלת שבע פרות וכו' (בראשית מא).

נד

ה' אלקי גדלת מאד הוד והדר לבשת עטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה (תהלים קד).

וא כי צריכין לשמר מאד את הזכרון, שלא יפל לשכחה, בחינת מיתת הלב. ועקר הזכרון הוא לזכר תמיד בעלמא דאתי והעולם הבא, שלא יהיה בדעתו, חס ושלום, שאין עולם אלא אחד. ועל-ידי מה שמדבק מחשבתו בעלמא דאתי, על-ידי-זה נעשה יחוד ה' אלקי הנ"ל (כי ה' אלקים הוא בחינת שם מלא (בראשית רבה יג, יג), שהוא בחינת עלמא דאתי כמובא. וכן מבאר בסבא משפטים (זוהר חלק ב) דף צ"ח על פסוק זה. ה' אלקי, דא שרותא דמהמנותא, סליקו דמחשבה דעלמא דאתי).

ובחינה זו, לזכר תמיד בעולם הבא, דהינו לאדבקא מחשבתה בעלמא דאתי, הוא בכלליות ובפרטיות. בכלליות, כפי ראוי להיות מנהג יראי השם, תכף בבקר בהקיצו, קדם שיתחיל שום דבר, יזכר מיד בעלמא דאתי. ואחר-כך יעשה זאת בפרטיות, כי כל העולם הזה, הוא התלבשות מדרגות התחתונות של הקדשה, הינו בחינת רגלין של הקדשה, בבחינת (ישעיה סו) "והארץ הדם רגלי". אף שגם מדרגות העליונות של הקדשה, יש מהם גם בן התגלות בעולם הזה, אף שאין ההתגלות מתלבש בעצם בזה העולם, כי אם הארה שמאיר בבחינת רגלין. אבל בחינת רגלין, מתגלין בעצם בזה העולם. וכל יום יש בו מחשבה דבור ומעשה, והקדוש-ברוך-הוא מצמצם אלקותו מאין סוף עד אין תכלית, עד נקדת המרכז של עולם הגשמי שעומד עליו, ומזמין לו לכל אדם מחשבה דבור ומעשה, לפי היום ולפי האדם ולפי המקום. ומלביש לו בזאת המחשבה דבור ומעשה שמזמין לו

רמזים כְּדֵי לְקַרְבוֹ לְעִבּוֹדָתוֹ. בְּכֵן צָרִיךְ לְהַעֲמִיק מַחְשַׁבְתּוֹ בְּזֶה, וּלְהַגְדִּיל בִּינָתוֹ, וּלְהַבִּין מֵהוּ הַרְמִיזוֹת בַּפְּרָטִיּוֹת, שְׁמֵלֶבֶשׁ בְּזֹאת הַמַּחְשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה שֶׁל זֶה הַיּוֹם, שֶׁהִזְמִין לוֹ הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ. הֵן מְלֹאכָה אוֹ מַשָּׂא וּמַתָּן, וְכֹל מֵה שֶׁמְזַמֵּן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ בְּכָל יוֹם, צָרִיךְ לְהַעֲמִיק וּלְהַגְדִּיל מַחְשַׁבְתּוֹ בְּזֶה, כְּדֵי לְהַבִּין רְמִיזוֹתָיו שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ.

אך הַהַגְדָּלוֹת הַשֵּׁכֶל בְּזֶה, צָרִיךְ לְהִיּוֹת בְּמִדָּה, שֶׁלֹּא יֵצֵא מִגְּבוּל הַקְּדוּשָׁה. רַק לְפִי שֵׁכֶל אָנוּשִׁי שֶׁלוֹ, כֵּן יִגְדִּיל הַמַּחְשָׁבָה בְּזֶה. וְכֵן לֹא יִסְתַּכֵּל בְּזֶה לְמַעְלָה מִמְדְּרָגָתוֹ, כִּי 'בְּמַפְלָא מִמֶּה אֵל תִּדְרָשׁ' (חגיגה יג ע"א). וְזֶה "גְּדֻלַּת מְאֹד, הוֹד וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ", הֵינּוּ כְּשֶׁרוֹצֵה לְקַח דְּבַר מִזֶּה הָעוֹלָם, שֶׁהוּא בְּחִינַת: "הוֹד וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ", שֶׁהֵם בְּחִינַת רַגְלֵי הַמְּלַבָּשִׁין בְּזֶה הָעוֹלָם*, יִהְיֶה בְּבִחִינַת גְּדֻלַּת מְאֹד. הֵינּוּ שֶׁהַהַגְדָּלוֹת הַשֵּׁכֶל, יִהְיֶה בְּמִדָּה וּבְצִמְצוּם. וְזֶה מְאֹד, שֶׁהוּא סְטָרָא דְשִׁמְאֵלָא שֶׁמִּמֶּנּוּ הִצְמִצוּם וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּסֵבֵא שָׁם: 'מְאֹד, דָּא הוּא סְטָרָא דְשִׁמְאֵלָא'.

וְאִפְלוּ מִי שִׁיּוֹדֵעַ וּמִבִּין בְּזֶה, הֵינּוּ שְׂזוּכָה לְהַבִּין הַרְמִיזִים שֶׁמְרַמֵּז לוֹ הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ בְּכָל דְּבַר, וְאִם כֵּן יִרְצֶה לְעֵסֵק רַק בְּזֶה, הֵינּוּ שִׁיעֵסֵק רַק בְּעֵסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, מֵאַחַר שֶׁהוּא מִבִּין הַרְמִיזִים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ מְרַמֵּז בָּהֶם. אֵךְ בְּאֵמַת אֵינּוּ כֵּן, כִּי צָרִיךְ הָאָדָם שִׁיְהִי לוֹ הַסְתַּפְּקוֹת, לְהַסְתַּפֵּק מִזֶּה הָעוֹלָם, רַק בְּמֵה שֶׁצָּרִיךְ לוֹ בְּהַכְרַחִיּוֹת מִזֶּה הָעוֹלָם. וְזֶה מַחְמַת שְׁנֵי טַעְמִים: א' מַחְמַת שֶׁזֹּאת הַקְּדוּשָׁה הַמְּלַבָּשֶׁת בְּעֵסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, הוּא בְּחִינַת רַגְלֵי, וְהִיא קְדוּשָׁה נְמוּכָה, בְּבִחִינַת (תהלים מט): "עוֹן עַקְבֵי יִסְבְּנִי", שֶׁהַקְּלָפוֹת מְסַבְּבִין אוֹתָהּ תָּמִיד, וְרוֹצִין לִינֹק מֵהֶם, עַל כֵּן הוּא מְקוּם מְסֻכָּן. בְּכֵן צָרִיךְ לְהַסְתַּפֵּק רַק בְּהַכְרַחִיּוֹת. וְעוֹד, מַחְמַת שֵׁישׁ עֲבוּדָה גְּבוּהָה מְזוֹ, שֶׁהוּא קְדוּשָׁה גְּבוּהָה מִמֶּנָּה, וְצָרִיךְ לְעַבֵּד הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ בְּאוֹתָן הָעֲבוּדוֹת וְהַקְּדוּשׁוֹת הַגְּבוּהוֹת מִזֶּה וְהֵינּוּ, שֶׁאִפְלוּ הַצַּדִּיק וְהַחֲכָם שֵׁישׁ לוֹ מִחַ גְּדוּלָה, עַד שֶׁיִּכּוֹל לְהַבִּין אֵת הַרְמִיזִים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ מְרַמֵּז לוֹ בְּכָל דְּבַר בְּכָל יוֹם, אִפְלוּ בְּעֵסְקֵי חַל. וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא יְכוּל לְעַבֵּד אֵת הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁבְּעוֹלָם, אִפְלוּ בְּעֵסְקֵי חַל, וְאִם כֵּן יִרְצֶה, חַס וְשָׁלוֹם, לְעֵסֵק רַק בְּזֶה, דִּהְיִנוּ בְּעֵסְקֵי חַל, מֵאַחַר שֶׁהוּא יוֹדֵעַ הַרְמִיזִים שֵׁישׁ בָּהֶם, וְיְכוּל לְהַתְקַרֵּב לְעִבּוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ עַל יְדֵם. אֲבָל בְּאֵמַת אֵינּוּ כֵּן, כִּי אֲסוּר לְהַרְבוֹת בְּעֵסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, אִפְלוּ לְמִי שִׁיּוֹדֵעַ וּמִבִּין הַרְמִיזִים הַנִּלְ, מַחְמַת שְׁנֵי הַטַּעְמִים הַנִּלְ: א', מַחְמַת שֶׁזֹּאת הָעֲבוּדָה בְּעֵסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא מְקוּם מְסֻכָּן מְאֹד וְכוּ' כַּנִּלְ; וְהַב', מַחְמַת שֵׁישׁ קְדוּשָׁה וְעֲבוּדָה גְּבוּהָה מְזוֹ, דִּהְיִנוּ קְדוּשַׁת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת. וְעַל כֵּן אִפְלוּ מִי שִׁיּוֹדֵעַ הַרְמִיזִים הַנִּלְ, הוּא צָרִיךְ הַסְתַּפְּקוֹת, לְהַסְתַּפֵּק מִזֶּה הָעוֹלָם בְּהַכְרַחִיּוֹת לְבַר כַּנִּלְ. וְהַסְתַּפְּקוֹת הוּא בְּחִינַת "עוֹטָה אוֹר כְּשֶׁלְמָה", הֵינּוּ בְּחִינַת אוֹר מְלֹא. כִּי הַרְשָׁעִים שָׂאִין לָהֶם הַסְתַּפְּקוֹת, בְּבִחִינַת (משלי יג) "וּבִטָּן רְשָׁעִים תִּחְסֹר", אֲצִלָּם מְאֹרֶת חֹסֵר (רש"י בראשית א, יד). בְּבִחִינַת (משלי ג) "מְאֹרֶת ה'

* כִּי הַרְגְּלֵי הֵם בְּחִינַת נֶצַח וְהוֹד, שֶׁהֵם בְּחִינַת הוֹד וְהִדָּר. וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּסֵבֵא הַנִּלְ וְהוֹד מִשְׁפָּטִים צַח, "הוֹד וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ", אֵלֶיךָ תִּרְי כְּדֵי עֲרֻבוֹת וְכוּ' עֵינֵי שָׁם. שֶׁהֵם בְּחִינַת נֶצַח וְהוֹד בְּחִינַת רַגְלֵי כִּיְדוּעַ.

בבית רשע". אבל בצדיקים שיש להם ההסתפקות, בבחינת: "צדיק אכל לשבע נפשו" (שם יג), אצלם הוא אור מלא, בבחינת (בראשית א) "וירא אלקים את האור כי טוב", אין טוב אלא צדיק, שנאמר (ישעיה ג): "אמרו צדיק כי טוב" (יומא לח ע"ב): ואפלו מזה ההסתפקות גופה, צריך להפריש ממנו לצדקה. וזה בחינת: "נוטה שמים פריעה" (עיין תיקון ה). כי ארון הברית, שהוא בחינת עני, היא תחת היריעה, והיריעה משפיע לארון הברית, וזה בחינת צדקה פרוש, כי על-ידי צדקה משפיע הנותן להמקבל, על-ידי-זה נעשה יחוד צדיק וכנסת ישראל, שבחינת צדיק משפיע לכנסת ישראל, שזה בחינת השפעת היריעה לארון הברית, בחינת: "נוטה שמים פריעה" כנ"ל.

והמון עם, שאין להם זה השכל להעמיק בכל זה, להבין הרמזים כנ"ל. נעשה אצלם כל זה ממילא, על-ידי שנה, וציצית, ותפלין, ותורה, ותפלה, ומשא ומתן. כי השנה, היא בחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי בכלליות כנ"ל, בחינת "ה' אלקי" הנ"ל. כי בשעת שנה, הנשמה עולה לעלמא דאתי (עיין זוהר לך לך פג ע"ב). וציצית ותפלין, הם בחינת: "גדלת מאד", כי תפלין, הם בחינת הגדלת השכל הנ"ל (כי תפלין, הם בחינת המחין פידוע, הינו בחינת הגדלת השכל להבין כל הרמזים שמרמזו לו השם יתברך בכל יום כנ"ל). וציצית, הוא בחינת הצמצום הנ"ל, שהוא בחינת "מאד" הנ"ל. כי תכלת פרסיא דדינא (כמו שכתוב בזוהר שלח לך קעה), שהוא בחינת צמצום. ועל כן ציצית קודם לתפלין, בבחינת (שיר השירים ב): "שמאלו תחת לראשי", ואחר-כך: "וימינו תחבקני" (כי שמאל הוא בחינת דין, בחינת צמצום, שהוא בחינת ציצית כנ"ל. וימין הוא בחינת מחין, בחינת תפלין כנ"ל). ותורה, הוא בחינת ההסתפקות הנ"ל, כי התורה היא בחינת עץ החיים דמזון לכלא ביה (עיין זוהר בראשית כו ע"א), הינו שיש לכל אחד די ספוקו ממנה, נמצא שהיא בחינת הסתפקות. וגם בלמוד התורה בעצמה, יש בחינת הסתפקות, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (אבות ב) 'לא עליה המלאכה לגמור'. ועל כן, למוד התורה הוא בחינת ההסתפקות הנ"ל. ואפלו ההמון שאינם יכולים ללמוד, הם מקימין עסק התורה במה שקורין קריאת-שמע, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מנחות צט ע"ב). ותפלה, הוא בחינת: "הוד והדר" הנ"ל, כי תפלה היא חיי שעה (כמו שאמרו חכמינו ז"ל שכת י ע"א), הינו בחינת: "הארץ הים רגלי" הנ"ל, הינו בחינת רגלי הקדשה המלבשין בזה העולם כנ"ל. ומשא ומתן, היא בחינת: "נוטה שמים פריעה" הנ"ל, הינו בחינת יחוד צדיק וכנסת ישראל הנ"ל. כי צדיק וכנסת ישראל, הם בחינת משא ומתן. הצדיק נקרא משא, כי הוא נושא את העולם, "כאשר ישא האומן את היונק" (במדבר יא), והוא נושא כל הברכות, כמו שכתוב (משלי י): "וברכות לראש צדיק", כמו שכתוב (תהלים כד): "ישא ברכה מאת ה'", והוא נושא הטפה זרעיית של כל הנשמות, בבחינת (שם קכו): "נושא משך הזרע", ומשפיע לכנסת ישראל, והיא נותנת לכל העולם. ועל שם זה נקראת כנסת ישראל

מתן, על שם (משלי לא): "ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה". ויחוד של צדיק וכנסת ישראל נעשה על ידי משא ומתן, כי כל דבר שבְּעוֹלָם, יש בו ניצוצות הקדשה שנפלו בשעת שבירה, ושבירה, הוא בחינת אותיות שנשברו ונפלו לכל דבר ודבר מזה העולם, וכל דבר יש לו שעה (עיין אבות ד), וצריך לבוא בשעה זו לאדם זה, שהוא משרש אחר עם אותן הניצוצות שיש בזה הדבר. וכשמגיע זה הדבר לאדם זה, והוא מקבל חיות מזה הדבר, הינו מהאותיות הנשברים שיש שם, על-ידי-זה נכללין האותיות הנשברים בזה האדם, בחיות שלו, ונעשה מהם קומה שלמה, ומתפשט בחיות של כל הגוף, ועל-ידי-זה נשלמין האותיות, ויש להם שלמות. וצריך לשהות הדבר אצל זה האדם להשתמש בו, עד שנפסקין האותיות והניצוצות השיכין לשרשו. ואחר-כך יוצא מרשותו לאדם אחר, שהגיע העת שיהיה עליה להאותיות הנשברים, שהם משרש אחר עם האדם האחר, ועל-פן יוצא לרשותו. ולפעמים חוזר הדבר ובא לאותו האדם שהיה שלו מתחלה, כי מחמת שלא היה לו אז חלקי נפש רוח נשמה אלו, לא היה יכול אז להשלים האותיות אלו, עד עתה שהגיעו לו אלו חלקי נפש-רוח-נשמה, שעל ידם יכול להשלים אלו האותיות הנשברים, ובין כך, הכרח לשהות אצל אחר. וכשמשלים האותיות אלו, נתוסף לו הארה בנפש-רוח-נשמה שלו, מחמת הארות אותיות אלו שהגיעו אליו ונשלמו אצלו, ועל-ידי הארה זו, מאיר בשרש נפש-רוח-נשמה שלו, שהוא בצדיק וכנסת ישראל, שהם שרשי כל הנשמות כנ"ל. ועל-ידי ההתנוצצות הזאת, נתיחד צדיק וכנסת-ישראל, הנקראים משא ומתן כנ"ל. ועל שם זה נקרא מקח וממכר, וכל הדברים, וכל הלמוד, משא ומתן. כי על ידם נתיחד צדיק וכנסת ישראל, הנקראים משא ומתן כנ"ל.

והו וכדי לשמר הזכרון הנ"ל, צריך לשמר את עצמו שלא יפל לבחינת רע עין, לבחינת מיתת הלב. כי עקר הזכרון תולה בעין, בבחינת (שמות יג): "ולזכרון בין עיניך". כי השכחה בא על-ידי רע עין, על-ידי מיתת הלב, בבחינת (תהלים לא) "נשכחתי כמת מלב". כי רע עין ומיתת הלב הם בחינה אחת, כי שוריןא דעינא בלבא תליא (כמו שאמרו רבותינו ז"ל, עבודה זרה כח ע"ב). ועל פן נבל שהיה רע עין, נאמר בו (שמואל א כה): "וימת לבו בקרבו". ומיתת הלב, היא בחינת שבירי לוחות לב, הוא בחינת לוחות. בבחינת (משלי ג): "כתבם על לוח לבך". ושכחה היא על-ידי שבירי לוחות, כמאמר חכמינו, זכרונם לברכה, (עירובין נד ע"א) 'אלמלא לא נשתברו לוחות הראשונות לא היתה שכחה בעולם'. נמצא שעקר השכחה, היא על-ידי רע עין, שהוא בחינת מיתת הלב, שהיא בחינת שבירי לוחות, שמשם עקר השכחה כנ"ל. ואבשלום שהיה עינו רעה במלכות אביו, על-ידי-זה נאמר בו מיתת הלב, שנאמר (שמואל ב יח): "ויקח שלשה שבטים ויתקעם בלב אבשלום". ועל פן לא הניח בן זכר (שם, ועיין סוטה יא), כי פגם בזכרון, על-ידי רע עין כנ"ל. ודוד המלך, עליו השלום, ברח אז ממלכותו מפני אבשלום, וקלל אותו שמעי בן גרא,

ואמר (שם טז): "אולי יראה ה' בעיניי", "בעיניי" דיקא, כי מי שרואה שנופל לרע עין, אם אינו מרגיש בעצמו שיוכל לעמד בזה להנצל ממנו, צריך לברח ממנו. אבל מי שיכול לתקן, אזי צריך לתקן. וצריך לראות מהות בחינת הרע עין, כדי לידע השרש שצריך לתקן על ידו, כי יש כמה בחינות רע עין. וכשנופל לרע עין של התנשאות, שעינו צרה בהתנשאות של חברו, צריך להכניע בהשרש של ההתנשאות, הינו בשרש המלכות, שהוא בחינת משיח, והוא שרש המלכות, בבחינת (שמואל א ב): "ויתן עז למלכו וידם קרן משיחו", והוא בחינת טוב עין, בבחינת (שם טז): "יפה עינים וטוב ראי", הנאמר בדוד, שהוא משיח.

וזה שאמר אבא שאול, 'קובר מתים הייתי'. * כי אבא שאול השתדל לתקן תמיד את הרע עין, הנקרא מיתה כנ"ל. 'פעם אחת נפתחה מערה מתחתתי, מערה, הינו בחינת דבקות, בחינת: "כמעט איש וליות" (מלכים א ז). מתחתתי, הינו בחינת אמת. בבחינת (תהלים פה): "אמת מארץ תצמח". כי "טוב עין הוא יברך" (משלי כב), והברכות הם בחינת אמת, כמו שכתוב (ישעיה סה): "המתברך בארץ יתברך באלקי אמן". וזה שאמר אבא שאול, שעל ידי האמת שלו, נפתחה לו דבקות. ועמדתי בגלגל עינו של מת עד חטמי, הינו מחמת הדבקות, העמדתי עצמי בסכנה לכנס בגלגל עינו של מת, הינו ברע עין. עד שהצרכתי להשתמש בבחינת משיח, כדי להכניע את הרע עין. וזה עד חטמי, שהוא בחינת: "רוח אפינו משיח ה'" (איכה ד). וכשחזרתי לאחורי, אמרו לי עינו של אבשלום היתה, הינו שאבשלום נפל לבחינת הרע עין הזה. וזה כשחזרתי לאחורי, הינו אחר התקון, שחזרתי בחינת משיח למקומו, לבחינת אחורי, כי שם שרש המלך המשיח, בבחינת (שיר השירים ז): "מלך אסור ברהטים", 'ברהיטי מחין' (תיקון ו, דף כא). "אסור", הינו בחינת קשר של תפלין, שהיא בחינת אחורי, כמאמר חכמינו, וזכרונם לברכה (ברכות ז ע"א): "וראית את אחורי", זה קשר של תפלין. וזה (שמואל א כה): "והיתה גפש אדוני צרורה בצרור החיים", הנאמר בדוד, הינו קשר של תפלין (עיין זוהר לך לך פט ע"ב). כי תפלין הם בחינת חיים, כמאמר חכמינו וזכרונם לברכה (מנחות מד ע"א) 'כל המניח תפלין זוכה לחיים', שנאמר: "ה' עליהם יחיו". ועל כן לא אמרו לו שעינו של אבשלום היתה, עד שחזר לאחוריו. כי אלו היה יודע מקדם מזה, אפשר לא היה מסכן עצמו כל-כך לפגוע ברע עין כזה, כי הוא סכנה גדולה.

והו וצריך לשמר את העין מכח המדמה. ואפלו מי שהוא טוב עין, צריך לשמר מזה. כמו שאנו רואים, כי אפלו מי שיש לו ראייה יפה, יכול לטעות, על-ידי שרואה מרחוק, ונדמה לו להפך מן האמת. על כן צריך שמירה יתרה לזה. והכח המדמה בא על-ידי לשון הרע, כי כח המדמה הוא כח הבהמיות, כי גם בהמה יש לה זה הכח המדמה. והמוציא דבה הוא נופל לבהמיות, ועל כן נתגבר עליו כח

* לשון הגמרא (נדה כז ע"ב): 'תנאי: אבא שאול אומר, קובר מתים הייתי. פעם אחת נפתחה מערה מתחתתי, ועמדתי בגלגל עינו של מת, עד חטמי. כשחזרתי לאחורי, אמרו עין של אבשלום היתה'.

המדרמה, שהוא כח הבהמיות. פי "מוציא דבה הוא פסיל" (משלי י), וכשהדעת נסתלק ממנו, נופל מאהבת השם יתברך, ונופל לאהבת הבהמיות. בבחינת (הושע ד): "פי אתה הדעת מאסת, ואמאסף מכהן לי". כהן, הינו בחינת (ישעיה מא): "אברהם אובהי". בחינת (תהלים קי): "אתה כהן", בחינת: "וקמץ הכהן" (ויקרא ה) (עיינ בהקדמת התיקונים ובתיקון יט ובתיקון ע). ואז מתגבר עליו כח המדרמה, שהוא כח הבהמיות. בבחינת (שם בהושע): "נדמו עמי מבלי הדעת", "נדמו", הינו כח המדרמה.

ו) וזה הכח המדרמה, הוא מבקש תמיד כלי לשכן שם, ועל-כן הוא מחזיר תמיד לשרות על-פי שונה הלכות. ועל-כן אם הם מחדשים דבר בתורה, הוא חדוש נאה ומתקבל (בלשון אשכנז: 'גליד'). פי הוא בא מכח המדרמה, שהוא מדרמה מלתא למלתא, אך שהרע שבו הוא יותר מהטוב. ואלו החדושים מזיקים לפרנסה, פי על-ידי חדושי תורה נבראים שמים וארץ, כמו שכתוב (ישעיה נא): "ולאמר לציון עמי אתה", 'אל תקרי עמי אלא עמי, מה אנא עבדי שמיא וארעא במלוליי וכו' (כמו שכתוב בזוהר בהקדמה דף ה, ובתיקוני זוהר דף קיח). ועל-ידי-זה באים כל ההשפעות והברכות לעולם, כמו שכתוב (דברים כח): "יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים וכו'". אך כשהחדושים הם על-ידי כח המדרמה, אזי נבראין רקיעין דשוא (כזוהר שם), ועל ידם בא רעב לעולם. ואף שיש בהם גם כן טוב, שהם דברי תורה, שהם בחינת שבע, אך מחמת שהרע יותר מהטוב, על כן הרע גובר, והטוב נתבטל. בבחינת: "ולא נודע פי באו אל קרבנה" (בראשית מא), שמתגבר, חס ושלום, בחינת שבע שני הרעב על בחינת שבע שני השבע, שהוא בחינת התגברות הרע על הטוב, עד שאין נפר הטוב מפני הרע, בבחינת: "ולא נודע" וכו' פנ"ל. ומה שמחזר הכח המדרמה לשרות על-פי שונה הלכות, הוא מפני שהוא נברא בערב-שבת בין השמשות, וקדש עליו היום, ולא נברא לו גוף, כמו שכתוב בזוהר (בראשית דף מז ומח, ובפרשת תרומה דף קנה ע"ב) על פסוק: "אשר ברא אלקים לעשות" (בראשית ב) שמבאר שם, שהקלפות שהם בחינת הכח המדרמה, נבראו בערב-שבת בין השמשות, ובתוך כך קדש עליו היום, ונשארו רוח בלא גוף וכו' עין שם. ועל כן זה הכח המדרמה, שהוא בחינת הקלפות, שהוא רוח בלא גוף, הוא מבקש לעצמו גוף לשרות בו. והולך אצל השוני הלכות, כי הם בוראים הכל בדברי תורתם. על כן הוא הולך ושורה אצלם, כדי שיהיה נברא לו גוף להתלבש בו על ידם.

וזה שכתוב (שם בפרשה הנ"ל) "ועל השנות החלום", הינו מה שהחלום שהוא בחינת כח המדרמה, השתדלותו לשרות על השונה הלכות, "כי נכון הדבר מעם האלהים, וממהר האלהים לעשותו", זה בחינת: "אשר ברא אלקים לעשות" הנ"ל, שהיה נכון הכל ערב שבת בין השמשות, וקדש היום, ומחר אלקים לעשותו בלא גוף, ומחמת זה הוא מחזיר תמיד לשרות על השונה הלכות פנ"ל. וזה, "חלום

פְּרַעַה אַחַד הוּא" (שם), הִינּוּ חֲלוּם פְּרַעַה, שֶׁהוּא בַּחֲיִנַת כַּח הַמְדָּמָה, כַּח בְּטֵל, כְּמוֹ שִׁכְתוּב (שמות ה'): "תִּפְרִיעוּ אֶת הָעַם", הוּא בָּא מֵאַחַד, הִינּוּ מֵאַהֲבָה, וְכִי אַחַד הוּא בַּחֲיִנַת אַהֲבָה כְּמִבְאָר בְּמָקוֹם אַחַר (לעיל סימן ד אות ד), הִינּוּ מֵאַהֲבָה נְפוּלָה כַּנִּל, בַּחֲיִנַת: "נִדְמּוּ עַמִּי מִבְּלֵי הַדַּעַת, כִּי אַתָּה הַדַּעַת מֵאַסֶּת" וְכוּ' כַּנִּל.

נִמְצָא עַל-יַדֵּי הַסְּתַלְקוֹת הַדַּעַת, שֶׁכָּא עַל-יַדֵּי לְשׁוֹן הָרַע, שֶׁהוּא בַּחֲיִנַת: "מוֹצִיא דָבָה הוּא כְּסִיל", דִּהִינּוּ שְׁנִסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ הַדַּעַת, עַל-יַדֵּי-זֶה נוֹפֵל מֵאַהֲבַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לְאַהֲבוֹת הַבְּהֵמִיּוֹת, וְאִז מִתְגַּבֵּר עָלָיו כַּח הַמְדָּמָה, שֶׁהוּא כַּח הַבְּהֵמִיּוֹת, וְעַל-יַדֵּי הַכַּח הַמְדָּמָה, נִפְגָּם הַזְּכוּרִין וְנוֹפֵל לְשִׁכְחָה. וְעַתָּה בּוֹא וְרֵא, מַה טוֹב וּמַה נָּעִים עַתָּה קִשֶׁר כָּל הַמְקַרָּא הַזֶּה, "נִדְמּוּ עַמִּי" וְכוּ' הַנִּל, וְזֶהוּ, "נִדְמּוּ עַמִּי מִבְּלֵי הַדַּעַת", שֶׁעַל יַדֵּי פֶגַם הַדַּעַת, מִתְגַּבֵּר כַּח הַמְדָּמָה כַּנִּל. וְזֶהוּ, "כִּי אַתָּה הַדַּעַת מֵאַסֶּת וְאַמֶּסֶה מִכֶּהֵן לִי", כִּי עַל-יַדֵּי פֶגַם הַדַּעַת, נוֹפֵל מֵאַהֲבוֹת דְּקִדְשָׁה, שֶׁהֵם בַּחֲיִנַת כֶּהֵן כַּנִּל, וְאִז מִתְגַּבֵּר עָלָיו הַכַּח הַמְדָּמָה, בַּחֲיִנַת "נִדְמּוּ עַמִּי" וְכוּ' כַּנִּל. וְזֶהוּ שְׁסִיִּים שֵׁם בְּפִסּוּק זֶה, "וְתִשְׁכַּח תּוֹרַת אֱלֹקִיךָ", וְתִשְׁכַּח וְדַאי, כִּי עַל-יַדֵּי פֶגַם הַדַּעַת, שֶׁעַל-יַדֵּי-זֶה מִתְגַּבֵּר הַכַּח הַמְדָּמָה, עַל-יַדֵּי-זֶה נִפְגָּם הַזְּכוּרִין וְכָא לְשִׁכְחָה כַּנִּל. וְזֶהוּ, "אֲשַׁכַּח בְּנִיָּה גַם אֲנִי", כִּי עַל-יַדֵּי שְׁפוּגִים בַּזְּכוּרִין וְנוֹפֵל לְשִׁכְחָה, עַל-יַדֵּי-זֶה אֵין לוֹ בֶּן זָכָר, כְּמוֹ שְׁמוּכָא לְעֵיל לְעֵנִין אֲבִשְׁלוּם, שֶׁלֹּא זָכָה לְבֶן זָכָר מִחֲמַת זֶה שְׁפִגִּים בַּזְּכוּרִין כַּנִּל, וְזֶהוּ: "אֲשַׁכַּח בְּנִיָּה גַם אֲנִי" כַּנִּל. וְעַל כֵּן גָּזַר פְּרַעַה עַל הַזְּכוּרִים דִּיקָא, כִּי פְּרַעַה הוּא בַּחֲיִנַת הַכַּח הַמְדָּמָה, שֶׁהוּא כַּח בְּטֵל כַּנִּל, שֶׁהוּא מִתְגַּבֵּר עַל הַזְּכוּרִין, שֶׁהוּא בַּחֲיִנַת בֶּן זָכָר כַּנִּל. כִּי כַּח הַמְדָּמָה כְּשֶׁמִּתְגַּבֵּר, חָס וְשָׁלוֹם, הוּא פּוֹגֵם וּמִבְטֵל, חָס וְשָׁלוֹם, אֶת הַזְּכוּרִין כַּנִּל. וְזֶהוּ, (שמות א'): "וַיִּצַו פְּרַעַה וְכוּ' כָּל הַבֵּן הַיְלֹד הַיְאֲרָה תִשְׁלִיכֶהוּ", "הַיְאֲרָה" דִּיקָא, כִּי יְאוּר מִצְרַיִם, זֶה פִּישׁוֹן (כְּמוּבָא בְּפִירוּשׁ רִש"י פִּרְשַׁת בְּרַאשִׁית), הִינּוּ בַּחֲיִנַת 'פִּי שׁוֹנֵה הַלְכוֹת' (וְזֶהוּ בְּרַאשִׁית כו ע"ב וְתִיקוֹן נה), שֶׁשֵּׁם שׁוֹרָה הַכַּח הַמְדָּמָה כַּנִּל. הִינּוּ שְׁרָצָה לְפִגְּם הַזְּכוּרִין, שֶׁהוּא בַּחֲיִנַת בֶּן זָכָר, עַל יַדֵּי הַכַּח הַמְדָּמָה, הַשׁוֹרָה עַל פִּי שׁוֹנֵה הַלְכוֹת כַּנִּל.

וְלִהְכַנִּיעַ הַכַּח הַמְדָּמָה, הוּא עַל-יַדֵּי בַּחֲיִנַת יָד, בַּחֲיִנַת (הוֹשַׁע יב): "בְּיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמָּה". וְיָד, הִינּוּ בַּחֲיִנַת שְׁמִחָה, בַּחֲיִנַת (דְּבָרִים יב): "וְשִׂמְחַתְּם בְּכָל מִשְׁלַח יְדְכֶם". וְזֶה בַּחֲיִנַת כְּלֵי זֶמֶר שְׁמִנְגָנִין בְּיָד, שֶׁעַל-יַדֵּי-זֶה שׁוֹרָה הַנְּכוּאָה עַל הַנְּבִיאִים כְּמוֹ שִׁכְתוּב (מְלָכִים ב ג): "קָחוּ לִי מִנְגִּן" וְכוּ'. כִּי הַכְּלֵי הוּא הַתְּאֲסָפוֹת הָרוּחַ, וְהוּא מְעָרֵב טוֹב וְרַע. כִּי יֵשׁ עֲצָבוֹת רוּחַ, רוּחַ נְכָאָה (עֵינן מִשְׁלֵי טו, יִשְׁעִיה נד וְשֵׁם סג), רוּחַ רָעָה, כְּנִאָמַר בְּשִׁאוּל (שְׁמוּאֵל א טז): "וּבְעַתְתוֹ רוּחַ רָעָה", וְיֵשׁ רוּחַ טוֹבָה, כְּמוֹ שִׁכְתוּב (תְּהִלִּים קמג): "רוּחַ טוֹבָה תִּנְחַנֵּי בְּאַרְץ מִישׁוֹר". וְהוּא בַּחֲיִנַת רוּחַ נְכוּאָה, רוּחַ-הַקִּדְשׁ. אִךְ כְּשֶׁהוּא מְעָרֵב טוֹב וְרַע, אֵינוֹ יָכוֹל לְקַבֵּל נְכוּאוֹת אֲמַת. וְעַל כֵּן כְּתוּב בְּשִׁאוּל (שְׁמוּאֵל א יא): "וַיִּתְנַבֵּא וְכוּ' וַיִּפֹּל עָרֹם", וּפְרַשׁ רִש"י: 'לְשׁוֹן מְשַׁע'. כִּי הָיָה מְעָרֵב בְּרוּחַ שְׁטוֹת, עֲצָבוֹת רוּחַ. וְזֶה שְׁמִנְגָן בְּיַד עַל הַכְּלֵי, הוּא מְקַבֵּץ

ומלקט ביד את הרוח טובה, רוח נבואה, מתוך עצבות רוח. וצריך להיות יודע נגון, שידע לקבץ וללקט ולמצא חלקי הרוח אחת לאחת, כדי לבנות הנגון, הינו השמחה. הינו לבנות הרוח טובה, רוח נבואה, שהוא הפך עצבות רוח. כי צריך לעלות ולירד בידו על הכלי שמנגן, כדי לכוון לבנות השמחה בשלמות. וכשהנביא שומע זה הנגון מהיודע נגון, אזי מקבל ממנו רוח נבואה, שקבץ זה בידו מתוך העצבות רוח. וזה: "ונגן בידו וטוב לך" (שמואל א יט). "וטוב לך" דיקא, שמלקט ומצדף הטוב מתוך הרע. ועקר התקבצות ובנין הרוח נבואה, הוא על-ידי היד. כי שם פקדונות הרוחות, כמו שכתוב (תהלים לא): "בִּידֶךָ אֶפְקֵיד רוּחִי", וכמו שכתוב (איוב יב): "אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נֶפֶשׁ כָּל חַי וְרוּחַ כָּל בֶּשֶׂר אִישׁ". וזה (שם במלכים): "וְהָיָה כִּנְגֹן הַמִּנְגֵן וְתָהִי עָלָיו יַד ה'".

נמצא, על-ידי שמנגן ביד על הכלי זמר, על-ידי-זה מברר הרוח טובה מן הרוח רעה, שזהו בחינת רוח נבואה כנ"ל. וכל זה הוא בחינת הכנעת המדמה, שהוא בחינת הרוח רעה, רוח שטות, שרוצה לפגם ולבלבל את בחינת הרוח טובה, רוח נבואה. והוא נכנע ונתבטל, על-ידי השמחה הפאה על-ידי המנגן ביד כנ"ל. כי עקר התגברות המדמה הוא על-ידי עצבות, כי המדמה הוא בחינת עצבות רוח, רוח נכאה, רוח רעה, שהוא מבלבל את הרוח טובה, רוח נבואה, שהוא בחינת זכרון הנ"ל, בחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי הנ"ל. ועל כן אין יכולין לקבל רוח נבואה, רוח הקדש, כפי-אם על-ידי שמחה, שהוא בחינת מנגן ביד, כמו שכתוב: "וְהָיָה כִּנְגֹן הַמִּנְגֵן וְתָהִי עָלָיו יַד ה'", בחינת: "ונגן בידו וטוב לך" וכו' כנ"ל. וזה המנגן, צריך שיהיה יודע נגון כנ"ל. גם צריך שיהיה הכלי בשלמות, כדי שלא תצא כל הרוח המערב טוב ורע בבת אחת. ועל-כן צריך שיהיה יודע נגון, וגם שיהיה הכלי שמנגנין עליה שלם, כדי שיוכל לברר ולכוון הנגון בשלמות כראוי, שהוא בחינת מה שמברר הרוח טובה, שהוא בחינת שמחה, בחינת רוח נבואה, מן העצבות רוח, שהוא רוח רעה כנ"ל. כי כשאין הכלי שלם, או שאינו יודע נגון, ואינו יודע לעלות ולירד בידו, לברר הרוח טובה מן הרוח רעה, עליו נאמר (משלי כט): "כָּל רוּחוֹ יוֹצֵא כְּסִיל", דהינו שמוציא כל הרוח בבת אחת, ואזי בודאי אין נבנה הנגון. כי עקר נעימת הנגון, נעשה על-ידי ברור הרוח (שהוא האויר שממשם הקול, פידוע לחכמי הנגינה). הינו שעקר בחינת הנגון, הוא על-ידי ברור הרוח טובה מן הרוח רעה. וכשיוצא כל הרוח בבת אחת, יוצא כמו שהוא מערב טוב ורע, ואזי אין נבנה הנגון והשמחה, ואין נכנע המדמה. וזה בחינת (תהלים קמו): "תצא רוחו ישוב לאדמתו", "לאדמתו", הינו בחינת המדמה, הינו כשיוצא כל הרוח, אזי חוזר ושב אל המדמה. כי לא נכנע המדמה, מאחר שאינו יכול ללקט ולברר הרוח טובה, ויוצא כל הרוח המערב טוב ורע. אבל כשיש לו בחינת יד הנ"ל, המלקט ומברר בחינת הרוח טובה מן הרוח רעה. אזי מכניע המדמה, בבחינת: "וכיד הנביאים אדמה" כנ"ל. כי עקר בחינת הנבואה, הוא מבחינת היד

הנ"ל, שמברר הרוח טובה מן הרוח רעה, ועל-ידי-זה מכניע המדמה, שהוא בחינת רוח רעה המערב ברוח טובה כנ"ל. וזה שכתוב (משלי ל): "מי עלה שמים וירד, מי אסף רוח בחפניו, מי צרר מים בשמלה, מי הקים כל אפסי ארץ". "מי עלה שמים וירד", זה בחינת המנגן, כי זה המנגן, הוא עולה וירד בנגינה, כי צריך לעלות ולירד במדת הנימין, כפי משקל השיר, כדי לקבץ הרוח. וזה, "מי אסף רוח בחפניו", בחפניו ממש, שהם הידים, כי שם שרש הרוח כנ"ל. שעקר בחינת הרוח הוא בידי, ששם פקדונות הרוחות כנ"ל. וזה, "מי צרר מים בשמלה", מים, בחינת לב כמו שכתוב (איכה ב): "שפכי כמים לבך", הינו שעל-ידי-זה שמלקט הרוח, הוא צורר מים בשמלה, ששומר הלב שלא ישלט עליו המדמה. וזה מי הקים כל אפסי ארץ, שעל-ידי-זה הוא מקים בחינת רגלין המלבש בזה העולם. "אפסי", בחינת רגלין, כמו שכתוב (יחזקאל מז): "ויעברני מי אפסים", כי על-ידי נגון ביד הנ"ל, על-ידי-זה נכנע המדמה. ואזי זוכה לזכרון הנ"ל, שהוא בחינת מה שיודע להבין כל הרמזים שיש בכל דבר שבפעולם, שהם בחינת חיות אלקות, בחינת רגלי הקדשה, המלבשים בכל הדברים שבפעולם כנ"ל. וזהו: "מי הקים כל אפסי ארץ", שמעלה ומקים בחינת רגלי הקדשה המלבשין בזה העולם כנ"ל.

וזהו, "ויהי מקץ שנתים ימים", שנתים ימים, הוא בחינת מוציאי דבה, הנאמר בהם (במדבר יד): "יום לשנה יום לשנה". שעל ידם נתקלקל ונפגם בחינת אהבה דקדשה, שהוא בחינת: "וקמץ הכהן" כנ"ל. וזה מקץ, שהוא בחינת פגם הקמץ. ופרעה חלם, הינו הכח המדמה כנ"ל. והנה עמד על היאר. היאר, זה פישון, הינו בחינת פי שונה הלכות, שמתגבר עליהם הכח המדמה כנ"ל. והנה מן היאר וכו', הינו שעל ידם בא שבע שני שבע ושבע שני רעב, הינו טוב ורע כנ"ל. והרע מתרבה וגובר על הטוב, בבחינת: "ולא נודע כי באו אל קרפנה". ותקונו הוא יוסף, בבחינת (בראשית ל): "אסף אלקים את חרפתי", שהוא ממתיק את הרע, שהוא בחינת הרעב, בבחינת (יחזקאל לו): "אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים". והוא בחינת: "אסף רוח" וכו', בחינת (בראשית מא): "איש אשר רוח אלקים בו". וזה שנאמר בו, (שם מו): "ויוסף ישית ידו על עיניו", שעל-ידי היר, נשמר העין מכח המדמה כנ"ל: עין בסבא (משפטים צח ע"א) מה שדרש על פסוק: "ה' אלקי גדלת מאד" וכו'.

וזה בחינת (תהלים עז): "אזכרה נגינתי בלילה עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי". בלילה, שאז הוא פקדונות הרוחות, בחינת: "בידה אפקיד רוחי" הנ"ל, אזי הזמן לקבץ הרוח טובה מתוך הרוח רעה. הינו שאז עקר הזמן של ההתבודדות, להתבודד בינו לבין קונו, ולפרש שיחתו לפני השם יתברך, לשוח עם לבבו, ולחפש הרוח טובה, דהינו הנקודות טובות שיש בו עדין, לבררם מתוך הרוח רעה, שזהו בחינת נגון הנ"ל, שעל-ידי-זה נשמר הזכרון כנ"ל, דהינו שעל-ידי-זה זוכה לזכר תכליתו האחרון לעולם הבא, ולחשב תמיד על סופו ולאדבקא מחשבתה

בְּעֶלְמָא דְאִתִּי תְּמִיד, שְׁפַל זֶה הוּא בְּחִינַת זְכוּרֹן כְּנִ"ל. וְזֵהוּ: "אֶזְכְּרָה נְגִינְתִי בְּלִילָה, עִם לְבָבִי אֲשִׁיחָה, וַיִּחַפֵּשׂ רוּחִי". אִם תִּדְרֹק בְּמִקְרָא הַזֶּה, תִּמְצָא שְׁבָכֵל הַמְּלוֹת הָאֵלֶּה בְּכֻלָּם מְבֹאָר כֹּל עֲנִין הַנִּ"ל. "אֶזְכְּרָה", זֶה בְּחִינַת הַזְכוּרֹן הַנִּ"ל, שְׁצָרִיכִין לְזַכֵּר תְּמִיד בְּעֶלְמָא דְאִתִּי. וְזֵה בְּחִינַת "נְגִינְתִי", דְּהֵינּוּ בְּחִינַת הַנְּגוּן הַנִּ"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת בְּרוּר הַטּוֹב מִן הָרַע כְּנִ"ל. כִּי עַל-יְדֵי בְּחִינַת נְגוּן וְשִׂמְחָה, יְכוּלִין לְזַכֵּר עֲצֻמוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא. כִּי שְׂמִירַת הַזְכוּרֹן הוּא, עַל-יְדֵי נְגוּן בֵּיד, שֶׁהוּא בְּחִינַת שִׂמְחָה כְּנִ"ל. וְזֵהוּ "בְּלִילָה", כִּי עֵקֶר בְּרוּר הָרוּחַ טוֹבָה הוּא בְּלִילָה, שְׂאֵז הוּא פְּקֻדוֹנוֹת הָרוּחוֹת כְּנִ"ל. וְזֵהוּ: "עִם לְבָבִי אֲשִׁיחָה". כִּי עַל-יְדֵי בְּחִינַת נְגוּן וְשִׂמְחָה הַנִּ"ל, עַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁמַר הַלֵּב מִכַּח הַמְּדַמָּה כְּנִ"ל. וְאֵז יְכוּל לְשַׁפֵּךְ לְבוֹ כַּמִּים לְפָנָי ה', שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת: "מִי צָרַר מִים בְּשִׂמְלָה" הַנִּ"ל, בְּבְחִינַת: "שִׁפְכִי כַּמִּים לְבָךְ נִכַח פָּנָי ה'". וְזֵהוּ, "עִם לְבָבִי אֲשִׁיחָה וַיִּחַפֵּשׂ רוּחִי". שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נִתְעוֹרְרִין לְשׁוּחַ עִם לְבָבוֹ מִתְּכֻלִּיתוֹ הַנְּצָחִי לְעוֹלָם הַבָּא, וְלַחֲפֹשׂ וּלְבַקֵּשׁ לְמִצָּא הַנְּקֻדוֹת טוֹבוֹת, בְּחִינַת הָרוּחַ טוֹבָה שְׁבִקְרָבוֹ, כְּדִי לָשׁוּב לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי-זֶה. כִּי עֵקֶר הַתְּשׁוּבָה הוּא, לְהַכְנִיעַ הָרוּחַ רָעָה, וּלְבָרַר הָרוּחַ טוֹבָה כִּידוּעַ.

וְזֵה בְּחִינַת קִימָה בְּחֻצוֹת לֵילָה, כִּי כְּנֹר הִיָּה תְּלוּי לְמַעְלָה מִמַּטָּתוֹ שֶׁל דָּוִד, וְכִיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ חֻצוֹת לֵילָה הִיָּה מְנַגֵּן מְאֹלָיו (כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּרִכּוֹת ג ע"ב). הֵינּוּ שְׁבִיחֹת לֵילָה אֵז נִתְעוֹרְרַת בְּחִינּוֹת הַנְּגוּן דְּקֻדְשָׁה הַנִּמְשָׁךְ מִכְּנֹר שֶׁל דָּוִד, שֶׁהוּא בְּחִינַת בְּרוּר הָרוּחַ טוֹבָה וְכוּ' כְּנִ"ל. וְעַל-כֵּן אֵז הַזְּמַן לְהַתְּגַבֵּר בְּעִבּוֹדַת הַשֵּׁם, לְקוּם אֵז לְעַסֵּק בְּעִבּוֹדַת הַשֵּׁם, לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי אֵז עֵקֶר הַבְּרוּר עַל-יְדֵי בְּחִינַת נְגוּן בְּכָלִי הַנִּ"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּנֹר שֶׁל דָּוִד שֶׁמְנַגֵּן אֵז כְּנִ"ל. וְהֵבֵן הֵיטֵב דְּבָרִים אֵלוֹ לְמַעֲשָׂה.

זֹאת הַתּוֹרָה נֶאֱמָרָה בְּשִׁבְתַּת חֲנֻכָּה. וְאַחַר שֶׁאִמְרַת הַתּוֹרָה הַזֹּאת אָמַר: אֲנִי אֶמְרָתִי עִתָּה, אֵיךְ מְדַלִּיקִין נֵר חֲנֻכָּה, בְּחִינַת: 'לְאִמְשָׁכָא מְשַׁח רַבּוֹת קֻדְשָׁא וְלְאִדְלָקָא בּוֹצִינָא' (זוֹהַר בְּרַאשִׁית לֵא, וִיקְרָא ז, שְׁמִינִי לז, אִמּוֹר פַּח וְקַד, בַּהֲעֵלוֹתְךָ קַנְד), "שְׁמֹן מְשַׁחַת קֻדְשׁ" (שְׁמוֹת ל), שֶׁהוּא הַדְּעַת כִּידוּעַ. הֵינּוּ בְּחִינַת הַגְּדֻלַּת הַדְּעַת הַנִּ"ל שֶׁהוּא בְּחִינַת זְכוּרֹן הַנִּ"ל, וְלֹא בְּאֵר יוֹתֵר.

(שִׁיר לְעִיל)

"מִי אֶסְפֵּה רוּחַ בְּחֻפְנָיו מִי צָרַר מִים בְּשִׂמְלָה" וְכוּ' כְּנִ"ל. וְזֵהוּ (תְּהִלִּים קמז): "יֵשֵׁב רוּחוֹ יִזְלוּ מִים", עַל-יְדֵי יֵשֵׁב רוּחוֹ, שְׂמֵלֶקֶט וּמְאֶסְפֵּה הָרוּחַ בִּידוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה יִזְלוּ מִים. בְּחִינַת מִי צָרַר מִים, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַלֵּב, בְּחִינַת: "שִׁפְכִי כַּמִּים לְבָךְ" כְּנִ"ל, עֵין שָׁם.

כָּלֵל הָעֲנִין, הוּא מֵה שֶׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְכַרְכָּה (פְּסָחִים סו ע"א, נִדָּה יט ע"ב) 'אֵין אָדָם דִּין גְּזֵרָה שׁוּה מַעֲצָמוֹ'. כִּי יְכוּל לְהִיּוֹת שֶׁהוּא דִּין גְּזֵרָה שׁוּה מַעֲצָמוֹ, וְהוּא מִכַּח הַמְּדַמָּה. שְׂמֵדַמָּה מְלִתָּא לְמִלְתָּא כְּנִ"ל עֵין שָׁם. עַל כֵּן אִסּוּר לְדוֹן גְּזֵרָה שׁוּה, הֵינּוּ לְדַמּוֹת מְלִתָּא לְמִלְתָּא, מַעֲצָמוֹ. אֶלָּא אִם כֵּן קִבְּלָה מְרַבּוֹ, וְרַבּוֹ מְרַבּוֹ, עַד מִשָּׁה רַבּוֹ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, מִפִּי הַגְּבוּרָה, כְּדִי לְהַנְּצִל מִכַּח הַמְּדַמָּה, וְהֵבֵן.

U

הַאֲדָרָא רַבָּא קָדִישָׁא (נשא קכח).

'פֶּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר: "עַתָּה לַעֲשׂוֹת לָהּ". אַמַּאי "עַתָּה לַעֲשׂוֹת לָהּ", מִשּׁוֹם
 "דִּהְפְּרוּ תוֹרַתְךָ". מַאי "הִפְּרוּ תוֹרַתְךָ", תּוֹרָה דְלַעֲלָא דְאִיהִי מִתְבַּטְּלָא אִי לֹא
 יִתְעַבֵּד בְּתַקּוּנֵי דָא, וְלַעֲתִיק יוֹמִין אֲתָמַר. כְּתִיב: "אֲשֶׁרֶךְ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹךָ",
 וְכְתִיב: "מִי כְמוֹךָ בְּאֵלִים ה'". קָרָא לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַה, אוֹתְבָה קָמָה, וּלְרַבִּי אַבָּא
 מִסְטָרָא אַחְרָא, וְאָמַר: אֲנִן כְּלָלָא דְכָלָא. עַד כָּאֵן אֲתַתְּקֵנוּ קִימִין. אֲשֶׁתִּיקוּ, שְׁמַעוּ
 קָלָא, וְאֲרַכְבְּתוּן דָּא לְדָא נְקִשָּׁן. מַאי קָלָא, קָלָא דְכְנוּפִיא עֲלָא דְמִתְכַּנְפִּי'.

ואו דע שיש שבילי התורה, שיש בהם התבוננות גדול מאד. שאי אפשר לבוא
 להתבוננות הזאת, כי אם על ידי עשירות. כמו שבפשטי אוריתא 'אם אין קמח
 אין תורה' (אבות ג), וצריך שיהיה לו על כל פנים פרנסה. כמו כן להתבוננות
 הזאת, שהוא גדול מאד, צריך שיהיה לו עשירות גדול מאד. שיהיה לו הון רב,
 ולא תחסר כל בה. כי צריך כל הון דעלמא, להתבוננות הזאת. ובני יששכר
 שהיה להם זאת ההתבוננות, בבחינת (דברי הימים א יב): "ומבני יששכר יודעי
 בינה", לא זכו לזה, כי אם על ידי עשירות, בבחינת (בראשית מט): "יששכר חמור
 גרם", ותרגומו: 'עתיר בנכסין'. ועל כן משה וכל הנביאים היה להם עשירות
 גדול מאד, כדי לבוא על ידו להתבוננות הזאת. ומחמת שיש בהתורה
 התבוננות הזאת, על כן נקראת התורה הון (עיין עירובין נד ע"ב). וכן כל מי
 שעבר דרך ידם התורה, היה להם עשירות גדול מאד. דהינו משה רבנו שהביא
 התורה לישראל, היה עשיר גדול כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (עיין
 נדרים לח ע"א). וכן רבי, שסדר וחתם המשניות, וכן רב אשי שהיה חתימת
 התלמוד, וסדר את כל התלמוד, שגם כן היו עשירים גדולים מאד כמו שאמרו
 רבותינו, זכרונם לברכה (גטין נט ע"א ועיין בבא מציעא פה ע"א). כי מחמת שתקנו
 וסדרו את כל התורה שבעל פה, ועבר דרך ידם התורה, על כן היו גם כן
 עשירים כנ"ל, כי צריך עשירות גדול להתבוננות הנ"ל. וזה בבחינת (שמות לד):
 "פסל לה", ודרשו רבותינו, זכרונם לברכה (נדרים לח ע"א, ירושלמי שקלים פ"ה
 ה"ב): 'הפסלת יהיו שלה' וכו'. כי כמו שבפשטי התורה, קדם שמחדשין איזה
 פשט, צריך לומר מקדם הקדמות, ואחר כך משליכין ההקדמות, ובאים אל
 המכון. כי העקר הוא המכון, וכל הדברים וההקדמות שמקדם, הם בבחינת
 פסלת, שננסרין ונפסלין סביב המכון, כמו כן בהתבוננות התורה, צריך לילה
 מקדם, ולסבב בכמה סבובים, עד שבאים אל המכון, והעקר הוא המכון. וכל
 אלו הסבובים, הם בבחינת פסלת, והם בבחינת עשירות, שעל ידו באים אל
 ההתבוננות. וזה בבחינת: "פסל לה" – 'הפסלת יהיה שלה', משם נתעשר משה.
 כי זה הפסלת של לוחות, הם בבחינת הסבובים, שננסרין ונפסלין סביב
 ההתבוננות. והם בבחינת עשירות כנ"ל, שעל ידו באים אל ההתבוננות כנ"ל.

וזה אותיות 'ממון', ראשי-תבות מ'שם נ'תעשר מ'שה, והי"ו הוא בחינת הלוחות, שמשם נתעשר מ'שה, כי הלוחות ארפן ו' ורחפן ו' וכו' כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בבא בתרא יד ע"א).

וב' ולבוא לעשירות הזאת, הוא על ידי בחינת תקוני עתיק. בחינת אריכות ימים, בחינת זקן. כי צריך אריכות ימים, כדי לקבל בתוכו את העשירות של ההתבוננות. ואריכות ימים, הינו שצריך שיראה להאריך ולהגדיל ימיו. כי כל יום ויום ממקום שמתחיל אצל כל אחד, בודאי בתחלה הוא קצר. הינו שבתחלת היום, קשה עליו מאד העבודה שצריך לעשות באותו היום, כגון להתפלל וללמד וכיוצא. ועל פן היום בתחלתו הוא קצר, כי צריך להתחיל מעט מעט, ואחר-כך מתרחב והולך בעבודתו. וצריך האדם לראות להגדילה ולהרחיבה ולהאריך כל שעה ושעה שבא אחר כך, להגדיל ולהרחיב בתוספות קדשה. וכן כשבא יום השני, יהיה הולך ומתרחב בתוספות קדשה יתרה. וכן בכל פעם ופעם יהיו ימיו מתרחבין בתוספות קדשה, וזה בחינת אריכות ימים. ואברהם שזכה לבחינת זקן בחינת אריכות ימים על-ידי-זה זכה לעשירות בחינת (בראשית כד): "ואברהם זקן בא בימים וה' ברוך את אברהם בכל". וזה בחינת (תהלים קיט): "מזקנים אתבונן", שעל ידי בחינת זקן הנ"ל בא להתבוננות, שהוא בא על ידי עשירות, שנמשך לתוך אריכות ימים, שהוא בחינת זקן כנ"ל.

ג' ובחינת זקן, דהינו להרחיב ולהאריך ימיו בתוספות קדשה בכל פעם כנ"ל. הוא על ידי יראה, שהיראה מביאה תוספות קדשה בכל יום ויום. שעל-ידי-זה נתארכין ונתרחבין הימים, בבחינת (משלי י) "יראת ה' תוסיף ימים". וזה בחינת (ישעיה לג): "יראת ה' היא אוצרו", בחינת (ברכות סא ע"א): 'עשאה כאוצר', שהוא קצר מלמעלה ורחב מלמטה. כי התחלת הימים הם קצרים, ואחר-כך מתרחבין והולכין, בתוספות קדשה, על-ידי היראה כנ"ל. נמצא שזוכין על-ידי היראה, לאריכות ימים, שהם בחינת זקן, בחינת תקוני עתיק, שעל-ידי-זה זוכין לעשירות. כי היראה שומרת מההפך של עשירות, דהינו עניות, שבא על ידי בחינת (משלי לא): "שקר החן והבל היפי". כי יש כמה מיני חן של שקר, שעושים בעמידה, ובאכילה, ובדבורו עם אנשים, וכן בשאר דברים, ולכל דבר יש חן אחר מיוחד. וכל אלו החנות של שקר, הם באים על-ידי הבל היפי, בבחינת: "שקר החן והבל היפי". דהינו, מי שאינו נשמר מיפי הנשים, על-ידי-זה יש לו תאוות של אלו החנות של שקר. ויראה הוא הפך מזה, כמו שכתוב: "שקר החן והבל היפי, אשה יראת ה' היא תתהלל". ועל פן אברהם ויצחק, כשבאו למקומות שלא היו שם יראות, ותכף כשרצו לכנס לשם, הרגישו זאת, על-ידי שהתחילו להרגיש לפי ערך גדל קדשתם, לפי הנשים, ועל פן הרגישו שאין שם יראה, ועל פן אסרו על עצמן זונג נשותיהן כפחותו, כמו שכתוב (בראשית כ): "כי אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה" וכו'. ואחר-כך תקן אברהם זאת, והמשיך אריכות ימים, כמו שכתוב (שם כא):

"וַיַּגֵּד אַבְרָהָם בְּאָרְץ פְּלִשְׁתִּים יָמִים רַבִּים", בְּחִינַת: "יִרְאַת ה' תּוֹסִיף יָמִים" כַּנ"ל. וְאַחֲרֵיכֵן קִלְקְלוּ הַפְּלִשְׁתִּים כָּל הַתְּקוּנִים שֶׁתִּקַּן אַבְרָהָם, בְּחִינַת (שם כו): "וְכָל הַבְּאֵרוֹת וְכו' סִתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים". וְעַל כֵּן כָּשָׁבַא יִצְחָק לְשֵׁם, הַצֶּרֶךְ גַּם כֵּן לְאַסֹּר זְוִיגוּ בְּאֲחֻתּוֹ כַּנ"ל. עַד אֲשֶׁר הִמְשִׁיךְ שֵׁם אַרְיִכוֹת יָמִים, שֶׁהִיא בְּחִינַת יִרְאַה, שֶׁמְצַלֶּת מִזֶּה כַּנ"ל. וְאִז הִתְּרָה לוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם): "וַיְהִי כִּי אָרְכוּ לוֹ שֵׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקַף אַבְיִמֶלֶךְ" וְכו'. וְעַל-יְדֵי-זֶה שֶׁהִמְשִׁיךְ אַרְיִכוֹת יָמִים, זָכָה שֵׁם לְעִשְׂרֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם): "וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאָרְץ הַהוּא וַיִּמְצָא בְּשָׁנָה הַהוּא מֵאָה שְׁעָרִים" וְכו' כַּנ"ל. כִּי מִי שֶׁאֵין לוֹ יִרְאַה, וְאֵינוֹ נִשְׁמַר מִבְּחִינַת: "הֶבֶל הַיִּפְי", עַל-יְדֵי-זֶה בָּא לְעִנְיֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי ו): "אַל תַּחְמֹד יַפְיָהּ בְּלִבְכָּהּ, כִּי בְעַד אִשָּׁה זֹנָה עַד כִּפֹּר לָחֵם". כִּי עִשְׂרֹת וְהֶבֶל הַיִּפְי, הֵם שְׁנֵי הַפְּכִים. כִּי עִשְׂרֹת, הוּא מְאֲרִיכוֹת הַנְּשִׁימָה. וַיִּפְי, הוּא מֵהַפְּסֵק הַנְּשִׁימָה. כִּי בְשַׁעַת יְצִיאַת הַטְּפָה זֹרְעִיּוֹת, אֲזִי צְרִיךְ לִהְיוֹת הַפְּסֵק הַנְּשִׁימָה, מִשְׁנֵי טַעְמִים. א' כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְקַרֵּר הַטְּפָה עַל יְדֵי הַנְּשִׁימָה, שֶׁהוּא אֲוִיר הַקֶּר, שֶׁמְקַבֵּל בְּכָל רִגַע מִבְּחוּץ. כִּי צְרִיכָה לְצִיאַת בְּחִימִיּוֹת, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה רְאוּי לְהוֹלֵדָה. וְהַב' כִּי מַחְמַת שְׁעוֹסֵק כַּח הַדּוּחָה לְהוֹצִיא וְלִדְחוֹת הַטְּפָה, עַל כֵּן הוּא בְּהִכְרַח הַפְּסֵק הַנְּשִׁימָה. כִּי הַנְּשִׁימָה הוּא מוֹצִיא רוּחַ וּמְכַנֵּס רוּחַ, וּמַחְמַת שְׁעוֹסֵק כַּח הַדּוּחָה לְדְחוֹת הַטְּפָה, אִי אֶפְשָׁר לְהוֹצִיא הַרוּחַ, וְעַל כֵּן הוּא הַפְּסֵק הַנְּשִׁימָה. וְזֶה הַרוּחַ וְהַהֶבֶל שֶׁנִּכְנָס מִקֶּדֶם וְנִשְׁאַר שֵׁם, הוּא מְתַלְבֵּשׁ בְּהַכַּח הַדּוּחָה, וְעַל יְדֵי יוֹצֵאָה הַטְּפָה לְחוּץ. וְכַפִּי זְכוּת וְצִחוֹת הַהֶבֶל, כֵּן הוֹלֵד מְלַבֵּן וּמְזַרְזֵן. כִּי אִם הַהֶבֶל זָךְ וְנָקִי, אֲזִי הַטְּפָה שִׁיּוֹצֵאֵת שֶׁמְלַבֵּשׁ שֵׁם הַהֶבֶל הַזֶּה, הִיא גַּם כֵּן צַחָה וְנָקִיָּה, וְאֲזִי הוֹלֵד גַּם כֵּן מְלַבֵּן וּמְזַרְזֵן. וְאִם יֵשׁ עֲכִירוֹת בְּתוֹךְ הַהֶבֶל, אֲזִי נִתְעַכֵּר הַטְּפָה גַּם כֵּן. וְזֶה בְּחִינַת (תהלים קמד): "אָדָם לְהֶבֶל דָּמָה", כִּי כַּפִּי הַהֶבֶל, כֵּן הַתְּהוּוֹת הוֹלֵד. וְזֶה בְּחִינַת (שם סב): "אֵף הֶבֶל בְּנֵי אָדָם", כִּי הַהֶבֶל הוּא מְלַבֵּן וּמְזַרְזֵן הוֹלֵד כַּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת: "הֶבֶל הַיִּפְי", כִּי הַיִּפְי הוּא כַּפִּי הַהֶבֶל כַּנ"ל. נִמְצָא שֶׁהֶבֶל הַיִּפְי, הוּא מֵהַפְּסֵק הַנְּשִׁימָה. וְעַל כֵּן מִי שֶׁחוֹמֵד יַפִּי הַנְּשִׁימָה, נִמְצָא שֶׁמְקַבֵּל בְּחִינַת הַפְּסֵק הַנְּשִׁימָה. וְעַל כֵּן הוּא בְּהַפֵּךְ מְעִשְׂרֹת שֶׁהוּא בְּחִינַת אַרְיִכוֹת הַנְּשִׁימָה כִּי כָּל מִינֵי עִשְׂרֹת, דְּהֵינּוּ כָּל מִינֵי דָגוֹ, וְכָל הָאֵילָנוֹת וְעֵשְׂבִים, וְכָל מִינֵי מִתְּכוֹת, הֵם רַק עַל-יְדֵי גְשָׁמִים. וְכֵן כָּל הָאוֹצְרוֹת הֵם עַל-יְדֵי גְשָׁמִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים כח): "יִפְתַּח ה' לָךְ אֶת אוֹצְרוֹ הַטּוֹב לְתַת מִטֵּר אֲרָצְךָ" וְכו'. וְהַגְּשָׁמִים הֵם מִבְּחִינַת הַנְּשִׁימָה, שֶׁמְכַנֵּסִין וּמְקַבְּלִין אֲוִיר מִן הַחוּץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איוב לו): "מִנְשַׁמַּת אֵל יִתֵּן קֶרַח וְרֵחַב מַיִם בְּמוֹצָק". וְזֶה בְּחִינַת (משלי יח): "הוֹן עֲשִׂיר קָרִית עֶזוֹ", הֵינּוּ שֶׁהַעִשְׂרֹת הוּא עַל-יְדֵי בְּחִינַת הַנְּשִׁימָה, שֶׁהוּא אֲוִיר הַקֶּר שֶׁמְקַבְּלִין בְּכָל רִגַע מִן הַחוּץ כַּנ"ל. וְזֶהוּ 'קָרִית עֶזוֹ', בְּחִינַת: "גְּשָׁם מִטְּרוֹת עֶזוֹ" (איוב לו). וְזֶה שֶׁכָּתוּב (ירמיה יד): "הִישׁ בְּהֶבְלֵי הַגּוֹיִם מִגְּשָׁמִים", כִּי 'בְּהֶבְלֵי הַגּוֹיִם', שֶׁהֵם בְּחִינַת הַפְּסֵק הַנְּשִׁימָה, בְּחִינַת "הֶבֶל הַיִּפְי" הַנ"ל, אֵין שֵׁם בְּחִינַת גְּשָׁמִים, כִּי גְשָׁמִים הֵם רַק עַל-יְדֵי הַנְּשִׁימָה כַּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת (משלי יג): "הוֹן מֵהֶבֶל יַמְעֵט", עַל-יְדֵי הֶבֶל הַנ"ל,

נתמעט ההון. וזה בחינת (שם יז): "וקר רוח איש תבונה", על-ידי קר רוח, שהוא רוח הקר של הנשימה, על-ידי זה זוכין להתבוננות הנ"ל, שבא על-ידי עשירות כנ"ל. וזה בחינת (איוב לב): "ונשמת שדי תבינם", כי עקר ההתבוננות על ידי הנשימה, בחינת קר רוח כנ"ל. כי עקר תקון השכל, הוא על-ידי הנשימה. כי עקר השכל שיהיה על תקונו, שיוכל להתבונן, הוא על ידי השמנים שבגוף. כי השכל הוא כמו נר הדולק, כי הוא דולק על ידי השמנים שנמשכין אליו, והם כמו שמן שנמשך אל פתילה הדולקת. וכשאין שמנים בגוף, אין השכל יכול לדלק בהתבוננות. ומזה באים משגעים, על-ידי שנתכבשין לחות הגוף. ועל ידי זה נתקלקל המח, על ידי שאין לו שמנים לדלק. וכל הלחות והשמנים שבגוף, הם על ידי הנשימה. כי 'אלמלא כנפי ראה דנשכין על לבא, הוי לבא אוקד כל גופא' (תיקון יג, דף כז ע"ב). נמצא שעקר קיום שמנונית ולחות שבגוף. הוא על-ידי הנשימה. שמקבלת הראה רוח קר מבחוץ לקרר הלב, ועל-ידי-זה קיום השכל שיוכל לדלק בהתבוננות כנ"ל. וזה בחינת (משלי כ): "גר ה' נשמת אדם", שעקר קיום ותקון נר ה', שהוא השכל, הוא על ידי הנשימה כנ"ל. נמצא שעל-ידי יראה זוכין לאריכות ימים, שעל-ידי-זה נמשך העשירות, שעל ידו באים להתבוננות כנ"ל.

וזה ושלמות היראה, היא בבחינת שלש קוין. בחינת 'מורא שמים' (אבות ה, יב), 'ומורא רבך' (שם), 'ומורא אב ואם' (ויקרא יט; קידושין דף לא ע"ב). וכשיש חכם הדור שזוכה לתלמידים הגונים, ולבנים הגונים, אזי היראה בשלמות. כי יראת החכם והרב שבדור, הוא בחינת 'מורא שמים'. והתלמידים, יש להם יראת הרב, בחינת 'מורא רבך'. והבנים, יש להם 'מורא אב ואם'. שעל-ידי שלש יראות אלו, היראה בשלמות. ובחינת יראה של כל אחד מהשלש הנ"ל, צריך שיהיה כלול משלש שלש. דהינו מורא של הרב, שהוא 'מורא שמים', צריך שיהיה כלול בכל התלת מחין 'חכמה' 'בינה' 'דעת'. כי עקר יראתו של הרב, הוא על-ידי התבוננות גדלת הבורא יתברך שמו, שחוקר ודורש בשכלו. נמצא שיראתו על-ידי השכל, על כן צריך שתהיה היראה מלאה בכל השלשה מחין, בחכמתו ובינתו ודעתו, כלם יהיו מלאים מיראת השם. ויראת התלמיד, דהינו 'מורא רבך', שהוא על ידי הלמוד שמקבל מהרב. צריכה שתהיה נמשכת בכל חלקי הלמוד, שהוא גם כן בחינת שלש קוין, הינו בחינת 'אורייתא תליתאה' (שבת פח ע"א): ויראת הבן, שהוא 'מורא אב ואם', צריך להמשיכה בבחינת 'נחלת אבות', בחינת (משלי יט): "בית והון נחלת אבות". וצריך שתתפשט היראה על כל חלקי עשירות, שהם נחלת אבות כנ"ל. דהינו בחינת שלש קוין, בחינת (כבא מציעא מב ע"א): 'לעולם ישלש אדם מעותיו, שליש בפרקמטיא, ושליש בקרקע, ושליש בידו'. ושלשה חלקים אלו שיש בעשירות, הם כנגד שלשה פעמים עשירות שנזכר בתורה. כי בכל התורה כלה לא נזכר עשירות, כפי-אם שלש פעמים אלו. דהינו אצל סדום, כמו שכתוב

(בראשית יד): "ולא תאמר אני העשרתי את אברם". ואצל רחל ולאָה, כמו שכתוב (שם לא): "כי כל העֶשֶׂר אֲשֶׁר הֶצִיל אֱלֹקִים" וכו'. ואצל שקלים, כמו שכתוב (שמות ל): "העֶשֶׂיר לא ירבה". כי שליש שבפרקמטיא, הוא כנגד העשירות שזכר אצל סדום. כי בסדום כתיב, (איוב כח): "הנשפכים מני רגל" (עיין סנהדרין קט ע"א). כי הם רצו לבטל המשא ומתן, שהוא בחינת רגל, כמו שכתוב (דברים לג): "שמח זבלון בצאתה", על פן צריך דוקא משא ומתן. וזהו, 'שליש שבפרקמטיא'. 'ושליש שבקרקע', הוא כנגד העשירות שזכר אצל רחל ולאָה. כי באמת עקר העשירות, הוא רק בשביל התבוננות. אבל בלא זה, העשירות הוא רק בשביל נשים, וקטני הדעת כמותן. וזהו שאמרו: "כי כל העֶשֶׂר אֲשֶׁר הֶצִיל אֱלֹקִים מאבינו לנו הוא ולבנינו", הינו שכל העשירות הוא רק בשביל נשים וקטני הדעת כמונו. אבל אתה, "ועתה כל אשר אמר אליך אלקים עשה", דהינו שאתה צריך להעשירות בשביל התבוננות בגדלת ה'. וכנגד זה הוא בחינת 'שליש שבקרקע', בחינת (סנהדרין עד ע"ב): 'אשה קרקע עולם'. 'ושליש בידו', הוא כנגד העשירות שאצל שקלים. שנאמר שם: "לכפר על נפשתיכם", בחינת (איוב יב): "אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש".

והו' והתגלות היראה, הוא על ידי פקידות עקרות. כי על ידי לדה, נתגלה יראה, בחינת (תהלים מח): "רעה אחותם שם חיל פיולדה". כי על ידי הלדה יוצאין דמים וגבורות, שהן בחינת יראה. ובפרט כשנפקדה עקרה, שהיו הדמים והגבורות נעצרים כל כך עד עתה. על פן אחר כך כשיוצאין, נתגלה היראה ביותר. וכפי הלדה, פן התגלות היראה. כי כשנפקדה עקרה אחת, נתגלה יראה, וכשנפקדו הרבה עקרות, נתגלה היראה ביותר. וזה בחינת: "חיל פיולדה" – כפי הלדה פן התגלות היראה. ועל פן בראש השנה היה פקידת יצחק (ראש השנה יא ע"א), שהוא תקף התגלות היראה מאד, בחינת: "פחד יצחק" (בראשית לא). כי כשנפקדה שרה, נפקדו כמה עקרות עמה כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה נג). וזה בחינת (בראשית כא): "כי ילדתי בן לזקניו", כי על ידי לדת יצחק, שהוא התגלות היראה, על ידי זה נמשך אריכות ימים, בחינת זקן כנ"ל, בבחינת: "יראת ה' תוסיף ימים" כנ"ל.

וה' ופקידות עקרות, נעשה על ידי שמעוררין את בני אדם משנתם. כי יש בני אדם שישנים את ימיהם, ואף שנדמה להעולם שהם עובדים את השם, ועוסקים בתורה ובתפלה, אף על פי כן כל עבודתם אין להשם יתברך נחת מהם. כי נשאר כל עבודתם למטה, ואין יכול להתרומם ולהתעלות למעלה. כי עקר החיות הוא השכל, כמו שכתוב (קהלת ז): "החכמה תחיה את בעליה". וכשהעבודה היא עם שכל, משימין בה חיות שתוכל להתעלות. אבל כשנופל לבחינת מחין דקטנות, בחינת שנה, אין יכול להתעלות למעלה. ויש שנפלו לבחינת שנה, על ידי תאוות ומעשים רעים. ויש שהם אנשים פשרים ויפים, רק שנפילתם הוא על ידי אכילה.

כי לפעמים כשאוכל האדם מאכל שלא נתברר עדין למאכל אדם, על ידי זה נופל מחו לבחינת שנה. כי כמו שבגשמיות, יש מאכלים שמרבים שנה, ויש שממעטים שנה. כמו כן ברוחניות, יש מאכלים שלא נתבררו, שמפילין לבחינת שנה. וכשאוכל בקדשה ובטהרה, אזי הוא בחינת: "לחם הפנים" (שמות לה). כי השכל הוא הפנים, כמו שכתוב (קהלת ח): "חכמת אדם תאיר פניו". אבל כשאין אכילתו בקדשה, אזי אובר פניו, הינו השכל, ונופל לבחינת שנה. כי עקר המאכל הוא להחיות הלב, כמו שכתוב (רות ג): "ויאכל וישת וייטב לבו", וכמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (בראשית רבה מח): 'פתא סעדא דלבא'. וכשאין המאכל מברר, ואין אוכל אותו בקדשה, אזי מביא רע אל הלב. ועל ידי רע הלב, נתקלקל הפנים, כמו שכתוב (נחמיה ב): "מדוע פניך רעים, אין זה כי אם רע לב". וכן להפך, בקשת הפנים, דהינו שיחזר ויבקש פניו, הוא תלוי בתקון הלב, כמו שכתוב (תהלים כז): "לך אמר לבי בקשו פני". ועל כן לפעמים על ידי מאכל שאין מברר, שעל ידו נתקלקל הלב, על-ידי-זה אובר הפנים, ונופל לבחינת שנה. וצריך לעוררו משנתו. ואי אפשר לעוררו, כי אם כשמתעורר מעצמו, כי צריך אתעוררתא דלתתא. רק כשמתעורר מעצמו, אם לא היו מעוררין אותו, היה נשאר ישן יותר. על כן צריך תכף כשמתעורר, להראות לו פניו, ולהלביש אותו בפניו שנסתלק ממנו בשעת שנה, וזהו בחינת התעוררות השנה.

וכשרוצין להראות לו פניו, ולעוררו משנתו, צריכין להלביש לו את הפנים בספורי מעשיות. כי יש שבעים פנים לתורה, והם בחינת שבעים שנים, כי כל אחד משנה מחברו. וצריכין להלביש את הפנים דוקא, מחמת שלשה טעמים: אחד, כי כמו שמרפאין את העור, צריכין לסגרו, שלא יראה את האור פתאם. וצריכין לצמצם לו את האור, כדי שלא יזיק לו מה שיראה פתאם. כמו כן לזה שהיה בשנה ובחשך זמן רב, כשרוצין להראות לו פניו ולעוררו, צריכין להלביש לו את הפנים בספורי מעשיות, כדי שלא יזיק לו פתאם האור. וזה בחינת (תהלים יז): "אני בצדק אחזה פניך", 'צדק', הוא בחינת לבושין, בחינת (איוב כט): "צדק לבשתי". אזי: "אשבעה בהקיץ תמונתך". כי אז יכול לראות אחר-כך בהקיץ, דהינו כשמקיצינ ומעוררין אותו מהשנה, כי לא יזיק לו האור פתאם כנ"ל. והטעם השני, כי צריך להלביש, כדי שלא יתאחזו החיצונים בו. והטעם השלישי, כי החיצונים האוחזין בו, לא יניחו אותו לצאת. על כן צריך להלביש את פניו, כדי לשנותו, שלא יהיו מכירין בו, בבחינת (איוב יד): "משנה פניו ותשלחהו". ויש כמה בחינות, בזה שמלבישין את הפנים. כי יש שמלבישין את הפנים שלו, בספור מעשה. ויש שאי אפשר לעוררו בפנים שלו, וצריך להראות לו פנים גבוה. ולפעמים מלבישין גם כן בדברי תורה, דהינו שאומרים תורה גבוה, ואי אפשר לאמרה כך כמות שהיא, ומלבישין אותה בתורה נמוכה וקטנה ממנה. וזה בחינת (חבקוק ג): "ה' פעלך בקרב שנים חיהו". "חיהו", פרש רש"י: 'עוררהו'. וזהו: 'פעלך', הינו ספורי מעשיות.

'בְּקֶרֶב שָׁנִים', הֵינּוּ בַחֲנִינֵת מַעֲשֵׂיֹת שֶׁל הַשְּׁבַעִים פָּנִים, שֶׁהֵם שְׁבַעִים שָׁנִים כַּנ"ל. הֵינּוּ שִׁמְעוֹרְרִין אוֹתוֹ עַל יְדֵי סְפוּרֵי מַעֲשֵׂיֹת, שֶׁהֵן בְּקֶרֶב שָׁנִים, הֵינּוּ הַמַּעֲשֵׂיֹת שֶׁל הַשְּׁבַעִים פָּנִים כַּנ"ל. אֲבָל יֵשׁ שֶׁנֶּפֶל מִכָּל הַשְּׁבַעִים פָּנִים, עַד שְׂאֵי אֶפְשֶׁר לְעוֹרְרוֹ בְּשׁוֹם פָּנִים, כִּי אִם עַל-יְדֵי סְפוּרֵי מַעֲשֵׂיֹת שֶׁל שָׁנִים קְדַמוֹנִיּוֹת, שֶׁכָּל הַשְּׁבַעִים פָּנִים, שְׁבַעִים שָׁנִים מְקַבְּלִין חַיּוֹת מִשָּׁם. וְזֶה בַחֲנִינֵת עֵתִיק, בַּחֲנִינֵת זְקוּן, בַּחֲנִינֵת הַדְּרַת פָּנִים (עֵינן שְׁבַת קִנְב ע"א). שֶׁכָּל הַשְּׁבַעִים פָּנִים מְקַבְּלִין חַיּוֹת וְהַדּוֹר מִשָּׁם. וְזֶה בַּחֲנִינֵת וְרַב חֶסֶד (שְׁמוֹת לֵד, בַּמְדַּבֵּר יֵד). כִּי הַלּוֹמֵד אֶת תַּלְמִידוֹ הַלֵּכָה אַחַת, הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (כְּתוּבוֹת צו ע"א): 'כָּל הַמוֹנֵעַ תַּלְמִידוֹ מִלְשֻׁמְשׁוֹ, כְּאִלוֹ מוֹנֵעַ מִמֶּנּוּ חֶסֶד'. וְשִׁמוּשׁ חֲכָמִים, זֶה בַּחֲנִינֵת הַלְּכוֹת שֶׁהַתַּלְמִיד מְקַבֵּל מֵהָרַב. נִמְצָא שֶׁמָּה שֶׁהָרַב לּוֹמֵד עִם תַּלְמִידוֹ, זֶה בַּחֲנִינֵת חֶסֶד. וְעַל כֵּן כְּשִׁמְעוֹרְרוֹ עִם אֵיזָה פָּנִים שֶׁל הַשְּׁבַעִים פָּנִים, שֶׁמִּלְבִּישׁ אוֹתוֹ בַּבַּחֲנִינֵת: "ה' פִּעֲלָהּ בְּקֶרֶב שָׁנִים חַיִּיהוּ" כַּנ"ל, הוּא בַּחֲנִינֵת חֶסֶד סֵתָם. אֲבָל כְּשִׁמְעוֹרְרוֹ עַל-יְדֵי סְפוּרֵי מַעֲשֵׂיֹת שֶׁל שָׁנִים קְדַמוֹנִיּוֹת, הוּא בַּחֲנִינֵת וְרַב חֶסֶד (עֵינן זוֹהַר נִשְׂאָ קַמ). כִּי כָּל הַפָּנִים וְכָל הַחֶסְדִּים מְקַבְּלִין מִשָּׁם.

וְזוֹ וְכִשְׁעוֹסֵק לְעוֹרֵר בְּנֵי אָדָם, הוּא צָרִיף לְשִׁמּוֹר עֲצֻמוֹ מִתַּלְמִידִים שְׂאִינָם הַגּוֹנִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵהָא נִדְבָק בּוֹ מֵהָרַע שֶׁלָּהֶם, שֶׁלֹּא יִזִּיק לוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (חוֹלִין קִלַּג ע"א): 'כָּל הַמְּלַמֵּד לְתַלְמִיד שְׂאִינוֹ הַגּוֹן וְכוּ'. וְכֵן אָסְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (שְׁבַת קַח ע"א): לְכַתֵּב עַל עוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ" – מִן הַמִּתֵּר לְפִיךָ'. וְכִשְׁלּוֹמֵד עִם אַחֵר, הוּא בַּחֲנִינֵת כְּתִיבָה. כִּי הַלְּשׁוֹן הוּא בַּחֲנִינֵת (תַּהֲלִים מַה): "לְשׁוֹנִי עֵט סוֹפֵר מְהִיר", שֶׁנֶּחֱקַק וְנִכְתָּב עַל לֵב הַתַּלְמִיד, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (מִשְׁלֵי ג): "כְּתַבְּם עַל לוֹחַ לְבָב". וְעַל כֵּן צָרִיף שֶׁלֹּא יֵהִי דְבָרָיו נִכְתָּבִין עַל בַּחֲנִינֵת עוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה, הֵינּוּ תַלְמִיד שְׂאִינוֹ הַגּוֹן. אִךְ אֵי אֶפְשֶׁר לְבָשֶׁר וְדָם לִהְיוֹת נִשְׁמָר בְּעֲצֻמוֹ, שֶׁלֹּא יִשְׁמְעוּ תַלְמִידִים שְׂאִינָם הַגּוֹנִים מִמֶּנּוּ. וְלִזְזָה צָרִיף שִׁיְהִיָּה לְמוֹדוֹ, לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד וּלְשַׁמֵּר וּלְעֲשׂוֹת. דֵּהֵינּוּ שְׁעַל-יְדֵי לְמוֹדוֹ עִם תַּלְמִידוֹ, יֵהִיָּה כְּאִלוֹ עֲשָׂאוֹ לְחִבְרוֹ, וְכְאִלוֹ עֲשָׂאוֹ לְדַבְּרֵי תּוֹרָה. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (סְנֵהֲדִין צֵט ע"ב): 'כָּל הַמְּלַמֵּד בֵּן חִבְרוֹ תּוֹרָה, כְּאִלוֹ עֲשָׂאוֹ וְכוּ', וְכְאִלוֹ עֲשָׂאוֹ לְדַבְּרֵי תּוֹרָה וְכוּ'. וְכִשְׁלּוֹמֵד בְּכּוֹנָה זוֹ, אֲזִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵר אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא יֵהִי דְבָרָיו נִכְתָּבִין בְּכַח הַזְּכוּרֹן שֶׁל הַתַּלְמִיד שְׂאִינוֹ הַגּוֹן, רַק יֵהִי נִשְׁכַּחִין מִמֶּנּוּ. וְכִשְׁעוֹסֵק לְעוֹרֵר עַל-יְדֵי סְפוּרֵי מַעֲשֵׂיֹת, צָרִיף שִׁיְהִיָּה שִׁיחַתוֹ וְסְפוּרָיו גַּם כֵּן בַּבַּחֲנִינֵת הַלְּמוֹד הַנ"ל, דֵּהֵינּוּ לְלַמֵּד וּלְעֲשׂוֹת כַּנ"ל. וְזֶה בַּחֲנִינֵת (עֲבוּדָה זֹרָה יֵט ע"ב): 'שִׁיחַתוֹ שֶׁל תַּלְמִיד-חֲכָמִים צָרִיכִין לְמוֹד', דֵּהֵינּוּ שֶׁכָּל מָה שֶׁצָּרִיכִין אֶל הַלְּמוֹד, צָרִיכִין גַּם כֵּן אֶל שִׁיחַתוֹ, שֶׁהוּא בַּחֲנִינֵת סְפוּרֵי מַעֲשֵׂיֹת כַּנ"ל. וְזֶהוּ (יַחֲזַקָּאֵל מִז): "וְעֲלֵהוּ לְתַרוּפָּה". "וְעֲלֵהוּ", זֶה בַּחֲנִינֵת שִׁיחַת תַּלְמִיד-חֲכָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (שֵׁם בַּעֲבוּדָה זֹרָה): "וְעֲלֵהוּ לֹא יִבַּל", 'אֶפְלוֹ שִׁיחַת תַּלְמִיד-חֲכָם וְכוּ'. וְזֶהוּ: "לְתַרוּפָּה" – לְהַתִּיר פֶּה, הֵינּוּ בַּחֲנִינֵת: 'מִן הַמִּתֵּר לְפִיךָ'. כִּי כְּשִׁיחַתוֹ הִיא

בבחינת 'שיחת תלמידי-חכמים צריכין למוד', הינו ללמד וללמד לשמר ולעשות כנ"ל, אזי נשמר מן תלמידים שאינם הגונים, שזהו בחינת: 'מן המתר לפיה' כנ"ל, 'מנין שאין כותבין וכו' כנ"ל.

וזהו בחינת מה שדרשו רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין ק ע"א): על פסוק זה: "ועלהו לתרופה" להתיר פה אלמים, ולהתיר פה עקרות'. כי על-ידי-זה שמעורר בני אדם משנתם על-ידי ספורי מעשיות, שזהו בחינת: "ועלהו לתרופה" וכו' כנ"ל, על-ידי-זה נעשה בחינת 'להתיר פה אלמים'. כי מקדם כשהיו בבחינת שנה, ולא היו שומעים התעוררות החכם, ולא היה נשמע לאזניהם דבריו, כי 'זפאה מאן דמלל על אדנא דשמע' (זוהר תצוה קפו ע"ב), אבל הם היו פחדשים ולא היו שומעים כלל. ומחמת זה לא היה אפשר להם לדבר, כי 'סתם חרש הוא שאינו שומע ואינו מדבר' (תרומות א עיין שם, הגיגה ב ע"ב), דהינו מחמת שאינו שומע אינו יכול לדבר. ועכשו שמעוררו החכם, ושומע דבריו, אזי יכולים לדבר. וזה בחינת 'להתיר פה אלמים', וזה בחינת (משלי לא): "פתח פיה לאלם". ועל-ידי-זה הוא בחינת להתיר פה עקרות, כי זה הדבור שהיה מצמצם אצלם כל כך זה זמן רב שהיו חרשים ואלמים, עכשו כשיוצא הדבור, הוא יוצא בכח גדול, בבחינת (תהלים קג): "גבורי כח עשי דברו". וזה הכח בא לכלי הולדה, בחינת (בראשית מט): "כחי וראשית אוני". דהינו בטחני הדור, שהם בחינת כלי ההולדה, הם מקבלין זה הכח, בבחינת (ישעיה מ): "וקני ה' יחליפו כח". ועל כן נקראין הפליות, בטוחות, כי הפליות הם כלי ההולדה. וכשמקבלין בטחני הדור, זה הכח של הדבור, הם מקבלין על-פי דין ומשפט. כל אחד לפי בטחונו, כן מקבל הכח. וזה בחינת: "פתח פיה לאלם", אל דין כל בני חלוד, בחינת: "קני ה' יחליפו כח". שעל-ידי פתח פיה וכו', על-ידי-זה יוצא כח הדבור אל כלי ההולדה, שהם הבטחנים, שמקבלין אותו על-פי דין ומשפט כנ"ל. וצריך לראות, שיהיו כלי הדבור סמוכין וקרובין אל כלי ההולדה, כדי שיוכלו לקבל כח הדבור כנ"ל, שלא יהיו בבחינת (ירמיה יב): "קרוב אתה בפיהם ורחוק מכליותיהם". ועל כן הויה אחת לכלי הדבור ולכלי ההולדה, כי אלו מלאים גידים ועצבים, כמו אלו, כי הם בחינה אחת. כי על ידי כח הדבור, נעשה ההולדה כנ"ל. וזה בחינת: "ועלהו לתרופה", להתיר פה אלמים, ולהתיר פה עקרות, כי זה תלוי בזה כנ"ל. וזה בחינת זיוג הנשיקין, וזיוג הגופני, שזיוג הנשיקין, קודם לזיוג הגופני, כמובא בכתבים. כי על-ידי כח הדבור, בחינת להתיר פה אלמים, שהוא בחינת זיוג הנשיקין, על-ידי-זה נעשה זיוג הגופני, בחינת להתיר פה עקרות כנ"ל: וזה בחינת שבירת כלי חרס, ששוכרין בשעת התקשרות הזווגים. להורות, שעכשו שנעשה התקשרות, שהוא בשביל הולדה, שהוא בבחינת בטחון, בחינת כליות, שהם כלי ההולדה כנ"ל, וזה בחינת (משלי לא): "בטח בה לב בעלה", על-ידי-זה נתבטל ונשבר בחינת הבטחון דסטרא אחרא. ועל זה שוכרין הפלי חרס, בבחינת (ישעיה ל): "ותבטחו בעשק ונלוז וכו', ושברה כנבל יוצרים,

ולא ימצא במכתתו חרס" וכו'. כי הבטחון דקדשה שנעשה על-ידי ההתקשרות כנ"ל, הוא להפך מהבטחון דסטרא אחרא, שהוא בבחינת שבירת כלי חרס כנ"ל. וגם מרמזין להם, שאם לא יתנהגו בקדשה, ויבגדו, חס ושלום, בבחינת הבטחון, בבחינת ההולדה, אזי יהיו בבחינת שבירת כלי חרס, שזה נעשה על-ידי מבטח בוגד כנ"ל. וזה (מיכה ז): "אל תבטחו באלוף, משכבת חיקה שמור פתחי פיה". הינו, שאי אפשר שיהיה הבטחון, הינו כלי ההולדה, סמוכין אל הדבור, שהוא בחינת אלף שהוא ראשי-תבות להתיר פה אלמים. וזה: 'משכבת חיקה', הינו שיהיה נעשה מזה הולדה. וזה: 'משכבת חיקה', בחינת (מלכים א א): "ושכבה בחיקה". וזה אי אפשר כי-אם על-ידי 'שמר פתחי פיה' כנ"ל. וזה (איכה ג): "יתן בעפר פיהו אולי יש תקוה". 'עפר', הוא בחינת העדר הדבור, כמו שכתוב (ישעיה כט): "ומעפר תשח אמרתך". הינו, שצריך ליתן בחינת הדבור, להתיר פה אלמים כנ"ל. ועל-ידי-זה בא כח הדבור, לקווי ה', שהם כלי ההולדה כנ"ל, וזהו, 'אולי יש תקוה', כדי שיגיע הדבור לקווי ה' כנ"ל: וזהו (בראשית כח): "והיה זרעך בעפר הארץ", כי ההולדה תלויה, על-ידי בחינת 'יתן בעפר פיהו' הנ"ל: וזה בחינת (דניאל יב): "ורבים מישני אדמת עפר יקיצו", הינו שמקיצין ומעוררין אותן משנתן כנ"ל. וזהו 'מישני אדמת עפר', מבחינת העדר הדבור כנ"ל. וזהו 'אלה לחיי עולם', הינו בחינת הדבור, כמו שכתוב (בראשית ב): "ויהי האדם לגנפש חיה", ותרגומו: 'לרוח ממללא', הינו בחינת להתיר פה אלמים. ואלה לחרפות וכו', הינו בחינת (תהלים סט): "חרפה שברה לבי", בחינת שכחה, שבירת הלב, שהיא בחינת שבירת הלוחות, כמו שכתוב: "לוח לבך". ועל-ידי שבירת הלוחות, בא שכחה, כמו שאמרו חז"ל (עירובין נד): 'אלמלא לא נשתברו לוחות הראשונות לא היתה שכחה'. הינו שאותן שאינן ראויין לקבל, שהם בחינת עור בהמה טמאה, נשפך מהם כנ"ל.

וזה בחינת שופר, כי שופר הוא בחינת התעוררות השנה. פמובא בפספרי (רמב"ם הלכות תשובה פ"ג ה"ד), ששופר מרמז בחינת: "עורו ישנים מתרדמתכם". ועל-ידי-זה הוא בחינת להתיר פה אלמים, ולהתיר פה עקרות כנ"ל. וזה בחינת 'תקיעה' 'שברים' 'תרועה'. 'תקיעה', הוא בחינת העדר הדבור, בחינת (משלי ו): "תקעת לזר כפיה נוקשת באמרי פיה". 'תרועה', הוא בחינת הדבור, בחינת (משלי י): "שפתי צדיק ירעו רבים". 'שברים', זה בחינת בטחון, בחינת (תהלים קמו): "שברו על ה' אלקיו". בחינת כלי ההולדה, כמו שכתוב (ישעיה סו): "האני אשביר ולא אוליד". כי על-ידי השופר, שהוא בחינת התעוררות השנה, על-ידי-זה הוא בחינת להתיר פה אלמים, ולהתיר פה עקרות כנ"ל. דהינו שכח הדבור, היוצא בכח מאלו שנתעוררו משנתם, שמתחלה היו בבחינת העדר הדבור, כי היו כחרשים ואלמים כנ"ל, ועכשו כשמעוררם משנתם להשמ יתברך, עד ששומעים התעוררות החכם האמת, אזי מתחילין לדבר כנ"ל. וזה הדבור, בא לתוך כלי ההולדה, שהם

בְּחִינַת בְּטַחְנֵי הַדּוֹר כַּנ"ל, וְעַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה פְּקִידוֹת עֲקָרוֹת, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת רֵאשׁ הַשָּׁנָה, שָׂאז נִפְקְדָה שָׂרָה וְכו'. כַּנ"ל. וְכֹל זֶה הוּא בְּחִינַת שׁוֹפָר, שֶׁתּוֹקְעִין בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, בְּחִינַת 'תְּקִיעַת הַרְוּעָה שְׁבָרִים' כַּנ"ל. וְעַל יְדֵי פְּקִידוֹת עֲקָרוֹת, נִתְגַּלָּה יִרְאַה כַּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת שׁוֹפָר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (עֲמוֹס ג): "אִם יִתְקַע שׁוֹפָר בְּעִיר וְעַם לֹא יִחָרְדוּ" וְכו'. וְזֶה בְּחִינַת שׁוֹפָר, שֶׁהוּא 'קֶצֶר מִלְמַעְלָה וְרָחֵב מִלְמַטָּה', שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת (תְּהִלִּים קיח): "מִן הַמִּצַּר קָרָאתִי יְיָ עֲנֵנִי בְּמִרְחֵב יְיָ" כְּמוֹכָא. כִּי עַל יְדֵי הַשׁוֹפָר, הוּא הַתְּגַלּוֹת הַיִּרְאַה כַּנ"ל. שֶׁעַל יְדֵי זֹכִינן לְאַרְיִכוֹת יָמִים, דְּהֵינּוּ לְהִרְחִיב וּלְהַאַרְיֵךְ יָמָיו בְּתוֹסְפוֹת קִדְשָׁה יִתְרָה בְּכָל עֵת, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת 'קֶצֶר מִלְמַעְלָה וְרָחֵב מִלְמַטָּה', בְּחִינַת: "יִרְאַת ה' הִיא אוֹצְרוֹ", בְּחִינַת 'עֲשָׂאָה כְּאוֹצָר' וְכו' כַּנ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת תְּקוּנֵי עֲתִיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת אַרְיִכוֹת יָמִים הַנ"ל, בְּחִינַת זְקֵן כַּנ"ל. כִּי הַזְקֵן גַּם כֵּן קֶצֶר מִלְמַעְלָה וְרָחֵב מִלְמַטָּה, כְּמוֹכָא בְּפִינּוֹת שֶׁתְּקוּנֵי דְקִנְאָה הֵם בְּחִינַת: "מִן הַמִּצַּר קָרָאתִי וְכו' עֲנֵנִי בְּמִרְחֵב" וְכו', שֶׁמִּתְחַלְּלָה הִיא קֶצֶרָה וְאַחֲרֵיכֵן הוֹלְכַת וּמִתְרַחֶבֶת. הֵינּוּ כַּנ"ל, כִּי זְקֵן הִיא בְּחִינַת אַרְיִכוֹת יָמִים הַנ"ל, דְּהֵינּוּ שְׂמֵאַרְיִכִין וּמִרְחִיבִין יָמָיו בְּכָל עֵת בְּתוֹסְפוֹת קִדְשָׁה כַּנ"ל, שֶׁזֶה זֹכִינן עַל-יְדֵי יִרְאַה כַּנ"ל, שֶׁכֵּן זֶה הוּא בְּחִינַת שׁוֹפָר כַּנ"ל. נִמְצָא שֶׁעַל יְדֵי הַשׁוֹפָר, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתְּעוֹרְרוֹת הַשָּׁנָה, וְעַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה פְּקִידוֹת עֲקָרוֹת כַּנ"ל, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּלָּה יִרְאַה כַּנ"ל. וְיִרְאַה, מְכַנְיַע אֶת הַבֶּל הַיְפִי כַּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת הַהֶבְלִים שֶׁל הַשׁוֹפָר, כִּי הֵם בְּחִינַת 'הַבֶּל הַיְפִי'. כִּי שׁוֹפָר לְשׁוֹן יְפִי, בְּחִינַת 'שִׁפְרוּ מַעֲשֵׂיכֶם' (מִדְרַשׁ רַבָּה אֲמוֹר כֵּט). הֵינּוּ, שֶׁעַל יְדֵי הַהֶבְלִים שֶׁל הַשׁוֹפָר, נִכְנַע הַבֶּל הַיְפִי, כִּי שׁוֹפָר הוּא בְּחִינַת הַתְּגַלּוֹת הַיִּרְאַה כַּנ"ל.

וְזֶה פְּרוּשׁ (תְּעִינִית כג ע"א): 'אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל יָמָיו שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּדִּיק וְכו', אָמַר מִי אֵיכָא דְנִיִּים שְׁבַעִין שָׁנִין. יוֹמָא חַד הוּא קְאָזֵל בְּאַרְחָא, חֲזִיָּה לְהֵהוּא גְבָרָא דְנִטְעַת חֲרוּבָא, אָמַר לֵה מְכַדִּי חֲרוּבָא עַד שְׁבַעִין שָׁנִין לָא טַעִין, פְּשִׁיטָא לָךְ דְחִיִּית שְׁבַעִין שָׁנִין, וְאַכְלַת מִנָּה. אָמַר לֵה, אָנָּא עֲלֵמָא בְּחֲרוּבָא אֲשַׁכְחַתָּה, כִּי הֵיכִי דִשְׁתַּלִּי לִי אֲבָהָתִי, אָנָּא נִמִּי שְׁתַּלִּי לְבִנְאִי. יִתְבּ וְקָא כְּרֵךְ רַפְתָּא, אֲתִיָּא לֵה שִׁינְתָּא, וְנִיִּים. הִדְרָא עֲלֵה מְשׁוּנִיתָא, וְאַכְסִי מַעֲיָנָא, וְנִיִּים שְׁבַעִין שָׁנִין. כִּי קָם אֲתַעַר, חֲזִי לְהֵהוּא גְבָרָא, דְאַכַּל מֵהֵהוּא חֲרוּבָא. אָמַר לֵה, יִדְעַת מָאן שְׁתַּלָּה לְהֵהוּא חֲרוּבָא, אָמַר לֵה אַבּוּה דְאַבָּא, אָמַר וְדַאי נִימִי לִי שְׁבַעִין שָׁנִין. חֲזָא לְחַמְרָה דְקָא יִלְדָה לֵה רַמְכִי רַמְכִי וְכו'.

רַש"י: 'אוֹתוֹ הַצַּדִּיק': חוֹנֵי הַמַּעֲגָל וְכו'. 'אֲפֹשֶׁר' וְכו': בְּתַמִּיָּהָ. 'מִי אֵיכָא דְנִיִּים שְׁבַעִין שָׁנִין': כְּלוּמַר יֵשׁ אָדָם יֵשׁן שְׁבַעִין שָׁנִים, בְּשָׁנָה אַחַת. 'לָא טַעִין': טַעִינָה קַמִּיתָא. 'יִתְב': חוֹנֵי הַמַּעֲגָל וְכו'. 'אֲהִדְרָא לֵה מְשׁוּנִיתָא': עֲלֵתָה סְבִיבֵי שֵׁן הַסֶּלַע. 'אַכְסִי מַעֲיָנָא': דְאַנְשֵׁי וְלֹא אֲשַׁכְחוּהוּ הָתָם. 'רַמְכִי רַמְכִי': וְלִדֵּי וְלִדּוֹת, מְעַבְרַת זְכָר הֵיטָה וְחֲזָר וּבָא עֲלֵיהָ וְהוֹלִידָה.

כִּי חוֹנֵי הַמַּעֲגָל הֵיךְ גְּדוֹל מְאֹד. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ שֶׁם בְּסִגְיָא זֹו: 'דְּכַד הוּא עֵיל לְבִי

מִדְרָשָׁא, כָּל קָשִׁיא דְהוּוּ לְהוּ לְרַבָּנָן הוּוּ מְפָרַק לְהוּ, כִּי לֹא הָיָה שׁוּם פָּנִים שֶׁל תּוֹרָה נִסְתָּר מִמֶּנּוּ. וְעַל כֵּן שָׁאַל, מִי אֵיכָּא דְנָיִים שְׁבַעֲיָן שְׁנִין. הֵינּוּ שְׂאִיָּה אֶפְשָׁר לְפַל לְבַחֲיַנְתָּ שִׁנָּה מִכָּל הַשְּׁבַעִים פָּנִים, כִּי אִף שְׂאֶפְשָׁר לְפַל מִפָּנִים אֶחָד אוֹ יוֹתֵר, אֲבָל אֵיךְ אֶפְשָׁר לְפַל מִכָּלֵם. חֲזִיָּה לְהֵוּא גְבֻרָא דְנִטְע חֲרוּבָא, אָמַר לֵהּ, וְכוּ' פְּשִׁיטָא לָךְ דְחִיִּית שְׁבַעֲיָן שְׁנִין, וְאֶכְלֶת מִנָּה. 'חֲרוּב', זֶה בְּחִינַת זְקֵן, בְּחִינַת עֲתִיק. כִּי חֲרוּב הוּא בְרוּשִׁים, שֶׁהוּא בְּחִינַת מְרַדְכִי. כְּמוֹ שְׂאֶמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (מְגִילָה י ע"ב): "תַּחַת הַנְּעֻצוֹן יַעֲלֶה בְרוּשׁ" – זֶה מְרַדְכִי. וּמְרַדְכִי הוּא בְּחִינַת רַב חֶסֶד, כִּי הֵם בְּמִסְפַּר הַשְּׁוֹה, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲתִיק. הֵינּוּ שְׂרָאָה אֶחָד שְׁעוֹסֵק בְּסַפּוּרֵי מַעֲשִׂוֹת שֶׁל שְׁנַיִם קְדָמוֹנִיּוֹת. שֶׁהֵם בְּחִינַת עֲתִיק כַּנ"ל. וְשָׂאֵל אוֹתוֹ: 'מִי פְּשִׁיטָא לָךְ דְחִיִּית שְׁבַעֲיָן שְׁנִין'. 'חִיִּית', זֶה בְּחִינַת הַתְּעוֹרְרוֹת הַשְּׁנָה, בְּחִינַת דְּבוּר כַּנ"ל. הֵינּוּ, כְּלוּם בְּחִינַת לְעוֹרֵר עַל יְדֵי סַפּוּרֵי מַעֲשִׂוֹת שֶׁל בְּקָרֵב שְׁנַיִם. וְאֶכְלֶת מִנֵּיהוּ, הֵינּוּ בְּחִינַת 'מִן הַמֶּתֵר לְפִיָּה'. הֵינּוּ שְׂיָהוּ דְבִרְיָה נִשְׁמָעִים, שְׂיָהוּ הַתְּלַמִּידִים הַגּוֹנִים וְהֵינּוּ שְׂשָׂאֵל אוֹתוֹ, אֵיךְ אַתָּה עוֹסֵק לְסַפֵּר סַפּוּרֵי מַעֲשִׂוֹת גְּבוּהוֹת כְּאַלְהָה, שֶׁל שְׁנַיִם קְדָמוֹנִיּוֹת שְׂמָא יִשְׁמְעוּ תְּלַמִּידִים שְׂאִינָם הַגּוֹנִים, שְׂאִינָם בְּבַחֲיַנַת 'מִן הַמֶּתֵר לְפִיָּה' כַּנ"ל. וְכִי כָּבֵר נִסִּית וּבְחִינַת לְעוֹרֵר עַל יְדֵי סַפּוּרֵי מַעֲשִׂוֹת שֶׁל בְּקָרֵב שְׁנַיִם, שֶׁהֵם בְּתוֹךְ הַשְּׁבַעִים שְׁנַיִם, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַשְּׁבַעִים פָּנִים לַתּוֹרָה, וְעַלֶּה בִּידָךְ לְעוֹרֵרֵם מִשְׁנַתֵּם עַל-יְדֵי-זֶה כִּי הִגִּיעוּ דְבִרְיָה לְתַלְמִידִים הַגּוֹנִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת 'מִן הַמֶּתֵר לְפִיָּה', בְּחִינַת 'וְאֶכְלֶת מִנֵּיהוּ' כַּנ"ל, עַד שְׂאֵתָה רוּצָה עִכְשָׁו, לְעַסֵּק עוֹד בְּסַפּוּרֵי מַעֲשִׂוֹת הַגְּבוּהִים יוֹתֵר, שֶׁהֵם סַפּוּרֵי מַעֲשִׂוֹת שֶׁל שְׁנַיִם קְדָמוֹנִיּוֹת. וְאֵיךְ אֵין אַתָּה מְתִירָא, לְסַפֵּר סַפּוּרֵי מַעֲשִׂוֹת גְּבוּהִים כְּאַלְהָה, אוּלַי יִשְׁמְעוּ תְּלַמִּידִים שְׂאִינָם הַגּוֹנִים. 'אָמַר לֵהּ, אֲנָא עֲלָמָא בְּחֲרוּבָא אֲשַׁכְחַתְהָ, הֵינּוּ שְׂאֶפְלוּ שְׂאֶסְפַּר סַפּוּרֵי מַעֲשִׂוֹת שֶׁל שְׁנַיִם קְדָמוֹנִיּוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת חֲרוּבִים כַּנ"ל, אֲנִי יָכוֹל לְהֵבִיא בְּחִינַת שְׁכָחָה, שֶׁהַתְּלַמִּידִים שְׂאִינָם הַגּוֹנִים יִהְיֶה נִשְׁכַּח מֵהֶם כַּנ"ל וְהֵינּוּ כְּמוֹ שְׂמִבְּאָר לְעֵיל, שֶׁהַצְּדִיק שְׁעוֹסֵק לְעוֹרֵר הָעוֹלָם מֵהַשְּׁנָה עַל-יְדֵי סַפּוּרֵי מַעֲשִׂוֹת, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹמְרוֹ, שְׂדַבְּרִיו יִהְיֶה נִשְׁכָּחִין מִלֵּב הַתְּלַמִּידִים שְׂאִינָם הַגּוֹנִים כַּנ"ל. 'כִּי הֵיכִי דְשְׁתַּלִּי לִי אֲבָהָתִי, אֲנָא נְמִי שְׁתַּלִּי לְבִנְאִי'. הֵינּוּ, כְּמוֹ שְׂהוֹלִידוּ אוֹתִי עַל יְדֵי סַפּוּרֵי מַעֲשִׂוֹת הַנ"ל, בְּבַחֲיַנַת 'לְהַתִּיר פֶּה אֱלֹמִים, לְהַתִּיר פֶּה עֲקָרוֹת' כַּנ"ל. 'הֵכִי נְמִי שְׁתַּלִּי לְבִנְאִי', הֵינּוּ שְׂעַל יְדֵי זֶה גַם כֵּן נוֹלְדִים בְּנֵינוּ עַל יְדֵי זֶה כַּנ"ל וּפְרוּשׁ, שְׂאֶמְרוּ לוֹ שֶׁהוּא מְכַרַח לְסַפֵּר סַפּוּרֵי מַעֲשִׂוֹת כְּאַלְהָה, בְּשִׁבִיל פְּקִידוֹת עֲקָרוֹת. כִּי כְּמוֹ שְׂאֶבּוֹתִי עִסְקוּ בְּסַפּוּרֵי מַעֲשִׂוֹת, וְעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ הַהוֹלָדָה, בְּחִינַת פְּקִידוֹת עֲקָרוֹת כַּנ"ל, שְׂעַל יְדֵי זֶה הוֹלִידוּ אוֹתִי, כֵּן אֲנִי צָרִיךְ לְהוֹלִיד אֶת בְּנֵי עַל יְדֵי זֶה, כִּי עַקֵּר הַהוֹלָדָה נִמְשָׁךְ עַל יְדֵי סַפּוּרֵי מַעֲשִׂוֹת כַּנ"ל. וְזֵהוּ, 'כִּי הֵיכִי דְשְׁתַּלִּי לִי אֲבָהָתִי, הֵכִי נְמִי שְׁתַּלִּי לְבִנְאִי' כַּנ"ל. 'כְּרֵךְ רַפְתָּא, אַתִּיא לֵהּ שִׁינְתָּא וְנַיִם'. הֵינּוּ שְׂאֶכֶל סְעֻדָתוֹ, וְעַל יְדֵי הָאֲכִילָה, כָּא עֲלִיו שְׁנָה וְנַיִם. הֵינּוּ, שְׂנַפֵּל לְבַחֲיַנַת שְׁנָה לְפִי עֲרֵךְ מְדַרְגָתוֹ עַל-יְדֵי הָאֲכִילָה. כְּמִבְּאָר לְעֵיל, שְׂלַפְעָמִים עַל יְדֵי הָאֲכִילָה יָכוֹל לְפַל לְבַחֲיַנַת שְׁנָה

כנ"ל. 'הדרא עלה משוניתא', הינו בחינת הסבובים והדמיונות שמחזרין וסובבין סביב בשעת השנה. 'ולא ידע ברייתא', כי העולם אין מכירין במי שהוא בבחינת שנה, כי נדמה להם שעוסק בתורה ועבודה, ובאמת הכל הוא בחינת שנה כנ"ל. 'פי קם אתער', הינו בחינת התעוררות מלמטה. 'חזיה להאי גברא דאכל מהאי חרובא', הינו שראה אותו עוסק בספורי מעשיות הנ"ל. 'ואכל מהם', הינו בחינת מן המתר לפיה. 'אמר לה, ידעת מאן שתליה להאי חרובא', הינו שמאיזה זמן הוא ספור המעשה הזאת. כי אפשר שאחד מספר מעשה שהיה כבר, ובאמת לא היה כי אם לפני ארבע שנים. 'אמר לה אבוא דאבא', הינו בחינת זקן, בחינת עתיק. הינו, שהשיב לו, שהספורי מעשיות שהוא עוסק בהם, הם ספורי מעשיות של שנים קדמוניות, שהם בחינת זקן, בחינת עתיק כנ"ל. 'אמר: ודאי נימי לי שבועין שנין', הינו שבודאי נפל לבחינת שנה מכל השבעים פנים, שהם בחינת שבעים שנים כנ"ל. 'חזא לחמרה, דקא ילדה לה רמכי רמכי', הינו בחינת עשירות, בחינת: "יששכר חמור גרם". כי על ידי זה נמשך עשירות גדול כנ"ל, כי על ידי ספורי מעשיות הנ"ל, שעל ידי זה מעוררין מהשנה כנ"ל, על ידי זה להתיר פה אלמים להתיר פה עקריות, שעל ידי זה נתגלה יראה, ועל ידי היראה נמשך אריכות הימים, בחינת זקן, בחינת תקוני עתיק כנ"ל, ועל ידי זה נמשך העשירות לתוך האריכות ימים כנ"ל.

וזה, 'פתח רבי שמעון ואמר: "עת לעשות לה" וכו' דא תורה דלעלא דמתבטלא אי לא אתעבד בתקוני דא, ולעתיק יומין אתמר'. הינו תורה דלעלא, שהיא בחינת התבוננות הנ"ל, שהוא מתבטל ואינו יכול להתקיים, אם אינו נעשה על ידי בחינת תקונים הנ"ל, שהם בחינת תקוני עתיק, בחינת אריכות ימים הנ"ל. 'כתיב: "אשריה ישראל מי כמוה", וכתיב: "מי כמוה באלים ה'". זה בחינת אתערותא דלתתא, שהוא שבח של ישראל המתעוררים מלמטה, בחינת: "אשריה ישראל מי כמוה". ואחר כך הוא אתערותא דלעלא כנ"ל, שזהו בחינת: "מי כמוכה באלים ה'". 'קרא לרבי אלעזר ברה וכו' ולרבי אבא, ואמר: אגן כללא דכלא'. הינו בחינת שלמות היראה, שהוא על ידי בחינת שלשה קוין הנ"ל. בחינת: 'מורא שמים', 'ומורא הרב', 'ומורא אב ואם'. נמצא, שעל ידי רבי שמעון, ורבי אלעזר בנו, ורבי אבא תלמידו, נשלם היראה. שעל ידי זה בא אריכות ימים, בחינת תקוני עתיק כנ"ל. 'אשתיקו, שמעו קלא'. הינו שאותן שהיו בבחינת שתיקה, בחינת אלמים, ולא היו יכולים לדבר על ידי בחינת שנה כנ"ל. 'שמעו קלא', הינו בחינת התעוררות השנה, בחינת זכאה מאן דמליל על אדנא דשמע' כנ"ל. 'וארכובתן דא לדא נקשון'. זה בחינת הולדה, בחינת זיוג הגופני. כי על ידי התעוררות השנה, שהוא בחינת להתיר פה אלמים, על ידי זה להתיר פה עקריות כנ"ל, שזהו בחינת זיוג הנשיקין שקודם לזיוג הגופני כנ"ל. 'מאי קלא, קלא דכנופיא עלאה דמתכנפי'. הינו בחינת ספורי מעשיות, שמלבישין בהם את הפנים של תורה כנ"ל.

כי ההתלבשות הוא בחינת כִּנְף, בחינת (ישעיה ל) "ולא יכַנֵּף עוד מוֹרִיךְ", ועל ידי זה ההתלבשות, מעוררין מהשנה, ומתחילין לְדַבֵּר, בבחינת (קהלת י): "ובעל כַּנְפִים יגיד דְבַר". הכל כַּנ"ל.

טו

"ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אתתי אלה בקרבו. ולמען תספור באזני בנה ובן בנה את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתי בם וידעתם כי אני יי וכו'. הנני מביא מחר ארבה בגבולך" (שמות י).

וא כי השם יתברך מחמת רחמנותו ברא את העולם, כי רצה לגלות רחמנותו, ואם לא היה בריאת העולם על מי היה מראה רחמנותו. ועל כן ברא את כל הבריאה מתחלת האצילות, עד סוף נקודת המרכז של עולם הגשמי, כדי להראות רחמנותו. וכאשר רצה השם יתברך לברא את העולם, לא היה מקום לבראו מחמת שהיה הכל אין סוף. על-כן צמצם את האור לצדדין, ועל ידי הצמצום הזה נעשה חלל הפנוי. ובתוך החלל הפנוי הזה, נתהוו כל הימים והמדות, שהם בריאת העולם (כמו שכתוב בעץ-חיים בתחלתו). וזה החלל הפנוי, היה מכרח לבריאת העולם. כי בלתי החלל הפנוי, לא היה שום מקום לבריאת העולם כַּנ"ל. וזה הצמצום של החלל הפנוי, אי אפשר להבין ולהשיג, כי אם לעתיד לבוא. כי צריך לומר בו שני הפכים, יש ואין. כי החלל הפנוי הוא על-ידי הצמצום, שכביכול צמצם אלקותו משם, ואין שם אלקות כביכול, כי אם לא כן אינו פנוי, והכל אין סוף, ואין מקום לבריאת העולם כלל. אבל באמת לאמתו, בודאי אף-על-פי-כן יש שם גם כן אלקות, כי בודאי אין שום דבר בלעדי חיותו. ועל-כן אי אפשר להשיג כלל בחינת חלל הפנוי, עד לעתיד לבוא.

והו ודע, שיש שני מיני אפיקורסית. יש אפיקורסית, שבא מחכמות חיצוניות, ועליו נאמר (אבות ב): 'ודע מה שתשיב לאפיקורוס'. כי האפיקורסית הזאת יש עליה תשובה, כי זאת האפיקורסית בא מחכמות חיצוניות, שהם באים ממותרות, מבחינות שבירת כלים. כי מחמת רבוי האור נשתברו הכלים, ומשם נתהוו הקלפות כידוע. וחכמות חיצוניות באים משם, הינו משבירת כלים, ממותרות פסלת הקדשה. כמו אצל האדם, יש כמה מיני מותרות ופסלת, כגון צפרנים ושער וזעה, ושאר פסלת ומותרות, כן כל חכמה חיצונה בא ממותרות ופסלת ידועה של הקדשה, וכן כשוף בא ממותרות ופסלת ידוע. ועל כן מי שנופל לאפיקורסית הזאת, אף שבודאי צריך לברח ולהמלט משם, אף אף-על-פי-כן מי שנופל לשם, אפשר לו למצא הצלה לצאת משם, כי יוכל למצא שם את השם יתברך, אם יבקשהו וידרשהו שם. כי מאחר שהם באים משבירת כלים, יש שם כמה ניצוצות הקדשה, וכמה אותיות שנשברו ונפלו לשם כידוע. ועל-כן יוכל למצא שם אלקות ושכל, לישוב הקשיות של האפיקורסית הזאת הבא מחכמות חיצוניות, שהם באים

ממותרות משבירת כלים, כי יש שם חיות אלקות, הינו שכל ואותיות שנשברו ונפלו לשם. ועל כן האפיקורסית הזאת יש עליה תשובה, ועליו נאמר ודע מה שתשיב לאפיקורוס.

אבל יש עוד מין אפיקורסית, והם החכמות שאינם חכמות, אלא מחמת שהם עמקים ואינם משיגים אותם, ומחמת זה נראים כחכמות, כמו למשל כשאחד אומר סברא שקר בגמפ"ת וגמרא, פרוש רש"י, תוספות, ומחמת שאין למדן לישוב הקשיא שבא על-ידי סברא זו, על-ידי-זה נדמה שאמר סברא וחכמה גדולה, אף שבאמת אינו סברא כלל. כן יש כמה מבוכות וקשיות אצל המחקרים, שבאמת אינם שום חכמה, והקשיות בטלים מעקרא. אך מחמת שאין בהשכל אנושי לישבם, על-ידי-זה נדמים לחכמות וקשיות. ובאמת אי אפשר לישוב אלו הקשיות, כי אלו הקשיות של אפיקורסית הזאת, באים מחלל הפנוי, אשר שם בתוך החלל הפנוי אין שם אלקות כביכול. ועל כן אלו הקשיות הבאים משם, מבחינת חלל הפנוי, אי אפשר בשום אופן למצא להם תשובה, הינו למצא שם את השם יתברך. כי אלו היה מוצא שם גם כן את השם יתברך, אם-כן לא היה פנוי, והיה הכל אין סוף כנ"ל. ועל כן על האפיקורסית הזאת, נאמר (משלי ב): "כל באיה לא ישובון", כי אין שום תשובה על האפיקורסית הזאת, מאחר שבא מחלל הפנוי, שמשם צמצם אלקותו כביכול. רק ישראל על-ידי אמונה עוברים על כל החכמות, ואפלו על האפיקורסית הזאת הבא מחלל הפנוי, כי הם מאמינים בהשם יתברך בלי שום חקירה וחכמה, רק באמונה שלמה.

כי השם יתברך 'ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין' (רעיא מהימנא פנחס רכה ע"א). נמצא שהוא כביכול בתוך כל העולמות, וסביב כל העולמות. וצריך להיות הפרש כביכול, בין המלוי והסבוב, שאם לאו, אם-כן הכל אחד. אך על-ידי בחינת החלל הפנוי, שמשם צמצם אלקותו כביכול, ובתוכו ברא את כל הבריאה, נמצא שהחלל הפנוי מקיף את כל העולם, והשם יתברך שהוא סובב כל עלמין, מסבב גם על החלל הפנוי. ועל כן שיה לומר ממלא כל עלמין, הינו כל הבריאה, שנברא בתוך החלל הפנוי. וגם סובב כל עלמין, הינו שמסבב גם על החלל הפנוי. ובאמצע מפסיק החלל הפנוי, שכביכול צמצם משם אלקותו. והנה על-ידי אמונה, שמאמינים שהשם יתברך ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, ומאחר שהוא סובב כל עלמין, אם-כן שגם החלל הפנוי בעצמו נתהוה מחכמתו יתברך, ובודאי באמת לאמתו יש שם אלקותו יתברך, רק שאי אפשר להשיג זאת, ולמצא שם השם יתברך כנ"ל, על-כן הם עוברים על כל החכמות והקשיות והאפיקורסית הבא משם מחלל הפנוי, כי יודעים שבודאי אי אפשר למצא להם תשובה. כי אם היה מוצא עליהם תשובה, הינו שהיה מוצא בהם את השם יתברך, אם-כן לא היה חלל הפנוי, ולא היה אפשר להתהוות הבריאה. אבל באמת לאמתו, בודאי יש עליהם תשובה, ובודאי יש שם אלקותו יתברך. אבל על-ידי חקירות נשקעים שם, כי אי

אפשר למצא שם את השם יתברך, מאחר שהוא בחינת חלל הפנוי. רק צריכין להאמין שהשם יתברך טוב גם עליו, ובודאי באמת גם שם יש אלקותו יתברך. ועל-כן ישראל נקראים עבריים, על-שם שהם עוברים באמונתם על כל החכמות, ואפלו על החכמות שאינם חכמות, הינו האפיקורסית השנית הבא מחלל הפנוי כנ"ל. ועל-כן השם יתברך נקרא "אלקי העבריים" (שמות ג), מלשון (יהושע כד): "עבר הנהר" (רש"י בראשית לט, יד), לשון צדדיו, הינו שאלקותו מסבב גם על החלל הפנוי, הבא על-ידי הצמצום, שצמצם האור לצדדיו. ועל-כן ישראל נקראים עבריים, שעל-ידי אמונתם שמאמינים שהשם יתברך אלקי העבריים כנ"ל, הם עוברים על כל החכמות, ועל מה שאינם חכמות, הינו האפיקורסית השנית כנ"ל. ועל-כן בודאי מזה האפיקורסית השנית, בודאי צריך לזהר יותר ויותר, לברח ולהמלט משם, לבלי לעיין ולהביט בדבריהם כלל, כי חס ושלום, בודאי ישקע שם, כי עליו נאמר: "כל באיה לא ישובון" וכו' כנ"ל.

וגו אך דע, אם יש צדיק גדול שהוא בחינת משה, הוא צריך דוקא לעיין בדברי האפיקורסית אלו. ואף שאי אפשר לישבם כנ"ל, על כל זה על-ידי עיונו שמעיין שם, הוא מעלה משם כמה נשמות שנפלו ונשקעו בתוך האפיקורסית הזאת. כי אלו המבוכות והקשיות של האפיקורסית הזאת הבא מחלל הפנוי, הם בבחינת שתיקה, מאחר שאין עליהם שכל ואותיות לישבם כנ"ל. כי הבריאה היתה על-ידי הדבור, כמו שכתוב (תהלים לג): "בדבר ה' שמים נעשו וכרוח פיו כל צבאם". ובהדבור יש חכמה, כי כלל הדבור הוא רק חמשת מוצאות הפה, ועל ידם נתהוו כל הדברים של כל הבריאה, וכמו שכתוב (שם קד): "כלם בחכמה עשית". והדבור הוא הגבול של כל הדברים, כי הגביל חכמתו בהאותיות, שאותיות אלו הם גבול לזה, ואותיות אלו הם גבול לזה. אבל בהחלל הפנוי שהוא מקיף כל העולמות כנ"ל, והוא פנוי מכל כביכול כנ"ל, אין שם שום דבור, ואפלו שכל בלא אותיות כנ"ל. ועל כן המבוכות הבאים משם, הם בבחינת שתיקה. וכמו שמצינו במשה (מנחות כט ע"ב): כששאל על מיתת רבי עקיבא, 'זו תורה וזה שכרה'. השיבו לו: 'שתק, כך עלה במחשבה'. הינו שאתה צריך לשתק, ולבלי לשאל תשובה ותרוע על קשיא זו, כי כך עלה במחשבה, שהוא למעלה מן הדבור. על-כן אתה צריך לשתק על שאלה זו, כי הוא בבחינת עלה במחשבה, שאין שם דבור לישב אותה. וכמו כן אלו הקשיות והמבוכות שבאים מחלל הפנוי, שאין שם דבור ולא שכל כנ"ל, על-כן הם בבחינת שתיקה, וצריך רק להאמין ולשתק שם. ועל-כן אסור לכנס ולעיין בדברי האפיקורסית והמבוכות אלו, כפי-אם צדיק שהוא בחינת משה. כי משה הוא בחינת שתיקה, בבחינות שנקרא: "כבר פה" (שמות ד), בחינת שתיקה, שהוא למעלה מן הדבור. ועל-כן הצדיק שהוא בחינת משה, בבחינת שתיקה, יכול לעיין בדברי המבוכות אלו, שהם בבחינת שתיקה כנ"ל. וצריך דוקא לעיין, כדי להעלות הנשמות שנפלו לשם כנ"ל.

וְיָדַע, כִּי מַחְלֶקֶת הִיא בְּחִינֹת בְּרִיאַת הָעוֹלָם. כִּי עֶקֶר בְּרִיאַת הָעוֹלָם, עַל-יְדֵי חֲלָל הַפָּנוּי כַּנ"ל, כִּי בְּלֹא זֶה הָיָה הַכֹּל אֵין סוּף, וְלֹא הָיָה מְקוֹם לְבְרִיאַת הָעוֹלָם כַּנ"ל. וְעַל-כֵּן צִמְצַם הָאוֹר לְצַדִּיין, וְנַעֲשֶׂה חֲלָל הַפָּנוּי, וּכְתוּבוֹ בְּרָא אֶת כָּל הַבְּרִיאָה, הֵינּוּ הַיָּמִים וְהַמְּדוּת, עַל-יְדֵי הַדְּבוּר כַּנ"ל, "בְּרַבֵּר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ" וְכוּ'. וְכֵן הוּא בְּחִינַת הַמַּחְלֻקוֹת, כִּי אֱלוֹ הָיוּ כָּל הַתְּלַמִּידֵי-חֲכָמִים אֶחָד, לֹא הָיָה מְקוֹם לְבְרִיאַת הָעוֹלָם. רַק עַל יְדֵי הַמַּחְלֶקֶת שְׂבִינֵיהֶם, וְהֵם נַחֲלָקִים זֶה מִזֶּה, וְכָל אֶחָד מוֹשֵׁךְ עֲצָמוֹ לְצַד אֶחָד, עַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה בִּינֵיהֶם בְּחִינֹת חֲלָל הַפָּנוּי, שֶׁהוּא בְּחִינֹת צִמְצוּם הָאוֹר לְצַדִּיין, שָׁבוּ הוּא בְּרִיאַת הָעוֹלָם עַל יְדֵי הַדְּבוּר כַּנ"ל. כִּי כָּל הַדְּבָרִים שְׁכָּל אֶחָד מֵהֶם מְדַבֵּר, הַכֹּל הֵם רַק בְּשִׁבִיל בְּרִיאַת הָעוֹלָם שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל יָדָם בְּתוֹךְ הַחֲלָל הַפָּנוּי שְׂבִינֵיהֶם. כִּי הַתְּלַמִּידֵי-חֲכָמִים בּוֹרְאִים אֶת הַכֹּל עַל יְדֵי דְבָרֵיהֶם. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נא): "וְלֹאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי אֲתָה" – אֵל תִּקְרֵי 'עֲמִי' אֶלֶּא 'עֲמִי', מָה אֲנִי עֹבֵדִי שָׁמַיָא וְאַרְעָא בְּמַלּוּלֵי אַף אַתֶּם כֵּן (כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּזוּהַר בַּהֲקֻדְמָה ה' ע"א). אֶף צָרִיךְ לְזַהֵר שֶׁלֹּא לְדַבֵּר יוֹתֵר מִדִּי, רַק כְּפִי צָרִיךְ בְּרִיאַת הָעוֹלָם לֹא יוֹתֵר. כִּי עַל יְדֵי רַבּוּי הָאוֹר, שֶׁלֹּא הָיוּ הַכְּפִלִים יְכוּלִים לְסַבֵּל רַבּוּי הָאוֹר, נִשְׁתַּבְּרוּ, וּמִשְׁבִּירַת הַכְּפִלִים הָיָה הַתְּהוּוֹת הַקְּלָפוֹת. כֵּן אִם אֶחָד מֵרַבֵּה לְדַבֵּר, מִזֶּה גוֹרֵם הַתְּהוּוֹת הַקְּלָפוֹת, כִּי הוּא בְּחִינַת רַבּוּי הָאוֹר, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה הָיוּ שְׂבִירַת הַכְּפִלִים, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה הַתְּהוּוֹת הַקְּלָפוֹת.

וְזֶה פְּרוּשׁ הַמִּשְׁנָה (אבות א): 'כָּל יָמֵי גְדֻלָּתִי בֵּין הַחֲכָמִים, וְלֹא מִצָּאתִי לְגוֹף טוֹב מִשְׁתִּיקָה. וְלֹא הַמְּדַרְשׁ הוּא הָעֶקֶר, אֶלֶּא הַמַּעֲשֶׂה, וְכָל הַמְּרַבֵּה דְבָרִים מִבִּיא חֲטָא'. 'כָּל יָמֵי גְדֻלָּתִי בֵּין הַחֲכָמִים' וְכוּ', בֵּין הַחֲכָמִים, הוּא בְּחִינַת חֲלָל הַפָּנוּי, שְׁנַתְּהוּהָ וְנַעֲשֶׂה בֵּין הַחֲכָמִים, עַל יְדֵי הַפְּרוּד וְהַמַּחְלֶקֶת שֶׁיֵּשׁ בִּינֵיהֶם כַּנ"ל. וְזֶה 'בֵּין הַחֲכָמִים' דִּיקָא, הֵינּוּ שֶׁיֵּשׁ פְּרוּד וּמַחְלֶקֶת בִּינֵיהֶם. כִּי אִם הָיוּ כָּלֶם אֶחָד, אֵין שִׁיף לֹאמֹר בֵּין הַחֲכָמִים. וְעַל-יְדֵי הַמַּחְלֶקֶת נַעֲשֶׂה בְּחִינֹת חֲלָל הַפָּנוּי, וּכְתוּב הַחֲלָל הַפָּנוּי הַזֶּה נַעֲשֶׂה בְּרִיאַת הָעוֹלָם, הֵינּוּ הַיָּמִים וְהַמְּדוּת. וְזֶה 'כָּל יָמֵי גְדֻלָּתִי', שֶׁהֵינִי מְגַדֵּל יָמֵי וּמְדוּתִי, שֶׁהוּא בְּחִינַת בְּרִיאַת הָעוֹלָם. 'בֵּין הַחֲכָמִים', בֵּין הַחֲכָמִים דִּיקָא; בְּתוֹךְ הַחֲלָל הַפָּנוּי כַּנ"ל, כִּי שֵׁם נַעֲשֶׂה כָּל הַבְּרִיאָה כַּנ"ל. וְזֶה 'גְּדֻלָּתִי', שֶׁהֵינִי מְגַדֵּל יָמֵי וּמְדוּתִי, מִקְטָנוּת לְגְדֻלוֹת. וְזֶה שֶׁקָּרָא 'יָמֵי', כִּי הֵם יָמִים שְׁלוֹ, כִּי הוּא בּוֹרֵא אֶת הָעוֹלָם וְכוּ' כַּנ"ל. וְזֶה וְלֹא מִצָּאתִי לְגוֹף טוֹב מִשְׁתִּיקָה, כִּי שֵׁם בְּחֲלָל הַפָּנוּי אֵין טוֹב מִשְׁתִּיקָה כַּנ"ל. כִּי אֲסוּר לְכַנֵּס לְשֵׁם, כִּי-אִם מִי שֶׁהוּא בְּכַחֲשׁוֹת שְׁתִּיקָה, בְּחִינַת מִשָּׁה כַּנ"ל. וְזֶה שֶׁאָמַר: 'כָּל יָמֵי גְדֻלָּתִי בֵּין הַחֲכָמִים וְלֹא מִצָּאתִי וְכוּ', כִּי עַל יְדֵי שֶׁאֲחִזּוּ בְּמְדֻרְגָה זו, בְּבְחִינַת שְׁתִּיקָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר: שֶׁאֵין טוֹב מִשְׁתִּיקָה, עַל-כֵּן הָיָה מְגַדֵּל יָמֵי וּמְדוּתִי שֵׁם בְּחֲלָל הַפָּנוּי. כִּי אֲסוּר לְכַנֵּס לְשֵׁם, כִּי-אִם מִי שֶׁהוּא בְּכַחֲשׁוֹת שְׁתִּיקָה כַּנ"ל. וְזֶה וְלֹא הַמְּדַרְשׁ הוּא הָעֶקֶר אֶלֶּא הַמַּעֲשֶׂה, וְכָל הַמְּרַבֵּה דְבָרִים מִבִּיא חֲטָא. כִּי כָּל מְדַרְשֵׁם וְדְבָרֵיהֶם שֶׁאֵלּוּ הַחֲכָמִים מְדַבְּרִים, אֵין הָעֶקֶר הַמְּדַרְשׁ בְּלִבָּד, אֶלֶּא הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁיַּעֲשׂוּ וַיִּבְרְאוּ עַל יְדֵי דְבָרֵיהֶם אֶת הָעוֹלָם כַּנ"ל, אֵל

תקרי 'עמי' אלא 'עמי' כנ"ל. אך 'כל המרבה דברים מביא חטא', כי מרובי האור
נתהוו הקלפות כנ"ל.

והו' ודע, שעל ידי הנגון של הצדיק, שהוא בחינת משה, הוא מעלה את הנשמות מן
האפיקורסית הזאת של החלל הפנוי שנפלו לשם. כי דע, שכל חכמה וחכמה
שבעולם, יש לה זמר ונגון מיוחד. שזה הזמר מיוחד לחכמה זו, ומזה הזמר נמשכת
החכמה הזאת. וזה בחינות (תהלים מז): "זמרו משפיל", שכל שכל וחכמה יש לו
זמר ונגון. ואפלו חכמת האפיקורסית, יש לה נגון וזמר המיוחד לחכמה
האפיקורסית. וזה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (חגיגה טו ע"ב): 'אחר מה הוי בה
– זמרא יוני לא פסק מפמה, וכשהיה קם מבית המדרש, פמה ספרי מינין נופלין
ממנו', כי זה תלוי בזה, כי על ידי זמר הנ"ל שלא פסק מפיו, על ידי זה היו הספרי
מינין נופלין ממנו, כי זה הזמר היה מיוחד לזה האפיקורסית והמינות שהיה לו.
נמצא כל חכמה וחכמה לפי בחינתה ומדרגתה, כן יש לה זמר ונגון השיך ומיוחד
אליו. וכן ממדרגה למדרגה, כי בחינת החכמה שבמדרגה היותר עליונה, יש לה
זמר ונגון יותר עליון לפי בחינתה. וכן למעלה מעלה עד ראשית נקדת הבריאה
שהיא תחילת האצילות, ושם אין למעלה ממנה. ואין מקיף לאותה חכמה שיש
שם, כי אם אור האין-סוף המקיף לחלל הפנוי, שבתוכו כל הבריאות והחכמות.
ובודאי גם שם יש בחינת חכמה, אך החכמה שיש שם באור אין סוף, אי אפשר
לידע ולהשיג אותה. כי אין סוף הוא השם יתברך בעצמו, וחכמתו אי אפשר
להשיג כלל. ואין שם רק בחינת אמונה, שמאמינים בו יתברך שאורו האין סוף
מסבב כל עלמין ומקיף הכל. ואמונה, יש לה גם כן זמר ונגון המיוחד לאמונה.
וכמו שאנו רואים שאפלו אמונות עכו"ם בדברי טעותם, יש לכל אמונה של
עכו"ם נגון מיוחד, שמזמרין בו ועורכין בו בבית תפלתם. כן להפך בקדשה, כל
אמונה יש לה זמר ונגון. ואותו הזמר המיוחד לאמונה הנ"ל, שהוא אמונה העליונה
מכל המיני חכמות ואמונות שבעולם, הינו אמונה בהאור אין סוף עצמו הסובב כל
עלמין כנ"ל, אותו הזמר הוא גם כן למעלה מכל הנגינות וזמירות שבעולם,
השיכים לכל חכמה ואמונה. וכל הזמירות והנגונים של כל החכמות, נמשכין מזה
הזמר והנגון, שהוא למעלה מכל הזמירות והנגונים של כל החכמות. כי הוא הזמר
השיך להאמונה בהאור אין סוף עצמו, שהוא למעלה מן הכל. ולעתיד לבוא
שיהפך "לכל העמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה'" (צפניה ג), והכל יאמינו בו
יתברך, אז יתקיים (שיר השירים ד): "תבואי תשורי מראש אמנה". 'מראש אמנה'
דיקא, הינו בחינת אמונה עליונה זו הנ"ל, שהוא ראש לכל האמונות כנ"ל. וזה
'תשורי' דיקא, הינו הנגון והזמן השיך לראש אמונה זו כנ"ל. ולבחינת זמר של
אמונה העליונה הזאת, אין מי שיזכה, כי אם צדיק הדור, שהוא בחינת משה.
שהוא במדרגת אמונה זו, שהוא בחינת שתיקה, בחינת 'שתק כף עלה במחשבה'
הנ"ל, הינו שהיא עדין למעלה מהדבור כנ"ל. כי משה הוא בחינות שתיקה כנ"ל.

וזה (שמות טו): "אז ישיר משה", ואמרו חכמינו, זכרונם לברכה (סנהדרין צא ע"ב) 'שר לא נאמר, אלא ישיר', מכאן לתחית המתים מן התורה, שעתיד משה לשיר לעתיד לבוא גם כן. כי כל השירות, בין של עולם הזה בין של לעתיד לבוא, הוא רק אצל משה, שהוא בחינת שתיקה, שזכה לומר ששיך לאמונה העליונה על הכל, ששם נכללין כל הזמירות, כי כלם נמשכים ממנה. וזה שפרש רש"י: 'ישיר', יו"ד על-שם המחשבה נאמרה. הינו בחינות 'כף עלה במחשבה' הנ"ל, בחינות משה, בחינות שתיקה כנ"ל. ועל כן על ידי נגון של הצדיק, שהוא בחינות משה כנ"ל, על ידי זה עולים ויוצאים כל הנשמות שנפלו בתוך האפיקורסית של חלל הפנוי. כי נגונו הוא בבחינות 'ראש אמונה', הינו אמונה העליונה על הכל, שעל ידי נגון ואמונה זו נתבטלים כל האפיקורסית. ונכללים ונתבטלים כל הנגונים בתוך הנגון הזה, שהוא למעלה מן הכל, שממנו נמשכים כל הנגונים כנ"ל.

וזה, "ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי" וכו'. פרעה הוא בחינות חלל הפנוי. כי פרעה לשון בטול, מלשון (שמות ה): "תפריעו את העם", וגם פרעה לשון התגלות. הינו בחינת חלל הפנוי, שהוא בטל ופנוי מכל, ובתוכו התגלות כל הבריאה כנ"ל. ושם בחלל הפנוי יש כבודות לב, כי אי אפשר להשיג בחינות החלל הפנוי כנ"ל. וכל החכמות הבאים משם, יש בהם כבודות לב, שנשארים בקשיא על השם יתברך, ואי אפשר למצא שם השם יתברך, מחמת שפנה אלקותו משם כביכול, כדי שתוכל הבריאה להתהוות כנ"ל. ועל כן: "ויאמר ה' אל משה בא" וכו'. שמשה דיקא, יבוא אל פרעה, בחינות החלל הפנוי, כי אסור לכנס לשם כי אם בחינות משה כנ"ל, כי אי אפשר למצא שם את השם יתברך כנ"ל. וזה, "כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו". עבדים, הם בחינות ההקדמות של כל החכמות. כי כל חכמה יש לה הקדמות, והם נקראים עבדים ומשמשים להחכמה. הינו שכל החכמות וההקדמות הבאים משם מחלל הפנוי, יש בהם כבודות לב, שנשארים בקשיא כנ"ל. וזהו "למען שתי אתתי אלה בקרב", הינו שמה שהכבדתי את לבו וכו', שאי אפשר למצא שם את השם יתברך, זה היה "למען שיתי" וכו', כדי שאשית בקרב האותיות של הבריאה, הינו כדי שתוכל הבריאה להתהוות שם בתוך החלל הפנוי, שצמצם ופנה אלקותו משם כביכול. כי אם לא היה מצמצם אלקותו משם, לא היה מקום לבריאה כנ"ל. וזה ולמען תספר וכו', כי שם בתוך הבריאה שנתהוה בתוך חלל הפנוי, שם תוכל לספר ולדבר, כי יש שם אותיות ודבור, שעל ידם נתהוה הבריאה כנ"ל. וזה "באזני בנה ובן בנה", כי עקר כלל הבריאה היתה בשביל רחמנותו כנ"ל, והבריאה היתה על ידי הדבור כנ"ל. נמצא שבכל דבר שנברא בתוך החלל הפנוי, יש שם צמצום רחמנותו. כי השם יתברך צמצם רחמנותו, וברא את הדבר הזה, בתבנית ודמות הזה, כפי הרחמנות שלו. שמדת רחמנותו יתברך חיבה, שזה הדבר יהיה כה. כי הרחמנות שרש כל הבריאה, כי הכל נברא כדי לגלות רחמנותו כנ"ל. וזה: "ולמען תספר באזני בנה

ובן בנה" – 'עד כאן רחמי האב על הבן' (בראשית רבה נד) (כמו שפרש רש"י בראשית כא על פסוק: "אם תשקר לי ולניני ולנכדי"). כי במה שהוא אחר הבריאה, שם תוכל לספר ולדבר, ולהשיג צמצום רחמנותו שיש בכל דבר. עד כאן רחמי האב וכו', הינו שבדבר הזה יש כל כך רחמנות, ובדבר הזה יש כל כך רחמנות. וזה "את אשר התעללתי במצרים" וכו', זה בחינת הקלפות שבאים מרובי האור משבירת כלים. כי 'התעללתי', פרש רש"י: 'שחקתי'. הינו שעשיתי שחוק ועוללות בעולם, הינו בחינת הקלפות, שהן כנגד הקדשה רק כמו מי שמדמה ומשחק ומעקם עצמו לחברו, כי הם רק כקוף המשחק ומדמה עצמו לאדם (עיין זוהר תרומה קמח ע"ב). וזהו "ואת אתתי אשר שמתי בם", כי יש שם אותיות, כי הם באים מרובי אור, משבירת כלים כנ"ל, על כן "וידעתם כי אני ה'", כי שם תוכלו להכיר את ה', כי יש שם ניצוצי הקדשה ואותיות כנ"ל. הינו, שאפלו בתוך בחינת השחוק, בחינת הקלפות, הינו בחינת אפיקורסית הראשונה, שבא מבחינת רבוי אור כנ"ל, גם שם תוכל להכיר את ה'. כי עליו נאמר: 'ודע מה שתשיב לאפיקורוס' כנ"ל. כי אפשר למצא שם אותיות וניצוצות לישבם, כי הם באים משבירת כלים כנ"ל.

וזה, "ויבא משה אל פרעה וכו', הנני מביא מחר ארבה בגבולך". מחר, הוא בחינת לעתיד לבוא, כי מחר לקבל שכר (עירובין כב ע"א), בחינת (בראשית ל): "וענתה בי צדקתי ביום מחר", הינו בחינת קבול השכר לעתיד לבוא, ואז יבינו בחינת החלל הפנוי שהוא על ידי הצמצום, איך אפשר להיות, שבאמת יש שם אלקות, ואף על פי כן הוא חלל הפנוי כנ"ל. וזהו בעצמו הקבול שכר, כי עקר הקבול שכר לעתיד הוא, שישגו השגות, ויבינו מה שהיה אי אפשר להבין בעולם הזה. ואז ידעו שהחלל הפנוי הוא בבחינת ארבה, 'כהוא קמצא דלבושה מנה ובה' וכמו חגב, שלבושיו באים ממנו ודבוקים בו) (בראשית רבה כא), (כמובא בכל ספרי קבלה שזהו בחינת סוד חלל הפנוי). לבוש, הוא בחינת הצמצום של חלל הפנוי, שעל ידו בחינת הלבושין. יבינו שהוא מנה ובה, שבאמת יש שם אלקות. ואף על פי כן הוא בחינת לבוש, בחינת צמצום, בחינת חלל הפנוי. וזה בחינת: "וענתה בי צדקתי ביום מחר". 'צדקתי', בחינת לבושין, בחינת (איוב כט): "צדק לבשתי". שאז ביום מחר, שיהיה הקבול שכר, יתגלה סוד בחינות הלבושין, בחינת הצמצום של החלל הפנוי כנ"ל. כי אז יתגלה ראש אמנה הנ"ל, בחינת: "תבואי תשורי מראש אמנה" הנ"ל, בחינת הנגון העליון של ראש אמנה הנ"ל, שעל ידו נתבטל כל המבוכות של חלל הפנוי כנ"ל. וזה "הנני מביא מחר ארבה", ראשי תבואת: א' כן רוח הוא ב'אנוש (איוב לב), בחינת נגינה, שהוא בחינת רוח. הינו, שאז יתגלה הנגון והזמר של ראש אמנה כנ"ל, ועל ידו יתבטלו כל האפיקורסית, אפלו של חלל הפנוי כנ"ל.

"ויאמר בעז אל רות, הלא שמעת בתי, אל תלכי ללקט בשדה אחר, וגם לא תעבורי מזה וכו'. עיניך בשדה אשר יקצרון, והלכת אחריהן, הלוא צויתי את הנערים לבלתי נגעך. וצמת, והלכת אל הכלים ושתי, מאשר ישאבון הנערים" (רות ב).

ואו דע, כי יש שדה, ושם גדלים אילנות ועשבים יפים ונאים מאד. וגדל יקר יפי השדה וגדוליו אי אפשר לספר, אשרי עין ראתה זאת. ואילנות ועשבים, הם בחינת נשמות קדושות הגדלים שם. ויש כמה וכמה נשמות ערמות, שהם נעים ונדים מחוץ לשדה, וממתינים ומצפים על תקון, שיוכלו לשוב ולכנס אל מקומם. וגם אפלו נשמה גדולה, שבה תלויים כמה נשמות, לפעמים כשהיא יוצאת לחוץ, קשה לה לחזור לשם. והם כלם מבקשים ומצפים על בעל השדה, שיוכל להתעסק בצורך תקונם. ויש נשמה, שתקונה על ידי מיתה של אחד, או על ידי מצוה ועבודה של אחד.

ומי שרוצה לחגר מתניו, להכניס עצמו להיות הוא הבעל השדה, צריך להיות איש אמוד ותקיף, וגבור חיל, וחכם, וצדיק גדול מאד. כי צריך להיות אדם גדול ומפלג במעלה מאד. ויש אחד, שאינו יכול לגמר הענין כי אם עם מיתתו. ואפלו לזה צריך להיות גדול מאד, כי יש כמה וכמה גדולים, שאפלו עם מיתתם לא יועילו. רק אם יש אדם גדול ומפלג במעלה מאד מאד, יכול לגמר מה שצריך בחיים חיותו. כי הרבה יסורין ודברים קשים עוברין עליו, אך על ידי גדלותו ומעלתו עובר על כלם, ועושה פעולות השדה כמו שצריך.

וכשזוכה לתקן הנשמות ולהכניסם, אזי טוב ויפה מאד להתפלל, כי אזי התפלה על תקונה. וזה הבעל השדה, הוא משגיח ומשתדל תמיד להשקות האילנות ולגדלם, ובשאר תקוני השדה, ולהרחיק האילנות זה מזה הרחקה הראוי, שלא יכחיש אחד את חברו. כי לפעמים צריך להראות למקרב גדול הרחקה גדולה, כדי שלא יכחיש את חברו.

ואו דע, שכשהנשמות עושין פרות שעושין רצונו של מקום. אזי מאירין עיני בעל השדה, ויכולין להיות צופין ורואין במקום שצריך. וזה בחינת (במדבר כג): "שדה צופים". אבל כשאין עושין רצונו יתברך, חס ושלום, אזי נתחשכים עיניו, חס ושלום. וזה בחינת: "שדה בוכים" (מועד קטן ה ע"ב), כי בכי הוא קלקול הראות, כמו שכתוב (קהלת יב): "ושבו העינים אחר הגשם", ודרשו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת קנא ע"ב): "זה הראות שהולך אחר הבכי". וכשעיניו מאירות וצופות, בבחינת 'שדה צופים' הנ"ל, אזי יכול להסתכל בכל אחד ואחד, להביאו אל התכלית, הינו שיוכל להסתכל בהדבור של כל אחד, אם אינו על תקונו בשלמות, מחמת שרחוק מהתכלית עדין, אזי הוא מביאו אל התכלית, ואז הדבור כהגון בשלמות.

כי כל דבור ודבור הוא עולם מלא, וכשאדם עומד להתפלל, ומדבר דבורי התפלה, אזי הוא מלקט ציצים ופרחים ושושנים נאים. כאדם ההולך בשדה,

ומלקט שושנים ופרחים נאים אחת לאחת, עד שעושה אגדה אחת. ואחר-כך מלקט עוד אחת לאחת ועושה אגדה אחרת ומחברם יחד, וכן הולך ומלקט ומקבץ כמה וכמה אגדות יפים ונאים. כמו כן הוא הולך בתפלה מאות לאות, עד שמתחברים כמה אותיות, ונעשה מהם דבור. וכן עושה בתבות שלמות, ואחר-כך נתחברין שתי התבות. ואחר-כך הולך ומלקט יותר, עד שגומר ברכה אחת. ואחר-כך מלקט יותר ויותר, והולך מאבות לגבורות, ומגבורות לקדשות, וכן הולך להלן יותר. מי יפאר גדל פאר הלקוטים והקבוצים, שאדם מלקט ומקבץ בדבורי התפלה. וכשהדבור יוצא, והדבור הוא יוצא מהנפש, כמו שכתוב (בראשית ב): "ויהי האדם לנפש חיה", ותרגומו: 'לרוח ממללא', והדבור בא ונשמע לאזניו, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות טו) 'השמע לאזניה מה שאתה מוציא בפיה', אזי הדבור מבקש ומתחנן מהנפש, לבל תפרד ממנו. ותכף כשיוצא אות ראשונה, כגון אות בי"ת מתבת ברוך, אזי מבקש ומתחנן מהנפש לבל תפרד ממנו. כי איך תוכל להתפרד ממני, לגדל ההתקשרות והאהבה שיש בינינו. כי אתה רואה את יקר יפיי וזיוי והדרוי ותפארתתי, ואיך תוכל לנתק עצמה ממני ולפרד מאתי. הן אמת, שאתה צריך לילה יותר, כדי ללקט עוד סגלות יקרות וחמודות גדולות, אבל איך תוכל לפרד ממני ולשכח אותי, על כל פנים תראה שבכל מקום שתלה ותבוא לשם לא תשכח אותי, ולא תפרד ממני. מכל שכן כשגומר תבה אחת, אזי כל התבה מבקשת כל הנ"ל. ומלפפת ומחבקת אותו, ואינה מנחת אותו לילה מאתה כנ"ל. ובאמת הוא צריך ומכרח לדבר עוד הרבה דבורים, וכמה ברכות וענינים עד גמר התפלה. על פן הכלל שצריך לעשות אחד מכל התפלה כלה, ובכל דבור שמדבר, יהיה נמצא שם כל הדבורים של התפלה, ומהתחלת התפלה עד הסוף יהיה הכל אחד. וכשעומד בהדבור האחרון של התפלה, יהיה עדין עומד בתבה ראשונה של התפלה. כדי שעל-ידי-זה יוכל להתפלל כל התפלה כלה, ואף-על-פי-כן לא יתפרד אפלו מאות ראשונה של התפלה.

וגו ודע, שבחינה זו, הינו בחינת אחד, זה הוא בחינת התכלית. כמו שכתוב (זכריה יד): "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". 'וביום ההוא', הינו התכלית. והוא בחינת כלו טוב, כי אחד הוא כלו טוב. כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (פסחים ג ע"א) על פסוק זה: "ביום ההוא יהיה ה' אחד" וכו', 'אטו האדנא (האם פעת) לאו אחד הוא, אלא האדנא מברכין על הרעה: 'דין אמת', ועל הטובה: 'הטוב והמטיב', אבל לעתיד יברכו על הכל הטוב והמטיב'. נמצא, שבחינת אחד הוא התכלית. והוא כלו טוב, כי התכלית הוא כלו טוב. כי אפלו כל הצרות והיסורין והרעות העוברין על האדם, חס ושלום, אם יסתכל על התכלית, בודאי אינם רעות כלל, רק טובות גדולות. כי בודאי כל היסורין באים בכונה מהשם יתברך לטובתו, אם להזכירו שישוב בתשובה, אם למרק עוונותיו. ואם פן היסורין הם טובות גדולות, כי פונת השם יתברך הוא בודאי רק לטובה. נמצא, שבכל הרעות והיסורין שיש

לְאָדָם, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, אִם יִסְתַּכַּל עַל הַתְּכַלִּית, הֵינּוּ פּוֹנֵת הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ, לֹא יִהְיֶה לוֹ יִסּוּרִין כָּלֵל. רַק אֲדַרְבָּא יִתְמַלָּא שְׂמַחָה, מְגַדֵּל רַב הַטּוֹבָה שִׁיִּסְתַּכַּל בְּתַכְלִית הַיִּסּוּרִין הַלָּלוּ. כִּי הַתְּכַלִּית הוּא כָּלוּ טוֹב. כָּלוּ אֶחָד כַּנִּ"ל. וּבִאֲמַת אֵין שׁוֹם רַע בְּעוֹלָם, רַק כָּלוּ טוֹב.

אִךְ עַקֵּר הַצַּעַר שֵׁישׁ לְאָדָם מֵהַיִּסּוּרִין שְׁעוֹבְרִים עָלָיו, חֶסֶד וְשָׁלוֹם. הוּא רַק מַחֲמַת שְׁלוֹקֶחִין מֵהָאָדָם הַדַּעַת, עַד שֶׁאֵין יָכוֹל לְהִסְתַּכַּל עַל הַתְּכַלִּית, שֶׁהוּא כָּלוּ טוֹב, וְאִז מֵרְגִישׁ צַעַר וְכָאֵב הַיִּסּוּרִין. כִּי כְּשֵׁישׁ לוֹ דַּעַת, וּמִסְתַּכַּל עַל הַתְּכַלִּית, אֵינוֹ מֵרְגִישׁ כָּלֵל הַצַּעַר שֶׁל הַיִּסּוּרִין כַּנִּ"ל.

וּבִזְהָ תְּבִין דְּכַר נַעֲלָם וְנִסְתָּר, מֵהַ שְׁנַטְבַּע בְּנַפְשׁ הָאָדָם, כְּשֵׁישׁ לוֹ יִסּוּרִין גְּדוֹלִים, רַחֲמָנָא לְצַלּוֹן, כְּגוֹן לְמַשָּׁל כְּשַׁחֲוֹתְכִין אֵיזָה אֵיכָר לְאָדָם, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, אֲזִי סוֹתָם וְעוֹצֵם אֶת עֵינָיו בְּחֻזֶק. כִּי זֶה אָנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ, כְּשֶׁאָדָם רוֹצֵה לְהִסְתַּכַּל עַל דְּכַר שֶׁהוּא רַחֲוֹק מִמֶּנּוּ, אֲזִי סוֹתָם אֶת עֵינָיו, וּמְצַמְצֵם וּמְכוּץ הָרְאוֹת, כְּדִי לְכוֹן הָרְאוֹת אֶל הַדְּבַר הַרְחוֹק שֶׁרוֹצֵה לְרְאוֹת. וְזֶה מַחֲמַת כִּי הָרְאוֹת הוּא מְשַׁרְת וְשָׁלִיחַ שֶׁל הַמַּח, לְהִבְיֵא הַדְּבַר שֶׁרוֹאֵה לְתוֹךְ הַמַּח. כִּי עַקֵּר הָרְאוּיָה הִיא הַיְדִיעָה, דִּהֵינּוּ לִידַע מַהוּת הַדְּבַר שֶׁרוֹאֵה, וְהַיְדִיעָה הִיא בְּמַח. וְכִשְׁרוֹצֵה הַמַּח לִידַע זֶה הַדְּבַר שֶׁעוֹמֵד כַּנְּגִדוֹ, אֲזִי הוּא שׁוֹלַח אֶת הָרְאוֹת, וְהָרְאוֹת הוֹלֵךְ וְרוֹאֵה הַדְּבַר, וּמְבִיאוֹ לְתוֹךְ הַמַּח, וְאִז יוֹדַע מֵהַ שֶׁרוֹאֵה. וְעַל כֵּן כְּשֶׁמְעִבִירִין דְּכַר לְפָנֵי אָדָם בְּמַהִירוֹת גְּדוֹל, אֵינוֹ יוֹדַע מַהוּת הַדְּבַר, אִךְ שְׂבִאֲמַת רָאָה הַדְּבַר בְּעֵינָיו מִמֶּשׁ, עִם כָּל זֶה מַחֲמַת הַמְּהִירוֹת, לֹא הִיָּה פְּנָאֵי לְהִבְיֵא הַדְּבַר לְתוֹךְ הַמַּח. וְעַל כֵּן כְּשֶׁהַדְּבַר רַחֲוֹק מִמֶּנּוּ, אֵין כַּח בְּהָרְאוֹת לִילָךְ לְשֵׁם וְלְהִבְיֵאוֹ לְתוֹךְ הַמַּח, מַחֲמַת שֶׁהַדְּבָרִים אַחֲרִים שֶׁרוֹאֵה מִן הַצַּד מְבַלְבְּלִים אוֹתוֹ. וְכֵן מַחֲמַת הַפְּזוּר שֶׁנִּתְפָּזֵר הָרְאוֹת, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא נִקְלָשׁ, וְאֵין בּוֹ כַח לְהִבְיֵא הַדְּבַר שֶׁרוֹאֵה לְתוֹךְ הַמַּח. עַל-כֵּן צָרִיךְ לְסַתֵּם אֶת עֵינָיו, וּלְצַמְצֵם הָרְאוֹת, וּלְכוֹנוֹ אֶל הַדְּבַר שֶׁצָּרִיךְ, כְּדִי שְׁלֹא יְבַלְבְּלוּ דְבָרִים אַחֲרִים. וְגַם כְּדִי שִׁיתְחַזֵּק כַּח הָרְאוֹת, וְלֹא יִהְיֶה קְלוּשׁ, וְאִז יוֹכַל לְרְאוֹת הַדְּבַר הַרְחוֹק כַּנִּ"ל.

כְּמוֹ כֵּן, כְּשֶׁרוֹצֵים לְהִסְתַּכַּל עַל הַתְּכַלִּית, שֶׁהוּא כָּלוּ טוֹב, כָּלוּ אֶחָד. צָרִיךְ לְסַתֵּם אֶת עֵינָיו, וּלְכוֹן הַהִסְתַּכְלוֹת אֶל הַתְּכַלִּית. כִּי אוֹר הַתְּכַלִּית הַזֶּה הִיא רַחֲוֹקָה מֵהָאָדָם, וְאִי אֶפְשָׁר לְרְאוֹתוֹ כִּי אִם בְּסִתְיָמוֹ דְּעֵינָיו. שְׂצָרִיךְ לְסַתֵּם אֶת הָעֵינַיִם לְגַמְרִי, וּלְסַגֵּרָם בְּחֻזְקָה מְאֹד, אִךְ גַּם לְדַחֲקָם בְּהַאֲצָבַע, כְּדִי לְסַתֵּם לְגַמְרִי, וְאִז יוֹכַל לְהִסְתַּכַּל עַל הַתְּכַלִּית הַזֶּה. הֵינּוּ שְׂצָרִיךְ לְסַתֵּם אֶת עֵינָיו מִחֻזּוֹ דִּהֵאֵי עֲלֵמָא וּמֵרְאָה הָעוֹלָם הַזֶּה לְגַמְרִי, לְהַעֲלִים עֵינָיו וּלְסַגֵּרָם מְאֹד, לְבִלִּי לְהִסְתַּכַּל כָּלֵל עַל תְּאוֹת עוֹלָם הַזֶּה וְהַבְּלִיּוֹ. וְאִז יוֹכַל לְרְאוֹת וּלְהַשִּׁיג אוֹר הַתְּכַלִּית הַזֶּה, שְׁכָלוּ טוֹב. וְאִז יִתְבַּטְּלוּ הַיִּסּוּרִין כַּנִּ"ל, כִּי עַקֵּר הַיִּסּוּרִין מַחֲמַת שְׂרַחֲוֹק מֵהַתְּכַלִּית כַּנִּ"ל. וְעַל כֵּן נִטְבַּע בְּנַפְשׁ הָאָדָם לְסַתֵּם עֵינָיו בְּשַׁעַת יִסּוּרִין כַּנִּ"ל, כְּדִי לְבָרַח מֵהַיִּסּוּרִין וּלְבַטְּלָם, עַל יְדֵי הַהִסְתַּכְלוֹת עַל הַתְּכַלִּית, שֶׁהוּא כָּלוּ טוֹב. שֶׁהַהִסְתַּכְלוֹת הַזֹּאת אֵי אֶפְשָׁר, כִּי-אִם עַל-יְדֵי סִתְיַמַּת הָעֵינַיִם כַּנִּ"ל. וְאִךְ

שְׁהָאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם מַה הוּא עוֹשֶׂה, אֶף-עַל-פִּי-כֵן הַנֶּפֶשׁ יוֹדַעַת הַכֹּל, וְעַל-כֵּן מִטְבְּעָה לְסֵתֶם הָעֵינַיִם בְּשַׁעַת יִסּוּרֵינָא כְּנִ"ל.

וְהִנֵּה בְּאֵמֶת, בְּשַׁעַת בְּטוּל שְׁנֵתְבַטֵּל אֶל הַתְּכֵלִית, שֶׁהוּא כְּלוֹ טוֹב, כְּלוֹ אֶחָד, אֲזִי בְּאֵמֶת נִתְבַטֵּלִין הַיִּסּוּרֵינָא כְּנִ"ל. אֶךְ אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת תָּמִיד קְבוּעַ בְּבַחֲיִנוֹת הַבְּטוּל, כִּי אִם-כֵּן יֵצֵא מִגֶּדֶר אֲנוּשִׁי, וְעַל כֵּן מִכְרַח שִׁיְהִיָּה הַבְּטוּל בְּבַחֲיִנוֹת רְצוּא וְשׁוֹב. עַל-כֵּן כְּשֶׁחֲזַר הַשֶּׁכֶל מִהַבְּטוּל אֶל הַמַּח, שֶׁהוּא כְּלִי הַשֶּׁכֶל, אֲזִי אִי אֶפְשָׁר לְהַמְחִין, שֶׁהֵם הַכֹּלִים, לְקַבֵּל זֶה הַשֶּׁכֶל שֶׁל בַּחֲיִנוֹת בְּטוּל. כִּי הוּא בַּחֲיִנוֹת אֵין סוּף, שֶׁהוּא בַּחֲיִנוֹת הַתְּכֵלִית, שֶׁהוּא כְּלוֹ אֶחָד, כְּלוֹ טוֹב, וּמַחֲמַת זֶה מְרַגֵּשׁ הַמַּח הַצָּעֵר שֶׁל הַיִּסּוּרֵינָא. כִּי עֵקֶר הַהֲרַגְשָׁה שֶׁל כָּל הַיִּסּוּרֵינָא וְהַכְּאֵבִים, חָס וְשָׁלוֹם, הוּא בְּהַמַּח. כִּי מִהַמַּח יוֹצֵאִין צְנוּרוֹת לְכָל הָאֵיבָרִים כָּלָם, וְעַל יְדֵי זֶה מְרַגֵּשׁ הַמַּח הַכְּאֵב בְּאִיזוֹ אֵיבָר שֶׁהוּא. וְדַע שְׁאֲחֵר-כֶּךָ כְּשֶׁחֲזַר מִהַבְּטוּל אֶל הַכֹּלִים, דְּהֵינּוּ הַמְחִין, אֲזִי מִתְגַּבְּרִין הַיִּסּוּרֵינָא בְּיוֹתֵר מִמָּה שֶׁהָיוּ מִקֶּדָם. כְּדֶרֶךְ שְׁנֵי אַנְשִׁים שִׁמְתָאבְּקִים וְנִלְחָמִים וְנִתְגַּבְּרִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, שֶׁכְּשֶׁאֶחָד רוֹאֶה שֶׁחֲבֵרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו, אֲזִי הוּא מִתְחַזֵּק מְאֹד, וּמִתְגַּבֵּר בְּיוֹתֵר. כְּמוֹ כֵּן כְּשֶׁרוֹאִין הַכְּעֵלִי דֵינַיִם, שֶׁהוּא רוֹצֵה לְהִתְגַּבֵּר עַל הַיִּסּוּרֵינָא וְלִבְטֹלָם, עַל יְדֵי הַבְּטוּל אֶל הַתְּכֵלִית כְּנִ"ל, אֲזִי הֵם מִתְחַזְּקִים וּמִתְגַּבְּרִים בְּיוֹתֵר. וְעַל-כֵּן אַחַר כֶּךָ כְּשֶׁשָּׁב מִהַבְּטוּל, אֲזִי הַיִּסּוּרֵינָא הֵם גְּדוּלִים יוֹתֵר מִקֶּדָם. כִּי הֵם מִתְגַּבְּרִים כְּנֶגֶדוֹ, מַחֲמַת שְׁרוּצָה לְבָרַח מֵהֶם וְכַנִּ"ל.

אֶךְ אַחַר כֶּךָ מִקְלִים הַיִּסּוּרֵינָא וּמִתְנַחֲמִין עֲלֵיהֶם, עַל יְדֵי הַתְּחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה שְׁזוֹכִין עַל יְדֵי הַיִּסּוּרֵינָא. כִּי עַל-יְדֵי הַיִּסּוּרֵינָא בָּא לְבַחֲיִנַת בְּטוּל כְּנִ"ל. וְאַחַר כֶּךָ, אֶף עַל פִּי שֶׁשָּׁב מִהַבְּטוּל, אֶף-עַל-פִּי-כֵן מִהֲרָשִׁימוֹ שֶׁנִּשְׁאַר מִהַבְּטוּל, עַל-יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה הַתְּחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה. כִּי עַל-יְדֵי הַבְּטוּל שְׁנֵתְבַטֵּל אֶל הַתְּכֵלִית, וְהַשִּׁיג שֶׁכָּל הַיִּסּוּרֵינָא הֵם טוֹבוֹת גְּדוּלוֹת מְאֹד, עַל יְדֵי זֶה נִתְמַלֵּא שְׂמֵחָה. וְהַשְּׂמֵחָה הוּא כְּלִי אֶל חֲדוּשֵׁין דְּאוּרֵיתָא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה (שְׁבַת פ"ח ע"א): 'בְּשַׁעַת שֶׁאָמְרוּ יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע, יָרְדוּ שְׁשִׁים רְבוּא מְלָאכִים, וְנִתְּנוּ שְׁנֵי כְּתָרִים בְּרֵאשׁ כָּל אֶחָד, וְכִשְׁחָטְאוּ וְכוּ', וְעַתִּיד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחְזִירָן לָנוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל רֵאשִׁים". נִמְצָא שֶׁהַשְּׂמֵחָה הִיא בַּחֲיִנַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע, שֶׁהוּא בַּחֲיִנַת קַבְּלַת הַתּוֹרָה. וְעַל יְדֵי הַתְּחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה שְׁזוֹכִין עַל-יְדֵי הַרְשִׁימוֹ שֶׁל הַבְּטוּל כְּנִ"ל, עַל יְדֵי זֶה מִקְרָרִין הַיִּסּוּרֵינָא אַחַר כֶּךָ, כִּי עַל יְדֵי זֶה מְכַבִּין צְמֵאוֹן הַנֶּפֶשׁ, כִּי הַרְגַּשְׁת הַיִּסּוּרֵינָא הוּא בַּחֲיִנַת צְמֵאוֹן הַנֶּפֶשׁ, כִּי צְמֵאוֹן הוּא עַל יְדֵי מְלִיחוֹת, וּמְלִיחוֹת הוּא בַּחֲיִנַת יִסּוּרֵינָא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה (בְּרֻכּוֹת ה"ע"א): 'נֶאֱמַר בְּרִית בְּמִלַּח, וְנֶאֱמַר בְּרִית בִּיִּסּוּרֵינָא'. כִּי הַנֶּפֶשׁ הִיא בֵּת הַשֶּׁכֶל, כִּי עֵקֶר גְּדוּל הַנֶּפֶשׁ, הוּא עַל-יְדֵי הַשֶּׁכֶל, שֶׁמְגַדֵּלָהּ וּמִתְקַנָּהּ, וְכְמוֹ שֶׁכְּתוּב (מְשִׁלֵי י"ט): "גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב". וְכִשְׁהַשֶּׁכֶל בְּשִׁלְמוֹת, אֲזִי הוּא עוֹשֶׂה פְּרוּת. אֲבָל כְּשֶׁנִּפְגַּם הַשֶּׁכֶל, אֲזִי הוּא בַּחֲיִנַת "אַרְץ פְּרִי לְמִלְחָה" (תְּהִלִּים ק"ז). וְהַמְלִיחוֹת, הוּא בַּחֲיִנַת הַיִּסּוּרֵינָא שֶׁמְרַגֵּשִׁין, עַל-יְדֵי שֶׁאֵין הַשֶּׁכֶל בְּשִׁלְמוֹת כְּנִ"ל, וְהוּא בַּחֲיִנַת צְמֵאוֹן הַנֶּפֶשׁ כְּנִ"ל. וְעַל יְדֵי

ההתחדשות התורה הנ"ל, על ידי זה מקררין היסורין, ומכבין הצמאון, בבחינות (ישעיה נה): "הוי כל צמא לכו למים". וזה בחינות (תהלים צד): "אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתה תלמדנו", כי על ידי היסורין, זוכה להתחדשות התורה כנ"ל. וזה סימן שפעל על ידי היסורין וקבלם פראוי, כשזוכה אחר כך לחדושין דאורייתא. שזה סימן שזכה לבחינות בטול אל התכלית על-ידי היסורין, ועל ידי זה זכה לחדושין דאורייתא, על-ידי הרשימו כנ"ל.

והבעל השדה הנ"ל, כשעיניו מאירות, בבחינות "שדה צופים", אזי יכול להסתכל בכל אחד ואחד, אם הוא קרוב אל התכלית, וכשרואה באחד שרחוק מהתכלית, אזי אין תפלתו עדין בשלמות פראוי כנ"ל, כי אינו יכול לעשות אחד מכל התפלה. וכשעומד בסוף התבה, שוכח תחלת התבה, ואינו יכול לכלל תפלתו בבחינות אחד כנ"ל. והבעל השדה הנ"ל, מסתכל בו, ומביאו אל התכלית, שהוא כלו אחד כנ"ל, ואזי יכול לעשות אחד מכל התפלה, ואף על פי שעומד בסוף התפלה, עדין הוא עומד בתחלת התבה של תחלת התפלה כנ"ל.

וזה בחינות (שכת קד ע"א): 'מנצפ"ך צופים אמרו' והנביאים תקנו את האותיות הסופיות באל"ף בי"ת, ומסיק שם, שהצופים תקנו, הי בתחלת תבה והי בסוף תבה. צופים, זה בחינות הבעל השדה, כשעיניו בבחינות שדה צופים כנ"ל. אזי יכול לתקן ולהסתכל על אותם שהם סמוכים אל התכלית, וכשעומדים בסוף התפלה עדין הם בתחלת התבה כנ"ל. ועל אותם שהם רחוקים מהתכלית, והם בחינות סוף תבה, כי כשהם בסוף התבה, הם בסוף התבה ממש כנ"ל, והצופים מתקנים אותם, ומביאים אותם אל התכלית כנ"ל, וזה בחינות 'שכחום וחזרו ויסודום' (שם), הינו שמחמת שהם רחוקים מהתכלית, שכחו תחלת התבה, כי אינם פוללים תפלתם בבחינת אחד כנ"ל, וחזרו ויסודום ותקנו אותם, שיהיה כלו אחד כנ"ל.

וזה פרוש, "ויאמר בעז אל רות", בעז הוא השכל, כמו שכתוב (קהלת ז): "החכמה תעז לחכם". רות היא בחינת הנפש, שממנה יוצא הדבור של התפלות והשירות והתשבחות, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות ז ע"ב): 'למה נקרא שמה רות, שממנה יצא דוד שרונה להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות'. "הלוא שמעת בתי", כי הנפש היא בת השכל כנ"ל. וזהו הלוא שמעת, הינו השמע לאזניה מה שאתה מוציא בפיה, הינו הטה אזניה ושמע בקשת הדבור ותחנוניו, שמבקש ומתחנן לבל תתפרד ממנו כנ"ל. וזהו "אל תלכי ללקט בשדה אחר" כנ"ל, כי כל האותיות והדבורים הם לקוטים יקרים שמלקטים בשדות עליונים כנ"ל, והדבור מבקש מהנפש, לבל תלך מאתו ללקט לקוטים אחרים כנ"ל. אך זה אי אפשר כי צריך לילך וללקט יותר כנ"ל, אך "וגם ולא תעבורי מזה". הינו, שאפלו כשתלך לתבה אחרת, אל תעבר מתבה ראשונה כנ"ל. וזה נעשה, על ידי שזוכה אל התכלית כנ"ל. וזה, "עיניך בשדה אשר יקצרון". הינו בחינת ההסתכלות על התכלית, כי הקצירה היא תכלית החרישה והזריעה. "הלוא צויתי

את הנערים לבלתי נגעך", זה בחינת סתימת העינים, שצריך לסוגרם, ולחבר הראות, לכוננו אל התכלית כנ"ל, כי בלא זה אי אפשר להסתכל על התכלית כנ"ל. וזה "הלוא צויתי את הנערים", לשון צותא והתחברות, שצריך לצות ולחבר הראות כנ"ל. והעינים נקראים נערים, כי הם משרתי השכל כנ"ל, כי הראות הוא שליח ומשרת להשכל כנ"ל. וזהו "לבלתי נגעך", בחינת נגעי הנפש, כי כשהראות נתפזר, ורואה כל מה שלפניו, הינו שאינו סותם וסוגר עיניו מחזו דהאי עלמא כנ"ל, זהו בחינת נגעי הנפש. וצריך לצות ולחבר את הנערים, דהינו הראות, לבלתי להסתכל מן הצד על הבלי עולם הזה, לבלתי לנגע את הנפש. ואז יוכל להסתכל על התכלית כנ"ל, ואזי על ידי ההסתכלות על התכלית, נתבטלין כל היסורין כנ"ל. אף אחר כך כששב מהבטול, מתגברין היסורין ביותר כנ"ל, שזה בחינת צמאון הנפש כנ"ל. וזה, "וצמית והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים", פי לכבות הצמאון, הוא על ידי התחדשות התורה, שמקבלין המחין, שהם הכלים של השכל, על ידי הרשימו שנשארו מהבטול כנ"ל, ומשם שותה הנפש לכבות צמאונה כנ"ל. וזה, "ושתית מאשר ישאבון הנערים", כי הנערים שהם עיני השכל, הם שואבין התחדשות התורה, מהרשימו שנשארו מההסתכלות על התכלית כנ"ל. ועל ידי זה נתבטלין היסורין אחר כך, ומכבין צמאון הנפש כנ"ל. וזה בחינת הגן עדן, בחינת משה ואהרן. גן, הוא בחינת הנפש, בחינת (ירמיה לא): "והיתה נפשם כגן רוה". עדן, הוא בחינת התכלית. פי עדן עין לא ראתה (כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה, ברכות לר ע"ב) בחינת בטול כנ"ל.

וזה בחינת (תענית לא ע"א): 'עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים לעתיד לבוא, וכל אחד מראה באצבעו וכו'. 'מחול', זה בחינת השמחה, שהיא כלי לקבלת התורה כנ"ל. וכל זה על ידי הבטול, שעל ידי הזריחה של הרשימו מן הבטול, משם באה התורה, על ידי הכלים, כמו שמוכא שם. וזה בחינת 'מראה באצבעו'. 'מראה', זה בחינת המראה והזריחה של הרשימו, שמשם באה התורה. וזה בחינת 'מראה באצבעו', בחינת התורה, שהיא בחינות (שמות לא): "אצבע אלקים".

"ויהי נא פי שנים ברוחה אלי, ויאמר וכו' אם תראה אתי לקח מאתך יהי לך כז' וכו' (מלכים ב ב).

10

והנה נתקיים אחר כך באלישע פי שנים, נמצא שהיה אלישע מתפלל בכונה יותר מאליהו רבו, כי כל הנסים והגדולות שעשה אלישע, כלם היו על ידי תפלה. כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מגילה כז ע"א) על פסוק: "ספרה נא לי את כל הגדלות אשר עשה אלישע", 'ואלישע כי עבד, בתפלה הוא דעבד'. ואו דע, שאפשר שיהיה התלמיד גדול מהרב. דהינו שיהיה לו פי שנים פרבו. ואף על פי כן, הכל יהיה בכחו של רבו. וזה בחינת: "ויהי נא פי שנים ברוחה

אלי", 'ברוחך' דיקא, שעל ידי בחינת הרוח עצמו של אליהו רבו, יהיה לו פי שנים כמותו. כי איתא, שיש להצדיק בחינת שני רוחות. רוח לעלא, רוח דלתתא. כמו שכתוב (בראשית ו) "אלה תולדות נח נח", 'נח לעלא נח דלתתא' וכמו שכתוב שם בזהר נח נט ע"ב: על פסוק זה. עין שם בתוספתא וזה לשונו: 'למה נח תרי זמנא, אלא כל צדיק וצדיק די בעלמא, אית לה תרין רוחין, רוחא חד בעלמא דין, ורוחא חד בעלמא דאתי. והכי תשכח בכלהו צדיקי וכו' עין שם. דהינו שיש לו בחינת חיות למעלה, וחיות למטה. והרוח והחיות שלמעלה, הוא גדול מאד מאד. והתלמידים הם עם הצדיק משרש אחד, רק שהם תלויים בו כענפים באילן. שהאילן יונק חיותו משרשו, והענפים יונקים החיות דרך האילן. ויש בזה כמה בחינות, כי יש תלמידים שהם בבחינת ענפים ויש שהם בבחינת עלים, וכן שארי הבחינות. ובשעת הסתלקות הצדיק, אזי הוא משיג הרבה יותר ממה שהשיג בחייו, כל אחד לפי מדרגתו. כמו שמצינו ברבי שמעון בן יוחאי באדרא, וברבנו הקדוש, ובשאר צדיקים.

ודע, שזהו על ידי שבשעת הסתלקות, אזי יורד ובא למטה בחינת הרוח והחיות דלעלא, ואזי נתחבקין ונתאחדים יחד, הרוח דלתתא עם הרוח דלעלא. כי באמת שניהם אחד, ותכף כשנתגליון זה לזה, נתאחדין מאד באחדות גדול. ומחמת שהרוח דלעלא אינו יכול להיות בזה העולם, כי טבעו אינו יכול לסבל כלל זה העולם, על כן נסתלק לעלא. ועל ידי זה נסתלק הצדיק, כי כשנסתלק למעלה הרוח הנ"ל, נסתלק עמו הרוח דלתתא, מחמת שנתאחדו מאד באחדות גדול כנ"ל. ועל כן הוא דבר גדול מאד, להיות בשעת הסתלקות הצדיק, אפלו מי שאינו תלמידו. כי מחמת שאז יורד ונתגלה למטה הרוח דלעלא, נמצא שנתגלה אז הארה גדולה מאד, על כן הוא טובה גדולה לכל מי שנמצא אז שם, והוא טובה להם לאריכת ימים. וכמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (חגיגה ה ע"ב): על פסוק (תהלים מט): "ויחי עוד לנצח וכו'", כי יראה חכמים ימותו". אבל להתלמידים מגיע הארה גדולה מאד אז ביותר, כי מחמת שהם תלויין בהצדיק, ויונקים משרש אחד, נמצא שזה החיות דלעלא, הוא חיותם ממש, ונתאחדים ונתחבקים גם כן עם זה הרוח באחדות גדול, כי הוא רוחם וחיותם ממש כנ"ל. ועל ידי זה, אם זוכה יכול לקבל פי שנים. כי הצדיק שהגיע זמנו להפטר מן העולם, נסתלק על ידי האחדות שנתאחד עם הרוח דלעלא כנ"ל. אבל התלמידים שעדין לא הגיע זמנו, אזי אדרבה נשאר אצלם הרוח דלעלא לגדל האחדות שנתאחד מאד עם הרוח דלתתא, כי אי אפשר להם להתפרד עוד זה מזה. נמצא שהצדיק נסתלק על ידי זה, על ידי שמושר עמו הרוח דלעלא את הרוח דלתתא, והתלמידים מגיע להם פי שנים על ידי זה. כי נשאר אצלם בחינות הרוח דלעלא, כי נתאחד מאד עם הרוח דלתתא כנ"ל.

אך כמה בחינות יש בתלמידים, ומי שמקשר מאד בהצדיק כמו ענפים באילן ממש, דהינו שהוא מרגיש בעצמו כל עליות וירידות שיש להצדיק, אף-על-פי

שאינו אצל הצדיק. כי ראוי לו להתלמד להרגיש בעצמו כל עליות וירידות של הצדיק, אם הוא מקשר באמת כראוי, כמו ענפים באילן. כי הענפים מרגישים כל העליות וירידות שיש להאילן, ועל כן בקיץ הם גדלים, ויש להם חיות. כי האילן יונק חיותו משרשו, על ידי הגידין שיש בו, שיונק דרך שם חיותו משרשו, דהינו שיש בו חללים שיונק דרך שם חיותו. ועל ידי כן בחרף שנתיבש הלחלוחית ונתכוץ החללים, על ידי זה נתכוצים גם כל הענפים, ומחמת זה נופלים העלים אז, וכך להפך בקיץ כנ"ל. ומי שהוא מקשר אל הצדיק כמו כן, דהינו שהוא מרגיש כל העליות וירידות של הצדיק. כי יש כמה וכמה בחינות של עליות וירידות, כי יש כמה וכמה בחינות הסתלקות, כי יש בחינות הסתלקות הנפש, ויש הסתלקות השם, שהוא גם כן בחינות הסתלקות, כי השם הוא הנפש, וכמבאר במקום אחר (ליקוטי מוהר"ן רס), שזה בחינות מסירת הנפש ממש עין שם. ויש הסתלקות מדרגא לדרגא, שהוא גם כן בחינות הסתלקות. והתלמיד שמקשר כל כך, שמרגיש בעצמו כל העליות וירידות של רבו, אזי יכול לזכות לפי שנים בעת ההסתלקות כנ"ל. וזה בחינות "אם תראה אתי לקח", דהינו שתראה אותי לקח ונסתלק, "מאתך", מאתך דיקא, דהינו שמאתך ומעצמך תרגיש ההסתלקות כנ"ל, ואז תזכה לפי שנים בעת ההסתלקות כנ"ל. כי בכל עת של ההסתלקות מאיזה בחינה שהוא, אזי הוא בחינת ירידת והתגלות הרוח הילעילא בבחינה הנ"ל. רק שהתגלות הוא כפי בחינת ההסתלקות, ובשעת ההסתלקות לגמרי, יורד ונתגלה לגמרי כנ"ל. וזה בחינות הקבלת פני רבו, שצריך להשתדל תמיד להקביל פני רבו, כי פן ואולי עכשו הוא עת של בחינת הסתלקות, ואם יזכה יקבל אז הארה גדולה, בבחינת פי שנים כנ"ל. וכשמקבל פי שנים, אזי אפשר שיתפלל בכונה, ויעשה עבודות וצדקות יותר מרבו. והכל על ידי בחינות רוח של רבו, בבחינת: "ויהי נא פי שנים ברוחה אלי", 'ברוחך דיקא כנ"ל' (ומי שאינו יודע זאת, אינו יודע מהו אטר יד, כי אטר יד הוא דבר חדוש. גם אינו יודע להוציא מכח אל הפעל).

וגו כי קדם שמוציאין מכח אל הפעל, אזי הכח והפעל נקשרים ביחד, ואין הפרש ביניהם. כי סוף מעשה במחשבה תחלה, דהינו כשאדם רוצה לעשות איזה דבר, כגון לבנות בית, צריך לחשב תחלה במחשבתו, איך יהיה ציור בנין ביתו, ואז כשנגמר במחשבתו דמות ביתו, אזי מתחיל לבנותו. נמצא שסוף המעשה, במחשבה תחלה, וקדם שהוציא מכח אל הפעל, אזי סוף המעשה נקשר עדין בתחלת המחשבה, ואין הפרש והבדל ביניהם כלל. וצריך לראות להוציא מכח אל הפעל, ואזי נפתחין ונבדלין הכח והפעל. ויש הפרש והבדל בין תחלת המחשבה, שהיא בחינות כח, ובין סוף המעשה, שהיא בחינת פעל. וזה בחינת אלה, כי א היא שתי יודין, וואו באמצע, שהיא בחינת פתח. ואלו השני יודין, הם בחינת יו"ד בראש ויו"ד בסוף, שהם בחינות כח ופעל. הינו בחינת היו"ד של שם העצם, שהוא שם הויה ברוך הוא, שהוא יו"ד בראש, שהוא בחינת מחשבה תחלה, בחינת

כח. והיו"ד השני, היא בחינת יו"ד של הכנוי, שהוא שם 'אדני', שהוא יו"ד בסוף, בחינת סוף מעשה, בחינת פעל. ובתחלה שני יודי"ן אלו הם נקשרין יחד, ואין הבדל ביניהם כנ"ל, ואחר כך כשמוציאין מכח אל הפעל, הם נפתחין ונבדלין כנ"ל. וזה בחינת הואו שבתוך האלה, שהוא בחינת פתח. הינו מה שנפתחין ונבדלין אלו השני יודי"ן, שהם בחינות כח ופעל כנ"ל. וזאת הואו שבתוך האלה, הוא בחינת הואו אותיות שיש בין שני היודי"ן של שני השמות הנ"ל, כזה: 'יאקרוניקי'. כי יש שלש אותיות אצל היו"ד של שם העצם, שהוא בחינת תחלת המחשבה. וכן יש שלש אותיות אצל היו"ד של שם הכנוי, שהוא בחינת סוף מעשה. כי בכל דבר שפעולם יש שלש בחינות, שהם מקום וציור וזמן, שהם בחינת שלש אותיות הנ"ל. כגון כשאדם רוצה לבנות בית, צריך לחשב באיזה מקום לבנותו, ובאיזה זמן, ובאיזה ציור יהיה נבנה הבית, וכן בכל דבר שפעולם. וכן אחר כך בסוף המעשה, דהינו כשעושה את הדבר, יש גם כן שלש בחינות הנ"ל, שהם מקום וציור וזמן. וזה בחינות שלש אותיות שיש אצל יוד בראש, שהיא תחלת המחשבה, וכן יש שלש אותיות אצל יוד בסוף, שהיא בחינת סוף המעשה, שהם בחינת הואו שבין שני היודי"ן כנ"ל. וזה בחינת שני הרוחות הנ"ל, שהם רוח דלעלא ורוח דלתתא כנ"ל, שהם בחינת כח ופעל, שבתחלה הם נקשרים יחד, ואחר כך נפתחין ונבדלין כנ"ל. כי בחינת שתי הרוחות הנ"ל, נעשין על ידי המתקת חרון אף. כי יש בחינת חרון אף אצל השם יתברך כביכול, ואצל בני אדם. וכשיש חרון אף, חס ושלום, הוא בחינות עשן שיוצא מנחיריו. כמו שכתוב (תהלים יח): "עלה עשן באפו". וזה העשן מזיק לפרנסה ושעל ידה מוציאין מכח אל הפעל, כי על-ידי שיש לו פרנסה ואינו נצרך לבריות, זוכה לאמת. בחינות עלמא דאתי, בבחינות: "אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלקיו", שעל ידי זה מוציאין מכח אל הפעל כדלקמן, כי העשן מזיק לעינים בבחינת (משלי י): "כעשן לעינים". שהם בחינת פרנסה, בחינת (תהלים קמה): "עיני כל אליה ישברו" וכו'. כי פעם מזיק לפרנסה, כמו שמובא במקום אחר שפעם מפסיד העשירות (עיין ליקוטי מוהר"ן נט). וצריך לשבר ולהמתיק החרון אף, דהינו להמתיק העשן ולבררו, עד שיהיה נעשה ממנו בחינת רוח. דהינו רוח אוירי, שנעשה מהתבררות העשן. וזה הרוח, שהוא המתקת העשן של החרון אף, הוא בחינת משיח, בחינת (איכה ד): "רוח אפינו משיח ה'". וכל זמן שלא בא בחינת זה הרוח אל בחינת הידים, עדין הוא קדם ההויה. כי עקר ההויה, הוא בבחינת הידים, שהם כלי העשייה, ששם הוא עקר התגלות בחינת הרוח. בבחינת (תהלים לא): "בידה אפקיד רוחי", ובבחינת (איוב יב): "אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש". ואחר כך כשנתגלה הרוח בבחינת הידים, עדין שני הרוחות הנ"ל, שהם בחינת כח ופעל בחינת שני הידים ימין ושמאל, הם שניהם ביחד עדין. דהינו שעדין לא נפתחו ונתפרדו הידים, ששם התגלות שתי הרוחות כנ"ל. כי עדין הכח והפעל נקשרים יחד, ואין הבדל ביניהם

כָּלֵל, וְאִזִּי אֵין נִכְרַ בֵּין יָמִין לְשְׂמָאל כַּנִּל. וְאִז עֲרִין בְּחִינַת קֶדֶם הַבְּרִיאָה, דְּהֵינּוּ קֶדֶם שְׂמוּצִיאִין מִכַּח אֶל הַפְּעַל, שְׂאִז הֵן נִקְשָׁרִים יַחַד כַּנִּל. וְאַחַר כֵּן כְּשִׂמוּצִיאִין מִכַּח אֶל הַפְּעַל, אִז הוּא גַּמַר הַבְּרִיאָה. וְאִז נִפְתַּחִין הַיָּדִים, וְנִכְרַ בֵּין יָמִין לְשְׂמָאל, בְּבַחֲינַת (ישעיה מו): "אֶף יָדַי יִסְדָּה אֶרֶץ וַיְמִינִי טַפְחָה שָׁמַיִם", כִּי אִז יֵשׁ הַפְּרֶשׁ וְהַכֵּר בֵּין הַכַּח וְהַפְּעַל, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁתֵּי הַיָּדִים, שְׁתֵּי הָרוּחֹת כַּנִּל. וְכֹל זֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי הַמְּתַקֵּת הַחֲרוֹן אֶף כַּנִּל, וְזֶה בְּחִינַת 'אֶף יָדַי יִסְדָּה אֶת יָדֶךָ', שֶׁהַיָּדִים נִפְתַּחִין וְנִכְרִין בֵּין יָמִין לְשְׂמָאל כַּנִּל. וְזֶה 'אֶת יָדֶיךָ', בְּחִינַת שְׁנֵי יוֹדֵי"ן הַנִּל (כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזוּהַר וּבְתִיקוּנִים כַּהֲקֵדְמָה ז ע"ב: וּמוֹבָא בְּפִרְיֵי-עֵץ-חַיִּים, שַׁעַר הַזְּמִירוֹת פֶּרֶק ה עֵיין ש"ס), 'אֶל תִּקְרִי יָדֶךָ אֲלֵא יוֹדֶיךָ'. כִּי הַיָּדִים הֵם בְּחִינַת שְׁנֵי יוֹדֵי"ן הַנִּל, שֶׁהֵם בְּחִינַת כַּח וּפְעַל, שֶׁזֶה בְּחִינַת שְׁתֵּי הַיָּדִים יָמִין וְשְׂמָאל כַּנִּל. וְזֶהוּ "פּוֹתַח אֶת יָדֶךָ" סוּפֵי-תְּבוּת 'חֲתָךְ' כְּמוֹבָא, הֵינּוּ בְּחִינַת שְׁתֵּי הַיָּדִים נִפְתַּחִין וְנִחְתָּכִין, וְנִכְרַ בֵּין יָמִין לְשְׂמָאל כַּנִּל, בְּחִינַת: "אֶף יָדַי יִסְדָּה אֶרֶץ" וְכו'. וְזֶה, 'חֲתָךְ' בְּגִימְטְרִיא שְׁתֵּי פְעָמִים רוּחַ (כְּמוֹבָא בְּפִרְיֵי-עֵץ-חַיִּים ש"ס), הֵינּוּ בְּחִינַת שְׁנֵי הָרוּחֹת הַנִּל, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁנֵי הַיּוֹדֵי"ן, שְׁנֵי הַיָּדִים כַּנִּל, כְּשִׂנְפִּתְחִין וְנִחְתָּכִין כְּשִׂמוּצִיאִין מִכַּח אֶל הַפְּעַל כַּנִּל. וְזֶהוּ 'פּוֹתַח אֶת יָדֶיךָ', בְּבַחֲינַת פֶּתַח הַנִּל. וְכֹל זֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַמְּתַקֵּת הַחֲרוֹן אֶף, בְּבַחֲינַת "רוּחַ אֶפְיֵנוּ מְשִׁיחַ ה'" כַּנִּל. וְזֶה "פּוֹתַח אֶת יָדֶךָ" רֵאשִׁי-תְּבוּת 'אֶפֶי', הֵינּוּ בְּחִינַת "רוּחַ אֶפְיֵנוּ" וְכו'. כִּי עַל-יְדֵי בְּחִינַת 'רוּחַ אֶפְיֵנוּ' וְכו', נִפְתַּחִין וְנִחְתָּכִין הַיָּדִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁתֵּי הָרוּחֹת כַּנִּל.

וְכֹל הַמְּצוּוֹת וְהַעֲבֵרוֹת תְּלוּיִין גַּם כֵּן בְּזֶה, בְּבַחֲינַת הַתְּפִתְחוֹת הַיָּדִים הַנִּל, בְּחִינַת כַּח וּפְעַל כַּנִּל. כִּי יֵשׁ בָּהֶם גַּם כֵּן שְׁלֹשׁ בְּחִינּוֹת הַנִּל, שֶׁהֵם מְקוּם וְצִיּוֹר וְזָמַן. וְזֶה בְּחִינַת (אבות ב): 'הַסֵּתֶכֶל בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים וְאִי אֵתָהּ בָּא לִידֵי עֲבָרָה', 'לִידֵי עֲבָרָה' דִּיקָא, כִּי עֲקַר הָעֲבָרָה, חֵס וְשְׁלוֹם, נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי בְּחִינּוֹת הַיָּדִים הַנִּל. וּבְתַחֲלָה הָעֲבָרָה בְּכַח, שְׁחוּשָׁב לַעֲשׂוֹתָהּ, חֵס וְשְׁלוֹם, וְאַחֲרֵי-כֵן כְּשִׂמוּצִיאָה מִכַּח אֶל הַפְּעַל וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ, חֵס וְשְׁלוֹם, אִזִּי הוּא רָשָׁע גָּמוֹר, וְחָשׁוּב כְּמַת, כִּי רָשָׁעִים בְּחִינָהּ קְרוּיִין מֵתִים' (ברכות יח ע"ב). וְזֶה בְּחִינַת (תהלים פח): "כְּמוֹ חֲלָלִים שׁוֹכְבֵי קֶבֶר" וְכו', הֵינּוּ הַרְשָׁעִים שֶׁהֵם בְּחִינָהּ קְרוּיִים מֵתִים. וְזֶהוּ, 'מִיָּדֶךָ נִגְזְרוּ', 'נִגְזְרוּ' לְשׁוֹן חֲתָ"ךְ, כְּמוֹ שֶׁפֶרֶשׁ רַש"י. הֵינּוּ שֶׁהָעֲבָרָה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי בְּחִינַת חֲתוּף הַיָּדִים, בְּחִינַת 'פּוֹתַח אֶת יָדֶךָ' סוּפֵי-תְּבוּת חֲתָ"ךְ. וּמִנְפִּילַת חֲתוּף וְהַתְּפִתְחוֹת הַיָּדִים אֵלוּ שְׁבִקְדָּשָׁה, נַעֲשֶׂה הָעֲבָרָה בְּבַחֲינּוֹת 'וְהִמָּה מִיָּדֶךָ נִגְזְרוּ', לְשׁוֹן חֲתָ"ךְ כַּנִּל. וְעַל כֵּן מוֹעִיל תְּשׁוּבָה עַל עֲבָרָה, כִּי עֲקַר הַתְּשׁוּבָה הִיא חֲרָטָה שְׁמַתְחַרֵּט עַל הָעֲבָרָה, בְּחִינּוֹת (נדרים כב ע"ב): 'פֶּתַח חֲרָטָה'. שֶׁזֶה בְּחִינּוֹת פֶּתַח כַּנִּל, בְּחִינּוֹת "פּוֹתַח אֶת יָדֶךָ" כַּנִּל.

וְזֶה וְלַהּוֹצִיא מִכַּח אֶל הַפְּעַל, הוּא עַל יְדֵי שְׁלֵמוֹת הַדְּבֹר. וְצָרִיךְ שִׁיְהִיו אוֹתִיוֹת הַדְּבֹר בְּשְׁלֵמוֹת, וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי בְּחִינּוֹת עֲלָמָא דְאַתִּי, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִשְׁלָמִין

אותיות הדבור. כי לעתיד לבוא יהיה הדבור בשלמות, כי אפלו העכו"ם יקראו את השם יתברך עם הדבור. כמה שכתוב (צפניה ג): "כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' וכו', נמצא שיהיה להדבור שלמות. כי עכשו הדבור חסר ואינו בשלמות, מאחר שאין כל העולם קוראין להשם יתברך עם הדבור. אבל לעתיד יקראו כלם להשם יתברך עם הדבור, אפלו עכו"ם, ועל כן אז יהיה הדבור בשלמות, בחינת שפה ברורה, מאחר שהכל יקראו להשם יתברך עם הדבור, נמצא שיש להדבור שלמות.

וכל זה יהיה לעתיד, כי עקר גדלתנו ותפארתנו יתגלה לעתיד לבוא, שאז ידעו ויראו הכל את גדלתנו, כי אז יראו הכל את גדלת ותפארת הצדיקים והכשרים, אשריהם, אשרי חלקם, "מה רב טובך" הצפון להם (תהלים לא). ולהפך מפלת הרשעים, כמה שכתוב (מלאכי ג): "ועסותם רשעים וכו'. כי אז יהיה יומא דדינא רבא, שיהיה האדם נדון על כל מעשה, על כל פרט ופרט, ולא יותרו לו על שום דבר קטן, כי אין שכחה לפניו יתברך, והכל יהיה נזכר לו אז (עיי' קהלת יב: "כי את כל מעשה" וגו' ובתרגום שם, ובחגיגה ה ע"א). ואזי כשיהיה מפלת הרשעים, וישובו ויראו בין צדיק לרשע וכו' (כמו שכתוב שם במלאכי: "ושכתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלקים לאשר לא עבדו"). כי אז דיקא ביומא דדינא, יראו החלוק בין צדיק לרשע וכו'. ואזי יתהפכו כלם להשם יתברך על ידי זה, ויקראו כלם בשם ה', בבחינות: "אז אהפך אל כל העמים" וכו' כנ"ל. ואזי יהיה הדבור בשלמות, בחינת שפה ברורה כנ"ל. נמצא שעל ידי מפלת הרשעים שיהיה לעתיד, על ידי זה יהיה נשלם הדבור אז כנ"ל.

אבל צריכין להמשיך בחינת עלמא דאתי גם בעולם הזה, דהינו שיהיה מפלה לרשעים גם בעולם הזה, וזה נעשה על ידי אמת. ועקר האמת הוא, כשאין האדם נצרך לבריות. כי כיון שנצרך האדם לבריות, משתנה פניו ככרום, לכמה גונין (ברכות ו ע"ב). כי מי שהוא נצרך לבריות, קשה לו מאד להתפלל ברבים, וטוב ונוח לו להתפלל ביחיד. כי ברבים נופלין עליו פניות גדולות ושקרים, שעושה תנועות ושקרים בתפלתו בשביל בני אדם, מאחר שהוא נצרך להם. ואפלו מי שאין נצרך לבריות בשביל פרנסה, כי מתפרנס משלו, אף על פי כן יש שהוא נצרך לבריות, בשביל כבוד, או בשביל דבר אחר, דהינו שיש לו תאוה של כבוד וחשיבות וכיוצא. נמצא שהוא נצרך לבריות, שהוא צריך לכבוד וחשיבות שלהם. ואזי כשהוא נצרך לבריות באיזה בחינה, יוכל לפל בשקר גדול בתפלתו, דהינו לעשות תנועות בשקר בשביל בני אדם כנ"ל. ויש מי שהוא איש פשר קצת, וירא את ה' במקצת, ומתבייש בעיניו לעשות שקר מגנה בתפלתו בשביל אחרים, ומתכוון להתפלל באמת. אבל האמת הוא הרבה מאד יותר מדי, וגם זה אינו אמת, כי לא נמצא הרבה אמת. כי האמת הוא רק אחד, כמו שמוכא במקום אחר (ליקוטי מוהר"ן נא). דהינו מחמת שהוא בוש בעיני עצמו להתפלל בשקר גמור כנ"ל, על כן הוא

רוצה לכסות על השקר, ולהלביש השקר באמת. דהינו למשל, שחפץ לעשות איזהו תנועה או המחאת כף בשביל אחר, אבל הוא מתביש בזה שיעשה שקר בתפלתו בשביל בני אדם, על כן הוא גונב דעת עצמו, ומסבב לו היצר הרע סבובים במחשבתו, עד שנתגלגל הדבר במחשבתו שהוא צריך באמת לעשות תנועה זו בתפלתו, או להכות כף אל כף, דהינו שמוצא לעצמו איזה אמת שהוא צריך לעשות אותה התנועה בשביל אותו האמת. נמצא שהוא מכסה השקר באמת, נמצא שיש לו הרבה אמת יותר מדי. פי העקר האמת אינו רק אחד, דהינו להתפלל באמת לאמתו בשביל השם יתברך לברו. אבל זה האמת של שקר הוא הרבה מאד, כי יש בזה כמה גונין, וכמה מיני אמת שמוצא לעצמו לחפות על השקר. וזהו 'כיון שנצרך האדם לבריות', שאז נופלים עליו פניות ושקרים כנ"ל, אזי 'משתנה פניו לכמה גונין'. 'פניו', זה בחינת האמת, שהוא בחינת פנים, בחינת (תהלים כד): "מבקשי פניה יעקב סלה", בחינת (מיכה ז): "תתן אמת ליעקב". דהינו שהאמת שלו, שהוא בחינת פנים, נשתנה לכמה גונין, דהינו שיש לו כמה מיני אמת, שמלביש בו השקר. דהינו שמוצא לעצמו אמת, שכוונתו בשביל כף, או בשביל כף, נמצא שנשתנה הפנים שהוא אמת, לכמה גונין, כי העקר האמת אינו אלא אחד כנ"ל. וזה פרוש (תהלים קמו): "אהללה ה' בחיי", הינו כשאין נצרך לבריות, וזה 'בחיי', בחיי דיקא, הינו שאני חי מחיים שלי, שאינו נצרך לחיות שום אדם. כי 'הנצרך לבריות חיו אינם חיים' (ביצה לב ע"ב), הינו שאינם חיים שלו, כי הוא חי מאחרים. אבל כשאני נצרך לבריות, ואני חי חיים שלי, אזי אוכל להללו ולהתפלל לפניו באמת כנ"ל, וזהו: "אהללה ה' בחיי" דיקא כנ"ל. וזהו (שם): 'כיון שנצרך האדם לבריות עולם השך בעדו' וכו' (עיין למטה).

וכשיש אמת אזי הוא מפלת הרשעים, כי עקר מפלת הרשעים לעולם הבא, הוא על ידי האמת שיתגלה אז. כמו שכתוב (משלי יב): "שפת אמת תכון לעד", פוננת לעד לא כתיב אלא תכון. פי לעתיד לבוא יתגלה האמת, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (זוהר תשא קפח ע"ב, ובתיקון סג). ועל ידי האמת שיתגלה לעתיד, על ידי זה יהיה מפלת הרשעים. בבחינת (דברים ז): "ומשלם לשונאיו אל פניו להאבדו", 'פניו' זה בחינת אמת כנ"ל, שעל ידי זה, 'משלם לשונאיו' ומאבדן מן העולם. כמוכא בזהר הקדוש (מקץ קצו ע"א). וכן אמרו רבותינו, זכרונם לברכה, בגמרא (עירובין כב ע"א): שכל כולל הם כמשא על פניו, כי הפנים שהוא בחינת האמת של השם יתברך, אינו יכול לסבל את הרשעים. וכשנתגלה בחינת הפנים, דהינו האמת, אזי הוא מפלת הרשעים כנ"ל. ועל ידי זה יהיה מפלתם לעתיד, כי אז יתגלה האמת כנ"ל. ועל-כן כשזוכין לאמת בעולם הזה כנ"ל, על ידי זה נתגלה בחינת הפנים כנ"ל, ואזי ממשיכין בחינת עולם הבא בתוך העולם הזה, ואזי נעשה מפלתם על ידי האמת גם בעולם הזה, כמו שיהיה בעולם הבא כנ"ל. ועל-ידי-זה ממשיכין שלמות אותיות הדבור שיהיה לעתיד, בחינת שפה ברורה, בתוך העולם

הזה. כי בחינת שפה ברורה נעשה על ידי מפלתם, שעל ידי זה נתהפכין כלם אל השם יתברך כנ"ל. וזה בחינת (ישעיה נח): "ודבר דבר", הנאמר בשבת, הינו שצריך להמשיך בחינות דבור של שבת, שהוא בחינות עלמא דאתי, בתוך הדבור של עולם הזה, להשלים הדבור בעולם הזה. כי עקר שלמות הדבור הוא מבחינות שבת, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת קיג ע"ב): 'שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חל'. כי בשבת הוא שלמות הדבור, כי שבת הוא בחינות עולם הבא כנ"ל, וצריך להמשיך דבור של שבת בתוך הדבור של חל כנ"ל. וזהו בחינת 'אל הוי"ה – ביצירה' (פרי עץ החיים שער הזמירות בכוונות הללי נפשי. עיין פרק לח), שעל ידי בחינת 'אל', שהוא בחינת אמת, בחינת (כמדכר כג): "לא איש אל ויכזב", שהוא בחינת יעקב, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מגילה יח ע"א): 'מנין שקראו הקדוש ברוך הוא ליעקב אל, שנאמר: "ויקרא לו אל אלקי" וכו', כי יעקב בחינת אמת כנ"ל. וזה האמת שהוא בחינות עלמא דאתי, תלוי בפרנסה, כי כשיש לו פרנסה ואין נצרך לבריות, יכול להתפלל כנ"ל. וזה בחינת (תהלים קמו): "אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלקיו". כי כשישברו על ה' אלקיו, ואין נצרך לבריות, אזי 'אל יעקב בעזרו', כי 'אל יעקב' הוא בחינת אמת כנ"ל. ואזי כשזוכין להמשיך בחינות עלמא דאתי, בחינות אמת, בחינות פנים, בתוך העולם הזה, אזי נעשה מפלת הרשעים כנ"ל. וזה בחינת הוי"ה במלוי ההין, כי הי היא בחינת שלום שָׁכַר, כמה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (עירובין כא ע"א) על פסוק (יחזקאל ב): "הגה והי", והי זה שלום שָׁכַר לרשעים בעולם הבא. וזה בחינת 'אל הוי"ה', דהינו אל שהוא בחינות אמת, שעל ידו נעשה שלום שָׁכַר לרשעים, שהוא בחינות הוי"ה במלוי ההין כנ"ל, צריך להמשיכה בתוך העולם הזה. שהוא בחינות 'ודבר דבר', להמשיך דבור של שבת בתוך ימי החל כנ"ל, שהם בחינות יצירה. בבחינות (תהלים קלט): "ימים יצרו ולא אחד בהם", דהינו שימי החל הם בחינות יצירה, כשאין אחד בהם שהוא בחינות שבת. וצריך להמשיך לבחינות יצירה, שהוא בחינת ימי החל, את בחינות 'אל הוי"ה', שהוא בחינות עלמא דאתי, בחינות שבת. וזה בחינות (פתח אליהו) 'מלכות פה', שעל ידי זה נשלמים אותיות הדבור כנ"ל.

והו וכשנשלמין אותיות הדבור כנ"ל, צריך לראות להוציא הדבור בשלמות. כי לפעמים נתחבין אותיות הדבור במצר הגרון, ואי אפשר להוציא הדבור בשלמות, שזה בחינות מה שקורין בלשון אשכנז 'היזריק' (צירוף), וצריך לראות להוציא הדבור ממצר הגרון, שיוכל לדבר בשלמות, דהינו להמשיך נקדות אל האותיות. כי בלא נקדות אי אפשר לדבר שום אות, כידוע בחוש. ואזי כשממשיכין נקדות אל האותיות, ומוציאין הדבור בשלמות, אזי יכולין להוציא מכח אל הפעל. כי כל המחשבות שיש לאדם, כלם באים בתוך הדבור, כדאיתא בזהר (זוהר אדרא זוטא רצה ע"ב). 'רחושי מרחשן שפותה'. ואף שאין האדם מרגיש זאת, אף על פי כן הוא בדרקות גדול. כי כל מחשבה שבעולם שיש לאדם, כלם מכרחים לבוא בתוך הדבור

בשעת המחשבה, רק שהוא בדקות מאד. ולכן כל עשייה שעושה האדם צריכה לבוא בתחלה בתוך הדבור, כי כל הדברים צריכין לבוא בבחינות מחשבה דבור ומעשה. נמצא שעל ידי הדבור, נגמר המעשה ויוצא מכח אל הפעל. כי קדם שיוצא המעשה מכח אל הפעל, צריכה לבוא תחלה בבחינות דבור. על פן כדי להוציא מכח אל הפעל, צריכין להשלים אותיות הדבור כנ"ל, ולהוציא הדבור בשלמות ממצר הגרון, דהינו להמשיך בחינות נקדות אל האותיות, ואזי כשיוצא הדבור בשלמות, יוצא הדבר מכח אל הפעל כנ"ל.

ולהמשיך נקדות אל האותיות הוא על ידי החשק והכסופין, שחושקין לעשות המצוה או שאר דבר שבקדשה שאיש ישראלי חושק לעשות. בבחינות (שיר השירים א): "נקדות הכסף", שעל ידי הכסופין והחשק נעשין נקדות. כי אי אפשר לעשות שום דבר כפי-אם על ידי חשק, דהינו למשל כשמדבר איזה דבור, צריך שיהיה לו מתחלה חשק לדבר. וכן כשעושה איזה פעלה, אם לא היה לו חשק מתחלה לעשותה, בודאי לא היה עושה אותה. ועל פן כל דבר שבקדשה שהאדם צריך לעשות, כגון לנסע להצדיק, או שאר דבר שבקדשה שהאדם צריך לעשות, נותנין לו מתחלה חשק, כדי שעל ידי זה יעשה הדבר.

ועקר גדל החשק נעשה על-ידי המניעה שמזמינין לו, כי כשאיש ישראלי צריך לעשות דבר הצריך לו ליהדותו, בפרט כשצריך לו לעשות דבר גדול הצריך ליהדותו, שכל יהדותו תלוי בזה, כגון לנסע לצדיק אמתי, אזי מזמינין לו מניעה. וזאת המניעה היא בשביל החשק, כדי שעל ידי זה יהיה לו חשק יותר לעשות אותו הדבר. כי על ידי המניעה שמונעין את האדם מן הדבר, על ידי זה נעשה התגברות החשק מאד. כמו למשל כשמראין לקטן דבר הנחמד לו, ותכף ומיד חוטפין ממנו ומחביאין ממנו, אזי הוא רודף מאד אחר האדם, ומבקש וחושק מאד לאותו הדבר, נמצא שעקר החשק נעשה על ידי שחטפו ממנו והחביאו את הדבר. כמו כן מונעין את האדם במניעות מהדבר הצריך לו, כדי שעל ידי זה יהיה לו חשק יותר. בבחינות (משלי ט): "ולחם סתרים ינעם", שכל מה שהדבר נמנע ונסתר מן האדם ביותר, הוא חושק אליו ונעים לו ביותר. שמה בא תאוות והתגברות החשק אל עברה, חס ושלו, רחמנא לצלן, כי מחמת שהעברה נמנעת מאד מן האדם, כי אנו מצויים ומזהרים ומפקדים עליה שלא לעשותה, נמצא שהיא נמנעת מאד מאתנו, על פן יש התגברות החשק אליה כנ"ל, בבחינות "ולחם סתרים ינעם". כמו כן בקדשה, כשיש מניעה לאדם, החשק מתגבר ביותר. וכל מה שהדבר הנחשק גדול ביותר, המניעה יותר גדולה כי יש חשק וחושק ונחשק, דהינו האדם החושק, והדבר הנחשק, והחשק שחושקין לדבר הנחשק, וכפי מעלת הנחשק, פן צריך להיות גדל החשק. ועל פן כשהנחשק גדול מאד, נמצא שצריך שיהיה לו חשק גדול מאד. אזי יש לו מניעה גדולה ביותר, שעל ידי זה החשק גדול ביותר, כי כל מה שהמניעה יותר גדול, החשק מתגבר ביותר כנ"ל. ועל-פן ראוי לאדם לדעת כשיש לו מניעות גדולות מאד

מאיזה דבר שבקדשה, ידע ויבין מזה, שזה הדבר שרוצה לעשות, הוא נחשק גדול מאד, ודבר יקר מאד, שמחמת זה המניעה גדולה מאד כנ"ל. ובפרט פשוטה לנסע לצדיק האמת, כי יש צדיקים הרבה, אבל יש בחינות נקודות האמת בין הצדיקים, שכשרוצים להתקרב אליו, שבוזה תלוי הכל, אזי יש להאדם מניעות גדולות רבות מאד, ומזה בעצמו יבין האדם גדל מעלת הנחשק כנ"ל. והנה הכלל, שכל המניעות הם רק בשביל החשק, כדי שעל ידי זה יהיה לו חשק גדול ביותר כנ"ל. ועל כן כשאדם חושק ביותר, בודאי יוכל לעשות הדבר, ויוכל להוציאו מכח אל הפועל. כי על ידי החשק נעשין נקודות, שעל ידי זה מוציאין מכח אל הפועל כנ"ל. כי החשק משבר המניעה, כי עקר המניעה אינו אלא בשביל החשק כנ"ל, ועל כן כשאדם חושק ביותר כפי המניעה, ממילא נשבר המניעה.

וזה בחינת 'ט' נקדין, ט' רקיעין' (עיין בהקדמת התיקונים ובתיקון יח), כי הנקודות הם בחינות רקיעין, שהם בחינות מניעות. כי המניעה היא בחינת רקיע, שהיא בחינת מסך, שמפריש ומסך לפני האדם, ומונעו מן הדבר. כמו שכתוב (בראשית א): "יהי רקיע ויהי מבדיל", שהרקיע הוא בחינת מניעה שמפריש ומבדיל בין החושק והנחשק. ועל כן גם הארץ נקראת רקיע כמה שכתוב (תהלים קלו): "לרוקע הארץ על המים", כי גם הארץ היא שטח המבדיל ומפריש, ועל כן הט' נקדין, הם בחינת ט' רקיעין, כי הנקודות נעשין על ידי החשק כנ"ל, ועקר החשק על ידי המניעה, שהיא בחינת רקיע כנ"ל. ויש ט' נקדין, ט' רקיעין. כי יש כמה בחינות בהנחשק, כי יש נחשק למעלה מנחשק. ולפי גדל מעלות הנחשק, כן צריך להיות גדל החשק. ועל כן יש לו מניעה גדולה כנ"ל, שעל ידי זה נעשה הנקדה כנ"ל. וזה בחינת תשע נקדין, תשעה רקיעין, שהם מקמץ עד שורק, שהם נקדה למעלה מנקדה, רקיע למעלה מרקיע, דהינו נחשק למעלה מנחשק. שלפי גדל הנחשק, צריך שיהיה גדל החשק, שהיא בחינת הנקדה, שהיא בחינת רקיע. כי הנקדה נעשית על ידי הרקיע, שהוא בחינת מניעה כנ"ל. עד שיש נחשק שהוא בחינת קמץ, קמץ וסתים, שהוא בחינת נקדות קמץ, שהוא למעלה מכל הנקדות, כי הנחשק קמץ וסתים מאד. וכלל הדברים האלה, שכל מה שהאדם חושק באמת, בודאי יוכל לגמרו ולהוציאו מכח אל הפועל, ולא יוכל למנעו מזה שום מניעה ואנס, רק צריך שיהיה החשק גדול מאד, כפי מעלת הנחשק. וזה יוכל להבין מהמניעה בעצמה, שכשרוואה המניעה מתגברת ומשתטחת ועומדת לפניו, ומונעת אותו מאד, ידע ויבין מזה, שהנחשק גדול מאד כנ"ל. ועל כן צריך להתגבר, שיהיה לו חשק גדול מאד מאד, כפי הנחשק, וכפי המניעה כנ"ל, ואז בודאי יוכל לגמרו כנ"ל.

כי אין להאדם לפטר את עצמו ולמצא לעצמו תרוץ, על ידי המניעה, לומר שהוא חפץ לעשות אותו הדבר, רק שאי אפשר לו מחמת המניעה והאנס, ועל כן יהיה נחשב לו כאלו עשאה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות ו ע"א): 'חשב לעשות מצוה, ונאנס ולא עשאה, כאלו עשאה'. כי באמת בודאי כשיש לו

אֲנִי, נִחְשָׁב כְּאִלּוּ עֲשָׂאָה, כְּמוֹ שְׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה. אָבֵל כָּל זֶה נֹאמֵר עַל מִי שְׁרוּצָה לְצֵאת בְּזֶה אֲזִי יוֹצֵא בֵּה, כִּי מֵה לּוֹ לַעֲשׂוֹת כִּי יֵשׁ לוֹ אֲנִי. אָבֵל מִי שְׁאִינוּ רוּצָה לְצֵאת, רַק שֶׁהוּא רוּצָה הַמְצוּה בְּעֲצָמָה, אוֹ הַדָּבָר שֶׁבִקְדֻשָּׁה שְׁרוּצָה לַעֲשׂוֹת, הוּא חָפֵץ בְּהַדָּבָר עֲצֻמוֹ. אִם כֵּן מֵה מוֹעִיל לוֹ, מֵה שְׁמַקְלִין לוֹ שֶׁנִּחְשָׁב כְּאִלּוּ עֲשָׂאָה, כִּי אִינוּ מְקַרְר דַּעְתוֹ כָּלֵל בְּזֶה, כִּי הוּא תָּאֵב וְחָפֵץ וּמִתְגַּעְגַּע מְאֹד, לַעֲשׂוֹת הַמְצוּה בְּעֲצָמָה, וְלֹא לְצֵאת עִם הַ"כְּאִלּוּ", שֶׁנִּחְשָׁב כְּאִלּוּ עֲשָׂאָה. כִּי בְּאֵמֶת רְאוּי לְאִישׁ יִשְׂרָאֵלִי, שִׁיגְמֹר חֲפָצוֹ וְרִצּוֹנוֹ בְּכָל דָּבָר שֶׁבִקְדֻשָּׁה מִכַּח אֵל הַפְּעֵל, וְאֲזִי, כְּשֶׁחוֹשֵׁק מְאֹד בְּאֵמֶת, וְאִינוּ מְקַרְר דַּעְתוֹ כָּלֵל בְּמֵה שֶׁנִּחְשָׁב עָלָיו כְּאִלּוּ עֲשָׂאָה, אֲזִי בּוֹדָאִי יִגְמֹר הַדָּבָר וְיוֹצִיאֵהוּ מִכַּח אֵל הַפְּעֵל, וְיִשְׁבֵּר וְיִבְטֹל כָּל הַמְּנִיעוֹת וְאֲנָסִים, כִּי הֵם לֹא בָּאוּ רַק בְּשִׁבִיל הַחֲשֵׁק, וְכִשְׂיֵשׁ לוֹ הַחֲשֵׁק הָרְאוּי לְאוֹתוֹ הַמְּנִיעָה, כְּפִי גִדְל מַעֲלַת הַנְּחֻשָׁק, אֲזִי מִמִּילָא נִתְבַּטֵּל הָאֲנִס וְהַמְּנִיעָה כִּנְ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת (דְּבָרִים כו): "וַיִּדְרַם מִצְרִימָה", 'אֲנוּס עַל פִּי הַדְּבָר' (הַגְּדָה שֶׁל פֶּסַח). שְׁכֵשֶׁה־דְּבָר יוֹרֵד בְּמִצְרַת הַגְּרוֹן, שְׁזֶה בְּחִינַת גְּלוּת מִצְרַיִם, אֲזִי הוּא 'אֲנוּס עַל פִּי הַדְּבָר'. הֵינּוּ, שִׂישׁ לוֹ אֲנִס וּמְנִיעָה, עַל-יְדֵי שְׁאִין נִקְדוּת לְהַאוֹתִיּוֹת, וְאִינוּ יְכוּל לְהוֹצִיאֵהוּ מִמִּצְרַת הַגְּרוֹן, שְׁמֵזָה בָּאִין כָּל הַמְּנִיעוֹת וְאֲנָסִין כִּנְ"ל. וְזֶהוּ בְּחִינַת 'אֲנוּס עַל פִּי הַדְּבָר', שְׁעַל-יְדֵי שְׁאִין הַדְּבָר בְּשִׁלְמוֹת, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא אֲנוּס כִּנְ"ל.

וְזֶהוּ (בֵּיצָה לֵב ע"ב): 'כִּיּוֹן שֶׁנִּצְרָךְ לְבְרִיּוֹת עוֹלָם חֲשֵׁךְ בְּעֵדוֹ', 'חֲשֵׁךְ' לְשׁוֹן מְנִיעָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (בְּרֵאשִׁית לט): "וְלֹא חֲשֵׁךְ מִמֶּנִּי", "וְלֹא חֲשָׁכָה אֶת בְּנֵךְ" וְכוּ' (שֵׁם כב). הֵינּוּ כְּשֶׁנִּצְרָךְ לְבְרִיּוֹת, אֲזִי יֵשׁ לוֹ מְנִיעוֹת. וְזֶה 'עוֹלָם חֲשֵׁךְ בְּעֵדוֹ', הֵינּוּ כְּשֶׁהוּא בֵּין הָעוֹלָם אֲזִי יֵשׁ לוֹ מְנִיעוֹת, וְקִשָּׁה לוֹ לְהַתְּפַלֵּל בְּאֵמֶת כִּנְ"ל, כִּי כְּשֶׁנִּצְרָךְ לְבְרִיּוֹת נוֹחַ וְטוֹב לוֹ יוֹתֵר לְהַתְּפַלֵּל בְּיַחֲד כִּנְ"ל. אָבֵל מִי שְׁאִינוּ נִצְרָךְ לְבְרִיּוֹת, שְׁאִינוּ צְרִיךְ לָהֶם לְשׁוֹם דָּבָר, יוֹכֵל לַעֲמֹד בֵּין אֱלֹפִים אֲנָשִׁים, לְהַתְּפַלֵּל בְּאֵמֶת לְהֵשֵׁם יְתִבְרָךְ לְבָדוֹ, מֵאַחַר שְׁאִין נִצְרָךְ לְשׁוֹם בְּרִיָּה, לֹא לְפָרְנִסָּה, וְלֹא לְכָבוֹד, וְלֹא לְשׁוֹם דָּבָר, רַק "שְׁבָרוּ עַל ה' אֱלֹקֵינוּ".

וְזֶה סוּד (בְּרֵכּוֹת יח ע"ב): 'מַעֲשֵׂה בַחֲסִיד אֶחָד שֶׁהִקְנִיטְתוֹ אִשְׁתּוֹ וְהִלֵּךְ וְלָן וְכוּ', וְשָׁמַע שְׁתֵּי רוּחוֹת שֶׁמְסַפְרוֹת זֶה עִם זֶה. וְסִפְרוּם הָיָה עַל אוֹדוֹת פְּרִנְסָה, כְּמוֹבֵא שֵׁם בְּגִמְרָא. 'שֶׁהִקְנִיטְתוֹ', זֶה בְּחִינַת הַחֲרוֹן אַף. 'שְׁתֵּי רוּחוֹת' זֶה בְּחִינַת שְׁתֵּי רוּחוֹת הַנְּ"ל, הַנְּעִשִׂין עַל-יְדֵי הַמִּתְקַת הַחֲרוֹן אַף, דְּהֵינּוּ כְּשֶׁמוֹצִיאִין מִכַּח אֵל הַפְּעֵל כִּנְ"ל. וְזֶה תְּלוּי בְּבְחִינַת פְּרִנְסָה, שְׁעַל יָדָהּ מוֹצִיאִין מִכַּח אֵל הַפְּעֵל כִּנְ"ל. וְלֹא גִלָּה יוֹתֵר, אִיךָ כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת מְרַמְזֶת בְּמֵאֵמֶר זֶה.

יְבָרְכֵנוּ אֱלֹקִים וַיִּירָאוּ אֶתְּךָ כָּל אֲפִסֵי אֶרֶץ (תְּהִלִּים סז).

כִּי יֵשׁ מִדַּת נִצְחוֹן וּמַחֲלָקָת וּמְלַחְמָה, וּמִדָּה זֹאת בָּאָה מִדְּמִים שְׁעֵדִין לֹא עָבַד בָּהֶם אֶת הַשֵּׁם יְתִבְרָךְ. כִּי עֵקֶר מִדַּת הַנִּצְחוֹן הוּא מִהַדְּמִים, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (ישעיה סג): "וַיִּזוּ נִצְחָם", וּפִרְשׁ רַש"י: 'דְּמִים'. וְצְרִיךְ כָּל אֶחָד לְבַטֵּל מִדַּת הַנִּצְחוֹן וְהַמַּחֲלָקָת,

עו

ולרדף אחר השלום, כי 'לא מצא הקדוש-ברוך-הוא כלי מחזיק ברכה אלא השלום' (עוקצין ג, יב). וזה זוכין על-ידי שידבר הרבה בתורה ותפלה, על-ידי-זה יזכה לשלום.

כי פשיש מחלקת, צריכין לעשות שלום, וזה העושה שלום, הוא בבחינת העלאת מיין נוקבין. כי כשנופל לאדם איזה קשיא, הוא בבחינת מחלקת. כי חלוק לבו, ואינו מבין הדבר, כי נראה לו כאלו הדברים סותרין זה את זה, וחולקין זה על זה. והתרוץ הוא בבחינת העושה שלום, כי על-ידי התרוץ הוא עושה שלום בין הדברים הנראים כחולקים וסותרים זה את זה, וזהו בבחינת העלאת מיין נוקבין וכי עקר בבחינת העלאת מיין נוקבין, הוא בבחינת השתוקקות ואהבה שמעורר אחר לגבי חברו. כגון כשאחד משתוקק להשם יתברך, או לנסע לצדיק אמת, זהו בבחינת העלאת מיין נוקבין, שעל-ידי-זה מתחברין ומתקשרין להשם יתברך ולצדיקיו. נמצא שזה העושה שלום, שמכניס אהבה בלב כל אחד לגבי חברו, ומקרבים יחד, ועושה שלום ביניהם, זהו בבחינת העלאת מיין נוקבין. ולפעמים זה השלום עושה שלום במקום אחר, והוא בבחינת העלאת מיין נוקבין למקום אחר. וכל הדבורים שמדברים בתורה ותפלה, הם בבחינת העלאת מיין נוקבין כידוע. שהוא בבחינת שלום, כמו שכתוב (ישעיה נז): "בורא ניב שפתים שלום". וזה עקר תקון הבריאה, כמו שכתוב: "עושה שלום וכורא את הכל". כי בשעת בריאה נפלו עולמות למטה על ידי שבירת כלים כידוע, והעולמות הן בבחינת אותיות, ונתפזרו לכמה ניצוצות. ועל-ידי העלאת מיין נוקבין של תורה ותפלה, נעשה צרוף מהניצוצות והאותיות, ונעשה עולם, וזהו בבחינת שלום, כי קדם שמכניס אלו הניצוצות והאותיות תוך דבורי תורה ותפלה, אין להם שום צרוף וחבור, והם בבחינת שברים ומחלקת, כי כל ניצוץ מתגבר על חברו. וכשמכניסם אל הדבור דקדשה, הוא מצרפם ומחברים, שזהו בבחינת שלום. כי על-ידי הדבור דקדשה של תורה ותפלה, נעשה העלאת מיין נוקבין, שעל-ידי-זה נעשה שלום כנ"ל, שעל-ידי-זה נתתקנין ונתחדשין כל העולמות הנפולין, ונחשב כאלו בראן מחדש. וזהו מה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (הקדמת הזוהר ה ע"א): "ולאמר לציון עמי אתה", 'אל תקרי עמי אלא עמי, בשתפי, מה אנא בורא שמים וארץ במלולי, אף אתה כן' וכו'. כי בודאי הוא בורא שמים וארץ בדבורי תורה ותפלה, כי חוזר ומחדש ומתקן העולמות הנפולין כנ"ל. וזה בבחינת (ויקרא כו): "ונתתי שלום בארץ", כי מהארציות נתעלין הניצוצות, ונעשה שלום, שזהו עקר תקון הבריאה כנ"ל. על כן צריכין לדבר רק דבורים קדושים, ולא דברים אחרים, כדי להעלות הניצוצות הנ"ל, לתקן כל העולמות. כי עקר הבריאה היתה על-ידי הדבור, כמו שכתוב (תהלים לג): "בדבר ה' שמים נעשו", ועל-ידי השבירה נפלו ניצוצות בכל הדברים, במאכל ובמשתה ובמלבוש, ובכל התענוגים שבעולם. כי התענוג שיש בהדבר שאוכל ושותה וכיוצא בזה, הוא מהניצוצות שנפלו לשם, והניצוצות הם

אותיות כנ"ל, וקדם שמוציאם אל הדבור, הם בבחינת דם, שהוא בחינת נפש, כמו שכתוב (ויקרא יז): "כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא". וכשמוציאם על-ידי הדבור, זהו בחינת (שיר השירים ה): "נפשי יצאה בדברו", ואז מעלה הניצוצות ומחברם יחד, ועושה שלום ביניהם. וזהו שאמרנו למעלה, שעל-ידי הדמים שלא עבד בהם את השם יתברך, מזה בא נצחון ומחלקת. כי עקר הנצחון והמחלקת, הוא מבחינת הניצוצות הנפולין הנ"ל, קדם שמחברם ומתקנם, שאז הם בבחינת מחלוקת כנ"ל, ואזי הם בחינת דמים כנ"ל. ועל כן צריך לעבד את השם יתברך בכל הטפי דם שנמצאים בו, דהינו שידבר הרבה בתורה ותפלה, עד שיהיה נעשה מכל הדמים, דבורים של תורה ותפלה. כי הדבור הוא מהנפש, שהוא בחינת דמים כנ"ל. ואזי מבטל כל הנצחון והמחלקת הנמשך מהניצוצות הנפולין הנ"ל, שהם הם בחינת הדמים שעדין לא עבד בהם את השם יתברך כנ"ל.

ובחינה זאת של ברור הניצוצות, נעשה בכל יום עד ביאת המשיח, עד שיתקיים (זכריה יד): "ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים" (כמובא בכתבי האריז"ל). כי עקר תקון הניצוצות, הוא בבחינת רגלין (פמבאר במקום אחר). כי תורה ותפלה הם בחינת עמידה, שהוא בחינת רגלין. 'תורה', כמו שכתוב (דברים ה): "ואתה פה עמד עמדי", וכתיב (שמות יט): "ויתיצבו בתחתית ההר". 'ותפלה', כמו שכתוב (תהלים קו): "ויעמד פינחס ויפלל". וזה בחינת (שם פה): "צדק לפניו יהלך", 'צדק', הוא בחינת הדבור של תורה ותפלה, כמו שכתוב (שם נח): "צדק תדברון", על-ידי-זה נתמקנין הרגלין, בבחינת: "צדק לפניו יהלך", ועל-ידי-זה זוכין לבחינת: "ועמדו רגליו ביום ההוא" וכו'. כי קדם התקון, דהינו קדם שמוציא הניצוצות אל הדבור דקדשה, אזי הם בבחינת: "צולע על ירכו" (בראשית לב), שהוא בחינת פגם הרגלין. ואחר-כך כשמוציאם אל הדבור, ובונה מהם דבור דקדשה, זהו בחינת (שם ב): "ויבן את הצלע", שמתקן בחינת צולע על ירכו. וזהו בחינת (מגילה כב ע"ב): 'לוי הטיח דברים כלפי מעלה ואטלע ונהיה צולע', זה בחינת 'צולע על ירכו'. כי מחמת שפגם בהדבור, על כן אטלע. כי נשאר בבחינת 'צולע על ירכו', שהוא בחינת פגם הדבור כנ"ל: וצריכין לדבר בתורה ותפלה, עד שיהיה הגוף בטל ואפס. וזהו בחינת (בראשית ב): "והיו לבשר אחד", שיהא הגוף אחד עם הדבור (שהוא בחינת חיה, כמו שכתוב (תהלים יט): "ולילה ללילה יחיה" פמבאר במקום אחר שהיא בחינת הצלע הנ"ל, בחינת: 'ויבן את הצלע', שעל זה נאמר: "והיו לבשר אחד") דהינו, שיתבטל הגוף לגמרי כאין וכאפס על-ידי דבורי תורה ותפלה. ולבוא לזה, לבטל הגוף לגמרי, הוא על-ידי יראה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בבא בתרא י): 'גוף קשה פחד שוברו', ופחד הוא בחינת (בראשית לא): "פחד יצחק", דהינו יראה.

וזה פרוש הפסוק: "יברכנו אלקים", זה בחינת שלום, כי 'לא מצא הקדוש-ברוך-הוא כלי מחזיק ברכה אלא השלום'. "וייראו אתו", הינו יראה, שעל-ידי-זה נתבטל הגוף לגמרי, על-ידי דבורי תורה ותפלה כנ"ל. וזהו "כל

אפסי ארץ", הינו שכל הארציות נעשים אפס ואין, כי נתבטלין לגמרי כנ"ל. אזי זוכין לברכה, שהוא בחינת שלום, בחינת "יברכנו אלקים" וכנ"ל.

על ידי מה שאדם נע ונד בתוך ביתו, יכול להחיות מתים, כמו שכתוב באלישע כשהחיה את בן השונמית, פתיב בה (מלכים ב ד): "ויִלֶךְ אַחַת הַנָּה וְאַחַת הַנָּה". ומובא בתקונים (תיקון יג, כז ע"ב): 'אלמלא פנפי ראה דנשבי על לבא הוי לבא אוקיד כל גופא' ואלמלא פנפי ראה שמנשבות על הלב, היה הלב שרף את כל הגוף, והראה והלב הם בחינות יעקב ויוסף, פי יעקב הוא בחינת אמת, כמו שכתוב (מיכה ז): "תתן אמת ליעקב", ואמת הוא בחינת תורה (פתיחתא דאיכה רבתי ב) כמו שכתוב (מלאכי ב): "תורת אמת". ובהתורה יש חמשה ספרים, כנגד חמשה פנפי ראה (תיקון כה). ויוסף הוא בחינת לב, פי יוסף נקרא "צפנת פענח" (בראשית מא), וכתיב (תהלים קיט): "בלבי צפנתי" וכו'. וכשבוער האש שבלב, הוה אוקיד כל גופא. ועל ידי שהחמשה פנפי ראה נעים ונדים, מנשבי על לבא, ומשככים החמימות שבלב, לכך נאמר ביעקב (בראשית רבה וישב פד): 'בקש יעקב, הינו הראה, לישב בשלוה. קפץ עליו רגזו של יוסף, הינו החמימות שבלב. נמצא שעל ידי מה שאדם, שהוא בחינת תורה, כמו שכתוב (במדבר יט): "זאת התורה אדם", נע ונד אפלו בתוך ביתו, יכול לשכך את האש שהוא בחינות דינים, ויכול להחיות מתים שיהיו חיים.

"צהר תעשה לתבה ואל אמה תכלנה מלמעלה ופתח התבה בצדה תשים תחתים שנים ושלישים תעשה" (בראשית ו). פֶּרֶשׁ רֶשׁ"י: 'צהר, יש אומרים אבן טוב ויש אומרים חלון'.

הנה ידוע פי "סביב רשעים יתהלכון" (תהלים יב). פי הסטרא אחרא מסבכת הקדשה, כי את זה לעמת זה עשה, ובפרט מי שכבר נמשך אחר עברות, חס ושלום, ונמשך אחר הסטרא אחרא, ושם מקומו, חס ושלום, והם מסבבין אותו מכל צד, וכאשר יעורר רוחו לשוב אל ה', קשה לו מאד להתפלל ולדבר דבורים לפני ה', כי הן מסבבין אותו מכל צד, לכל אחד לפי ענינו כנ"ל. ומחמת שאי אפשר לו להוציא דבור לפני אלקים בדחילו ורחימו וחינות פראוי, לכן כל הדבורים והתפללות שהוא מדבר לא יוכלו לבקע המחצות והמסכים המבדילים לעלות למעלה, ונשארים למטה תחת המסכים. עד אשר יזכה וישוב באמת, וידבר דבורים הראויין להתקבל בדחילו ורחימו מעמקא דלבא בהתעוררות גדול, אזי מבקע הדבור המאיר את כל המחצות והמסכים המבדילים, ויעלו עמו כל הדבורים שהיו מנחים למטה עד הנה. אך איך יזכה לזה, העקר שהכל תלוי בו הוא אמת, לילך בדרך אמת לפי מדרגתו, כי חותמו של הקדוש-ברוך-הוא אמת (שבת נה ע"א, יומא סט ע"א), והוא יסוד הכל, כי אמת הוא ראש תוך סוף. וכיון שהוא במדרגת אמת, אזי כביכול נתלבש בו אור השם יתברך בעצמו, אשר חותמו אמת, ואז נאמר עליו: "ה' אורי וישעי" (תהלים כז).

עב

קוב

וכיון שה' אור לו, יוכל למצא פתחים הרבה לצאת מהחשך והגלות שהוא סגור שם. כי באמת יש שם פתחים הרבה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (יומא לח ע"ב, מנחות כט ע"ב): 'הבא לטמא פותחין לו', 'יש לו פתחים הרבה' (עיי'ן שבת קד ע"א תוספות ד"ה אית). וכיון שנמצא שם פתחים, היה יכלת לצאת. רק הכסיל בחשך הולך (קהלת ב), ולא יראה הפתחים לצאת, והוא אסור וקשור שם, ולא יתנו לו לצאת. עד אשר יזכה לדבר דבורי אמת לפני ה', אזי הדבורים מאירים, וה' אור לו כנ"ל. ואזי: "פתח דבריך יאיר מבין פתיים" (תהלים קיט). כי הדבורים המאירים, הינו דבורי אמת כנ"ל, הם מראין לו הפתח. והינו דסים 'מבין פתיים', כי הפתיים הנתונים בחשך, ולא יראו לצאת, יבינו ויראו הפתח לצאת מהחשך, כמו שפיתוב (ישעיה מט): "לאמר לאסורים צאו לאשר בחשך הגלו".

אך צריך שיהיה האמת, אמת גמור ברור וצלול בלי שום דפי. והמשכיל המבין יש לו להתפלל כל ימיו, שיוזכה פעם אחד כל ימי חייו, לדבר דבור אחד של אמת לפני ה' פראוי. ויש בזה כמה מדרגות, ומי שזוכה לבחינות אמת האמת, אזי ה' אור לו, ואזי הוא מאיר בעצמו, כי נתלבש בו אור ה'. אך מי שעדין לא הגיע למדרגה עליונה של אמת, ועל כל זה הוא במדרגה של אמת, אף כי אינו מאיר בעצמו, מאחר שלא הגיע לאמת הנכון, על כל זה האמת הועיל שיוכל אחר להאיר בו. וגם בזה מדרגות וענינים, יבינם המשכיל בעצמו.

והנה ידוע שיש שלשה עולמות עולם המלאכים והגלגלים והגשמי, והשם יתברך מחיה ומקים כלם ברצונו. ומי שזוכה לאמת, וה' אור לו כביכול, הוא מקים העולם, ונותן שפע לכל השלשה עולמות. והינו דכתיב: "צהר תעשה לתבה", כלומר שתדבר דבורי אמת המאירים. ועל זה פרש רש"י: 'יש אומרים אכן טוב וכו' ויש אומרים חלון', זהו שאמרנו כי יש שתי מדרגות, מי שהוא במדרגת אמת האמת, הוא מאיר בעצמו. וזה 'יש אומרים' אמרי אמת, שהם אכן טוב שמאיר מעצמו. ויש אומרים שהם אמרי אמת, אך לא במדרגה הנ"ל והם חלון, כי יוכל אחר להאיר בו כמו בחלון. כי זה החלוק שבין אכן טוב לחלון, כי האכן טוב מאיר מעצמו, והחלון אין מאיר מעצמו, רק שדבר אחר כגון השמש וכיוצא בה יוכל להאיר בו. והינו "ואל אמה", כי הדבור נקרא אמה, אמה, ראשי-תבות א'ש מ'ים שהדבור כלול מהם, והה' הוא חמשת מוצאות הפה. והינו "ואל אמה", שתדבר דבורים אשר "תכלנה מלמעלה", מלשון (תהלים פד): "כלתה נפשי", שיהיה נכספין להם למעלה שיהיו דבורי אמת המאירים. ואזי "ופתח התבה בצדה תשים", וצדה, היא מלשון (בראשית כה): "ציד בפיו", והינו היצר הרע והסטרא אחרא. וזה, שתזכה לעשות פתח בהסטרא אחרא והחשך המסבבין מכל צד, כלומר שאתה צריך לזהר לעשות פתח מכון ממש בצדה, כלומר כנגד הסטרא אחרא שנקראת צדה. כי כמו התגברות הצדה והסטרא אחרא, כן לפי זה מכון ממש אתה צריך לעשות פתח התבה, הינו דבורי אמת כנ"ל, והבן היטב.

ועקר הכוונה, שכאשר הוא משקע בתכלית התגברות החשך והקלפה, והוא כלוא ומסגר בתוך החשך אפלה, המסבבת ומקפת אותו מכל צדי צדדים בכמה סבובים רחמנא לצלן, ואין לו שום פתח ותקנה ותחבולה לצאת מתוך החשך. אזי עקר עצתו שימשיך עצמו להאמת, ויביט על האמת לאמתו, ויבקש רק האמת האמתית. וכנגד זה אין שום חשך וסבוב שיחשיך לו, כי האמת הוא השם יתברך בעצמו, והוא בחינת "ה' אורי". וכיון שה' אור לו, אין שום חשך שיחשיך אותו. ובודאי יזכה לראות הפתחים לצאת מהחשך, בבחינות "פתח דבריה יאיר מבין פתיים" כנ"ל, והכן היטב. והעקר, שבתפלתו ותחנתו ובקשתו, אף-על-פי שאי אפשר לו לדבר שום דבור בתפלה ותחנונים, מגדל החשך והבלבול המסבב אותו מאד מאד מכל צד, אף על פי כן, על כל פנים יראה לדבר הדבור באמת, באיזה מדרגה נמוכה שהוא. כגון למשל, שיאמר: "ה' הושיעה", באמת, אף-על-פי שאינו יכול לדבר בהתלהבות והתעוררות פראוי, אף-על-פי-כן יאמר הדבור באמת, כפי מה שהוא. ועל-ידי הדבור האמת, יזכה לראות הפתחים שבתוך החשך, ועל-ידי-זה יזכה לצאת מחשך לאור, ולהתפלל פראוי, וכנ"ל (ועיין כל זה בליקוטי מוהר"ן ט).

גם בזה שיזכה לכקע פתח לצאת, יזכה גם אחרים עמו, לעורר לתשובה רשעים אחרים, להוציאם מהחשך והגלות שהם אסורים שם. וזהו גם כן בחינת ופתח התבה בצדה תשים, שתעשה פתח באותם שהם מן הצד, כלומר שהם מצד אחר, ולא מצד הקדשה, רק מסטרא אחרא. והוא יעשה פתח, לעורר לבם להשיבם לצאת מהחשך. ואזי "תחתים שניים ושלישים", הינו השלשה עולמות כנ"ל, "תעשה", כי אתה תקימם באמת כנ"ל.

ויש בכלל דברים הנ"ל, ענינים גבוהים בענין התפלה, לכל אחד לפי מדרגתו. ובענין זה נכלל ענין כוכבים ומזלות, איך נעשים בבחינת התפלה, והוא נותן שפע לכל דבר. וענין מה שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (בראשית רבה י'): 'אין לה כל עשב שאין לו כוכב וכו', כי הוא משפיע לכל בדבוריו האמתיים. וענין נוסחאות התפלה, כי יש י"ב שערים פידוע, וצריך להעלות תפלתו לשער השבט שלו, כי אם יגיע לשער שבט אחר לא יוכל לעלות. וזהו (במדבר כד): 'דרך כוכב מיצקב וקם שבט מישראל'. וקם, 'אין עמידה אלא תפלה' (כרכות ו ע"ב), והינו שבט מישראל, שצריך להעלות תפלתו לשער שבטו, והינו 'דרך כוכב מיצקב כנ"ל. ובזה נעשה זונג למעלה, ודרך הוא בחינות זונג, מלשון (בראשית ו): 'כי השחית כל בשר את דרכו'. והינו שנצטער אבא בנימין כל ימיו על תפלתו שתהא סמוכה למטתו (ברכות ה ע"ב), כי "איש למטה אבותיו תשלחו", שצריך לשלח התפלה למטה אבותיו, הינו לשבט שלו כנ"ל. והינו שתהא סמוכה למטתי, למטה שלו. ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום, כי אמרו חכמינו, זכרונם לברכה (בבא בתרא כה ע"ב): 'הרוצה להחכים ידרים להעשיר יצפין'. ובכל דבר, טוב הממצע פידוע, כי טוב תורה עם

דָּרַךְ אֲרִיז' (אבות ב) (הֵינּוּ חֲכָמָה וְעֲשִׂירוֹת). וְהֵינּוּ בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם, שֶׁתְּהֵא מִמְצַע בֵּין שְׁנֵיהֶם, הַתְּפִלָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת מִטְתּוֹ כַּנ"ל (הֵינּוּ בֵּין חֲכָמָה וְעֲשֶׂר, שֶׁהֵן בְּחִינַת צָפוֹן וְדָרוֹם כַּנ"ל, 'הַרוּצָה לְהַחֲפִים יְדֵרִים וְלְהַעֲשִׂיר יִצְפִּין'). וְזֶהוּ "וּפְתַח הַתְּבָה בְּצַדָּה תָּשִׂים", שֶׁתְּתַפְּלֵל דְּבוּרֵי אֱמֶת, שִׁיעֵלוּ לְמִקּוֹמָם לְשַׁעַר שַׁבַּט שְׁלוֹ. וְהֵינּוּ "בְּצַדָּה תָּשִׂים", שֶׁתְּשִׂים הַפְּתַח הַתְּבָה, הֵינּוּ דְּבוּרֵי אֱמֶת שֶׁל הַתְּפִלָּה, בְּצַדָּה, בְּצַד שְׁלָה, בְּשַׁעַר שַׁבַּטוֹ הַמְּגִיעַ לוֹ, וְהֶעֱנִין עִמָּךְ (עֵינַן כָּל זֶה בְּסִימָן ט הַנ"ל).

(שִׁיר לְעִיל, לְמָה שֶׁכָּתוּב שֵׁם כִּי בְּאֵמֶת יֵשׁ שֵׁם פְּתָחִים הַרְבֵּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָה: 'הֵבֵא לְטָמֵא פּוֹתְחִין לוֹ, יֵשׁ לוֹ פְּתָחִים הַרְבֵּה'. וְכִינֵן שֶׁנִּמְצָא שֵׁם פְּתָחִים (הֵינּוּ הַפְּתָחִים שֶׁנִּפְּלַע עַל יָדָם), הִיא יְכַלֵּת לְצֵאת, רַק הַכֶּסֶל בַּחֲשֵׁךְ הוֹלֵךְ וְכו') עֵין שֵׁם) וְאִז כִּשְׁשִׁמְעֵתִי מִפִּי הַקָּדוֹשׁ כָּל הֶעֱנִין הַנ"ל, דְּבַרְתִּי עִמוֹ, זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה, שֶׁלְכַאוֹרָה קָשָׁה עַל זֶה, כִּי הֵלֵא רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָה, אָמְרוּ שֵׁם (כַּמְנַחֵת כֵּט ע"ב): 'מִפְּנֵי מָה נִבְרָא הָעוֹלָם הַזֶּה בְּה"י, מִפְּנֵי שְׂדוּמָה לְאַכְסוּדְרָה (פֶּרֶשׁ רִש"י שֶׁפְּתוּחַ מִתְחַתִּיו), שֶׁכָּל הַרוּצָה לְצֵאת יֵצֵא (פֶּרֶשׁ רִש"י שֶׁכָּל הַרוּצָה לְצֵאת מִמֶּנּוּ לְתַרְבוֹת רָעָה יוֹצֵא). וּמֵאֵי טַעֲמָא תִּלְיָא פְּרַעָה, דְּאֵי הָדַר בְּתַשׁוּבָה מְעִילִי לָהּ (וּפֶרֶשׁ רִש"י מְעִלִין לָהּ, בְּפִתְחַת הָעֲלִיּוֹן בֵּין רֶגֶל שַׁבְּתוֹכוֹ לְגִגּוֹ). וְלִיעֵלוּ בְּהָד, לֹא מִסְתִּיעֵי מִלְתָּא וְכו' (וּפֶרֶשׁ רִש"י וְלִיעֵלוּ בְּהָד, פִּתְחַת הַתְּחַתּוֹן דְּנַפְקָ בְּהָ. לֹא מִסְתִּיעֵא מִלְתָּא, דְּהֵבֵא לְטָהַר בְּעֵי סִיוְעָא מִפְּנֵי יֵצֵר הָרַע, הַלְכָךְ עֲבָדִי לָהּ סִיוְעָא פִּתְחַת יִתְרָה). נִמְצָא מִבְּאֵר כָּאֵן, שְׂאֵי אֲפֻשֶׁר לְצֵאת מִהַטְמָאָה וְלָשׁוּב בְּתַשׁוּבָה עַל-יַדֵּי הַפְּתַח שֶׁנִּפְּלַע דָּרַךְ שֵׁם, כְּמִבְּאֵר הֵיטֵב בְּגִמְרָא וּפְרוּשׁ רִש"י הַנ"ל. וְלְכַאוֹרָה זֶה סוֹתֵר לְמָה שֶׁכָּתוּב לְמַעְלָה, שִׁיכּוֹלִין לְצֵאת מִהַטְמָאָה, עַל יַדֵּי הַפְּתָחִים שִׁישׁ בְּהַטְמָאָה בְּעֵצְמָה כַּנ"ל. וְאָמַר: יִפֶּה הַקְּשִׁית. וְהַשִּׁיב כְּלֵאחֲרֵי יָד, שִׁישׁ בְּזֶה דְּבָרִים בְּגוֹ. כִּי אִם יִזְכֶּה לְרֵאוֹת הַפְּתָחִים שִׁישׁ שֵׁם, הוּא יְכוֹל לְצֵאת דָּרַךְ הַפְּתָחִים שֶׁל נְפִילַת חֲבֵרוֹ. כִּי הִירִידָה וְהַנְּפִילָה שֶׁל זֶה, הוּא בְּחִינַת עֲלִיָּה שֶׁל זֶה, וְהֵבֵן. הֵינּוּ, לְפַעֲמִים מָה שֶׁנִּחְשָׁב נְפִילָה וִירִידָה אֲצֵל חֲבֵרוֹ שֶׁהוּא בְּמַדְרָגָה גְּבוּהָה יוֹתֵר, נִחְשָׁב אֲצֵלוֹ בְּחִינַת עֲלִיָּה, לְגַבֵּי מַדְרָגָתוֹ הַשְּׁפָלָה. עַל כֵּן, אֵף עַל פִּי שְׂאֵי אֲפֻשֶׁר לְעֵלוֹת דָּרַךְ הַפְּתָחִים שֶׁנִּפְּלַע הוּא בְּעֵצְמוֹ דָּרַךְ שֵׁם, רַק דָּרַךְ פִּתְחַת הַגְּבוּהָה יוֹתֵר כְּמִבְּאֵר בְּגִמְרָא הַנ"ל, אֵף-עַל-פִּי-כֵן אִם הִיא זוֹכָה לְרֵאוֹת הַפְּתָחִים שִׁישׁ בְּהַטְמָאָה בְּעֵצְמָה, הִיא יְכוֹל לְעֵלוֹת מִשָּׁם, דָּרַךְ הַפְּתָחִים שֶׁל חֲבֵרוֹ הַגְּבוּהָה מִמֶּנּוּ שֶׁנִּפְּלַע עַל יָדָם. כִּי הִירִידָה וְהַנְּפִילָה שֶׁל חֲבֵרוֹ, נִחְשָׁב אֲצֵלוֹ עֲלִיָּה כַּנ"ל. אֲכַל אֵי אֲפֻשֶׁר לְזָכוֹת לְרֵאוֹת הַפְּתָחִים שִׁישׁ שֵׁם, וְלְעֵלוֹת מִשָּׁם עַל יָדָם, כִּי-אִם עַל יַדֵּי הָאֱמֶת, עַל יַדֵּי שִׁירְגִיל עֲצָמוֹ לְדַבֵּר בְּתַפְּלָתוֹ הַדְּבוּר בְּאֵמֶת כְּפִי מָה שֶׁהוּא. אֵף עַל פִּי שֶׁחֲשָׁךְ וְהַמְּנִיעוֹת וְהַבְּלוּלִים מְסַבֵּבִין וּמְקִיפִין אוֹתוֹ מְכַל צַד וּמְצַדֵּי צָדִדִים, וּמְבַלְבְּלִין אוֹתוֹ מְאֹד מְאֹד עַד שֶׁאֵינּוּ יְכוֹל לְהַתְּפַלֵּל כָּלֵל, אֵף-עַל-פִּי-כֵן עַל כָּל פָּנִים יִרְאֶה לְדַבֵּר הַדְּבוּר בְּאֵמֶת בְּאִיזָה מַדְרָגָה שֶׁהוּא כַּנ"ל, וְכֵן יִרְאֶה לְהַמְּשִׁיךְ אֶת עֲצָמוֹ תָּמִיד אֶל הָאֱמֶת לְאֵמֶתוֹ וְכוּנ"ל. וְעַל יַדֵּי זֶה יִזְכֶּה שִׁיאִיר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֵצְמוֹ, וִירְאֶה הַפְּתָחִים שִׁישׁ שֵׁם, וְיִזְכֶּה לְצֵאת מִחֲשֵׁךְ לְאוֹר

גדול וכנ"ל. עין שם היטב היטב. ואמר לי אז, שעל-ידי עצה זאת יכולין להיות איש כשר באמת כל ימי חייו, כי תמיד איך שהוא יכולין להחיות את עצמו ולהחזיק את עצמו על ידי זה, על ידי האמת שהוא אור השם יתברך בעצמו, אשר גם כל חשך לא יחשיך ממנו" (על פי תהלים קלט). כי אין שום טמאה וסטרא אחרת בעולם, שלא יהיה שם פתחים לצאת משם. רק שאין רואין אותן, מחמת גודל החשכות שיש שם. אבל על ידי האמת, מאיר לו השם יתברך בעצמו, ויזכה לראות ולמצא פתח תקוה גם בעמק נפילתו, לצאת מאפלה לאורה, ולהתקרב אליו יתברך באמת תמיד. אמן ואמן.

קטו

"ויעמד העם מרחק ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלקים" (שמות כ). כי מי שהוא הולך בגשמיות כל ימיו, ואחר כך נתלהב ורוצה לילך בדרכי השם יתברך, אזי מדת הדין מקטרג עליו, ואינו מניח אותו לילך בדרכי השם יתברך, ומזמין לו מניעה. והשם יתברך חפץ חסד הוא (מיכה ז), ומסתיר את עצמו כביכול בהמניעה הזאת (עיין למטה). ומי שהוא בר דעת, הוא מסתכל בהמניעה, ומוצא שם הבורא ברוך הוא, כמו דאיתא בירושלמי (תענית פ"א ה"א): 'אם יאמר לה אדם היכן אלקיך תאמר לו בכרך גדול שבאדום', שנאמר: "אלי קרא משעיר". ומי שאינו בר דעת, כשרואה המניעה חוזר תכה לאחוריו. ומניעה הוא בחינת ענן וערפל, כי ענן וערפל הינו חשך, חשך הוא לשון מניעה, כמו שכתוב (בראשית כב): "ולא חשכת". וזה פרוש הפסוק, "ויעמד העם מרחק", כי כשרואין הערפל, הינו המניעה כנ"ל, עומדין מרחק. "ומשה", שהוא בחינת דעת כל ישראל, "נגש אל הערפל, אשר שם האלקים", הינו אל המניעה, שבה בעצמה נסתר השם יתברך.

עוד שמענו בזה מפיו הקדוש, שהוסיף לבאר הענין הנ"ל, מה שהשם יתברך בעצמו מסתיר את עצמו בתוך המניעה כנ"ל. ואמר: כי השם יתברך אוהב משפט (ישעיה סא, תהלים לו) וגם הוא אוהב ישראל. אך אהבתו שהוא אוהב את ישראל, היא גדולה יותר מהאהבה שהוא אוהב את המשפט (עיין זוהר אמור צט ע"א). ועל כן כשהמדת הדין מקטרג על מי שאינו ראוי להתקרב להשם יתברך, לבלי להניחו לכנס לדרך החיים, להתקרב לצדיק האמת ולדרך האמת, והשם יתברך הוא אוהב משפט, על כן הוא יתברך מכרח כביכול להסכים להזמין לו מניעות למונעו מדרך החיים, כפי הראוי לו לפי מעשיו הרעים, על-פי הדין והמשפט. כי הוא יתברך אינו יכול לדחות את הדין, כי הוא יתברך אוהב משפט כנ"ל. אך מאחר שבאמת הוא יתברך אוהב ישראל, ואותה האהבה של ישראל היא גדולה יותר מהאהבה של המשפט כנ"ל, מה עושה השם יתברך, כי הוא מכרח כביכול להסכים על המניעות למנעו מן האמת, מחמת הדין והמשפט שעליו, כי הוא אוהב משפט כנ"ל. אבל אף-על-פי-כן באמת לאמתו רצונו וחפצו יתברך, שאף-על-פי-כן יתקרב האדם אליו יתברך, כי הוא אוהב ישראל יותר מהמשפט כנ"ל. על כן, השם יתברך נותן רשות

להזמין לו מניעות, אבל הוא יתברך בעצמו מסתיר את עצמו כביכול בתוך המניעות. ומי שהוא בר דעת, יכול למצא את השם יתברך בתוך המניעות בעצמן. כי באמת אין שום מניעה בעולם כלל, כי בתקף המניעות בעצמן נסתר השם יתברך, ועל ידי המניעות בעצמן דיקא יכולין להתקרב להשם יתברך, כי שם נסתר הוא יתברך כנ"ל. וזהו "ומשה נגש אל הערפל", שהוא המניעה, כי שם האלקים כנ"ל.

אם יזכה שירגיש באמת כאב חטאיו, הינו כשימול את ערלת לבבו, כי כל זמן שלבו ערל ואטום, אי אפשר לו להרגיש באמת, רק כשימול את ערלת לבבו, ויהיה לו חלל בלב, ואזי ירגיש לבבו באמת גדל כאבו, ויצטער ויתחרט באמת, ואזי מגדל החרטה, ירגישו גם כל הלבבות של כל הטפות שנמשכו ממנו, ולכל מקום שנמשכו, ירגישו שם במקום שהם, הן אותם שנמשכו ממנו ונתהוו מהם בניו ממין בני אדם, והן אותם שנמשכו ממנו למקום אחר חס ושלום, וגם שם יש להם לב ושאר איברים. ואזי כשימול את לבבו, וירגיש לבבו גדל כאבו, ויתחיל להצטער ולהתחרט באמת, אזי ירגישו שם כל הלבבות של הטפות, ויתודע להם האמת האיה הם מטלים במקום טנופות בשאול תחתית. כי מתחלה נדמה להם שטוב להם, כי הן מזיקי עלמא. רק אחר-כך כשנמול לבבם, על-ידי שנמול לבב אביהם, אזי מרגישין היכן הם, ומתחילין לקונן ולהצטער, ונעשה שם רעש גדול ביניהם. וזהו (דברים ל): "ומל ה' את לבבה, ואת לבב זרעה", הינו כשימול ה' את לבבו, ימול גם לבב זרעו. ולהיכן שנמשך הזרע, הן למין בני אדם, אזי מחיבים בניו שירגישו גם-כן הרהור תשובה על ידי שנמול לבב אביהם. וכן אם נמשך למקום אחר חס ושלום, אזי ימולו שם הלבבות וירגישו כנ"ל. והזמן המסגל לזה הוא חודש אלול, כי אלול ראשי-תבות: א'ת ל'בבה ו'את ל'בב. הינו שימול ה' את לבבו ואת לבב סתם התלוי בו, להיכן שנמשך כנ"ל. הינו הלב של הטפות לאיזה מקום שנמשכו, אם שנמשכו ונתהוו מהם בניו מין בני אדם, והן שנמשכו, חס ושלום, למקום אחר וגם הם בניו, והם תלויים בו. ועל כן כשנפטר האדם הם הולכים אחר המטה ומקוננים עליו, כמו בניו ממש ממין אדם, אף שזה שהם הולכים ומקוננים אחריו, הוא לו לבזיון ולחרפה גדולה, רחמנא לצלן. רחמנא לצלן מענשים הללו, כידוע.

קזמח

"חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקה" (תהלים קיט).

חצות הוא מסגל כמו פדיון, כי הוא המתקת הדינים. כי צדק דינא, ומשפט רחמי (פתח אליהו). וזהו, "על משפטי צדקה", הינו שצדק גובר על משפט. התקון לזה: "חצות לילה אקום". ועקר חצות הוא תמיד אחר ששה שעות מתחלת הלילה הן בקיץ והן בחורף, ואז מתחיל זמן חצות. ונמשך עד גמר אשמורה שניה, דהינו שתי שעות. ובבקר טוב להסתכל על השמים, ועל-ידי-זה נמשך הדעת (עיין בזהר הקדוש פרשת בשלח נו ע"א).

קזמע

"תעיתי כשה אבד בקש עבדה" וכו' (תהלים קיט).

כי יש חלוק גדול בעברה שעושה האדם, חס ושלום, בין אם נתעורר תכף ומיד ושב בתשובה, אזי אפשר לו בקל לחזור למקומו. כי עדין לא נתרחק הרבה מהדרך הטוב. כי כשעושה עברה, חס ושלום, אזי הולך ונוטה מהדרך הישר אל דרך אחר מקלקל ושם יוצאים מאותו הדרך כמה וכמה נתיבות ודרכים תועים ומקלקלים מאד, שכשמתחילין לילך, חס ושלום, באותו הדרך הרע, אזי תועים ונבוכים באלו הדרכים עד שקשה לשוב ולצאת משם, אבל השם יתברך דרכו לקרות את האדם תכף פשרואה שהוא תועה מדרך השכל, וקוראו שישוב לאחוריו ולכל אחד קורא לפי בחינתו, יש שקוראו ברמיזה, ויש בקריאה ממש, ויש שבועט בו ומכהו, וזהו הקריאה שלו, כי אורייתא מכרזת קמיהו "עד מתי פתיים תאהבו פתי", והתורה, הוא השם יתברך בעצמו שהוא קורא אותם ומבקשם שיחזרו אליו. ועל-כן כשעדין לא נטה הרבה מדרך הישר, אזי אפשר לו בקל לשוב, מחמת שהוא מכיר עדין את הקול ורגיל בו, כי זה סמוך היה אצל השם יתברך, והיה שומע קולו קול התורה ועדין לא שכח את הקול, ועדין לא תעה הרבה באלו הדרכים האחרים התועים והנבוכים, ועל כן בקל אפשר לו לשוב, והוא כמשל הרועה שכאשר שה אחר תועה מהדרך אזי תכף הוא קורא אותו, וכשהשה עדין לא תעה הרבה מהדרך, אזי הוא מכיר הקול והולך אחריו תכף. אבל כשכבר נטה הרבה מהדרך, אזי כבר שכח את הקול ואינו מכיר בו. וגם הרועה מיאש עוד מלבקשו, מחמת שזה זמן רב שהלך ותעה מאתו, כן כשכבר האריך זמן, חס ושלום, ברשעו, ונטה ותעה הרבה מהדרך הישר לאלו הדרכים המקלקלים והתועים והנבוכים והמבלבלים אזי קשה לו לשוב כנ"ל.

ודע שאלו הדרכים המקלקלים והתועים, כשאדם תועה בהם, חס ושלום, הרבה מאד, אפשר לפעמים שיתעה מאד וילך באלו הדרכים הנבוכים, ואזי דיקא מרב תעותו בהם, יתהפך וישוב עד שיהיה סמוך מאד למקומו הראשון, ולא יהיה רק הרחק מעט בינו לבין מקומו הראשון, ובקל על ידי נסיון קל ישוב עוד למקומו, אבל כשהשם יתברך קוראו ומזמין לו הנסיון, אינו מכיר בקול, ואינו חושש לשוב למקומו, וזה הוא החלוק שבין עול ימים לזקן, כי מי שעדין בבחירתו ועדין לא הזקין בחטאיו, אפשר לו יותר לשוב מהזקן מחמת שעדין הוא סמוך ולא שכח את הקול הקריאה. וזה, "תעיתי כשה אבד", הינו שתעיתי מהדרך הישר כשה אבד הנוטה מהדרך כנ"ל, על כן אני שואל מלפניה, "בקש עבדה, כי מצותיה לא שכחתי", הינו שתמהר לבקשני, כל זמן שאני זוכר עדין את הקול הקריאה של התורה והמצוות, וזהו: "בקש עבדה כי מצותיה לא שכחתי", שתמהר לבקשני תכף, "כי מצותיה לא שכחתי" עדין, ועדין אני מכיר את קול הקריאה של המצוות שהם התורה, על-כן בקשתי, שתרחם עלי לבקשני מהרה מיד, כל זמן שעדין לא שכחתי את מצותיה, והינו שעדין אני מכיר את קול הקריאה של התורה

והמצוות, כי כשחם ושלום, האדם נזקן בחטאים קשה מאד לבקשו, כי כבר שכח את קול התורה והמצוות, ואינו מכיר בקול הקריאה, על-כן צריך האדם לבקש מהשם יתברך, שימהר השם יתברך לבקשו להחזירו אליו, כל זמן שלא שכח עדין לגמרי את קול התורה והמצוות כנ"ל, וזהו מה שבקש דוד המלך, עליו השלום, "בקש עבדך כי מצותיה לא שכחתי" כנ"ל.

דע שיש עשרים וארבעה מיני פדיונות, כי יש עשרים וארבעה בתי דינים (זוהר נשא קלו ע"א; האזינו רצג ע"א), וכנגד כל בית-דין ובית-דין יש פדיון מיחד להמתיק הדין שיש שם, על-כן לפעמים אינו מועיל הפדיון שעושין, כי לא כל אחד ואחד יודע כל העשרים וארבעה פדיונות, ואפלו אם יודע אותם אינו עושה כלם, ועל-כן כשאינו עושה הפדיון המיוחד לאותו הדין, על-ידי-זה אינו מועיל. אך דע, שיש פדיון אחד שכולל את כל העשרים וארבעה בתי דינים, ויכול להמתיק כל העשרים וארבעה בתי-דינים, ולזה הפדיון צריך עת רצון, בחינת התגלות מצח הרצון, כמו בשבת במנחה, בחינת: "ואני תפילתי וכו', עת רצון" וכו' (תהלים סט). אך אפלו הצדיקים, לאו כל אחד יודע זה הפדיון, ולא נמצא כ"אם חד בדרא שידע זה הפדיון, ופעמים אפלו כשהוא הצדיק עושה פדיון, אף-על-פי-כן אינו מועיל, וזה מחמת כי גם למעלה תאבים מאד לפדיון כזה, כי לאו בכל פעם בא להם מלמטה פדיון כזה, שיוכל להמתיק כל העשרים וארבעה בתי-דינים בבת-אחת, ועל-כן כשבא להם זאת ההמתקה הם משתמשים עמה לצורך דבר אחר, דהינו שעל-ידי-זה הפדיון וההמתקה, נעשין גרים, כי כל זמן שיש עבודה זרה בעולם, חרון אף בעולם' (ספרי פרשת דאה). וכשממתיקין הדין והחרון אף, נמתק העכו"ם ונעשין גרים. וזה היה עבודת משה רבנו, עליו השלום, כל ימי חייו, וגם לאחר מותו, כי השתדל לקרב הערב רב כדי לעשות גרים, וגם במותו נקבר מול בית פעור, כדי להמתיק העכו"ם כדי שיהיו נעשין גרים. ועל כן נסתלק בשבת במנחה, שאז הוא עת רצון, כדי להמתיק כל העשרים וארבעה בתי דינים כנ"ל, כדי לעשות גרים, כי כל עבודת משה, להמתיק החרון אף של העכו"ם לרצון, ועל-כן משה עומד בין שמד לרצון. כי מספר משה הוא ממצע, בין מספר שמד למספר רצון והגימטריא של 'משה' ממצעת בין הגימטריא של 'שמד' לגימטריא של 'רצון'. כי הוא עומד תמיד להמתיק השמד להפכה לרצון כנ"ל. ועל כן מצינו במדרש שרבי אליעזר הגדול (עיין בראשית רבה ע וקהלת רבה) גיר גרים, וזה מחמת שהיה גלגול בנו של משה, כי עליו נאמר: "ושם האחד אליעזר" כמובא (במדבר רבה יט), ועל-כן בכח זה גיר גרים. וכן יתרו מחמת שהיה חותן משה על-ידי-זה נתגיר, כמו שכתוב (שמות יח): "וישמע יתרו חותן משה", כי מחמת שהיה חותן משה, זה גרם לו ששמע ונתגיר, כי כל עבודת משה בחייו ועכשו לאחר מותו, הוא רק לעשות גרים כנ"ל.

דע שספורי מעשיות מצדיקים, הינו ממה שארע להם, הוא דבר גדול מאד, ועל-ידי-זה נטהר מחשבתו. אבל אי אפשר לספר מעשיות של צדיקים, כי-אם מי שיכול להדמות עצמו להשם יתברך, דהינו שיכול להבדיל בין אור וחשך כמו השם יתברך כפי-יכול. כי כנגד כל מעשה של צדיק יש כנגדו רע, דהינו שיש כנגדו מעשיות של רשעים, שגם להם ארע כיוצא בזה, כגון שמצינו (כמדבר רבה כב) שפינחס עשה דבר גדול שפרח באויר, וכנגד זה יש מעשה של רשע, שגם בלעם פרח באויר, וכן כיוצא בזה, כי הרע לעמת הטוב. וההפרש הוא רק מי שיכול להבדיל בין אור וחשך, זה יודע גדל ההבדל וההפרש שבין מעשיות של צדיקים למעשיות של רשעים, כי זה מסטרא דקדשה על ידי תפלתו, כמו שכתוב באלישע (מלכים ב ח): "ספרה נא לי הגדלות", הינו שעשה הנסים על ידי תפלה (מגילה כו ע"א), אבל מעשיות של רשעים הם על ידי תחבולות או כשוף או דבר אחר מסטרא אחרא. נמצא שעקר ההפרש יודע רק זה שיודע להבדיל בין אור לחשך בין רע לטוב. וגם מי שאין לו זה הדעת להבדיל וכו', אבל יש לו אמונה שלמה שמאמין ההבדל שיש ביניהם כנ"ל, גם זה יכול לספר מעשיות של צדיקים, אבל צריך שתהיה האמונה שלמה ברורה מאד, עד שעל-ידי האמונה יהיה דומה לו כאלו רואה הדבר שמאמין בעינים ממש, בחינת סתים וגליא כמובא במקום אחר (ליקוטי מוהר"ן סב). וזה שמוכא במדרש (בראשית רבה ב): "להבדיל בין האור ובין החשך", 'אור - אלו מעשיהם של צדיקים, חשך - אלו מעשיהם של רשעים'. הינו שמעשיות של צדיקים הם בחינת אור, ולהפך מעשיות של רשעים הם בחינת חשך, ומי שיכול להבדיל בין אור לחשך יכול לספר מעשיות של צדיקים כנ"ל. ועל-ידי-זה נטהר מחשבתו, גם נצול מצרות, כי בלבול הדעת הוא בחינת מחין דקטנות, ומזה באין צרות, כי מחין דקטנות הם בחינת דינין, וספורי מעשיות של צדיקים הם בחינת מחין דגדלות, כמו שכתוב: "ספרה נא לי את הגדלות", בחינת המאור הגדול, ועל-ידי-זה מטהר מחשבתו ממחשבות רעות שהם נמשכין ממחין דקטנות, ועל-ידי-זה ממתיק הצרות והדינים שכלם הם מבחינת מחין דקטנות כנ"ל.

גם צריך לידע איך לספר המעשה, כי בכל מעשה יש צמצום, וגם כשרוצה לטהר מחשבתו על-ידי ספור המעשה של הצדיק, נמצא שנעשה אצלו מהמעשה ומהספור שהוא דבור, נעשה אצלו מחשבה, ובודאי צריך שיהיה זה הצדיק שמספר ממנו גבוה ממנו, כדי שיהיה מעשיות של אותו הצדיק, בבחינת מחשבה אצלו, על-פני צריך לידע ממי לספר ואיך לספר, ואזי נטהר מחשבתו, ויכול לעלות אל עולם המחשבה שזה נקרא עלית העולמות, כי המחשבה גבוה מאד, ומי שרוצה לכנס אל עולם המחשבה, צריך לשתק, ואפלו אם ידבר אז דבור הגון, הוא מפסיד המחשבה, כי המחשבה הוא דבר גבוה מאד, שאפלו דבור הגון מפסידה, וזה בחינת (מנחות כט ע"ב): 'שתק כף עלה במחשבה', שלעלות אל המחשבה צריך

לשתק ואפלו אם ישתק ולא ידבר כלל, עם כל זה יש בלבולים שמבלבלין המחשבה ומונעין אותה, ועל זה צריך טהרת המחשבה, וזה על-ידי ספורי מעשיות כנ"ל.

ולזכות לזה, שיוכל להדמות אליו יתברך להבדיל בין אור וחשך כנ"ל, הוא על-ידי השגחה, הינו שיצא מטבעיות, שזה בחינת כלליות הקדשה, וזה זוכין על-ידי ארץ-ישראל. פי ארץ-ישראל הוא כלליות הקדשה שבכל הקדשות, פי שם כל העשר קדשות, ועל-כן נאמר בארץ-ישראל, (דברים יא): "תמיד עיני ה' אלקיך בה", פי שם הוא רק השגחה, בחינת (דברים כו): "השקיפה ממעון קדשך", וזה (תהלים טז): "שויתי ה' לנגדי תמיד", הינו כשאני רוצה להשוות ולדמות עצמי להשם יתברך כנ"ל, אזי "לנגדי תמיד", הינו בחינת ארץ-ישראל, כמו שכתוב במדרש (תהלים קה): 'אין תמיד אלא ארץ-ישראל' שנאמר: "תמיד עיני ה' אלקיך בה".

ודע שיש שם שכשרוצין לעשות מלך משתמשין בזה השם, והשם הוא קמ"ה (עין ויקהל משה פרשה קמא) ראשי-תבות ה'שקיפה ממעון קדשך, וזה בחינת (דניאל ב): "מהעדה מלכין ומה'ק'ם מלכין", וזה שנאמר ביוסף (בראשית לז): "והנה קמ"ה אלמתי".

דמה

דע שיש חדרי תורה, ומי שזוכה להם, כשמתחיל לחדש בתורה, הוא נכנס בהחדרים, ונכנס מחדר לחדר ומחדר לחדר, פי בכל חדר וחדר יש כמה וכמה פתחים לחדרים אחרים, וכן מאותן החדרים לחדרים אחרים, והוא נכנס ומטייל בכלם, ומלקט משם אוצרות וסגלות יקרות וחמודות מאד – אשרי חלקו. אבל דע, שצריך לזהר מאד, לבל יטעה בעצמו, פי לא במהרה זוכין לזה, פי יש כמה וכמה חדושים שאינם באים משם, רק מהיכלי התמורות, פי את זה לעמת זה עשה אלקים. ואף שנדמה לאדם להשגה גדולה, אף על פי כן, גם שם יש חדושים נאים שנדמין להשגות. וגם בזה יש כמה בחינות, כמו למשל פשכותבין תבת אדם, יודעין שזה מרמוז על דמות האדם, אבל הוא רק ברמוז בעלמא, פי אין פתוב שם שום ציור האדם, ויש שמצדין על הניר ציור האדם, ושם נגלה יותר קצת דמות האדם, ויש שמנסרין ציור האדם מחתיכת עץ ושם נתגלה עוד יותר ציור האדם, אבל אף על פי כן אין זה אדם ממש. רק האדם בעצמו הוא האדם באמת, כמו כן יש כמה חדושים של תורה שהם רק כמו פנקס וכמו שכותבין תבת אדם לבר, פי התורה היא בחינת אדם, כמו שכתוב (במדבר יט): "זאת התורה אדם", ויש שהוא נכנס לפניו מזה, אבל אף-על-פי-כן אין זה אדם כנ"ל, רק כשזוכין אל התורה בעצמו זהו בחינת אדם באמת, וזהו זאת התורה אדם, זאת התורה דיקא הינו רק זאת התורה האמתית, הוא בחינת אדם.

ודע שכל אדם קדם שמשיג בתורה השגה של אמת, צריך לילך בהכרח דרך

אלו היכלות התמורות, אבל הכלל שאסור לטעות בעצמו, לסבר שכבר בא אל ההשגה הראוי, כי אם יסבר כן ישאר שם חס ושלום, אבל כשידע שעדין לא התחיל לכנס לחדרי תורה האמתיים, אזי יתחזק בעבודת השם, וירבה בתפלות, ויפציר עד שיפתחו לו שערי הקדשה באמת, ואז יראה ההפרש. ואפלו אם עשה עבדות ותעניתים וסגופים בשביל השם יתברך, ואחר כך זכה לחדושים, אף-על-פי-כן אל יעמד על-זה לסבר שהם השגות של אמת הנ"ל, כי אפלו להדמיונות של היכלי התמורות צריך עבדות ותעניתים, ואפלו בתאוות עולם הזה יש דגמא לזה, כגון למשל כשעושים שחוק וקומדיע, אזי נוסע אחר ומכריז וחושב כל הדברים שיעשו על הקומדיע, ואף שהוא תאוה לשמע, אף-על-פי-כן אין זה השחוק בעצמו, וכן כשבא להחדר שעושים שם הקומדיע יש שם מציר על הטבלא כל הדברים שיעשו שם, וגם זה אינו הדבר בעצמו, ואפלו כשבאים לשם לפנים, עומד לץ אחד, ועושה כמעשה קוף, וכל הדברים שעושה הבעל קומדיע, הוא עושה אחריו בליצנות, וגם זה אינו הדבר בעצמו, ועקר הוא השחוק בעצמו שעושים שם. וכמו כן תבין הנמשל מעצמו, כי יש מי שנדמה לו שנכנס לפנים, ולפני ולפנים, ועדין עומד בחוץ לגמרי, כי לא התחיל להשיג השגה של אמת. והצדיק הגדול מאד, אף כשזוכה להשיג השגות גדולות של הקדשה באמת, אף-על-פי-כן אינם נחשבים בעיניו לכולם, לגדל עצם הכרתו את גדלות הבורא יתברך. על-כן הוא משתדל ומתחזק בכל פעם, שיתחיל השם יתברך להראות לו אור התורה, כאלו לא התחיל להשיג כלל מימיו.

דע כשיש מחלקת על האדם, אין לעמד עצמו כנגד השונאים, לומר כמו שעושה לי כן אעשה לו כנגדו. כי זה גורם שהשונא יבוא למבקשו, לראות בו, חס ושלום, מה שהוא רוצה לראות בו, רק אדרבא ראוי לדון אותם לכף זכות, ולעשות להם כל הטובות, בחינות: "ונפשי כעפר לכל תהיה" (תפילת מר בריה דרבינא הנאמרת בסיום תפילת עמידה), כמו העפר שהכל דשין עליה, והיא נותנת להם כל הטובות אכילה ושתיה וזהב וכסף ואכנים טובות, הכל היה מן העפר, כמו כן אף-על-פי שהם חולקים עליו ומבקשים רעתו, אף-על-פי-כן יעשה להם כל הטובות, כמו העפר כנ"ל. והוא כמשל, כשאחד חותר תחת בית חבירו, אם הוא יעמד עצמו ויחתר גם כן כנגדו, אזי בודאי בקל יבוא החותר למבקשו, אבל כשאחד חותר וחברו עומד בפנים ושופך עפר ועושה תל כנגדו, אזי מפיר מחשבתו, ואינו יכול השונא לעשות מבקשו, כמו כן אין לעמד כנגד השונאים לעשות כנגדם, שזהו בחינת שחותר גם כן כמו השונא, שעל-ידי-זה יבוא למבקשו בקל. אבל על-ידי בחינת עפר, בחינת "ונפשי כעפר" כנ"ל. על-ידי-זה מפיר מחשבת השונא כנ"ל, ואזי "כורה שחת בה יפל" (משלי כו), כי נופל ונשאר בהשחת שפחה על חברו על ידי העפר שנשפך עליו, כי חברו עומד ושופך עליו עפר כנגדו כנ"ל, על-ידי בחינת ונפשי כעפר כנ"ל.

רעז

וְכֹל זֶה כְּשֶׁחֹלְקִים הֵם רְשָׁעִים. אֲבָל כְּשֶׁחֹלְקִים עָלָיו צְדִיקִים, בּוֹדָאֵי כּוֹנְנֵתָם
 הוּא רַק לְטוֹבָה, שְׁמֵרִימִין וּמְנַשְׂאִין אוֹתוֹ עַל-יְדֵי-זֶה, וּמְמַתִּיקִים דִּינִים מֵעָלָיו, וְהוּא
 כְּמוֹ אֶחָד שְׁחוֹפֵר עֲצָמוֹ תַּחַת חֲבֵרוֹ וּמְשַׁלֵּךְ לוֹ מִתְּנֵה טוֹבָה וְכִמוֹ שְׂמֻצִינוּ כְּעֵין זֶה
 בְּצַדְקָה, שְׂכָמָה תִּנְאִים הַשְּׁלִיכוֹ צְדָקוֹת בְּהֲצַנֵּעַ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵדַע הַמְּקַבֵּל (כְּתוּבוֹת סו
 ע"ב), כֵּן זֹאת הַמַּחְלָקֶת שֶׁל צְדִיקִים, הוּא שְׁנוֹתֵנִין לוֹ טוֹבָה בְּהֵעָלֵם וְהֲצַנֵּעַ כַּנִּ"ל.
 וְזֶה שֶׁבִקֵּשׁ דָּוִד (תְּהִלִּים צב): "בְּקָמִים עָלַי מְרַעִים" וְכוּ'. כִּי יֵשׁ תָּמָר בְּקִרְשָׁה בְּחִינַת
 "צְדִיק כְּתָמָר יִפְרָח" (שם), וְכַנְגְדוֹ תָּמָר בְּסִטְרָא אַחְרָא. בְּחִינַת 'שְׂאוֹר בְּכֹחוֹתְכֶת'
 (לְשׁוֹן סִידוֹר הָאֲרִיז"ל) וְכוֹתְבֶת הִיא תְּמָרָה, (רש"י כִּמְשֵׁנָה תַּחֲלִיל מַסַּכְתָּ בִּיצָה) הֵינּוּ
 הַתָּמָר שֶׁבְּסִטְרָא אַחְרָא, כִּי שְׂאוֹר הוּא כְּלָלוֹת וְתַקְף הַדִּינִים, כִּי הוּא בְּחִינַת אֱלֹקִים
 בְּרַבּוּעַ וּבְמִלּוּי כְּמוֹבָא (קִהִילַת יַעֲקֹב עַרְךְ שְׂאוֹר), וְעַל כֵּן נִקְרָא תָּמָר, לְשׁוֹן תְּמוּרָה,
 הֵינּוּ הַסִּטְרָא אַחְרָא שֶׁהִיא נִקְרָאת תְּמוּרָה, כִּי תְּמוּרַת חֲכָמָה אֲוֵלַת, תְּמוּרַת חַיִּים
 וְכוּ' כְּמוֹבָא (סֵפֶר יִצִּירָה פֶּרֶק ד). וְשֵׁרֵשׁ הַדִּינִים וְהַסִּטְרָא אַחְרָא הוּא מַחְלָקֶת
 שֶׁבִקְדָּשָׁה, כִּי הַסִּטְרָא אַחְרָא הוּא בְּחִינַת מַחְלָקֶת, וְשֵׁרֵשׁ – מַחְלָקֶת שֶׁבִקְדָּשָׁה,
 וְאִין הַדִּין נִמְתַּק אֲלֵא בְּשֵׁרֵשׁוֹ, וְעַל-כֵּן עַל-יְדֵי מַחְלָקֶת שֶׁל צְדִיקִים שֶׁהִיא מַחְלָקֶת
 שֶׁבִקְדָּשָׁה, עַל-יְדֵי-זֶה נִמְתַּקִּים הַדִּינִים בְּשֵׁרֵשׁן כַּנִּ"ל, וְעַל-יְדֵי-זֶה "צְדִיק כְּתָמָר
 יִפְרָח", כִּי נִמְתַּק וְנִתְבַטַּל הַתָּמָר דְּסִטְרָא אַחְרָא, עַל-יְדֵי הַמַּחְלָקֶת שֶׁהִיא בְּחִינַת
 הַמְתַּקֶּת הַדִּינִים בְּשֵׁרֵשׁן, נִמְצָא שֶׁמַּחְלָקֶת שֶׁל צְדִיקִים הִיא טוֹבָה גְּדוּלָה, רַק מַחְמַת
 שְׂמֻשׁ גִּשְׁתִּלְשֵׁל וְנִאֲחֶז הַסִּטְרָא אַחְרָא וְהַדִּינִים שֶׁהֵם מַחְלָקֶת גְּמוּרָה, עַל כֵּן אֲפֻשֵׁר
 שִׂידְמָה שֶׁהַמַּחְלָקֶת שֶׁל צְדִיקִים הִיא גַּם כֵּן מַחְלָקֶת גְּמוּרָה שֶׁל שְׂנֵאָה חַס וְשְׁלוֹם,
 מַחְמַת שֶׁהֵם נִאֲחֶזִין שֵׁם כַּנִּ"ל, אֲבָל בְּאֵמַת הוּא רַק לְטוֹבָה. וְזֶה שֶׁבִקֵּשׁ דָּוִד,
 כְּשִׁיחִיָּה עָלָיו מַחְלָקֶת שֶׁל צְדִיקִים שֶׁלֹּא יִשְׁמַע מִן הַמַּחְלָקֶת – רַק טוֹבוֹת, כִּי בּוֹדָאֵי
 כּוֹנְנֵתָם לְטוֹבָה כַּנִּ"ל, וְזֶה "בְּקָמִים עָלַי מְרַעִים", הֵינּוּ מַחְלָקֶת שֶׁל צְדִיקִים, שֶׁהֵם
 אֲחִים וְרַעִים בְּחִינַת 'תְּרִין רַעִין דְּלֵא מִתְּפָרְשִׁין' (זוֹהַר וִיקְרָא ד ע"א), כִּי בּוֹדָאֵי הֵם
 אוֹהֲבִים גְּדוּלִים. וְכִשְׁהֵם יִקּוּמוּ עָלַי תִּשְׁמַעְנָה אֲזַנֵּי צְדִיק כְּתָמָר יִפְרָח, שֶׁלֹּא יִשְׁמַע
 מִן הַמַּחְלָקֶת כִּי אִם הַטּוֹבוֹת שֶׁעוֹשִׂין לוֹ בְּזֶה, שֶׁהוּא בְּחִינַת "צְדִיק כְּתָמָר יִפְרָח"
 בְּחִינַת הַמְתַּקֶּת הַדִּינִים כַּנִּ"ל, וְלֹא יִטְעָה, חַס וְשְׁלוֹם, שֶׁהִיא מַחְלָקֶת גְּמוּרָה, חַס
 וְשְׁלוֹם, כַּנִּ"ל, כְּדֵי שֶׁלֹּא לִתֵּן לָהֶם אַחִיזָה בְּזֹאת הַמַּחְלָקֶת, כִּי זֹאת הַמַּחְלָקֶת הוּא רַק
 לְטוֹבָה כַּנִּ"ל.

גַּם כָּל הַרְפוּאוֹת בָּאִין מִן הָאָרֶץ, וְעַל כֵּן בַּעַת שֶׁהָאָרֶץ נוֹתֶנֶת יְכוּלָה, שְׁנוֹתֶנֶת כַּח
 בְּכָל הָאֵילָנוֹת וְהַצְּמָחִים, דִּהְיִנוּ בְּזִמְן הַחֲנִיטָה שֶׁהוּא בְּחֹדֶשׁ אֵיִר, אֲזַי יֵשׁ כַּח יוֹתֵר
 בְּכָל הַרְפוּאוֹת כִּי אִזּוֹ נוֹתֶנֶת הָאָרֶץ בָּהֶם כַּח. אֲבָל בְּזִמְן אַחֵר, אֲפִלוּ אִם יִקְחוּ אוֹתָן
 הַרְפוּאוֹת בְּעֲצָמָן, אִין לָהֶם זֶה הַכַּח וְעַל כֵּן לּוֹקְחֵין רְפוּאוֹת בְּחֹדֶשׁ אֵיִר שֶׁהוּא
 "מֵיִיא" [מֵאִין]. וְעַקֵּר הוּא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי כָּל הָאֲרָצוֹת מְקַבְּלִין מִתְּמַצִּית
 אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהּ ב' בְּחִינּוֹת, לְפַעְמִים נִקְרָאת אֶרֶץ כְּנַעַן,
 וְלְפַעְמִים נִקְרָאת אֶרֶץ סִתָּם. הֵינּוּ כְּשִׁישׁ מַחְלָקֶת, אֲזַי נִקְרָאת אֶרֶץ כְּנַעַן, בְּחִינַת

'כָּאן עָנִי', כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה (פסחים נ ע"א): עַל פְּסוּק (זכריה יד) "וְלֹא יִהְיֶה כְּנֻעַנִי" אֵין כָּאן עָנִי, נִמְצָא כְּנֻעַן הוּא בְּחִינּוֹת כָּאן עָנִי, וְזֶה עַל יְדֵי מַחְלָקֶת, כִּי מַחְלָקֶת אַחַת דּוֹחָה מֵאַה פְּרִנְסוֹת (כְּמוֹבֵא בְּשִׁל"ה דף רמב). וְזֶה בְּחִינּוֹת (בראשית יג): "וַיְהִי רִיב בֵּין רוּעֵי מִקְנֵה אַבְרָם וּבֵין רוּעֵי מִקְנֵה לוֹט וַהֲכַנְעֵנִי אֹז בְּאַרְצִי", שְׁעַל-יְדֵי הָרִיב וְהַמַּחְלָקֶת עַל-יְדֵי-זֶה 'וְהַכְּנֻעַנִי' וְכוּ'. כִּי אֹזִי נִקְרָאת בְּחִינַת אֶרֶץ כְּנֻעַן כְּנ"ל. אֲבָל כְּשֵׁישׁ שְׁלוֹם אֹזִי הִיא נִקְרָאת בְּחִינַת אֶרֶץ סֶתֶם, וְאֹזִי הִיא בְּחִינַת "אֶרֶץ נְתָנָה יְבוּלָה" (תהלים סז), שְׁנוֹתָנַת כַּחוֹתִיָּה לְכָל יְבוּל הָאֶרֶץ, וְאֹזִי יֵשׁ כַּח לְכָל הָרְפוּאוֹת כְּנ"ל, וְעַל-כֵּן אוֹתִיוֹת 'אֵייר' רֵאשִׁי-תְבוֹת: אֵיכִי י' שׁוֹבוּ י' בְּשׁוּ רַגְע (תהלים ו) (כְּמוֹבֵא בְּדִין מֵאֵמֵר ז וְכַמְגֵּלָה עִמּוּקוֹת אוֹפֵן קְכֵא). כִּי אֹזִי הֵם כָּל הָרְפוּאוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁלוֹם, בְּחִינַת "אֶרֶץ נְתָנָה יְבוּלָה" כְּנ"ל שֶׁהוּא הַפֶּה הַמַּחְלָקֶת, שֶׁהִיא בְּחִינַת אֶרֶץ כְּנֻעַן כְּנ"ל.

וְדַע שֶׁעַקֵר כְּבוֹד שַׁבַּת הִיא הָאֲכִילָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות טז): "אֲכִלוּהוּ הַיּוֹם", כִּי אֲכִילַת שַׁבַּת יִקְרָה מְאֹד, כִּי הוּא כְּלוֹ אֱלֹהוֹת כְּלוֹ קֹדֶשׁ, וְכַמְבֹאֵר (ליקוטי מוהר"ן גז). וְעַל כֵּן מִצְוֵה גְדוּלָה לְהַרְבוֹת בְּסַעֲדַת שַׁבַּת, וְהוּא תְקוּן לְחִלּוּל שַׁבַּת, כִּי מַחְלּוּל שַׁבַּת אֵי אֶפְשָׁר לְזַהֵר. כִּי בְּקַל אֶפְשָׁר לְהַכְשִׁיל בְּחִלּוּל שַׁבַּת, חֶסֶד וְשְׁלוֹם. וְהַתְקוּן הוּא עַל-יְדֵי הָאֲכִילָה שֶׁל שַׁבַּת, כִּי חִלּוּל שַׁבַּת הוּא בְּחִינַת חֲלָל, בְּחִינַת הַסְתַּלְקוֹת, בְּחִינַת "כִּי יִמְצָא חֲלָל בְּאֶדְמָה" (דברים כא). יוֹמֵי שְׁמִתָּה אֲשֶׁתּוּ הָרֵאשׁוֹנָה פְּסִיעוֹתָיו מִתְקַצְרוֹת' כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה (סנהדרין כב ע"א), וְשַׁבַּת הִיא בְּחִינַת אֲשֶׁתּוּ רֵאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה (בראשית רבה יא): שֶׁאֲמָרָה שַׁבַּת לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְכָל נְתַת בֶּן זוּג וְלִי לֹא נְתַת, וְהַשִּׁיבָה הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ שֶׁכִּנְסַת יִשְׂרָאֵל הוּא בֶּן זוּג שְׁלָה. נִמְצָא שֶׁחִלּוּל שַׁבַּת הוּא בְּחִינַת פְּסִיעוֹת קְצָרוֹת, בְּחִינַת פְּסִיעוֹתָיו מִתְקַצְרוֹת כְּנ"ל. וְהֵנָּה מְצִינּוּ לְהַפֶּה, כִּי הֵלֵא אֲדַרְבָּא רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה, אֲסֵרוּ לְפִסְעַ בְּשַׁבַּת פְּסִיעָה גְּסָה (שבת קיג ע"ב), וְצָרִיךְ דּוֹקָא לְפִסְעַ בְּשַׁבַּת פְּסִיעָה קְטָנָה. אֲךָ דַּע, כִּי בַּחֲל כְּשֶׁעוֹשִׂין מִצְוָה, וְכָל מִצְוָה הִיא קוּמָה שְׁלֵמָה, יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁהַסְטֵרָא אַחֲרָא יוֹנְקַת מֵהֶם, וְהֵן הַרְגְּלִין שֶׁל הַמִּצְוָה, שְׁמֵשׁ יְנִיקַת הַסְטֵרָא אַחֲרָא, בְּבְחִינּוֹת "רַגְלֵיהָ יוֹרְדוֹת מוֹת" (משלי ה), וּבְשַׁבַּת עוֹלִין הַרְגְּלִין מִן הַקְּלָפוֹת בְּבְחִינּוֹת "אִם תִּשְׁיֵב מִשַׁבַּת רַגְלֶךָ" (ישעיה נח), שְׁבִשַׁבַּת מְשִׁיבִין הַרְגְּלִין שֶׁל מִצְוָה אֶל הַקְּדוּשָׁה, וְאֹזִי מִתְחַלֵּת לַיְלָה לְפָנַי הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ, וְהֵנָּה בּוֹדָאֵי בְּתַחֲלַת הַהֲלִיכָה אֵינָה יְכוּלָה לַעֲשׂוֹת דְּרָךְ כְּבוֹשָׁה רַק הוּא עֲדִין שְׁכִיל דְּקִיק פְּעָמֵי הַרְגְּלִין, אֲךָ הוּא כְּמִשְׁלַח הַתִּינוֹק כְּשֶׁמִּתְחִיל לַיְלָה, שֶׁבְּתַחֲלָה אֵינּוּ יְכוּלִּים לַהֲלֹךְ יְפֵה, אֲךָ הָאֵב מַחְמַת גְּדוֹל אֶהְבְּתוּ וְשַׁעֲשׂוּעֵיו עִם בְּנוֹ, הוּא עוֹשֶׂה מְפַעְמֵי רַגְלֵיו דְּרָךְ, כְּמוֹ שֶׁאֵנּוּ רוֹאִין כְּשֶׁהַתִּינוֹק עוֹשֶׂה אֵיזָה דְּבַר קָטָן, אוֹ מְדַבֵּר אֵיזָה דְּבַר אֶף שֶׁאֵינּוּ חֲכָמָה כְּלָל, עִם כָּל זֶה מַחְמַת אֶהְבַּת הָאֵב וְשַׁעֲשׂוּעֵיו מְזָה, הוּא מַחְבֵּב הַדְּבַר וּמַגְדִּילוֹ וּמְרַחֲבֵיו וְעוֹשֶׂה מְזָה דְּבַר גְּדוֹל, כְּמוֹ כֵּן הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ, כְּשֶׁהַמִּצְוָה מִתְחַלֵּת לַיְלָה, אוֹ כְּשֶׁאֲדָרְס עוֹשֶׂה אֵיזָה דְּרָךְ חֲדָשׁ לְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ, אֶף שֶׁבְּתַחֲלָה הוּא שְׁכִיל

דקיק, עם כל זה מחמת גדל שעשועיו יתברך מזה, הוא עושה מפעמי רגליו דרך כבושה. וזה בחינות (תהלים פה): "צדק לפניו יהלך". 'צדק', הינו המצוות כמה שכתוב (שם קיט): "כל מצותיה צדק". כשמתחלת המצוה לילך לפניו יתברך, אזי "וישם לדרך פעמיו", שהוא יתברך עושה דרך כבושה מפעמי הרגליו, שהם רק שביל דקיק, ומחמת שעשועיו, הוא משים לדרך רחב וכבוש, את פעמיו, שהם רק שביל דקיק כנ"ל, וכל זה נעשה על ידי אכילת שבת שמשם מקבלין כח הרגליו בבחינת (שבת קנב ע"א): 'דוק בכפי ותשכח ברגליו' וטחז בשנים ותמצא ברגלים, שעל ידי האכילה מקבלין הרגליו כח ואזי נעשה מפעמי הרגליו, שהם רק שביל דקיק, פסיעות קטנות, נעשה מהם דרך כבושה כנ"ל: וזה בחינות: 'פוסעים בו פסיעה קטנה, סועדים בו לברך שלש פעמים' (זמירות שבת), הינו שבשבת פוסעים פסיעה קטנה. והוא תמוה, לכאורה, כי הלא אדרבה, מי שמטה אשתו הראשונה, פסיעותיו מתקצרות, ושבת הוא בחינות אשתו הראשונה כנ"ל, והיה ראוי שיהיה בו פסיעות גדולות ורחבות, אך 'סועדים בו לברך וכו' (שם) הינו שאוכלים סעדת שבת. ועל-ידי-זה באמת נתתקנין הפסיעות קטנות ונתרחבין ונעשה מהם דרך כבושה בבחינת "וישם לדרך פעמיו" כנ"ל, ועל כן על ידי אכילת שבת נתתקן חלול שבת, שהוא בחינות פסיעות קצרות כנ"ל, כי על ידי אכילת שבת נעשה מפסיעות קצרות רחבות ונעשה מהם דרך כבושה כנ"ל.

רגל הוא רפואה להראה כידוע לחכמי הרפואות.

"אזיה לי כי גרתי משך" (תהלים קכ). היה דרכו לכון בתפלתו שמצטער על שהיה מתירא מיראות הנפולות, שהם באים מש"ך דינים, וזה: "כי גרתי משך". תמר הוא גם כן שתי פעמים ש"ך, כמובא.

דע כי צריך לדון את כל אדם לכף זכות, ואפלו מי שהוא רשע גמור, צריך לחפש ולמצא בו איזה מעט טוב, שבאותו המעט אינו רשע, ועל ידי זה שמוצא בו מעט טוב, ודן אותו לכף זכות, על-ידי-זה מעלה אותו באמת לכף זכות, ויוכל להשיבו בתשובה. וזה בחינת (תהלים לז): "ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו", הינו שהפסוק מזהיר לדון את הכל לכף זכות, ואף-על-פי שאתה רואה שהוא רשע גמור, אף-על-פי-כן צריך אתה לחפש ולבקש למצא בו מעט טוב ששם אינו רשע וזהו ועוד מעט ואין רשע, שצריך אתה לבקש בו עוד מעט טוב שיש בו עדין, ששם אינו רשע, כי אף-על-פי שהוא רשע, איך אפשר שאין בו מעט טוב עדין, כי איך אפשר שלא עשה איזה מצוה או דבר טוב מימיו, ועל-ידי-זה שאתה מוצא בו עוד מעט טוב ששם אינו רשע, ואתה דן אותו לכף זכות, על-ידי-זה אתה מעלה אותו באמת מכף חובה לכף זכות, עד שישוב בתשובה על-ידי-זה, וזהו "ועוד מעט ואין רשע", על-ידי שמוצא בהרשע עוד מעט טוב, ששם אינו רשע, על-ידי-זה "והתבוננת על מקומו ואיננו", הינו כשתבונן

תנב

ותסתכל על מקומו ומדרגתו, ואיננו שם על מקומו הראשון, כי על-ידי שמוציאין בו עוד מעט טוב, איזה נקדה טובה, ודנין אותו לכף זכות, על-ידי-זה מוציאין אותו באמת מכף חובה לכף זכות. וזהו "והתבוננת על מקומו ואיננו" כנ"ל, והבן. וכן צריך האדם למצא גם בעצמו. כי זה ידוע שצריך האדם לזהר מאד להיות בשמחה תמיד, ולהרחיק העצבות מאד מאד (כמבאר אצלנו כמה פעמים). ואפלו כשמתחיל להסתכל בעצמו ורואה שאין בו שום טוב, והוא מלא חטאים, ורוצה הבעל דבר להפילו על ידי זה בעצבות ומרה שחורה, חס ושלום, אף-על-פי-כן אסור לו לפל מזה, רק צריך לחפש ולמצא בעצמו איזה מעט טוב, כי איך אפשר שלא עשה מימיו איזה מצוה או דבר טוב, ואף שכשמתחיל להסתכל באותו הדבר הטוב, הוא רואה שהוא גם כן מלא פצעים ואין בו מתם, הינו שרואה שגם המצוה והדבר שבקדשה שזכה לעשות, הוא גם כן מלא פניות ומחשבות זרות ופגמים הרבה, עם כל זה איך אפשר שלא יהיה באותה המצוה והדבר שבקדשה איזה מעט טוב, כי על כל פנים איך שהוא, על-כל-פנים היה איזה נקדה טובה בהמצוה והדבר טוב שעשה, כי צריך האדם לחפש ולבקש למצא בעצמו איזה מעט טוב, כדי להחיות את עצמו, ולבוא לידי שמחה כנ"ל, ועל ידי זה שמחפש ומוציא בעצמו עדין מעט טוב, על-ידי-זה הוא יוצא באמת מכף חובה לכף זכות ויוכל לשוב בתשובה, בבחינות "ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו" כנ"ל, הינו כמו שצריכין לדון אחרים לכף זכות אפלו את הרשעים ולמצא בהם איזה נקדות טובות. ועל-ידי-זה מוציאין אותם באמת מכף חובה לכף זכות, בבחינת ועוד מעט וכו' והתבוננת וכו' כנ"ל, כמו כן הוא אצל האדם בעצמו, שצריך לדון את עצמו לכף זכות, ולמצא בעצמו איזה נקדה טובה עדין, כדי לחזק את עצמו שלא יפל לגמרי, חס ושלום, רק אדרבא יחיה את עצמו, וישמח את נפשו במעט הטוב שמוציא בעצמו, דהינו מה שזכה לעשות מימיו איזה מצוה או איזה דבר טוב, וכמו כן צריך לחפש עוד, למצא בעצמו עוד איזה דבר טוב, ואף שגם אותו הדבר הטוב הוא גם-כן מערב בפסלת הרבה, עם כל זה יוציא משם גם-כן איזה נקדה טובה, וכן יחפש וילקט עוד הנקדות טובות.

ועל-ידי-זה נעשין נגונים, כמבאר במקום אחר (ליקוטי מוהר"ן נד), בחינת מנגון בכלי זמר, שהוא בחינת שמלקט הרוח טובה מן הרוח נכאה עצבות רוח עין שם ונהפיל כי נגינה דקדשה היא גבוה מאד מאד כידוע, ועקר הנגון נעשה, על-ידי ברור הטוב מן הרע, שעל-ידי שמבררין ומלקטין הנקדות טובות מתוך הרע, על-ידי-זה נעשים נגונים וזמירות, עין שם היטבו. ועל כן על ידי שאינו מניח להפיל את עצמו ומחיה את עצמו כמה שמחפש ומבקש ומוציא בעצמו איזה נקדות טובות ומלקט ומברר אלו הנקדות טובות, מתוך הרע והפסלת שבו וכו' כנ"ל, על-ידי-זה נעשין נגונים כנ"ל, ואזי הוא יכול להתפלל ולזמר ולהודות לה. כי זה ידוע שכשהאדם נופל בדעתו מחמת גשמיותו ומעשיו הרעים שרואה שהוא

רחוק מאד מאד מן הקרשה באמת, אזי על-פי רב אינו יכול להתפלל כלל מחמת זה. ואינו יכול לפתח פיו כלל, מחמת גדל העצבות והמרה שחורה והכבוד שנופל עליו, על-ידי שרואה גדל עצם רחוקו מהשם יתברך. אבל כשהוא מחיה את עצמו על-פי העצה הנ"ל, דהינו שאף-על-פי שידע בעצמו שיש לו מעשים רעים וחטאים הרבה מאד, והוא רחוק מאד מאד מהשם יתברך, אף-על-פי-כן הוא מחפש ומבקש ומוצא בעצמו עדין איזה נקודת טובות כנ"ל, ומחיה ומשמח את עצמו בזה, כי בודאי ראוי להאדם, להגדיל שמחתו מאד בכל נקדה ונקדה טובה מקדשת ישראל שמוצא בעצמו עדין, ואזי כשמחיה ומשמח את עצמו על-ידי-זה כנ"ל אזי הוא יכול להתפלל ולזמר ולהודות לה'.

וזה בחינת (תהלים קמו): "אזמרה לאלקי בעודי". בעודי דיקא, הינו על ידי בחינת העוד שלי שאני מוצא בעצמי בחינת "עוד מעט ואין רשע" כנ"ל, על ידי אותה הנקדה, על-ידי-זה אוכל לזמר ולהודות לה' כנ"ל. וזהו "אזמרה" אזמרה דיקא הינו זמירות ונגונים שנעשין על ידי שמלקט הנקודות טובות כנ"ל.

והזהיר רבנו, זכרונו לברכה, מאד לילך עם התורה הזאת, כי הוא יסוד גדול לכל מי שרוצה להתקרב להשם יתברך, ולכל יאבד עולמו לגמרי חס ושלום. כי רב בני אדם שרחוקים מהשם יתברך, עקר רחוקם הוא מחמת מרה שחורה ועצבות, מחמת שנופלים בדעתם, מחמת שרואים בעצמם גדל קלקולם שקלקלו מעשיהם כל אחד כפי מה שידע בעצמו את נגעי לבבו ומכאוביו, ומחמת זה הם נופלים בדעתם, ורפן מיאשים עצמן לגמרי, ועל ידי זה אינם מתפללים בכונה כלל, ואינם עושים אפילו מה שהיו יכולים לעשות עדין. על כן צריך האדם להשכיל מאד על דבר זה, כי כל הנפילות שבדעתו, אף-על-פי שהוא מחמת מעשים רעים שעשה באמת, עם כל זה, הנפילה שבדעתו, והעצבות והמרה שחורה שנופל עליו על-ידי-זה, הכל הוא רק מעשי בעל דבר, שמחליש דעתו כדי להפילו לגמרי, חס ושלום. על-כן צריכין להתחזק מאד, לילך עם התורה הזאת לחפש ולבקש בעצמו בכל פעם איזה מעט טוב ונקודת טובות וכו' כנ"ל, ועל-ידי-זה יחיה וישמח את עצמו, ויצפה לישועה עדין, ויוכל להתפלל ולזמר ולהודות לה', בבחינת אזמרה לאלקי בעודי כנ"ל, ועל-ידי-זה יזכה לשוב באמת אל ה' כנ"ל.

ודע שמי שיכול לעשות אלו הנגונים, דהינו ללקט הנקודות טובות שנמצא בכל אחד מישראל, אפילו בהפושעי ישראל כנ"ל, הוא יכול להתפלל לפני העמוד, כי המתפלל לפני העמוד, הוא נקרא שליח צבור, וצריך שיהיה נשלח מכל הצבור, דהינו שצריך שיקבץ כל נקדה טובה שנמצא בכל אחד מהמתפללין, וכל הנקודות טובות יהיו נכללין בו, והוא יעמד ויתפלל עם כל הטוב הזה, וזהו שליח צבור, וצריך שיהיה בו בחינה גבוהה כזו, שעל-ידי-זה, יהיו כל הנקודות תאבים אליו, ויהיו נכללין בו, ומי שיכול לעשות נגונים הנ"ל, דהינו שיכול לדון את כל אדם לכף זכות, אפילו את הקלים והרשעים, כי משתדל לחפש ולבקש למצא בכלם

נקודות טובות כנ"ל, שעל-ידי-זה נעשין נגונים כנ"ל, זה הצדיק שאוחז במדרגה זאת, הוא יכול להיות חזן ושליח צבור, דהינו להתפלל לפני העמוד, כי הוא יש בו בחינה זו הצריכה להשליח-צבור ההגון באמת, שצריך שיהיה בו בחינת שיהיו כל הנקודות טובות תאבים אליו ויהיו נכללין בו כנ"ל, כי הוא יכול לקבץ כל הנקודות טובות שנמצא בכל אחד מישראל אפלו בפושעי ישראל כנ"ל.

ודע שיש בכל דור ודור רועה, והוא בחינות משה, שהוא רעיא מהימנא, וזה הרועה הוא עושה משכן. ודע שתינוקות של בית רבן מקבלים הכל פיהם שאין בו חטא מזה המשכן, ועל כן התינוק כשמתחיל לקרות ולהכנס בתורה, הוא מתחיל מן "ויקרא אל משה" (ויקרא רבה ז), שהוא אלף זעירא ו"ויקרא" כתוב בתורה עם אלף קטנה. כי "ויקרא" מדבר מגמר הקמת המשכן, שאז קראו השם יתברך והתחיל לדבר עמו מהמשכן, ועל כן משם מתחילין התינוקות, כי משם מקבלין הכל פיהם כנ"ל, ומשם מתחילין לקרות ולהכנס לתוך התורה.

ודע שכל הצדיקים שבדור כל אחד ואחד הוא בחינת רועה, כי בכל אחד ואחד יש בו בחינת משה, וכל אחד ואחד לפי בחינתו, הוא עושה בחינת משכן, שמשם מקבלין התינוקות הכל פיהם כנ"ל, וכל אחד לפי בחינתו, לפי בחינת המשכן שהוא עושה, כמו כן יש לו תינוקות שהם מקבלין משם, נמצא שיש לכל אחד ואחד מצדיקי הדור, סך תינוקות שהם מקבלין הכל פיהם ממנו, כל אחד לפי בחינתו כנ"ל, וזה בחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת לג ע"ב): שתינוקות נתפסין על עוון הדור, שנאמר: "ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים" שמתמשכנין על הרועים וזהו: "על משכנות הרועים", שהם מקבלין הכל פיהם מבחינת המשכנות של הרועים, דהינו הצדיקים שבדור, שכל אחד עושה משכן כנ"ל. אך לידע כל זאת, דהינו לדעת כל צדיק וצדיק, איזה הם התינוקות השייכים לו, וכמה הם מקבלין ממנו, ולידע כל הבחינות שיש בזה, והדור שיבוא מהם עד הסוף, דע, מי שיוכל לעשות נגונים הנ"ל, הוא יכול לידע כל זה. וזהו סוד מה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה במשנה (שבת א, ג): 'באמת אמרו החזן רואה היכן התינוקות קוראים'. החזן, דהינו מי שיוכל לעשות הנגונים הנ"ל, שהוא יכול להיות חזן ושליח-צבור להתפלל לפני העמוד כנ"ל, הוא רואה ויודע היכן התינוקות קורין, הינו אצל איזה צדיק הם מקבלין הכל פיהם, שעל-ידו הם קוראין ונכנסין בהתורה כנ"ל.